JOHANN ECKHART

TRAKTATAI IR PAMOKSLAI

Vilnius
pradai
1998

UDK 13
Eck-15

Sudarė
ANTANAS RYBELIS

Redagavo
RAMUTĖ RYBELIENĖ

Leidinį parėmė
LIETUVOS KULTŪROS MINISTERIJA

© Vertimas į lietuvių kalbą – *Ramutės Rybelienės, Zigmanto Ardicko, Lino Rybelio,* 1998
© Sudarymas, paaiškinimai – *Antano Rybelio,* 1998

ISBN 9986-776-73-2

TRAKTATAI

PAMOKOMOSIOS KALBOS

Reden der Unterweisung

Tai Tiuringijos vikaro, Erfurto prioro, Pamokslininkų ordino[1] brolio Eckharto pokalbiai su savo dvasiniais globotiniais, kurie klausinėjo jį daugelio su šiais pokalbiais susijusių dalykų, kai jie sėdėdavo vakarais drauge šnekučiuodamiesi.

1. Apie tikrąjį paklusnumą

Tikras ir tobulas paklusnumas yra dorybių dorybė, ir nėra tokio didelio darbo, kuris galėtų būti atliktas ar padarytas be šios dorybės; kita vertus, kad ir koks menkas ir kuklus būtų darbas, jis vertesnis, kai atliekamas su tikru paklusnumu, ar tai būtų Mišių laikymas arba klausymas, malda, meditavimas, ar dar kas nors, ką gali sumanyti. Imk kokį tik nori darbą, tegu patį menkiausią, – tikras paklusnumas tau jį sutaurins ir padarys geresnį. Paklusnumu visada visuose dalykuose pasiekiama tai, kas geriausia. Iš tiesų paklusnumas niekada nekenkia ir nekliudo niekam, kas daroma arba ky-

la iš *tikro* paklusnumo, nes *jis* neapleidžia nieko, kas gera. Paklusnumui niekada nereikia nerimauti, nes jis nestokoja jokio gėrio.

Kai žmogus paklusnumu išeina iš savojo Aš ir atsisako to, kas yra jo savastis, į jį būtinai turi įeiti Dievas; jei kas nieko sau nenori, tada už jį turi norėti Dievas lygiai taip pat, kaip jis nori sau pačiam. Kai aš atsižadu savo valios, atiduodamas ją į viršesniojo rankas, ir nieko sau nebenoriu, tada Dievas turi norėti už mane, ir jeigu jis čia mane apleidžia, tai apleidžia ir patį save. Taip yra visuose dalykuose: kai aš nieko sau nenoriu, tada Dievas nori man. Dabar žiūrėk: ko jis nori man, jeigu aš nieko sau nenoriu? Kai aš palieku savąjį Aš, jis būtinai turi norėti man visko, ko nori sau pačiam, nei daugiau, nei mažiau, ir tokiu pačiu būdu, kokiu nori sau. O jeigu Dievas šito nedaro, tada, remiantis tiesa, kuri yra Dievas, jis nebūtų teisingas ir nebūtų Dievas, kas vis dėlto jis iš prigimties yra.

Tikrojo paklusnumo atveju neturi būti jokių „aš noriu, kad būtų taip arba šitaip“ arba „šito arba ano“, o tik visiškas to, kas tavo, atsisakymas. Ir todėl geriausioje maldoje, kurią žmogus gali kalbėti, neturi būti sakoma: „Suteik man šią dorybę arba šį pamaldumo būdą“ arba „Taip, Viešpatie, duok man save arba amžinąjį gyvenimą“, bet tik: „Viešpatie, duok man tik tai, ką nori, ir daryk, Viešpatie, ką nori ir kaip nori!“ Tokia malda pranašesnė už pirmąją, kaip dangus – už žemę; kai taip pasi-

meldžiama, gerai pasimeldžiama: tada su tikru paklusnumu išeinama iš savojo Aš ir įeinama į Dievą. Ir kaip tikrasis paklusnumas nežino jokio „aš taip noriu", taip iš jo niekada nevalia išgirsti „aš nenoriu", nes „aš nenoriu" yra tikri nuodai bet kokiam paklusnumui. Kaip sako šventasis Augustinas: „Tikrasis Dievo tarnas netrokšta, kad jam sakytų ar duotų tai, ką jis nori girdėti ar matyti, nes jo pirmutinis ir didžiausias troškimas yra girdėti tai, kas labiausiai patinka Dievui"[2].

2. Apie stipriausią iš visų maldą ir kilniausią darbą

Stipriausia ir kone visagalė, visa pasiekianti malda ir vertingiausias iš visų darbas yra tie, kurie kyla iš laisvos sielos. Kuo ji laisvesnė, tuo stipresni, vertingesni, naudingesni, pagirtinesni ir tobulesni yra malda ir darbas. Laisva siela visa gali.

Kas yra laisva siela?

Laisva yra ta siela, kurios niekas netrikdo ir niekas nevaržo, kuri savo geriausios dalies nesusieja su jokiu pamaldumo būdu ir niekur nesiekia nieko sau, tačiau visa yra panirusi mieliausioje Dievo valioje ir atsisakiusi savosios. Niekuomet žmogus negali atlikti kad ir menkiausio darbo, nepasisėmęs iš jos stiprybės ir galios.

Taigi reikia melstis taip stipriai, kad norėtum, jog visi kūno nariai ir galios – akys ir ausys, burna, širdis ir visos juslės – būtų nukreiptos į šį

tikslą; ir nesiliauk tol, kol pajusi, kad esi beveik susijungęs su tuo, kurio akivaizdoje esi ir kuriam meldiesi, – su Dievu.

3. Apie savęs neatsižadėjusius žmones, kupinus savivalės

Žmonės sako: „Ak, Viešpatie, kaip aš norėčiau būti toks artimas Dievui, toks pamaldus ir gyventi tokioje santarvėje su Dievu, kaip kiti žmonės, ir kad aš galėčiau būti panašus į juos arba toks neturtingas, kaip jie“. Arba: „Man niekada neišeina teisingai, jeigu aš nesu ten ar ten arba nedarau to ar to; aš turiu gyventi svetur arba nuošalioje buveinėje, arba vienuolyne“.

Iš tiesų viso to priežastis esi tu pats, ir niekas kitas. Tai yra savivalė, net jei tu to nežinai ar tau atrodo kitaip: tu nerandi ramybės tik dėl savivalės, nesvarbu, ar tu tai įžvelgi, ar ne. Kad ir ką mes manytume – kad žmogus turi šito vengti, o ano siekti, ar tai būtų vietos, ar žmonės, ar pamaldumo būdai, ar draugijos, ar veikla, – niekas nekaltas, kad tau kliudo šis pamaldumo būdas arba šie dalykai: veikiau sau kliudai tu pats, susijęs su šiais dalykais, nes tavo požiūris į juos yra netinkamas.

Todėl pradėk nuo savęs ir *atsižadėk savęs*! Iš tiesų, jei tu nepabėgsi nuo savęs, tai, kad ir kur bėgtum, visur atrasi kliūtis ir nerasi ramybės. Žmonės ieško ramybės išoriniuose dalykuose – ar tai būtų vieta, ar pamaldumo būdas, žmonės ar darbai, at-

siskyrimas nuo pasaulio, skurdas ar nusižeminimas, bet, kad ir kokie didūs būtų šie dalykai, vis tiek visa tai yra niekis ir neteikia ramybės. Tie, kurie taip ieško, ieško neteisingai. Kuo toliau jie nukeliauja, tuo mažiau randa, ko ieško. Jie eina kaip tas, kuris išklydo iš kelio: kuo toliau jis eina, tuo labiau pasiklysta. Tai ką jis turi daryti? Pirmiausia jis turi atsižadėti savęs, nes tada bus atsižadėjęs visko. Iš tiesų, jei žmogus atsižadėtų karalystės arba viso pasaulio, tačiau laikytųsi savęs, jis nieko nebūtų atsižadėjęs. O jeigu žmogus atsižada savęs, tai, kad ir ką jis pasilaikytų, ar tai būtų turtai, ar garbė, ar dar kas nors, jis yra atsižadėjęs visko.

Šventojo Petro žodžius „Štai mes viską palikome“ (*Mt 19, 27*), nors jis paliko tik tinklą ir valtį, ir nieko daugiau, šventasis[3] komentuoja taip: jeigu kas mielai atsižada menkniekio, atsižada ne tik jo, bet ir visų žemiškų dalykų, kuriuos žmonės gali įgyti, net visko, ko jie gali trokšti. Kas atsižada savo valios ir savęs paties, atsižada visų dalykų taip tikrai, tarsi jie būtų jo nuosavybė ir jis galėtų su jais daryti ką tinkamas, nes ko tu atsisakai trokšti, tą atiduodi Dievo žinion. Todėl mūsų Viešpats sako: „Palaiminti beturčiai savo dvasia“ (plg. *Mt 5, 3*)[4], tai yra – valia. Ir tegu niekas tuo neabejoja: jei būtų geresnis būdas, mūsų Viešpats būtų jį pasakęs, kaip jis pasakė: „Jei kas nori eiti paskui mane, teišsižada pats savęs“ (*Mt 16, 24*); nuo to viskas priklauso. Pažvelk į save patį ir visur, kur rasi *save*, atsižadėk savęs. Tai yra visų geriausia.

4. *Apie atsižadėjimo, kuris turi būti ir vidinis, ir išorinis, naudą*

Tu privalai žinoti, jog dar nė vienas žmogus nėra taip savęs atsižadėjęs šiame gyvenime, kad nebegalėtų dar labiau savęs atsižadėti. Tačiau nedaug yra žmonių, kurie teisingai šitai suvokia ir be paliovos stengiasi. Tai yra lygiaverčiai mainai ir teisingas sandoris: kiek tu pasitrauki nuo visų dalykų, tiek – ne mažiau ir ne daugiau – Dievas įeina į tave su viskuo, kas yra jo, jei tu visuose dalykuose visiškai atsisakai to, kas yra tavo. Nuo to tu turi pradėti, kad ir kiek tau tai atsieitų. Čia tu rasi tikrąją ramybę, ir niekur kitur.

Žmonėms neturėtų taip labai rūpėti tai, ką jie *daro*; veikiau jie turėtų susimąstyti apie tai, kas jie *yra*. Jeigu žmonės ir jų pamaldumo būdai yra geri, tada ir jų darbai ryškiai spindi. Jeigu *tu* esi teisingas, tai ir *tavo* darbai yra teisingi. Nedera manyti, kad šventumas grindžiamas tuo, ką mes darome; veikiau jis grindžiamas tuo, kas mes esame, nes ne darbai padaro mus šventus, bet mes – darbus. Kad ir kokie šventi būtų darbai, jie anaiptol nepadaro mūsų šventų dėl to, kad jie yra darbai, bet kiek mes esame šventi ir turime būtį, tiek yra šventi visi mūsų darbai, ar tai būtų valgymas, miegojimas, budėjimas, ar dar kas nors. Ne kas teišeina iš darbų tų, kurių būtis menka. Tai mus moko, kad mes uoliai turime stengtis *būti* geri ir labiau rūpintis ne tuo, ką darome ar koks yra mūsų darbų pobūdis, bet tuo, koks yra tų darbų pagrindas.

5. Įsidėmėk, kas esmę ir pagrindą padaro gerus

Kad žmogaus esmė ir pagrindas, nuo kurių priklauso jo darbų gerumas, yra visiškai geri, lemia štai kas: tai, kad žmogaus siela yra visiškai nukreipta į Dievą. Taigi iš visų jėgų stenkis, kad Dievas tau būtų didis ir kad visame kame, ką tu darai ir nuo ko susilaikai, visi tavo troškimai ir pastangos būtų nukreiptos į jį. Iš tiesų, juo labiau tu stengsiesi, juo geresni bus visi tavo darbai, kad ir kokie jie būtų. Jei tu laikysiesi Dievo, jis suteiks tau gerumą. Jei ieškosi Dievo, surasi Dievą ir visa, kas gera. Išties, jei tu užlipsi ant akmens taip nusiteikęs, šis tavo darbas labiau patiks Dievui, negu jei tu priimtum mūsų Viešpaties kūną, tačiau labiau žiūrėdamas savęs ir ne taip nesavanaudiškai nusiteikęs. Kas tvirtai laikosi Dievo, laikosi Dievo ir visų dorybių. Ko *tu* anksčiau ieškojai, tai dabar ieško *tavęs*; ko *tu* anksčiau siekei, tai dabar siekia *tavęs*; ko *tu* anksčiau vengei, tai dabar vengia *tavęs*, nes kas tvirtai laikosi Dievo, to laikosi visa, kas dieviška, o visa, kas nepanašu į Dievą ir jam svetima, šalinasi.

6. Apie atskirumą ir Dievo turėjimą

Kartą manęs paklausė: „Kai kurie žmonės mėgsta nusišalinti nuo žmonių ir mieliau visada būna vieni; tai jiems teikia ramybę ir tai, kad jie yra bažnyčioje, – ar tai yra geriausia?“ Aš atsakiau: „Ne!“ Ir štai kodėl.

Kas yra teisingai nusiteikęs, tas iš tiesų yra taip nusiteikęs visose vietose ir tarp visų žmonių. Kas yra klaidingai nusiteikęs, tas yra taip nusiteikęs visose vietose ir tarp visų žmonių. Kas yra teisingai nusiteikęs, iš tiesų turi Dievą savyje; o kas iš tiesų teisingai turi Dievą, turi jį visose vietose, ir gatvėje, ir tarp visokių žmonių lygiai taip pat, kaip bažnyčioje ar atkampioje vietoje, ar celėje; kas turi jį teisingai ir turi tik jį, tam joks žmogus negali sukliudyti.

Kodėl?

Todėl, kad jis turi tik Dievą, godisi tik Dievo ir visi dalykai jam tampa tik Dievu. Toks žmogus yra su Dievu visuose savo darbuose ir visose vietose, ir visus šio žmogaus darbus nudirba tik Dievas, nes kas sukelia darbą, tam jis priklauso tikriau ir teisingiau negu tam, kuris darbą atlieka. Taigi jeigu mes iš tiesų galvojame vien tik apie Dievą, tai jis turi atlikti mūsų darbus, ir niekas negali sukliudyti visų jo darbų – nei minia, nei kokia nors vieta. Niekas negali sukliudyti šiam žmogui, nes jis nesiekia ir neieško nieko kito, tik Dievo, ir jam patinka tik Dievas, kuris yra susijungęs su žmogumi visuose jo troškimuose. Ir kaip joks daugis negali suskaidyti Dievo, taip ir šio žmogaus niekas negali padalyti ar suskaidyti, nes jis yra vienis Viename, kuriame visas daugis yra vienis ir ne-daugis.

Žmogus turi įžvelgti Dievą *visuose* dalykuose ir lavinti savo sielą, kad jo sieloje, troškimuose ir mei-

lėje visuomet būtų Dievas. Įsidėmėk, kaip tu esi susitelkęs į Dievą, kai esi bažnyčioje arba celėje: išlaikyk šį nusiteikimą ir turėk jį būdamas minioje, sambrūzdyje ir nevienodume. Ir, kaip aš ne kartą sakiau, kai kalbame apie vienodumą, turime galvoje ne tai, kad visus darbus arba visas vietas, arba visus žmones turime laikyti vienodais. Tai būtų klaidinga, nes melstis yra geresnis darbas negu verpti, o bažnyčia yra vertesnė vieta negu gatvė. Tačiau visuose darbuose tu turėtum išlaikyti tą patį sielos nusiteikimą, tą patį pasitikėjimą ir tą pačią meilę tavajam Dievui, ir tą patį rimtumą. Iš tiesų, jeigu tavo nusiteikimas visuomet būtų tas pats, niekas tau nesukliudytų turėti Dievą.

Tačiau kas iš tiesų neturi Dievo savyje, bet nuolat turi gauti jį iš išorės, iš to ar kito, kas ieško Dievo įvairiais būdais, tam tikruose darbuose, tarp tam tikrų žmonių arba tam tikrose vietose, tas *neturi* Dievo. Tokiam žmogui gali kliudyti ir menkiausias dalykas, nes jis *neturi* Dievo ir neieško tik jo vieno, nemyli ir netrokšta tik jo. Ir todėl jam kliudo ne tik bloga draugija, bet kliudo ir gera, ir ne tik gatvė, bet ir bažnyčia, ir ne tik blogi žodžiai ir darbai, bet ir geri žodžiai ir darbai. Juk kliuvinys yra *jis* pats, nes Dievas jam dar netapo visais dalykais. Jeigu taip būtų, jam būtų gerai *visose* vietose ir tarp *visų* žmonių, nes jis *turėtų* Dievą, ir niekas negalėtų jo atimti ar sukliudyti jo darbo.

Tačiau kas yra tas tikrasis Dievo turėjimas, kai mes jį tikrai turime?

Šis tikrasis Dievo turėjimas glūdi sieloje, tai yra vidinis dvasios judėjimas Dievo link ir jo siekimas, o ne nuolatinis vienodas mąstymas apie jį; tai mūsų prigimčiai būtų neįmanoma ir pernelyg sunku pasiekti, ir anaiptol nebūtų geriausia. Žmogus neturi pasitenkinti *mąstomuoju* Dievu, nes kai baigtųsi mintis, baigtųsi ir Dievas. Veikiau reikia turėti *esantį* Dievą, kuris iškilęs virš visų žmonių minčių ir virš visos kūrinijos. *Toks* Dievas nepradings, nebent žmogus pats panorės nuo jo nusigręžti.

Kas taip turi Dievą savo būtyje, turi jį dievišku būdu, ir jis spindi jam visuose dalykuose; jam visi dalykai turi Dievo skonį, ir visuose dalykuose jis regi Dievo atvaizdą. Jame visada spindi Dievas, jis savyje yra atsižadėjęs pasaulio, ir jame yra įspaustas jo mylimo Dievo buvimas. Panašiai yra, kai žmogų labai kankina troškulys: nors jis darytų ką nors kita, o ne gertų, nors galvotų apie kitus dalykus, tačiau kad ir ką jis darytų, kad ir su kuo būtų, kad ir ko trokštų, kad ir kokios būtų jo mintys ar darbai, kol jį kamuotų troškulys, mintis apie gėrimą jo nepaliktų; ir kuo stipresnis troškulys, tuo stipresnė, atkaklesnė, įkyresnė ir neatlyžtanti yra mintis apie gėrimą. Arba jeigu žmogus ką nors karštai ir aistringai myli, ir niekas kitas jam nepatinka ir nejaudina jo širdies, ir jis trokšta tik to ir nieko daugiau, tada tikriausiai, kad ir kas būtų tas žmogus ar su kuo jis būtų, kad ir ko jis imtųsi ar ką darytų, tai, ką jis taip labai myli, jame niekada neišblėstų ir visuose dalykuose jis rastų jo atvaiz-

dą, kuris būtų juo ryškesnis, juo labiau stiprėtų jo meilė. Toks žmogus neieško ramybės, nes jam netrukdo joks sambrūzdis.

Šis žmogus Dievo akyse yra kur kas labiau pagirtinas, nes jis visus dalykus suvokia kaip dieviškus ir aukštesnius, nei jie yra patys savaime. Iš tiesų tai reikalauja uolumo ir atsidavimo, aiškaus žmogaus vidinio pasaulio suvokimo ir gyvo, teisingo, protingo, tikro žinojimo, į ką yra nukreipta siela, kai esame tarp daiktų ir žmonių. Šito žmogus negali išmokti nusišalindamas, tai yra bėgdamas nuo daiktų ir išoriškai pasitraukdamas į vienatvę; veikiau jis turi išmokti išsaugoti vidinę vienatvę, kad ir kur ar su kuo būtų. Jis turi išmokti prasiskverbti per daiktus ir įžvelgti Dievą *juose*, kad galėtų galingai ir esmingai įsišaknyti jame. Čia yra panašiai kaip tada, kai žmogus nori išmokti rašyti. Jeigu jis nori įvaldyti šį meną, turi daug ir dažnai praktikuotis, kad ir koks šis darbas jam būtų sunkus ir varginantis ar net atrodytų neįmanomas; jeigu tik jis uoliai ir dažnai lavinsis, jis išmoks ir įvaldys šį meną. Žinoma, iš pradžių jis turės sutelkti mintis į kiekvieną raidę ir ją labai gerai įsiminti. Vėliau, kai jis bus įvaldęs šį meną, jam daugiau nebereikės įsivaizduoti ir apgalvoti, jis rašys nevaržomai ir laisvai; tas pat pasakytina apie griežimą smuiku ir kitką, kam reikalingi įgūdžiai. Visa, ko reikia, – tai *kad* žmogus norėtų išmokti šio meno, o paskui tai daryti jam padeda įgyti įgūdžiai, nesvarbu, ar jis nuolat galvoja apie tai, ar negalvoja.

Taip žmogų persmelks Dievo buvimas ir įformins jo mylimo Dievo forma, ir jis bus taip į jį įsiliejęs, kad be jokių pastangų regės jo buvimą ir, be to, nebus saistomas jokių daiktų ir išliks visiškai laisvas nuo jų. Tačiau iš pradžių tai pareikalaus susitelkimo ir uolaus įsidėmėjimo, – to iš mokinio reikalauja kiekvienas menas.

7. Kaip žmogus turi protingiausiai atlikti savo darbą

Daugeliui žmonių – ir mes lengvai galime būti tarp jų, jei norime, – nekliudo dalykai, su kuriais jie susiduria; juose tie dalykai nesukuria neišdildomo atvaizdo, nes širdyje, kuri pilna Dievo, kūriniai negali turėti ar rasti vietos. Bet mes neturime tuo pasitenkinti; mes turime išgauti didžiulę naudą iš visų dalykų, nesvarbu, kokie jie būtų, kur mes būtume, ką matytume ar girdėtume, kokie svetimi ir netinkami jie mums būtų. Tada, ir tik tada, mes esame teisingai nusiteikę. Ir žmogus niekada čia negali prieiti galo, bet veikiau turi be paliovos augti ir stengtis pasiekti vis daugiau.

Visuose savo darbuose ir visų dalykų atžvilgiu žmogus turi akylai naudotis savo protu ir aiškiai suprasti save patį bei savo vidinę prigimtį, ir visuose dalykuose aukščiausiu įmanomu būdu suvokti Dievą. Žmogus turi būti toks, kaip sakė mūsų Viešpats: „Jūs būkite panašūs į žmones, kurie laukia savo šeimininko“ (*Lk 12, 36*). Iš tiesų tokie budrūs

žmonės akylai žiūri, kada ateis jų šeimininkas, kurio jie laukia, ir tikisi pamatyti jį visame kame, kas jiems pasirodo, kad ir kaip tai jiems būtų svetima, ir žiūri, ar jo ten nesama. Taip ir mes savo Viešpaties turime sąmoningai ieškoti visuose dalykuose. Tai reikalauja didelio uolumo, tam turime skirti viską, ką tik įstengia mūsų juslės ir sugebėjimai; tačiau žmonėms yra teisinga taip elgtis, kad jie suvoktų Dievą vienodai visuose dalykuose ir rastų Dievą vienodai visuose dalykuose.

Darbai skiriasi vienas nuo kito, tačiau mūsų darbai, padaryti su vienodu nusiteikimu, iš tiesų visi yra lygūs, ir tiems, kurie yra teisingai nusiteikę, kuriems Dievas yra tapęs savastimi, iš tiesų Dievas taip pat aiškiai spindės iš žemiškųjų darbų, kaip ir iš pačių dieviškiausių. Tačiau, žinoma, šitai reikia suprasti ne taip, kad pats žmogus turi daryti ką nors žemiška arba netinkama, bet kad jis turi pakreipti į Dievą tai, ką mato ir girdi apie išorinius jam pasitaikančius dalykus. Tik tie, kuriems Dievas yra visuose dalykuose ir kurie geriausiai įvaldę savo protą ir juo pasinaudoja, pažįsta tikrąją ramybę ir iš tiesų turi dangaus karalystę.

Kas tikrai nori tai pasiekti, tam turi atsitikti viena iš dviejų: arba jis turi išmokti suvokti ir turėti Dievą darbuose, arba turi atsisakyti visų darbų. Tačiau kadangi žmogus šiame gyvenime negali būti be jokios veiklos, kuri yra žmogaus būties dalis ir būna labai įvairi, jis turi išmokti turėti Dievą visuose dalykuose ir išlikti laisvas visuose darbuo-

se ir visose vietose. Ir todėl, kad pradedantysis ką nors pasiektų tarp žmonių, jis pirmiausia turi gerai pasirūpinti Dievo pagalba, tvirtai įdiegti jį į savo širdį ir sujungti su juo visus savo siekius, mintis, troškimus ir sugebėjimus, kad niekas kitas žmoguje negalėtų įsigalėti.

8. Apie nepaliaujamą uolumą siekiant didžiausio tobulumo

Nė vieno darbo žmogus neturi laikyti tokiu geru ar taip tinkamai atliktu, kad savo darbuose būtų toks nevaržomas ir taip savimi pasitikintis, jog jo protas dykinėtų ar snūduriuotų. Jis turi nuolat taurinti save abiem – proto ir valios – galiomis, taip sužadinti savyje tai, kas geriausia, ir protingai apsisaugoti nuo išorinės ir vidinės žalos; tuomet jis niekur nieko nepraleistų, bet nepaliaujamai tobulėtų.

9. Kaip polinkis nusidėti žmogui visuomet duoda naudos

Tu turi žinoti, kad paskata nusidėti doram žmogui visuomet teikia didelę palaimą ir naudą. Dabar paklausyk! Tebūnie du žmonės: vienas yra tokios prigimties, kad beveik ar visai nepatiria silpnybių, o kito prigimtis tokia, kad jį kamuoja pagundos. Išorinis daiktų buvimas taip jaudina jų išorinį Aš, kad sukelia jų pyktį arba garbėtrošką, arba geidu-

lingumą priklausomai nuo to, su kuo jie susiduria. Tačiau sutelkę savo aukščiausias galias jie išlieka visiškai tvirti, nepajudinami ir pasiryžę nepasiduoti silpnumui, ar tai būtų įniršis, ar kitokia nuodėmė, ir stipriai priešinasi; tikriausiai tai susiję su prigimtyje glūdinčiu silpnumu, kai žmogus iš prigimties yra niršus arba išpuikęs ar dar koks nors, tačiau nenori padaryti nuodėmės. Toks žmogus yra daug labiau vertas pagyrimo ir nusipelno didesnio atlygio, ir jo dorybė yra tauresnė negu pirmojo, nes dorybės tobulumas randasi iš kovos, kaip sakė šventasis Paulius: „dorybė geriausiai pasireiškia silpnume“ (plg. *2 Kor 12, 9*)[5].

Polinkis nusidėti nėra nuodėmė, bet nuodėmė yra *norėti* nusidėti, nuodėmė yra *norėti* širsti. Iš tiesų, jei kas nors, kas yra teisingai nusiteikęs, turi galią atsikratyti polinkio nusidėti, jis nepanorės jos panaudoti, nes neturėdamas polinkio nusidėti žmogus nebus tvirtas dėl visų dalykų ir visuose savo darbuose, jis bus nerūpestingas įvairių dalykų atžvilgiu ir nepažins kovos, pergalės ir atpildo teikiamos garbės. Ydos puolimas ir skatinimas teikia dorybę ir atlygį už pastangas. Būtent polinkis nusidėti verčia žmogų uoliau stengtis ugdyti dorybę, galingai stumia jį prie dorybės ir yra šmaikšti rykštė, mokanti žmogų budrumo ir dorybės, nes kuo žmogus yra silpnesnis, tuo labiau jis turi apsišarvuoti stiprybe ir pergale – juk dorybė, kaip ir yda, susijusi su valia.

10. Kaip valia gali viską ir kaip visos dorybės glūdi valioje, jei tik žmogus yra doras

Niekas neturi žmogaus labai gąsdinti, kol jis trokšta gėrio, ir jis neturi nusiminti, jeigu negali įkūnyti savo valios darbuose; tačiau jis neturi laikyti savęs nutolusiu nuo dorybės, kai jis turi teisingą, gerą valią, nes dorybė ir visa, kas gera, glūdi geroje valioje. Tu negali nieko stokoti, jei turi gerą ir teisingą valią, – nei meilės, nei nuolankumo, nei kitų dorybių. Veikiau tu turi viską, ko stipriai trokšti visa savo valia, ir nei Dievas, nei kokia nors būtybė negali šito iš tavęs atimti, kol tavo valia yra nedaloma ir yra tikrai dieviška valia, susijusi su dabartimi. Taigi nesakyk: „Aš padaryčiau tai vėliau", – tai būtų susiję su ateitimi, bet: „Aš noriu, kad dabar taip būtų". Įsidėmėk: kai aš ko nors noriu, net jei tai yra už tūkstančio mylių, aš turiu tai tikriau nei tai, ką turiu sterblėje, bet nenoriu turėti.

Gėris ne mažiau gali pelnyti gėrį, negu blogis – blogį. Įsidėmėk: net jei aš niekada nepadaryčiau nieko blogo, tačiau trokščiau to, kas bloga, aš taip pat *turėčiau* nuodėmę, kaip ir tada, jei būčiau padaręs blogą darbą; sutelkęs valią į blogį, aš galėčiau padaryti tokią pat didelę nuodėmę, tarsi būčiau iššudęs visą pasaulį, nors niekada nieko nebūčiau nužudęs. Kodėl tai negalėtų būti teisinga ir geros valios atžvilgiu? Iš tiesų – juo labiau, kur kas labiau!

Iš tiesų su valia aš galiu viską. Aš galiu dalytis vargais su visais žmonėmis, pamaitinti visus skurstančiuosius, atlikti visus žmonių darbus ir padaryti viską, kas tik dar gali ateiti į galvą. Jeigu tau nestinga valios ką nors padaryti, bet stinga tik sugebėjimo, tada iš tiesų Dievo akyse tu esi tai padaręs, ir niekas negali to iš tavęs atimti ar bent akimirką tau kliudyti, nes *norėti* ką nors padaryti, kai tik galėsi, ir *padaryti* Dievo akyse yra tas pat. Toliau, jeigu aš norėčiau turėti tiek daug valios, kiek jos turi visas pasaulis, ir mano troškimas būtų stiprus, visa apimantis ir nuoširdus, tai aš ją turiu, nes ką aš *noriu* turėti, tą turiu. Taip pat jei aš nuoširdžiai trokščiau tiek daug meilės, kiek jos yra patyrę visi žmonės, ir jei aš trokščiau taip labai girti Dievą, kaip visi yra gyrę, ar dar ko nors, kas tik gali ateiti į galvą, tu iš tiesų visa tai *turėtum*, kol tavo valia yra tobula.

Dabar tu gali paklausti, *kada* valia yra teisinga valia? Valia yra tobula ir teisinga tada, kai ji nė kiek nesusijusi su tavuoju Aš, yra išėjusi iš pačios savęs, įimta ir perkeista į Dievo valią. Taip, juo labiau taip yra, juo teisingesnė ir tikresnė yra valia. Su tokia valia tu gali viską, ar tai būtų meilė, ar kas tik nori.

Dabar tu klausi: „Kaip aš galiu turėti meilę, kol jos nejaučiu ir nepastebiu, kaip matau ją daugelyje žmonių, kurie atlieka didžius darbus, yra labai pamaldūs ir turi nuostabių dalykų, kurių aš neturiu?“

Čia tu turi atkreipti dėmesį į du dalykus, būdingus meilei: pirmasis yra meilės *esmė*, o antrasis yra *darbas*, arba meilės *proveržis*. Meilės esmė glūdi tik valioje; kas turi daugiau valios, turi daugiau ir meilės. Tačiau niekas nežino, *kas* turi daugiau, nes tai glūdi paslėpta sieloje, kol Dievas yra paslėptas sieloje. Ši meilė visiškai glūdi valioje, ir kas turi daugiau valios, tas turi daugiau ir meilės.

Tačiau yra dar ir antras dalykas – meilės proveržis ir darbas. Tai gerai matoma kaip nuoširdumas, pamaldumas ir garbinimas, nors tai ne visuomet yra geriausia. Mat dažnai tai kyla ne iš meilės, bet iš prigimties, nes kai kurie žmonės patiria tokį pasitenkinimą ir malonumą, arba tai gali kilti dėl dangaus įtakos ar būti sužadinta juslių; ir tie, kurie tai patiria dažniau, ne visuomet yra geriausi žmonės. Mat net jei tai tikrai kyla iš Dievo, mūsų Viešpats tai dovanoja tokiems žmonėms, kad masintų ir patrauktų juos, lygiai kaip ir tam, kad atitolintų juos nuo kitų žmonių. Tačiau kai tokių žmonių meilė stiprėja, gali būti, kad jie mažiau ją jaučia ir suvokia, ir tada tampa visiškai aišku, kad jie turi meilę, kai jie be tokių jausmų lieka visiškai ir tvirtai ištikimi Dievui.

Taigi sakykime, kad tai visiškai yra meilė, tačiau vis dėlto tai nėra geriausias dalykas. Tai tampa aišku štai iš ko: kartais reikia atsisakyti tokio pakilumo dėl ko nors geresnio iš meilės ir kartais atlikti meilės darbą, kur to reikia, dvasiškai arba kūniškai. Kaip aš jau sakiau, net jeigu žmogus yra

apimtas tokio susižavėjimo kaip Paulius ir žino apie pasiligojusį žmogų, prašantį jį dubenėlio sriubos, aš manyčiau, kad tau būtų kur kas geriau atsisakyti susižavėjimo dėl meilės ir pasitarnauti vargstančiajam su didesne meile.

Nereikia manyti, kad taip jis praranda malonę, nes ko žmogus iš meilės mielai atsisako, tai jam bus sugrąžinta su kaupu, kaip sakė Kristus: „Kiekvienas, kas paliko ką nors dėl manęs, gaus šimteriopai" (plg. *Mt 19, 29*)[6]. Taip, iš tiesų, ką žmogus palieka ir ko atsisako dėl Dievo – net jeigu jis atsisako tokios paguodos ir nuoširdumo, kurių labai troško ir siekė kaip įmanydamas, tačiau Dievas jam to *nesuteikė*, – iš tikrųjų jis atras Dieve taip, tarsi jis turėjo visa, kas gera, kas kada nors yra buvę, tačiau mielai šito atsižadėjo, atsisakė ir neteko dėl Dievo; jis gaus šimteriopai. Mat kai žmogus mielai ką nors turėtų, tačiau atsisako ir atsižada šito dėl Dievo, ar tai būtų kas nors kūniška, ar dvasiška, visa tai jis randa Dieve, tarsi jis būtų tai turėjęs ir mielai atsisakęs dėl Dievo, nes žmogus turi mielai netekti visko dėl Dievo ir meilėje atsisakyti ir atsižadėti visokios paguodos *iš* meilės.

Paulius, kuris yra kupinas meilės, moko mus, kad kartais iš meilės reikia atsisakyti tokio jausmo, sakydamas: „Man būtų mieliau būti atskirtam nuo Kristaus dėl meilės savo broliams" (plg. *Rom 9, 3*)[7]. Čia jis turi galvoje meilę ne *ta* prasme, jos pirmąja prasme, nuo *kurios* jis nenorėtų nė akimir-

ką būti atskirtas dėl nieko, kas gali atsitikti danguje ar žemėje, bet turi galvoje paguodą.

Tačiau tu turi žinoti, kad Dievo draugai niekada nelieka be paguodos, nes didžiausia paguoda jiems *yra* tai, ko nori Dievas, ar tai būtų paguoda, ar ne.

11. Ką žmogus turi daryti, kai jis pasigenda Dievo ir Dievas pasislepia

Taip pat tu turi žinoti, kad gera *valia negali* prarasti Dievo. Tačiau siela kartais jaučiasi jo pasigendanti ir dažnai mano, kad Dievas pasišalino. Ką tu tada turi daryti? Lygiai tą patį, ką darytum, jeigu jaustum didžiausią paguodą; išmok daryti tą patį ir labiausiai kentėdamas ir elkis lygiai taip pat, kaip elgeisi tada. Nėra geresnio patarimo, kaip rasti Dievą, tik ieškoti jo ten, kur jį palikai. Ir ką darei tada, kai paskutinį kartą jį turėjai, tą daryk ir dabar, kai jo pasigendi, ir vėl jį atrasi. Tačiau gera valia niekada nepraranda ir nepasigenda Dievo. Daugelis žmonių sako: „Mes turime gerą valią“, tačiau jie neturi *Dievo* valios, bet nori turėti *savo* valią ir mokyti mūsų Viešpatį daryti tą ar tą. Tai nėra gera valia. Reikia siekti Dievo mylimiausiosios valios.

Ko nori Dievas visuose dalykuose? Kad mes atsisakytume savo valios. Nors šventasis Paulius daug kalbėjosi su mūsų Viešpačiu ir mūsų Viešpats su juo, tai jam nieko nedavė, kol jis neatsisakė savo

valios ir netarė: „Viešpatie, ką tu nori kad aš daryčiau?“ (plg. *Apd 9, 6*)[8] Ir mūsų Viešpats gerai žinojo, ką jis turi daryti. Tas pat buvo, kai angelas apsireiškė Dievo Motinai: tai, ką jie pasakė vienas kitam, negalėjo padaryti jos Dievo Motina, bet kai tik ji atsisakė savo valios, ji tą pačią akimirką tapo tikrąja Amžinojo Žodžio Motina ir nedelsiant priėmė Dievą į savo įsčias, jis tapo jos gamtiniu sūnumi. Niekas nepadaro mūsų tokiais teisingais žmonėmis, kaip savo valios atsisakymas. Iš tiesų neatsisakę savo valios visuose dalykuose mes negalime nieko pasiekti Dievo labui. Tačiau jeigu mes eitume taip toli, kad atsisakytume visos savo valios ir išdrįstume dėl Dievo atsižadėti visų dalykų, tiek išorinių, tiek vidinių, tada, bet ne anksčiau, mes būtume padarę *viską*.

Nedaug atsiras tokių žmonių, kurie sąmoningai ar nesąmoningai nenorėtų būti taip nusiteikę, kad dėl to patirtų didžius dalykus, ir netrokštų ir to *būdo*, ir *gėrio*; tačiau visa tai yra ne kas kita, kaip savivalė. Tu turi savę su viskuo atiduoti Dievui ir daugiau nebesirūpinti dėl to, ką jis gali padaryti su tuo, kas yra jo. Tūkstančiai žmonių mirė ir yra danguje, nors jie niekada tobulai neatsižadėjo savo valios. Tobula ir teisinga valia gali būti tik tada, kai mes esame visiškai įsilieję į Dievo valią ir nebeturime savo valios. Ir juo labiau kas nors tai pasiekia, juo labiau ir tikriau jis įsišaknija Dieve. Taip, vienintelė „Ave Maria“, sukalbėta su tokiu nusiteikimu, kai žmogus yra atsižadėjęs pats

savęs, yra vertesnė už tūkstančio psalmynų kartojimą be tokio nusiteikimo; taip, žengti vieną žingsnį su tokiu nusiteikimu yra geriau negu perplaukti jūrą be jo.

Žmogus, kuris visiškai išeitų iš savęs ir viso to, kas yra jo, iš tiesų taip visiškai įsilietų į Dievą, kad jeigu kas nors norėtų paliesti žmogų, pirmiausia turėtų paliesti Dievą, nes jis visiškai būtų Dieve ir Dievas apgaubtų jį, kaip gobtuvas apgaubia mano galvą, ir kas nori paliesti mane, pirmiausia turi paliesti mano apdarą. Lygiai taip pat, jeigu aš noriu ką nors išgerti, gėrimas pirmiausia turi sroventi mano liežuviu, ir čia gėrimas įgyja savo skonį. Jeigu mano liežuvis aptrauktas kartumo, tai kad ir koks saldus būtų vynas, jį visuomet apkartins tai, per ką jis turi pasiekti mane. Iš tiesų, jei žmogus visiškai atsižadės visko, kas yra jo, jis bus taip apgaubtas Dievo, kad nė viena būtybė negalės jo paliesti pirmiausia nepaliesdama Dievo, ir kas turės pas jį ateiti, turės ateiti per Dievą ir taip įgys jo skonį ir taps dieviška. Kad ir kokia didelė būtų kančia, jeigu ji ateina per Dievą, pirmiausia Dievas turi ją iškentėti. Taip, tiesa, kuri yra Dievas, yra tokia: jokia žmogų ištinkanti kančia, ar tai būtų koks nors nemalonumas, ar nepatogumas, nėra tokia menka, kad Dievo ji nepaliestų neišmatuojamai labiau negu žmogaus ir neištiktų jo labiau negu žmogaus, jeigu ji yra Dieve. Tačiau jeigu Dievas kenčia ją norėdamas tau gero, kurį joje įžvelgia, ir jeigu tu nori kentėti tai,

ką kenčia Dievas ir kas ateina pas tave per jį, tada ji tampa dieviška savo prigimtimi, ir gėda tampa garbe, kartumas tampa saldumu, o giliausia tamsa tampa ryškiausia šviesa; viskas įgyja skonį iš Dievo ir tampa dieviška, nes viskas, kas ištinka žmogų, panėšėja į Dievą, jeigu jis netrokšta nieko kito ir niekas kitas jam nepatinka; ir tada jis jaučia Dievą visame kame, kas kartu, kaip ir didžiausiame saldume.

Šviesa spindi tamsybėse, ir mes ją išvystame. Bet kam žmonėms pamokymai arba šviesa, jeigu jie tuo nesinaudoja? Kai jie yra tamsoje arba kenčia, tada jie išvys šviesą.

Taip, juo labiau mes turime patys save, juo mažiau esame Dievo. Žmogus, atsisakęs to, kas yra jo savastis, niekada negali pasigesti Dievo, kad ir ką jis darytų. Tačiau jeigu toks žmogus sukluptų arba klaidingai kalbėtų, arba patirtų neteisybę, tada Dievas, jeigu tai kiltų iš jo, turėtų prisiimti žalą, tačiau tu jokiu būdu neturi liautis stengęsis. Pavyzdys čia mums yra šventasis Bernardas ir daugelis kitų šventųjų. Šiame gyvenime mes negalime visiškai išvengti tokių atsitikimų. Tačiau dėl to, kad javuose kartais auga piktžolės, nedera išmesti gerų javų. Iš tiesų, kas yra teisingai nusiteikęs ir pažįsta Dievo kelius, tam visos šios kančios ir nutikimai išeis į naudą. Juk geram visi dalykai išeina į gera, kaip sakė šventasis Paulius (plg. *Rom 8, 28*) ir kaip teigė šventasis Augustinas: „Taip, net nuodėmės“[9].

12. Apie nuodėmę: kaip reikia elgtis, kai esi nusidėjęs

Iš tiesų būti padariusiam nuodėmę nėra nuodėmė, jeigu dėl to gailiesi. Žmogus neturi *norėti* nusidėti dėl nieko, kas gali atsitikti laike ar amžinybėje, ar tai būtų mirtina, ar dovanotina, ar kokia kitokia nuodėmė. Kas yra teisingai nusiteikęs Dievo atžvilgiu, visuomet turi atsiminti, kad ištikimas ir mylintis Dievas išvedė žmogų iš nuodėmingo gyvenimo į dieviškąjį, priešus padarė draugais, o tai yra daugiau, negu sukurti naują žemę. Tai yra viena iš svarbiausių priežasčių, kodėl žmogus turėtų visiškai įsilieti į Dievą, ir nuostabu, kaip tai uždega žmogų tokia stipria ir didžiule meile, kad jis visiškai atsižada paties savęs.

Iš tiesų, kas tikrai įsilieja į Dievo valią, tas neturi norėti, kad nuodėmė, į kurią jis puolė, nebūtų padaryta. Žinoma, ne dėl to, kad nuodėmė buvo padaryta prieš Dievą; bet dėl to, kad ji buvo padaryta prieš Dievą, ji susaistė tave didesne meile, pažemino ir sumenkino. Tačiau tu turi pasikliauti Dievu, kad jis nebūtų leidęs jai atsitikti, jeigu nebūtų numatęs, kad ji išeis tau į gera. Bet kai žmogus visiškai pakyla iš nuodėmės ir visai nuo jos nusigręžia, tada ištikimasis Dievas elgiasi taip, tarsi žmogus visai nebūtų puolęs į nuodėmę, ir nė akimirką nebaudžia jo už visas jo nuodėmes, net jeigu jų yra tiek daug, kiek yra padarę visi žmonės: jis nevers jo už jas atkentėti, ir jis gali būti toks artimas tokiam žmogui, koks tik kada nors yra buvęs kokiai

nors būtybei. Jeigu Dievui atrodo, kad dabar jis yra pasirengęs, jis nežiūri, koks jis buvo prieš tai. Dievas yra dabarties Dievas. Jis ima ir priima tave tokį, koks tu jam atrodai, ne koks buvai, bet koks esi dabar. Dievas mielai iškenčia visą žalą ir gėdą, kurią jam užtraukė visos nuodėmės, kaip jis jau darė daugelį metų, kad tik žmogus gerai pažintų jo meilę ir kad jo paties meilė ir dėkingumas didėtų, jo uolumas stiprėtų, kaip, savaime suprantama, dažnai ir atsitinka, kai gailimasi dėl nuodėmių.

Todėl Dievas mielai pakenčia nuodėmės žalą ir labai dažnai pakęsdavo tai praeityje, ir dažniausiai leisdavo jai ištikti *tuos* žmones, kuriuos jis pasirinkdavo, kad jie savo valia pakiltų prie aukščiausiųjų dalykų. Dabar klausyk: kas mūsų Viešpačiui buvo brangesnis ir artimesnis už apaštalus? Nė vienas iš jų neišvengė mirtinos nuodėmės, visi jie padarė mirtiną nuodėmę. Tai jis parodė ir Senajame, ir Naujajame Testamente pavyzdžiu tų, kurie vėliau jam tapo neprilygstamai brangūs; ir šiandien retai pasitaiko, kad žmonės pasiektų didžius dalykus pirma kaip nors nesuklydę. Ir šitaip mūsų Viešpats siekia, kad mes pažintume jo didelį gailestingumą, skatindamas didesnį ir tikresnį mūsų nuolankumą ir pamaldumą. Juk, kai atsinaujina atgaila, sustiprėja ir atsinaujina ir meilė.

13. Apie dvejopą atgailą

Atgaila būna dvejopa: viena susijusi su laiku ir jutimais, kita yra dieviška ir antgamtinė. Laikina atgaila visuomet traukia žemyn į dar didesnę kan-

čią ir panardina žmogų į tokį sielvartą, tarsi jis jau būtų visiškai netekęs vilties; taip atgaila laikosi kančios ir negali iš jos išsiveržti. Tai nieko neduoda.

Tačiau dieviškoji atgaila yra visai kitokia. Kai tik žmogus pajunta nepasitenkinimą, jis nedelsdamas pakyla prie Dievo ir su nepalaužiama valia prisiekia amžinai atsižadėti visų nuodėmių. Taip jis pakyla prie didelio pasitikėjimo Dievu ir įgyja stiprų tikrumo jausmą. Tai teikia dvasinį džiaugsmą, pakeliantį sielą iš kančios ir sielvarto ir tvirtai susiejantį ją su Dievu. Mat kuo žmogus jaučiasi trapesnis ir kuo labiau nusikaltęs, tuo jis turi daugiau pagrindo nedalijama meile susisaistyti su Dievu, kuriam nebūdinga nei nuodėmė, nei trūkumai. Taigi, jeigu norima priartėti prie Dievo su visišku pamaldumu, geriausias būdas, kuriuo tai galima pasiekti, – būti be nuodėmės dieviškosios atgailos galioje.

Ir kuo labiau mes jaučiame savo nuodėmę, tuo labiau Dievas yra pasirengęs atleisti nuodėmę, ateiti į sielą ir išguiti nuodėmę; kiekvienas uoliausiai stengiasi atsikratyti to, kas jam nemaloniausia. Ir kuo didesnės ir sunkesnės nuodėmės, juo labiau Dievas yra neapsakomai linkęs kuo greičiau jas atleisti, nes jos yra jam grasios. Ir kai dieviškoji atgaila pakylėja prie Dievo, visos nuodėmės greičiau nei akies mirksniu pradingsta Dievo bedugnėje ir taip visiškai išnaikinamos, tarsi jų niekada nė nebuvo, tik tam būtina tobula atgaila.

14. Apie tikrąjį pasitikėjimą ir apie viltį

Reikia mokėti atpažinti tikrą ir tobulą meilę iš to, ar labai pasikliaujama ir pasitikima Dievu, nes iš nieko kito negalima geriau atpažinti tobulos meilės, kaip iš pasitikėjimo. Juk kai kitas nuoširdžiai ir tobulai mylimas, tai sukelia jo pasitikėjimą, ir iš tiesų Dieve randame viską, ko iš jo drįstame tikėtis, ir tūkstantį kartų daugiau. Ir kaip žmogus negali per daug mylėti Dievo, taip jis negali ir per daug juo pasikliauti. Kad ir kas būtų daroma, niekas negali būti taip naudinga, kaip tvirtas pasitikėjimas Dievu. Jis niekada nesiliovė daręs didelių dalykų per tuos, kurie tvirtai juo pasikliauja. Per visus tokius žmones jis yra labai aiškiai parodęs, kad jų pasitikėjimas kilęs iš meilės, nes meilei būdingas ir tikras žinojimas, ir neabejotinas tikrumas.

15. Apie dvejopą tikrumą dėl amžinojo gyvenimo

Šiame gyvenime esama dvejopo žinojimo apie amžinąjį gyvenimą. Vienas kyla iš to, kad Dievas pasako apie jį žmogui pats arba perduoda per angelą, arba atskleidžia ypatingu apreiškimu. Tačiau tai atsitinka retai ir tik nedaugeliui žmonių.

Kitas žinojimas yra nepalyginti geresnis ir naudingesnis ir dažnai tenka tiems žmonėms, kurių meilė yra tobula: jis remiasi tuo, kad iš meilės ir dėl artimo bendravimo su Dievu žmogus taip visiš-

kai juo pasitiki ir yra toks tikras, kad negali juo suabejoti, ir jo tikrumas kyla iš to, kad jis myli Dievą be išimties visuose kūriniuose. Ir jeigu visa kūrinija jo atsižadėtų ir prisiektų jo atsisakiusi, net jeigu pats Dievas jo atsisakytų, jis nesiliautų juo pasitikėti, nes meilė *negali* nepasitikėti, ji gali tik pasitikėti tuo, kas gera. Ir nereikia, kad mylinčiajam ir mylimajam kas nors būtų pasakyta, nes kai tik Dievas pajunta, kad žmogus yra jo draugas, jis iškart žino viską, kas jam yra gera ir teikia jam palaimą. Kad ir kaip tu būtum jam atsidavęs, būk tikras, kad jis yra neišmatuojamai labiau ir stipriau tau atsidavęs ir nepalyginti labiau tavimi pasitiki. Juk jis yra pati ištikimybė – tuo mes galime būti tikri, ir tuo yra tikri visi, kurie jį myli.

Šis tikrumas yra kur kas didesnis, tobulesnis ir tikresnis nei pirmasis ir negali apgauti. Tuo tarpu nuojauta gali apgauti, tai lengvai gali būti klaidingas nušvitimas. *Šis* tikrumas patiriamas visomis sielos galiomis, ir jis *negali* apgauti tų, kurie iš tiesų myli Dievą; jie abejoja juo ne daugiau, negu toks žmogus abejoja pačiu Dievu, nes meilė išvaiko visą baimę. „Nebėra meilėje baimės“, kaip sakė šventasis Jonas (*1 Jn 4, 18*), taip pat parašyta: „Meilė uždengia nuodėmių gausybę“ (*1 Pt 4, 8*). Juk kur yra nuodėmė, ten negali būti visiško pasitikėjimo ir meilės; meilė visiškai uždengia nuodėmes ir nieko apie jas nežino. Ne taip, tarsi nebūtum nusidėjęs, bet taip, kad ji visiškai išnaikina nuodėmes, tarsi jų nė nebuvo. Juk visi Dievo dar-

bai yra tokie visiškai tobuli ir visa užliejantys, kad kam jis atleidžia, tam atleidžia viską ir visiškai ir mieliau atleidžia dideles nuodėmes negu mažas, ir tai teikia visišką pasitikėjimą. Šį žinojimą aš laikau kur kas ir nepalyginti geresniu, jis teikia didesnį atpildą ir yra tikresnis už pirmąjį, nes nei nuodėmė, nei kas nors kita negali jam sukliudyti. Mat, kai Dievas mato, kad žmonės myli vienodai, jis ir teisia juos vienodai, nesvarbu, ar jie labai nusidėjo, ar visai nenusidėjo. Tačiau tie, kuriems daugiau atleista, turi labiau mylėti, kaip sakė mūsų Viešpats Kristus: „Kam daugiau atleista, tas labiau myli“ (plg. *Lk 7, 47*)[10].

16. Apie tikrąją atgailą ir šventą gyvenimą

Daugelis žmonių mano, kad jie turėtų daryti didžius išorinius darbus, pavyzdžiui, pasninkauti, vaikščioti basi ir daryti kitus panašius dalykus, kurie vadinami atgaila. Tačiau tikroji ir geriausioji atgaila, dėl kurios žmogus labai ir neprilygstamai tobulėja, yra tai, kad jis visiškai ir absoliučiai nusigręžia nuo visko, kas nėra Dievas ar dieviška jame pačiame bei visuose kūriniuose, ir visiškai ir absoliučiai atsigręžia į savo mylimą Dievą su tvirta meile, ir jo pamaldumas bei Dievo troškimas tampa dideli. Kokiame darbe tu daugiau šito turi, tame esi teisingesnis, ir kuo daugiau šito esama, tuo tikresnė atgaila ir tuo labiau ji panaikina nuodėmę ir

net visą bausmę. Taip, iš tiesų tu gali greitai, per trumpą laiką taip tvirtai nusigręžti nuo visų nuodėmių su tokiu pasibjaurėjimu ir taip pat tvirtai atsigręžti į Dievą, kad net jeigu būtum padaręs visas nuodėmes nuo Adomo laikų ir tas, kurios dar bus padarytos, tau jos visos iki vienos būtų atleistos kartu su bausme už jas, ir jeigu tu tada numirtum, atsidurtum Dievo akivaizdoje.

Tai yra tikroji atgaila, ir ji ypač ir visiškai remiasi mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus brangia kančia tobulai atgailaujant. Juo labiau žmogus į ją įsilieja, juo labiau jis atsikrato visų nuodėmių ir bausmės už jas. Žmogus turi įprasti kad ir ką darydamas visada būti mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus gyvenimo ir darbų, visko, ką jis darė ar ko nedarė, ką iškentėjo ir išgyveno, dalininku, ir mes turime visuomet turėti jį prieš akis, kaip ir jis mus turėjo.

Tokia atgaila yra ne kas kita, kaip virš visų daiktų į Dievą pakilusi siela. Ir tu turi nuoširdžiai daryti tuos darbus, kuriuose šitai gali turėti ir turi labiausiai. Jeigu tau čia kliudo koks nors išorinis darbas, ar tai būtų pasninkavimas, ar budėjimas, ar skaitymas, ar dar kas nors, leisk jam laisvai vykti nesirūpindamas, kad taip tu gali apleisti atgailą. Juk Dievas nemato, koks yra darbas, bet tik kokia jame yra meilė, pamaldumas ir požiūris. Jam ne taip labai rūpi mūsų darbai, bet veikiau rūpi tik mūsų požiūris visuose mūsų darbuose ir tai, kad mes tik jį vieną mylime visuose dalykuose. Jeigu žmogus yra godus, jam neužtenka Dievo. Atlygini-

mas už visus tavo darbus turi būti tai, kad Dievas žino apie juos ir kad jais tu sieki Dievo; tegu tau visuomet šito užtenka. Ir kuo nuoširdžiau ir patikliau tu sieki jo, tuo tikriau visi tavo darbai išpirks visas nuodėmes.

Tu gali prisiminti ir tai, kad Dievas yra visuotinis viso pasaulio atpirkėjas ir kad dėl to aš turiu būti jam kur kas labiau dėkingas, negu jei jis būtų išpirkęs tik mane vieną. Taigi ir tu turi būti viso to, ką nuodėme sugadinai savyje, visuotinis atpirkėjas ir su visu tuo turi prie jo priglusti, nes nuodėme tu sugadinai viską, kas yra tavo: širdį, jausmus, kūną, sielą, galias ir visa kita, kas yra tavyje ir tavo; visa tai yra nesveika ir sugadinta. Todėl bėk pas jį – jame nėra jokio trūkumo, bet yra viskas, kas gera, ir jis gali būti viso tavo sugedimo, vidinio ir išorinio, visuotinis atpirkėjas.

17. Kaip žmogui išlikti ramiam, jei jis nesusiduria su išoriniais sunkumais, kuriuos patyrė Kristus ir daugelis šventųjų, ir kaip jis turi sekti Dievu

Žmonėms kelia baimę ir stumia į nusiminimą tai, kad mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus ir šventųjų gyvenimas buvo toks rūstus ir vargingas, o žmogus neįstengia taip gyventi ir nesijaučia šito trokštąs. Matydami šiuo atžvilgiu esą tokie skirtingi, žmonės dažnai laiko save nutolusiais nuo Dievo ir nesugebančiais juo sekti. Niekam nedera taip

manyti! Žmogus jokiu būdu neturi savęs laikyti nutolusiu nuo Dievo – nei dėl savo trūkumų, nei dėl silpnumo, nei dėl ko nors kito. Ir jeigu tavo dideli nusižengimai galėjo tave taip atitolinti nuo jo, kad tu negali *savęs* laikyti artimu *Dievui*, tada tu vis dar turi *Dievą* laikyti artimu *tau*. Jeigu žmogus laiko Dievą nutolusiu nuo jo, čia slypi didelis blogis, nes, nesvarbu, ar žmogus yra toli nuo jo, ar arti, *Dievas* niekuomet nenutolsta, jis visuomet lieka arti, ir jeigu negali likti viduje, jis nenueina toliau kaip iki durų.

Tas pat pasakytina ir apie griežtą sekimą Dievu. Atkreipk dėmesį į tai, kaip tu gali juo sekti. Tu turi suprasti ir įsidėmėti, kam Dievas tave stipriausiai skatina, nes ne visi žmonės yra pašaukti eiti pas Dievą *tuo pačiu* keliu, kaip sakė šventasis Paulius (*1 Kor 7, 24*). Taigi, jeigu tau atrodo, kad trumpiausias tavo kelias yra ne daugybė išorinių darbų ir didžiuliai vargai arba nuolatiniai nepritekliai – šie dalykai yra visiškai nesvarbūs, jeigu žmogus nėra būtent jiems Dievo pašauktas ir neturi pakankamai stiprybės atlikti juos negriaudamas savo vidinio gyvenimo, – jeigu nė vieno iš šių dalykų tu nerandi savyje, būk visiškai patenkintas ir neteik jiems didelės reikšmės.

Dabar tu galėtum pasakyti: „Jeigu jie nėra svarbūs, kodėl mūsų protėviai, daugelis šventųjų juos darė?“

Pagalvok štai apie ką: mūsų Viešpats davė jiems tokį pamaldumo būdą, tačiau jis davė jiems ir stipry-

bės taip elgtis, kad jie laikytųsi šio būdo, ir būtent tai teikė jam pasitenkinimą ir buvo geriausias *jų* pasiekimas. Mat Dievas žmogaus išganymo nesiejo su kokiu nors ypatingu pamaldumo būdu. *Kiekvienas* būdas turi ką nors, ko stokoja kitas, tačiau *kiekvieno* gero būdo veiksmingumas pareina tik nuo Dievo, ir nė vienas geras būdas neatmetamas, nes *vienoks* gerumas neprieštarauja kitokiam. Todėl žmonės turi įsidėmėti, kad jie elgiasi neteisingai, jeigu, matydami arba girdėdami apie *gerą* žmogų, kuris laikosi kitokio pamaldumo būdo negu *jie*, mano, kad jo pastangos yra tuščios. Jeigu jiems nepatinka jo *būdas*, jie vienodai nepastebi tiek būdo gerumo, tiek žmogaus gero nusiteikimo. Tai neteisinga! Reikia įžvelgti žmonių praktikuojamam pamaldumo būdui būdingą gerą nusiteikimą ir neniekinti nė vieno būdo. Negali kiekvienas turėti *tą patį* būdą, ir negali visi žmonės turėti tik *vieną* būdą, ir negali žmogus turėti *visų* būdų ar *kiekvieno* būdo.

Kiekvienas turi pasilikti *savo gerą* būdą, įimti į jį *visus* kitus būdus ir aprėpti *savo* būdu *visa, kas gera*, ir *visus būdus*. Būdo pakeitimas sutrikdo būdą ir sielą. Ką tau gali duoti *vienas* būdas, tai gali surasti ir kituose, jeigu tik jie yra geri ir verti pagyrimo, ir skirti tik Dievui. Be to, negali visi žmonės eiti *vienu* keliu. Tas pat pasakytina apie visų šventųjų griežto gyvenimo būdo laikymąsi. Tau turi patikti toks gyvenimo būdas ir atrodyti patrauklus, nors tu ir neprivalai sekti jų pavyzdžiu.

Dabar tu gali pasakyti: „Mūsų Viešpats Jėzus Kristus visuomet turėjo geriausiąjį būdą, ir mes teisėtai turime juo sekti".

Tai tikra tiesa. Mes iš tiesų turime sekti mūsų Viešpačiu, tačiau ne *visais* būdais. Mūsų Viešpats pasninkavo keturiasdešimt dienų, tačiau niekam neprivalu šiuo atžvilgiu juo sekti. Kristus atliko daugybę darbų su tokiu nusiteikimu, kad mes turime juo sekti dvasine, o ne kūniška prasme. Taigi reikia uoliai stengtis, kad sektume juo dvasiškai, nes jam svarbiau mūsų meilė negu mūsų darbai. Mes visuomet turime sekti juo *savo pačių* būdu.

Tačiau kaip?

Įsidėmėk: *visame kame*! Kaip ir kokiu būdu? Kaip aš ne kartą sakiau: dvasinį darbą aš laikau daug geresniu už kūnišką.

Kodėl?

Kristus pasninkavo keturiasdešimt dienų. Tu turi sekti juo atsižvelgdamas į tai, ką tu labiausiai esi linkęs ar pasirengęs daryti, ir turi *šito* atsisakyti ir griežtai save stebėti. Dažnai tau geriau nerūpestingai *šito* atsisakyti negu *visiškai* atsisakyti maisto. Juk kartais tau sunkiau susiturėti neištarus vieno žodžio negu susilaikyti visai nekalbėjus. Kartais mums sunkiau pakelti vieną įžeidžiamą žodį, šiaip visai nereikšmingą, negu sunkų smūgį, kuriam esame pasirengę, ir kur kas sunkiau būti vienišam minioje negu dykumoje, ir dažnai sunkiau atsisakyti mažmožio negu didelio dalyko arba atlikti mažą darbą negu tokį, kurį laikome didesniu. Taigi

žmogus, būdamas silpnas, lengvai gali sekti mūsų Viešpačiu, ir mes negalime ir neturime manyti esą nuo jo nutolę.

18. Kokiu būdu žmogus gali deramai džiaugtis geru maistu, puikiais drabužiais ir linksma draugija, kai tai jam natūraliai pasitaiko

Tau nereikia rūpintis dėl maisto ir drabužių manant, kad šie dalykai yra tau pernelyg geri, bet verčiau reikia ugdyti savo esybės pagrindą ir sielą, kad pakiltų virš viso to. Niekas nepakylės tavo sielos prie pasitenkinimo ir meilės, vien tik Dievas; tai turi būti aukščiau už visus kitus dalykus.

Kodėl?

Toks vidinis gyvenimas, kuriam reikalingas išorinis apdaras, kad teisingai jį nukreiptų, yra paliegęs; veikiau, kol tu jį valdai, tai, kas yra viduje, turi pataisyti tai, kas yra išorėje. Ir jeigu išorinis apdaras tenka tau ne toks, tada turi priimti jį kaip gerą remdamasis savo esybės pagrindu, tačiau taip, kad tu jį priimtum taip pat mielai, jeigu jis vėl būtų kitoks. Lygiai taip pat yra su maistu, su draugais ir giminaičiais, ir su viskuo, ką Dievas gali tau duoti ar atimti iš tavęs.

Taigi, mano manymu, užvis geriausia, jog žmogus visiškai patikėtų save Dievui, kai Dievas panori, kad kas nors jį ištiktų, ar tai būtų negarbė, ar vargai, ar koks nors sielvartas, priimtų tai su

džiaugsmu ir dėkingumu ir leistų Dievui jį vesti, o ne ieškotų pats. Todėl mielai mokykis visų dalykų iš Dievo ir sek juo, ir viskas tau bus gerai! Tada tu sugebėsi priimti garbę ir patogumus. O jeigu žmogui bus skirti nepatogumai ir negarbė, jis galės pakęsti ir pakęs juos taip pat mielai. Taigi tie gali visiškai teisėtai puotauti, kurie lygiai taip pat mielai pasninkaus.

Tai irgi yra priežastis, kodėl Dievas palengvina savo draugams daugelį didelių kančių; kitaip jo neišmatuojama ištikimybė neleistų jam to daryti, nes kančia teikia daug ir didelės naudos, ir tam, kas yra jo, jis nenori ir negali atsakyti nieko, kas yra gera. Tačiau jis yra patenkintas gera ir teisinga valia, kitaip jis nepagailėtų jiems kančių dėl neapsakomos jose glūdinčios palaimos.

Kol Dievas yra patenkintas, tu taip pat turi būti patenkintas, ir kai jam tavyje patinka kas nors kita, tu irgi turi būti patenkintas. Juk žmogus vidujai turi taip visiškai priklausyti Dievui su visa savo valia, kad negalėtų nerimauti nei dėl pamaldumo būdo, nei dėl darbų. Ypač turi vengti bet kokio neįprastumo, ar drabužių, ar maisto, ar žodžių – pavyzdžiui, sakant dideles prakalbas, – ar gestų neįprastumo, nes iš viso to nėra jokios naudos. Tačiau tu taip pat turi žinoti, kad tau draudžiamas ne *bet koks* ypatingumas. Yra daug kas ypatinga, ko kartais ir prie daugelio žmonių *reikia* laikytis, nes kas *yra* ypatingas, daugeliu atvejų ir daugeliu būdų turi *daryti* daug ką ypatinga.

Žmogus vidujai ir visuose dalykuose turi įsilieti į mūsų Viešpatį Jėzų Kristų, kad jame atsispindėtų visi jo darbai ir dieviškasis pavidalas; žmogus turi nešiotis savyje visus jo darbus, tobulai panašius, kiek tik tai įmanoma. *Tu* privalai veikti, o *jis* turi įgyti pavidalą. Tai daryk savo darbą su visu atsidavimu ir visu nusiteikimu, visada ugdyk savo sielą, kad įsilietum į jį visuose savo darbuose.

19. Kodėl Dievas dažnai leidžia sukliudyti tikrai geriems žmonėms atlikti gerus darbus

Ištikimasis Dievas dažnai leidžia, kad jo draugai pasiduotų silpnumui, tik todėl, jog pašalintų bet kokią atsparą, ant kurios jie galėtų palinkti ar į ją atsiremti. Juk mylinčiam žmogui teikia didelį džiaugsmą, jeigu jis gali daug ir didelių dalykų, ar tai būtų budėjimas, ar pasninkavimas, ar kitokia praktika, ar kokie nors ypatingi, dideli ir sunkūs dalykai; tai jam teikia didelį džiaugsmą, atsparą ir viltį, taigi jo darbai tampa jam ramsčiu ir atspara, į kurią jis gali atsiremti. Tačiau kaip tik tai mūsų Viešpats ir nori iš jo atimti, kad tik jis vienas būtų jam ramstis ir atspara. Ir tai jis daro tik iš savo gryno gerumo ir gailestingumo, nes Dievą veikti skatina vien tik jo gerumas, ir jokiu būdu *mūsų darbai* neverčia Dievo ką nors mums duoti ar ką nors dėl mūsų padaryti. Mūsų Viešpats nori, kad jo draugai taip nemanytų, ir todėl atima iš jų atspa-

rą, kad tik jis vienas būtų jų atspara. Juk jis trokšta suteikti jiems didžių dovanų vien dėl savo gerumo, ir *jis* bus jų atspara ir paguoda, tuo tarpu jie pamatys esą grynas niekas visose didžiose Dievo dovanose ir laikys save tokiais. Kuo esmingiau ir laisviau siela pasikliaus Dievu ir bus jo palaikoma, tuo giliau žmogus įsišaknys Dieve ir tuo imliau priims visas brangias jo dovanas, nes žmogus pasitikės tik Dievu.

20. Apie mūsų Viešpaties kūną, kad jis dažnai turi būti priimamas, kokiu būdu ir su kokiu pamaldumu

Kas nori priimti mūsų Viešpaties kūną, neturi žiūrėti, ką jis savyje randa ar jaučia arba ar didelis yra jo nuoširdumas ar pamaldumas, bet veikiau turi kreipti dėmesį į tai, kokia yra jo valia ir nusiteikimas. Tu neturėtum pervertinti to, ką jauti, bet veikiau turėtum labiau paisyti to, ką myli ir ko sieki.

Žmogus, trokštantis ir galintis nerūpestingai prisiartinti prie mūsų Viešpaties, pirmiausia turi turėti nuodėmės nekamuojamą sąžinę. Antra, žmogaus valia turi būti nukreipta į Dievą, kad jis netrokštų nieko kito, tik jo ir visko, kas yra dieviška, o visa, kas nepanašu į jį, jam atrodytų netinkama. Juk kaip tik iš to žmogus sužino, kaip toli nuo Dievo ar kaip arti jo jis yra: būtent iš to, ar jam labiau, ar mažiau būdingas toks nusiteikimas. Trečia, jis turi matyti, kad jo meilė sakramentui ir mūsų Vieš-

pačiui dėl to stiprėja ir kad jo didelė pagarba nesusilpnėja dėl dažno prisiartinimo. Juk dažnai tai, kas vienam žmogui yra gyvenimas, kitam yra mirtis. Todėl tu turi nepaliaujamai stebėti save, ar tavo meilė Dievui auga ir ar didelė pagarba jam nesilpnėja. Tada kuo dažniau tu priimsi sakramentą, tuo tapsi geresnis ir tuo jis tau bus geresnis ir naudingesnis. Ir todėl neleisk, kad kas nors tave nuo to atkalbėtų pamokslais ar kaip kitaip, nes kuo dažniau tu priimsi sakramentą, tuo bus geriau ir maloniau Dievui. Juk pagaliau mūsų Viešpats trokšta gyventi žmonėse ir su jais.

Dabar tu galėtum pasakyti: „Ak, pone, aš jaučiuosi toks tuščias ir šaltas, ir išsekęs, kad nedrįstu artintis prie mūsų Viešpaties".

O aš tau sakau: tada tau juo labiau reikia eiti prie tavojo Dievo! Jis uždegs ir įkvėps tave, jame tu būsi pašventintas, susijungsi ir susivienysi tik su juo. Tik sakramente, ir niekur kitur, tu iš tiesų rasi *tokią* malonę, kad tavo kūno galios bus taip suvienytos ir sutelktos kilnios mūsų Viešpaties kūno kūniškojo buvimo galios, jog visi išsklidę žmogaus jutimai ir siela, kurie pirma buvo atskirti vienas nuo kito ir linkę traukti žemyn, bus sutelkti ir sujungti, taip pakylėti ir nukreipti į Dievą. Per viduje glūdintį Dievą jutimai bus pripratinti prie vidinio gyvenimo ir atpratinti nuo kūniškų trukdymų, kuriuos sukelia laikini dalykai, ir taps imlūs dieviškiems dalykams; sustiprintas jo kūno, tavo kūnas atsinaujins. Juk mes turime virsti juo ir visiškai su

juo susijungti (plg. *2 Kor 3, 18*)[11], kad tai, kas yra jo, taptų mūsų, o visa, kas yra mūsų, taptų jo, mūsų širdis ir jo širdis taptų viena širdimi, mūsų kūnas ir jo kūnas taptų *vienu* kūnu. Taigi mūsų jutimai, mūsų valia ir siekimai, mūsų galios ir nariai turi įsilieti į jį, kad mes jaustume ir regėtume jį visose savo kūno galiose ir sieloje.

Dabar tu galėtum pasakyti: „Ak, pone, aš nerandu savyje nieko didaus, tik skurdą. Kaip aš galiu išdrįsti prie jo artintis?“

Iš tiesų, jeigu tu nori atsikratyti savo skurdo, tada eik prie neapsakomų turtų pilno lobyno ir tapsi turtingas, nes tu turi žinoti, kad tik jis vienas yra tas lobynas, kuris gali tave patenkinti ir pripildyti. „Todėl, – pasakysi tu, – aš noriu ateiti pas tave, kad tavo turtai užpildytų mano skurdą ir visas tavo begalinumas pripildytų mano tuštumą, o tavo beribis, nesuvokiamas dieviškumas pripildytų mano žemą, sugedusį žmogiškumą“.

„Ak, pone, aš labai nusidėjau ir negaliu išpirkti savo nuodėmių“.

Tada eik pas jį, jis deramai išpirko visas nuodėmes. Jame tu gali paaukoti dangiškajam Tėvui brangią auką už visas savo nuodėmes.

„Ak, pone, aš noriu garbinti jį, tačiau negaliu“.

Tada eik pas jį, nes tik jis vienas Tėvui yra priimtina dėkingumo auka ir begalinis, tikras ir tobulas viso dieviškojo gerumo garbinimas.

Trumpai tariant, jeigu tu nori atsikratyti visų trūkumų, apsigaubti dorybe ir malone ir džiaugs-

mingai būti sugrąžintas prie šaltinio su visa dorybe ir malone, tada būk tikras, kad gali priimti sakramentą garbingai ir dažnai; taip tu susijungsi su juo ir per jo kūną tapsi taurus. Taip, mūsų Viešpaties kūne siela yra taip susijungusi su Dievu, kad nė vienas angelas, nei Cherubinas, nei Serafimas, negali jų atskirti ar surasti tarp jų kokį nors skirtumą, nes kur jie paliečia Dievą, paliečia sielą, ir kur jie paliečia sielą, paliečia Dievą. Nėra buvę tokio visiško vienumo! Juk sielos ir Dievo vienumas yra kur kas glaudesnis negu kūno ir sielos vienumas, sudarantis žmogų. Šis vienumas yra daug glaudesnis, negu kai kas nors įlieja lašą vandens į vyno statinę: tai bus vanduo *ir* vynas, tuo tarpu pirmuoju atveju jie yra taip vienas su kitu susijungę, kad jokia būtybė negali surasti tarp jų jokio skirtumo.

Dabar tu galėtum pasakyti: „Kaip gali taip būti? Aš tikrai nieko tokio nejaučiu!“

Tačiau argi tai svarbu? Kuo mažiau tu jauti ir kuo tvirčiau tiki, tuo labiau pagirtinas yra tavo tikėjimas ir tuo labiau jis turi būti vertinamas ir giriamas, nes tobulas tikėjimas yra kur kas daugiau negu vien žmogaus nuomonė. Tik tikėdami mes turime tikrą žinojimą. Iš tiesų viskas, ko mums reikia, yra tikras tikėjimas. Kad vieną dalyką turėtume laikyti mums kur kas geresniu už kitą, tai remiasi tik išorinėmis nuostatomis ir nėra teisinga nei apie vieną iš jų, nei apie kitą. Taigi kas vienodai tiki, viską gauna vienodai ir vienodai turi.

Dabar tu galėtum pasakyti: „Kaip aš galiu tikėti aukščiausiais dalykais, jeigu nerandu savyje tokio nusiteikimo, bet jaučiuosi palieges ir linkęs į *daugelį* dalykų?“

Matai, yra du su tavimi susiję dalykai, į kuriuos tu turi atkreipti dėmesį ir kurie būdingi ir mūsų Viešpačiui. Ir jis turėjo aukštesnių ir žemesnių galių, ir jų paskirtis buvo skirtinga: jo aukštesniosios galios turėjo amžinąją palaimą ir džiaugėsi ja, tuo tarpu jo žemesniosios galios tuo pačiu metu žemėje kentėjo didžiausias kančias ir kovojo, ir nė viena iš šių paskirčių nekliudė kitai savo siekiais. Ir tavo aukštesniosios galios turi pakilti prie Dievo, būti jam paaukotos ir susijungti su juo. Maža to, iš tiesų visas kančias reikia visiškai priskirti kūnui, žemesniosioms galioms ir jutimams, tuo tarpu dvasia su visa savo galia turi pakilti ir laisvai pasinerti į savo Dievą. Tačiau jutimų ir žemesniųjų galių kančios nepaveikia dvasios labiau nei šios pagundos, nes kuo stipresnė ir nuožmesnė kova, tuo didesnė ir labiau verta pagyrimo pergalė ir pergalės garbė; kuo didesnė pagunda ir kuo nuožmesnis ydos puolimas, kurį žmogus įstengia įveikti, tuo didesnė tavo dorybė ir tuo ji malonesnė tavajam Dievui. Todėl jeigu tu nori garbingai priimti savąjį Dievą, paklausk savęs, ar tavo aukštesniosios galios yra nukreiptos į jį ir ar tavo valia ieško jo valios, ko tu nori iš jo ir ar esi ištikimas jam.

Šitaip nusiteikęs žmogus niekada nepriima brangaus mūsų Viešpaties kūno kartu nepriimdamas

ypatingos malonės; ir kuo dažniau jis tai daro, tuo naudingiau. Taip, žmogus gali priimti mūsų Viešpaties kūną su tokiu pamaldumu ir nusiteikimu, kad jeigu žmogui būtų skirta įeiti į žemiausiąjį angelų chorą, jis per vieną vienintelį kartą galėtų *taip* jį priimti, jog būtų pakeltas į *aukštesnį* chorą; taip, tu gali priimti jį su *tokiu* pamaldumu, kad būtum laikomas vertu *aštuntojo* ar *devintojo* choro. Todėl, jeigu du žmonės gyventų visiškai vienodą gyvenimą ir vienas iš jų garbingai priimtų mūsų Viešpaties kūną tik *vieną kartą* daugiau negu kitas, tas žmogus būtų šalia kito lyg spindinti saulė ir džiaugtųsi ypatingu vienumu su Dievu.

Šis mūsų Viešpaties kūno priėmimas ir palaimingas mėgavimasis juo yra ne tik išorinis mėgavimasis, bet ir *dvasinis*, kai siela kupina troškimo ir per pamaldumą susijungusi su Dievu. *Tai* žmogus gali priimti taip patikliai, kad jis tampa turtingesnis malonės už bet kurį žmogų žemėje. Tai žmogus gali daryti tūkstantį kartų per dieną ir dar dažniau, kad ir kur jis būtų, ligotas ar sveikas. Tačiau reikia pasirengti tam kaip sakramento priėmimui geru pasiryžimu ir priklausomai nuo troškimo stiprumo. Jeigu neturime tokio troškimo, reikia jį sužadinti, nusiteikti tam ir atitinkamai elgtis, taip tapsime šventi laike ir palaiminti amžinybėje; juk amžinybė ir yra paklusti Dievui ir juo sekti. Tai gali mums dovanoti Tiesos mokytojas, kuris myli skaistybę ir pats yra amžinasis gyvenimas. Amen.

21. Apie uolumą

Kai žmogus nori priimti mūsų Viešpaties kūną, jis gali prisiartinti labai nebūgštaudamas. Tačiau dera ir labai naudinga prieš tai atlikti išpažintį, net jeigu negraužia sąžinė, tik dėl sakramento vaisingumo. Tačiau jeigu žmogus yra kuo nors nusikaltęs, bet negali ištaikyti progos nueiti išpažinties, tada jis turi eiti pas savo Dievą, didžiai atgailaudamas prisipažinti jam nusikaltęs ir pasitenkinti tuo, kol galės atlikti išpažintį. Jeigu sąžinės priekaištai dėl nuodėmės tuo tarpu nurimsta, jis gali manyti, kad ir Dievas ją pamiršo. Labiau reikia atlikti išpažintį Dievui negu žmogui, ir jeigu esi nusidėjęs, reikia labai rimtai žiūrėti į išpažintį *Dievui* ir griežtai save smerkti. Ir jei nori priimti sakramentą, nereikia lengvai šito išsilenkti ir šitai atmesti remiantis išorine atgaila, nes tik žmogaus *nusiteikimas* jo darbuose yra teisingas, dieviškas ir geras.

Reikia išmokti vidujai būti laisviems savo darbuose. Tačiau šito neišmokusiam žmogui pasiekti, kad nei minia, nei darbas nekliudytų ir kad Dievas visuomet būtų su juo ir be paliovos nesislėpdamas kiekvienu metu ir bet kokioje aplinkoje jam spindėtų, yra neįprastas ir didelio uolumo reikalaujantis drąsus sumanymas. Tai reikalauja guvaus uolumo ir ypač dviejų dalykų: pirma, kad žmogus užrakintų savo vidų, idant apsaugotų savo sielą nuo išorinių atvaizdų, kurie tada liktų išorėje ir nederamai

nesusytų su juo, nebendrautų ir nerastų jame vietos. Antra, kad žmogus neleistų savęs ištirpdyti ar išsklaidyti, ar įkūnyti per daugį nei jo vidiniuose atvaizduose, nesvarbu, ar tai būtų vaizdiniai, ar kilnios mintys, nei išoriniuose atvaizduose ar dar kame nors, kas yra priešais jį. Todėl žmogus turi pratinti prie to ir kreipti į tai visas savo galias, išsaugodamas savo vidinį pasaulį.

Dabar tu galėtum pasakyti: „Žmogus turi atsigręžti į išorę, kad galėtų atlikti išorinius darbus, nes joks darbas negali būti atliktas kitaip, kaip tik tinkama jo pasireiškimo forma".

Žinoma, tai tiesa. Tačiau išorinė pasireiškimo forma nėra kažkas išoriška patyrusiam žmogui, nes vidiniam žmogui *visa* turi vidinį dievišką būties būdą.

Svarbiau už viską yra tai, kad žmogus teisingai ir visapusiškai ugdytų savo protą ir kreiptų į Dievą, idant mūsų vidinė esybė taptų dieviška. Protui niekas nėra taip sava, taip tikra ir artima, kaip Dievas. Jis niekada nenukrypsta į ką nors kita. Į kūriniją jis nukrypsta tik tada, jeigu patiria prievartą ir neteisybę, kuri jį pažeidžia ir iškreipia. Kai jauno žmogaus arba bet kieno protas yra sugadintas, jį reikia atitaisyti didelėmis pastangomis, ir reikia padaryti viską, kas tik įmanoma, kad protas būtų vėl pripratintas ir patrauktas. Kad ir koks savas ir artimas jam būtų Dievas, kai tik protas klaidingai nukreipiamas ir susyja su kūrinija, prie jos pripranta ir prisipildo jos atvaizdų, šioje dalyje

jis tampa toks silpnas ir neatsakantis už save, taip pažeidžiamas jo kilnus siekimas, kad visų žmogaus pastangų nepakanka jam visiškai atgauti. Ir net jeigu jis viską tam atiduotų, vis tiek turi nuolat būti budrus.

Žmogui užvis svarbiausia žiūrėti, kad jis tvirtai ir teisingai šito mokytųsi. Jeigu nepratęs ir neįgudęs žmogus norėtų elgtis taip, tarsi jis būtų įgudęs, jis labai pakenktų sau, ir iš jo nieko neišeitų. Jeigu žmogus kartą atsipratino nuo visų dalykų ir nutolo nuo jų, jis gali apdairiai imtis visų savo darbų ir nerūpestingai džiaugtis jais arba be jokių kliūčių nuo jų susilaikyti. Toliau, jeigu žmogus ką nors mėgsta ir tai jam teikia džiaugsmą, ir tam jo džiaugsmui pritaria jo valia, nesvarbu, ar tai būtų maistas, ar gėrimas, ar dar kas nors, tada nepatyręs žmogus šito negali daryti nepakenkdamas sau.

Žmogus turi įprasti niekur neieškoti ir nesiekti nieko savo, bet veikiau visame kame rasti ir suvokti Dievą. Juk Dievas nieko neduoda ir niekada nėra davęs tik tam, kad turėtume dovaną ir nurimtume patenkinti ja. Visas dovanas, kurias jis yra davęs mums danguje ar žemėje, jis davė tik tam, kad galėtų duoti mums *vieną* dovaną – save patį[12]. Visomis kitomis dovanomis jis nori tik parengti mus tai dovanai, kuri yra jis pats; ir visi darbai, kuriuos Dievas kada nors padarė danguje ir žemėje, tarnavo tik tam, kad jis galėtų atlikti *vieną* darbą – palaiminti save, idant galėtų palaiminti mus. Taigi aš sakau: mes turime išmokti visose dovanose ir visuo-

se darbuose matyti Dievą, niekuo nepasitenkinti ir prie nieko neprisirišti. Šiame gyvenime mums neduota prisirišti prie kokio nors elgesio būdo, ir tai nebuvo duota nė vienam žmogui, kad ir koks jis būtų buvęs geras. Užvis labiausiai žmogus visuomet turi laikytis Dievo dovanų ir nuolat daryti tai iš naujo.

Aš trumpai papasakosiu apie tą, kuri labai troško gauti ką nors iš mūsų Viešpaties, tačiau aš pasakiau jai, kad ji nėra tam tinkamai pasirengusi, ir jeigu Dievas jai nepasirengusiai duotų tą dovaną, ji būtų veltui.

Dabar jūs klausiate: „Kodėl ji buvo nepasirengusi? Tačiau ji turėjo gerą valią, o jūs sakėte, kad gera valia gali viską, joje glūdi visi dalykai ir visas tobulumas".

Tai tiesa, tačiau reikia skirti dvi valios reikšmes: viena valia yra atsitiktinė ir neesminė, o kita yra sprendžiančioji, kuriančioji ir pripratinančioji valia.

Iš tiesų nepakanka, kad žmogaus siela tam tikru dabartiniu laiko momentu, kai ji nori prisirišti Dievą, būtų atsižadėjusi, bet veikiau reikia, kad mums būtų būdingas įprastas atsižadėjimas, kuris tęsiasi ir prieš, ir po; tik tada mes galime priimti iš Dievo didžius dalykus ir rasti juose Dievą. Tačiau jeigu esame nepasirengę, dovana bus sugadinta ir Dievas kartu su dovana. Dar ir dėl to Dievas negali mums visada duoti tai, ko prašome. Ne dėl to, kad jis ko nors stokotų, nes jis tūkstantį kartų labiau

skuba duoti, negu mes – priimti. Tačiau mes prievartaujame jį ir elgiamės su juo neteisingai trukdydami jo įprastą darbą dėl to, kad esame nepasirengę.

Žmogus turi išmokti visose dovanose išlaisvinti save nuo savęs paties, nesilaikyti nieko savo ir nieko neieškoti – nei naudos, nei malonumo, nei nuoširdumo, nei saldumo, nei atpildo, nei dangaus karalystės, nei savo paties valios. Dievas niekuomet nėra dovanojęs ir nedovanoja savęs kokiai nors svetimai valiai, jis save dovanoja tik savo paties valiai. Tačiau kur Dievas randa savo valią, jis dovanoja save ir įeina su viskuo, kas yra jis. Ir juo labiau mes atsisakome savo valios, tuo tikriau esame jo valioje. Taigi neužtenka, kad mes vieną kartą atsisakytume savęs ir visko, ką turime ir galime, bet privalome dažnai atsinaujinti ir taip visuose dalykuose išlikti paprasti bei laisvi.

Be to, labai naudinga, kad žmogus nepasitenkintų išsaugodamas dorybes, tokias kaip paklusnumas, skurdas ir kitos, tik sieloje; veikiau žmogus privalo pats pratintis atlikti dorybės darbus ir parodyti jos vaisius, ir dažnai save išmėginti, be to, privalo trokšti ir norėti, kad jį pratintų ir išmėgintų kiti žmonės, nes negana atlikti dorybės *darbus*, parodyti paklusnumą, priimti skurdą ar panieką arba kokiu nors kitu būdu būti nuolankiam ar romiam; veikiau reikia siekti ir niekuomet nesiliauti, kol įgysi dorybės esmę ir pagrindą. *Kad* įgijome, galime sužinoti iš to, ar esame labiau už viską linkę į dorybę ir atliekame dorybės darbus be valios parengimo, ir ji

veikia be ypatingo būdingo ketinimo padaryti teisingą ir gerą dalyką, veikiau savaimingai ir iš meilės dorybei, be jokių „Vardan ko?“, – tada ir tik tada mes tobulai turime dorybę.

Tol turime mokytis atsisakyti savęs, kol nebeturėsime nieko savo. Visokia sumaištis ir neramumas kyla iš savivalės, nesvarbu, ar mes tai suvokiame, ar ne. Su viskuo, kas yra mūsų, su viskuo, ko galime norėti ir trokšti visuose dalykuose, per gryną mūsų valios ir troškimo išnykimą mes turime įsilieti į gerą ir mylimiausią Dievo valią.

Klausimas: ar mes turime savo valia atsisakyti ir malonaus Dievo pajautimo? Ar taip negali atsitikti ir dėl tingumo bei menkos meilės jam?

Taip, iš tiesų, jeigu neįžvelgiame skirtumo. Juk nesvarbu, ar tai kyla iš tingumo, ar iš tikro atsižadėjimo, ar iš romumo, turime pastebėti, kad, jeigu vidujai esame taip visiškai atsižadėję, esame tokie ištikimi Dievui, kaip tada, kai patiriame jį stipriausiai, ir kad šioje būsenoje mes darome viską, ką darome kitoje, ne mažiau, ir kad esame taip atsižadėję visokios paguodos ir pagalbos, kaip tada, kai jaučiame Dievo buvimą.

Teisingam žmogui, kurio valia tobulai gera, joks laikas negali būti per trumpas. Mat kai valia yra tokia, kad ji nori visko, ką gali – ne tik dabar, bet jei žmogus gyventų tūkstantį metų, jis norėtų padaryti viską, ką gali, – tokia valia pasiekia tiek, kiek galima pasiekti darbais per tūkstantį metų: Dievo akyse jis *padarė* viską.

22. Kaip reikia sekti Dievu ir apie gerą būdą

Žmogus, norintis pradėti naują gyvenimą ar darbą, turi eiti pas savo Dievą ir iš visų jėgų bei su visišku nuolankumu trokšti, kad jis pasiųstų jam tai, kas geriausia, kas jam mieliausia ir vertingiausia, ir jis nenori ir nesiekia nieko savo, bet tik mylimiausios Dievo valios, ir nieko daugiau. Ką Dievas jam siunčia, jis turi priimti tiesiogiai iš Dievo, manyti tai esant jam visų geriausia ir būti tuo visiškai patenkintas.

Net jeigu vėliau jam geriau patinka koks nors kitas būdas, jis turi susimąstyti: Dievas tau davė šį būdą, ir jis jam yra geriausias iš visų. Čia jis turi pasitikėti Dievu ir būtent šiame būde rasti visus gerus būdus, ir visus dalykus suvokti šiuo būdu ir pagal jį, kad ir kokie jie būtų. Mat, ką gera Dievas sudėjo į *vieną* būdą, tai galima rasti *visuose* geruose būduose. *Vienam*e būde reikia įžvelgti *visus* gerus būdus, bet ne šio būdo ypatingumą. Juk žmogus visuomet turi daryti tik viena, jis negali daryti visko. Tai visuomet turi būti vienas dalykas, ir šiuo vienu dalyku reikia apimti visus dalykus. Jeigu žmogus norėtų daryti viską, ir tą, ir aną, atsisakytų *savojo* būdo ir pasirinktų kokį nors kitą, kuris jam tuo momentu atrodytų daug geresnis, tai sukeltų didelį nepastovumą. Panašiai žmogus, kuris paliktų pasaulį ir kartą visiems laikams įstotų į ordiną, greičiau taptų tobulas, negu kada

nors galėtų tapti tas, kuris eina iš ordino į ordiną, kad ir koks šventas jis būtų: tai lemia būdo pakeitimas. Žmogus turi pasirinkti *vieną* gerą būdą ir visada jo laikytis, įimti į jį visus kitus gerus būdus ir laikyti jį gautu iš Dievo, ir nepradėti šiandien viena, rytoj ką kita nesirūpindamas, kad dėl to jis gali ką nors prarasti. Juk su Dievu mes nieko negalime prarasti. Su Dievu mes galime ką nors prarasti ne daugiau, negu gali prarasti Dievas. Taigi priimk iš Dievo vieną būdą ir sudėk į jį *visa*, kas gera.

Tačiau jeigu paaiškėja, kad jie nesiderina, netinka vienas prie kito, tai yra tau tikras ženklas, jog tai randasi ne iš Dievo. Vienas gėris neprieštarauja kitam, nes kaip sakė mūsų Viešpats: „Kiekviena suskilusi karalystė bus sunaikinta“ (*Lk 11, 17*), ir kaip jis dar sakė: „Kas ne su manimi, tas prieš mane, ir kas nerenka su manimi, tas barsto“ (*Lk 11, 23*). Tebūnie tau tai tikras ženklas: jeigu vienas gėris nesiderina su kitu arba jį griauna, net jeigu šis yra mažesnis, tai randasi ne iš Dievo. Gėris turi ką nors duoti, o ne griauti.

Trumpai visa tai galima būtų pasakyti šitaip: nėra jokios abejonės, kad ištikimasis Dievas kiekvieną žmogų traktuoja taip, kaip jam geriausia.

Tai tikrių tikriausia tiesa, ir jis niekada netraktuoja žmogaus gulinčio, jeigu gali matyti jį stovintį, nes Dievo gerumas visuose dalykuose žiūri to, kas geriausia.

Kažkas yra paklausęs, kodėl Dievas tiems žmonėms, kuriuos žino prarasiant krikšto malonę, neskiria numirti vaikystėje, kol jie dar neįgijo proto, nes juk jis žino, kad jie nupuls ir vėl nepasikels, – tai *jiems* būtų geriausia.

Aš atsakiau: Dievas nėra ko nors gero naikintojas, bet jis yra tobulintojas. Dievas nėra prigimties naikintojas, jis yra jos tobulintojas[13]. Ir malonė nenaikina prigimties, bet veikiau ją tobulina. Jeigu Dievas naikintų prigimtį iš pat pradžių, tai būtų prievarta ir neteisinga jos atžvilgiu, tačiau jis to nedaro. Žmogus turi laisvą valią ir gali pasirinkti gėrį arba blogį, ir Dievas moko jį, kad blogi darbai veda į mirtį, o geri darbai – į gyvenimą. Žmogus turi būti laisvas ir savo darbų šeimininkas, nesunaikintas ir nevaržomas. Malonė nenaikina prigimties, ji tobulina ją. Palaima nenaikina malonės, ji tobulina ją, nes palaima yra tobulesnė malonė. Tad Dievui nebūdinga naikinti ką nors, kas turi būtį; veikiau jis yra visų dalykų tobulintojas. Taigi mes neturime naikinti savyje nė mažiausio gėrio, nė menkiausio būdo dėl kokio nors geresnio, tačiau turime tobulinti juos iki didžiausio tobulumo.

Šitaip kalbėjo žmogus, norėjęs pradėti iš pradžių naują gyvenimą, ir aš atsakiau, kad žmogus turi tapti ieškančiu Dievo visuose dalykuose ir randančiu Dievą kiekvienu metu, visose vietose, bet kokioje draugijoje ir *visais* būdais. Tada jis galės visada be paliovos tobulėti ir augti, ir augimui niekuomet nebus galo.

23. Apie vidinius ir išorinius darbus

Tarkime, kad žmogus norėjo pasitraukti į save su visomis savo galiomis, vidinėmis ir išorinėmis, ir būdamas tokioje būklėje neturėjo jokių vaizdinių ir iš Dievo negavo jokių būtinų paskatų ką nors veikti, taigi buvo be jokio darbo, vidinio ar išorinio, – tada jis turi gerai išsiaiškinti, ar šioje būklėje jame pačiame nėra nieko, kas skatintų veikti. Tačiau jeigu yra taip, kad žmogaus netraukia joks darbas ir jis nieko negali imtis, jis turi prievarta prisiversti imtis kokio nors darbo, nesvarbu, vidinio ar išorinio – juk žmogus negali pasitenkinti nieku, nors ir kaip tai galėtų atrodyti ar būti gera, – taigi, kai kitą kartą jis jaučiasi stipriai spaudžiamas arba suvaržytas Dievo veikimo ir galima susidaryti įspūdį, kad veikiau žmogumi yra *veikiama*, o ne jis pats veikia, tuomet žmogus gali išmokti veikti išvien su savo Dievu. Ne taip, kad jis turėtų atmesti, užmiršti savo vidinį Aš ar jo atsižadėti, bet turėtų išmokti taip veikti būtent jame, su juo ir jo dėka, kad vidinis pasaulis prasiveržtų veiklumu, o veiklumas vestų į vidinį pasaulį, ir žmogus priprastų veikti neverčiamas. Mat reikia nukreipti žvilgsnį į šią *vidinę* veiklą ir veikti jos skatinamam, ar tai būtų skaitymas, ar malda, ar – jei tai pasitaiko – išorinis darbas. Tačiau jeigu išorinis darbas naikina vidinį, reikia laikytis vidinio. Bet jeigu abu galėtų būti sujungti į vieną, tai būtų geriausia siekiant dirbti išvien su Dievu.

Dabar kyla klausimas: kaip galima sakyti, kad žmogus dirba išvien su Dievu, jeigu jis atsisakė savęs paties ir visų darbų, taigi visi atvaizdai ir darbai, gyrimas ir dėkojimas ar dar kas nors, ką jis galėtų daryti, atpuolė? Kaip sakė šventasis Dionisijas, gražiausiai apie Dievą kalba tas, kuris gali giliausiai tylėti apie jį savo vidinių lobių pilnatvėje[14].

Atsakymas: *vienas* darbas yra visiškai teisingas ir tinkamas, būtent savęs paties sunaikinimas. Tačiau kad ir koks didelis būtų šis savęs paties sunaikinimas ir sumenkinimas, jis yra nepakankamas, jeigu Dievas jo neužbaigia mumyse. Nusižeminimas tik tada yra visiškas, jei Dievas pažemina žmogų per patį žmogų, ir tik tada žmogus ir dorybė yra pakankamai tobuli, bet ne anksčiau.

Klausimas: kaip Dievas gali sunaikinti žmogų per jį patį? Atrodo, tarsi šis žmogaus sunaikinimas būtų jo išaukštinimas per Dievą, nes Evangelijoje pasakyta: „Kas save žemina, bus išaukštintas“ (*Mt 23, 12; Lk 14, 11*).

Atsakymas: ir taip, ir ne. Žmogus turi „pažeminti“ pats save, tačiau tas pažeminimas negali būti pakankamas, jeigu to nedaro Dievas; ir jis turi būti „išaukštintas“, tačiau ne taip, tarsi pažeminimas būtų vienas dalykas, o išaukštinimas – kitas. Veikiau aukščiausioji išaukštinimo viršūnė glūdi giliausiame pažeminimo dugne. Juk kuo giliau ir žemiau dugnas, tuo didesnis ir labiau neišmatuojamas yra išaukštinimas, tuo aukščiau viršūnė; kuo

gilesnis šulinys, tuo jis kartu yra aukštesnis, nes aukštis ir gylis yra viena. Todėl juo labiau kas nors gali pažeminti save, tuo jis yra aukščiau. Ir todėl mūsų Viešpats sako: „Jei kas trokšta būti didžiausias, tebūnie mažiausias iš jūsų“ (plg. *Mk 9, 35*)[15]. Kas nori *būti* anuo, turi *tapti* šituo. *Būti* anuo galima tik *tampant* šituo. Kas *tampa* mažiausiuoju, iš tiesų *yra* didžiausias, tačiau kas *tapo* mažiausiuoju, jau yra didžiausias iš visų. Ir taip pasiteisina ir išsipildo Evangelijos žodžiai: „Kas save žemina, bus išaukštintas“ (*Mt 23, 12; Lk 14, 11*). Juk visos mūsų esmingosios būties pagrindas yra ne kas kita, kaip tapimas niekiu.

Taip pat parašyta: „Jie praturtėjo visomis dorybėmis“ (plg. *1 Kor 1, 5*)[16]. Iš tiesų taip negali atsitikti, jeigu iš pradžių nestokojama visų dalykų. Kas trokšta gauti viską, pirmiausia turi visko atsisakyti. Tai yra teisingas sandoris ir lygiaverčiai mainai, kaip aš esu sakęs anksčiau. Dievas trokšta duoti mums save ir visus dalykus, kad laisvai tai turėtume, todėl jis nori atimti iš mūsų viską, kas yra mūsų. Taip, iš tiesų Dievas nori, kad mes turėtume tik tiek, kiek gali tilpti mano akyje. Juk visas dovanas, kurias jis mums kada nors yra davęs, tiek prigimties, tiek malonės dovanas, jis davė tik su tokiu ketinimu, kad mes neturėsime nieko savo, ir jis nieko nedovanojo nei savo motinai, nei kokiam nors žmogui ar kūriniui kokiu nors kitu būdu. Kad pamokytų mus ir įspėtų, jis dažnai atima iš mūsų kūniškąjį ir dvasinį gėrį. Juk garbę turi turėti tik

jis, o ne mes. Be to, visus dalykus mes turime turėti tik taip, tarsi jie būtų mums tik paskolinti, bet ne duoti, be jokio nuosavybės jausmo, ar tai būtų kūnas, ar siela, ar jausmai, ar galios, žemiškosios gėrybės ar garbė, draugai, ryšiai, namas, sodyba ar kiti dalykai.

Tačiau ko Dievas tuo siekia, kad jis taip šito trokšta? Taigi jis trokšta būti vieninteliu mūsų turtu. Šito jis nori ir siekia, ir jis trokšta tik vieno – kad galėtų tuo būti. Čia glūdi jo didžiausia laimė ir džiaugsmas. Kuo labiau ir tobuliau jis gali tuo būti, tuo didesnė jo palaima ir džiaugsmas, nes kuo labiau mes turime kitus dalykus, tuo mažiau turime jį, ir kuo mažiau mes mylime kitus dalykus, tuo labiau turime jį drauge su viskuo, ką jis gali padaryti dėl mūsų. Todėl, kai mūsų Viešpats norėjo kalbėti apie visokius palaimingus dalykus, jis padėjo dvasios skurdą jų visų viršūnėje, ir jis buvo pirmasis kaip ženklas, kad visa palaima ir tobulumas visiškai kyla iš dvasios skurdo. Ir iš tiesų, jeigu būtų vienas pagrindas, kuriuo galėtų būti grindžiama visa, kas gera, jis negalėtų neapimti šito.

Kad išlaikytų mus laisvus nuo visko, kas yra šalia mūsų, Dievas nori duoti mums, kad turėtume, viską, kas yra danguje, net patį dangų su visomis jo galiomis, su viskuo, kas kada nors kilo iš jo ir ką turi visi angelai ir šventieji, kad visa tai galėtų būti ir mūsų kur kas labiau, negu koks nors dalykas kada nors buvo mūsų. Už tai, kad dėl jo atsisakau savęs paties, Dievas visiškai bus

mano savastis su viskuo, kas jis yra ir ką gali padaryti, tiek pat mano kaip ir jo, ne mažiau ir ne daugiau. Jis priklausys man tūkstantį kartų labiau, negu kada nors kam nors priklausė kas nors, ką jis laiko skrynioje, arba negu jis kada nors priklausė sau pačiam. Niekas niekada nebuvo mano taip, kaip Dievas bus mano su viskuo, ką jis gali ir kas jis yra.

Mes nusipelnysime turėti Dievą, neturėdami šioje žemėje pačių savęs ir viso to, kas nėra jis. Ir kuo tobulesnis ir grynesnis šis skurdas, tuo labiau mums priklauso šis turtas. Mes neturime tikėtis šio atlygio ar jo ieškoti ir neturime kreipti savo žvilgsnio į tai, ką galime laimėti ar gauti, bet mus turi skatinti tik meilė dorybei. Juk kuo esame laisvesni turėdami, tuo tikriau turime, kaip sakė kilnusis Paulius: „Kai nieko neturime – ir viską turime“ (*2 Kor 6, 10*). Tie, kurie netrokšta ir nenori ką nors turėti, arba savo pačių, arba ko nors, kas yra šalia jų, netgi Dievo ir apskritai jokių dalykų, neturi nieko savo.

Ar nori žinoti, kas yra tikrai vargingas žmogus?

Tas žmogus yra tikrai vargingos dvasios, kuris lengvai gali apsieiti be viso to, kas nebūtina. Todėl žmogus, kuris nuogas sėdėjo statinėje, pasakė Aleksandrui Didžiajam, valdžiusiam visą pasaulį: „Aš esu daug didesnis viešpats negu tu, nes atsisakiau daugiau, negu tu susigriebei. Kas tau atrodo didelis dalykas, vertas turėti, man yra pernelyg menkas, kad atsisakyčiau“[17]. Tie, kurie gali apsieiti be

visų dalykų ir nepasigenda jų, yra daug laimingesni už tuos, kurie turi visus dalykus ir jiems jų reikia. Geriausias žmogus yra *tas*, kuris gali apsieiti be to, ko jam nereikia. Todėl kas gali apsieiti be daugelio dalykų ir jų atsisakyti, yra atsižadėjęs daugiausiai. Atrodo labai svarbu, jeigu žmogus atsisako dėl Dievo tūkstančio auksinių monetų ir už tuos pinigus pastato daug celių ir vienuolynų ir pamaitina visus varguolius; tai iš tiesų yra didelis dalykas. Tačiau dar laimingesnis yra tas, kuris gali tiek pat atsisakyti dėl Dievo. Žmogus turėtų tikrą dangaus karalystę, jeigu jis galėtų dėl Dievo atsisakyti visų dalykų, kuriuos Dievas duoda arba neduoda.

Dabar tu sakai: „Taip, Viešpatie, tačiau ar mano trūkumai čia nebūtų kliūtis?"

Jeigu turi trūkumų, kuo dažniau prašyk Dievo, ar jam nebūtų garbė ir malonumas tave nuo jų išvaduoti, nes be jo tu nieko negali. Jeigu jis juos pasiima, padėkok jam už tai, o jeigu ne, tada pakęsk juos dėl jo, tačiau ne kaip nuodėmės trūkumus, bet kaip didelį išmėginimą, kuriuo tu gali pelnyti atlygį ir išsiugdyti kantrybę. Tu turi būti patenkintas, ar jis tau duoda dovaną, ar ne.

Jis duoda kiekvienam pagal tai, kas jam geriausia ir tinkamiausia. Jeigu reikia kam nors pasiūti drabužį, reikia siūti pagal jo matmenis, ir tas, kuris tinka vienam, netinka kitam. Kiekvienas išmatuojamas, kas jam tinka. Taip ir Dievas kiekvienam duoda tai, kas geriausia, pagal savo žinojimą, kas jam tinkamiausia. Iš tiesų, kas čia juo visiškai

pasitiki, priima ir turi net menkiausią dalyką taip pat, kaip ir visų didžiausią. Jeigu Dievas norėtų duoti man tai, ką jis davė šventajam Pauliui, aš mielai tai priimčiau, jei tokia būtų jo valia. Tačiau nors jis nenori man šito duoti, nes nori, kad tik labai nedaugelis žmonių šiame gyvenime įgytų tokį žinojimą kaip Paulius, – jeigu Dievas man šito neduoda, jis yra man toks pat brangus, ir aš esu jam toks pat didžiai dėkingas ir toks pat visiškai patenkintas tuo, kad jis nuslėpė tai nuo manęs, kaip ir tuo, kad jis man tai davė; tai mane lygiai taip pat patenkina ir yra man lygiai taip pat brangu, tarsi jis būtų man tai davęs, kol aš esu teisingai nusiteikęs kitais atžvilgiais. Iš tiesų štai šitaip man turi pakakti Dievo valios: visame kame, ką Dievas nori daryti ar duoti, jo valia turi būti man tokia miela ir brangi, kad tai būtų man ne mažiau svarbu, negu jei jis būtų davęs *man* šią dovaną arba veikęs *manyje*. Tada visos Dievo dovanos ir darbai būtų mano, ir jeigu visa kūrinija darytų ką įmanydama, ji negalėtų šito iš manęs atimti. Kaip tada aš galiu skųstis, jeigu visų žmonių dovanos yra mano? Iš tiesų aš esu taip patenkintas tuo, ką Dievas man padarytų arba duotų, arba neduotų, jog aš neduočiau nė skatiko už tai, kad galėčiau gyventi geresnį gyvenimą, kokį galėčiau sau įsivaizduoti.

Dabar tu sakai: „Aš bijau, kad nepakankamai stengiuosi ir nesu toks atkaklus, koks galėčiau būti".

Dėl to tu gali apgailestauti, bet pakęsk tai kantriai, priimk kaip išmėginimą ir būk patenkintas.

Dievas mielai pakenčia gėdą ir nemalonumus ir mielai apsieis be tarnavimo ir pagyrų, kad tie, kurie jį myli ir jam priklauso, išsaugotų ramybę. Kogėl gi *mes* neturėtume būti ramūs, kad ir ką jis mums duotų ar iš mūsų atimtų? Parašyta, ir mūsų Viešpats sako, kad palaiminti kenčiantys dėl teisybės (*Mt 5, 10*). Iš tiesų, jeigu vagis, kurį ruošiamasi pakarti ir kuris vogdamas šito visiškai nusipelnė, arba žmogus, įvykdęs žmogžudystę, kurį teisingai ruošiamasi sudraskyti ant rato, galėtų įžvelgti savyje tai: „Matai, tu kentėsi dėl teisybės, nes būsi nubaustas teisingai", jie nedelsiant būtų palaiminti. Iš tiesų, kad ir kokie mes būtume neteisingi, jeigu priimame iš Dievo, ką jis dėl mūsų padaro ar nepadaro, kaip gauta iš jo teisingai ir kenčiame dėl teisybės, tai ir mes būsime palaiminti. Taigi nesiskųsk, bet verčiau skųskis dėl to, *kad* vis dar skundiesi ir nerandi ramybės; gali skųstis tik dėl to, kad turi per daug. Juk kas yra teisingai nusiteikęs, skursdamas gaus tiek pat, kaip ir turėdamas.

Dabar tu sakai: „Bet, matai, Dievas daro tokius didelius dalykus daugelyje žmonių, ir jie įgyja dievišką esmę, ir juose veikia Dievas, o ne jie".

Tada padėkok Dievui jų vardu, o jeigu jis duoda tai *tau*, Dievo vardu ir priimk! Jeigu jis tau šito neduoda, turi mielai apsieiti be to; galvok tik apie jį ir nesirūpink dėl to, ar tavo darbus atlieka Dievas, ar tu pats, nes Dievas *turi* juos atlikti, jeigu tu galvoji tik apie jį, nori jis to ar nenori.

Ir nesirūpink dėl to, kokią prigimtį ar kokį būdą Dievas davė kam nors kitam. Jeigu aš būčiau toks geras ir šventas, kad būčiau išaukštintas kartu su šventaisiais, tada žmonės kalbėtų ir klausinėtų, ar taip lėmė malonė, ar prigimtis, ir nerimautų dėl to. Tačiau jie elgtųsi neteisingai. Leisk Dievui veikti tavyje, pripažink, kad tai jo darbas, ir nesirūpink dėl to, ar jis veikia remdamasis prigimtimi, ar antgamtiškai; jo yra ir prigimtis, ir malonė. Kas tau rūpi, kokiu būdu jis geriausiai veikia arba ką jis veikia tavyje ar kame nors kitame? Jis turi veikti, kaip, kur ir kokiu būdu jam pridera.

Žmogus norėjo nukreipti šaltinį į savo sodą ir kalbėjo: „Kol tik man atiteka vanduo, man visai nesvarbu, koks yra latakas, kuriuo jis atiteka, – ar geležinis, ar medinis, ar kaulinis, ar surūdijęs, jeigu tik man atiteka vanduo“. Taigi labai klysta tie, kurie rūpinasi, kaip Dievas juose atlieka savo darbą – remdamasis prigimtimi ar malone. Todėl leisk jam veikti, o tu būk ramus.

Kiek tu esi Dieve, tiek esi ramus, o kiek tu esi šalia Dievo, tiek neturi ramybės. Kas yra Dieve, tas turi ramybę. Kiek jis yra Dieve, tiek turi ramybę. Kiek tu esi Dieve arba nesi jame, gali spręsti iš to, ar turi ramybę, ar ne. Juk kur tu neturi ramybės, būtinai turi neturėti ramybės, nes ramybės stoka kyla iš kūrinio, o ne iš Dievo. Ir Dieve nėra nieko, ko reikėtų bijoti; visa, kas yra Dieve, gali būti tik mylima. Ir jame nėra nieko, kas keltų liūdesį.

Kas turi viską, ko nori ir trokšta, pažįsta džiaugsmą. Tačiau to neturi niekas, tik tas, kieno valia yra visiškai viena su Dievo valia. Suteik mums, Dieve, tokį vienumą! Amen.

Iš vokiečių kalbos vertė
RAMUTĖ RYBELIENĖ

DIEVIŠKOSIOS PAGUODOS KNYGA

Das Buch der Göttlichen Tröstung

Kilnusis apaštalas šventasis Paulius sako šiuos žodžius: „Tebūna pašlovintas Dievas, mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Tėvas, gailestingumo Tėvas ir visokios paguodos Dievas, kuris guodžia mus kiekviename sielvarte“ (*2 Kor 1, 3*). Yra trejopas sielvartas, ištinkantis ir kamuojantis žmogų šioje vargo viešpatijoje. Vienas kyla dėl žalos išorinėms gėrybėms, kitas – dėl žalos, kuri ištinka gimines ir draugus, trečias – dėl žalos, kurią patiria pats žmogus, kai yra paniekintas, ištiktas bėdos, fizinio skausmo ir širdgėlos.

Todėl ir noriu šioje knygoje pateikti keletą pamokymų, kaip žmogus gali pasiguosti, kad ir kokia jį būtų užklupusi bėda, liūdesys ir kančia. Ši knyga turi tris dalis. Pirmojoje išdėstytos įvairios tiesos, iš kurių galima padaryti išvadą, kas žmogų gali ir turi pagrįstai ir visiškai paguosti ištikus bet kokiai kančiai. Toliau pateikta apie trisdešimt atvejų ir pamokymų, kuriuose kiekvienas gali rasti sau tikrą

ir visišką paguodą. Pagaliau trečiąją šios knygos dalį sudaro darbų ir žodžių, kuriuos išmintingi žmonės atliko ir pasakė ištikti kančios, pavyzdžiai.

I

Pirmiausia reikia žinoti, kad išmintingasis ir išmintis, tiesusis ir tiesa, teisusis ir teisingumas, gerasis ir gerumas vienas kitu remiasi ir vienas su kitu siejasi taip: gerumas nėra nei sukurtas, nei padarytas, nei gimęs, tačiau jis yra gimdantis ir pagimdo gerąjį, o gerasis kaip toks yra nepadarytas ir nesukurtas, ir vis dėlto jis yra gerumo pagimdytas vaikas ir sūnus. Gerumas pagimdo save ir visa, kas jis yra gerajame: įlieja į jį būtį, žinojimą, meilę ir veiklumą, o gerasis visą savo būtį, žinojimą, meilę ir veiklumą gauna iš pačių gerumo širdies gelmių ir vien iš jo. Gerasis ir gerumas yra ne kas kita, kaip *vienas* gerumas, visiškai vieningas visais atžvilgiais nepaisant to, kad vienas yra gimdantis, o kitas – pagimdytas; juk tai, kad gerumas gimdo, o gerasis yra pagimdytas, yra absoliučiai *viena* būtis, *vienas* gyvenimas. Visa, kas būdinga gerajam, jis gauna iš gerumo ir gerume. Ten jis yra, gyvena ir būna. Ten jis pažįsta save patį ir visa, ką pažįsta, ir myli visa, ką myli, ir veikia su gerumu ir gerume, o gerumas su juo ir jame daro visus savo darbus, kaip yra parašyta ir kaip sako Sūnus: „Manyje esantis Tėvas daro savuosius darbus“ (*Jn 14, 10*). „Mano Tėvas darbuojasi lig šiolei, todėl ir aš dar-

buojuosi“ (*Jn 5, 17*). „Visa, kas yra Tėvo, yra mano, ir visa, kas yra mano ir manųjų, yra mano Tėvo: jo duodant, mano priimant“ (plg. *Jn 17, 10*)[1]. Dar reikia žinoti, kad, kai kalbame apie „gerąjį“, tas vardas ar žodis žymi ir apima ne ką kita, ne mažiau ir ne daugiau, kaip tik gryną gerumą; tačiau čia turimas omenyje save atiduodantis, gimdantis gerumas. Kai kalbame apie „gerąjį“, suprantame, kad gerumą jam suteikė, į jį įliejo ir jame pagimdė nepagimdytas gerumas. Todėl Evangelija sako: „Kaip Tėvas turi gyvybę pats savyje, taip davė ir Sūnui turėti gyvybę pačiam savyje“ (*Jn 5, 26*). Sako „pačiam savyje“, bet ne „iš paties savęs“, nes ją jam davė Tėvas.

Visa, ką pasakiau apie gerąjį ir gerumą, lygiai teisinga ir apie tiesųjį ir tiesą, teisųjį ir teisingumą, išminčių ir išmintį, Dievo Sūnų ir Dievą Tėvą, viską, kas yra gimę iš Dievo ir neturi tėvo žemėje, kame negimsta nieko, kas sukurta, kas nėra Dievas, kame nėra jokio pavidalo, išskyrus vien patį gryną Dievą. Juk šventasis Jonas Evangelijoje sako: „Visiems, kurie ne iš kraujo ir ne iš kūno norų, ir ne iš vyro norų, bet iš Dievo ir tik iš Dievo užgimę“, jis davė galią tapti Dievo vaikais (plg. *Jn 1, 12–13*)[2].

Kaip „kraują“ jis supranta visa, kas žmoguje nepavaldu žmogaus valiai. Kaip „kūno norą“ jis supranta visa, kas žmoguje nors ir paklūsta jo valiai, tačiau nenoriai ir su pasipriešinimu, kas linksta į kūniškus geismus ir kas priklauso kartu ir sielai, ir kūnui ir iš tikrųjų yra ne vien sieloje, ir todėl *šios* sielos galios ilsta, silpsta ir sensta. Kaip „vyro no-

rą“ šventasis Jonas supranta aukščiausias sielos galias, kurių prigimtis ir veikimas nėra sumišę su kūnu ir kurios lieka grynai sielos, skyrium nuo laiko ir vietos, ir visko, kas taikosi į laiką ir vietą ir turi palinkimą į juos, kurios su niekuo neturi nieko bendra, kurių atžvilgiu žmogus sukurtas pagal Dievo paveikslą, kurių atžvilgiu žmogus kilęs iš Dievo padermės ir Dievo giminės. Ir vis dėlto, kadangi jos nėra pats Dievas ir yra sukurtos sieloje ir su siela, jos turi prarasti savo pačių pavidalą ir įgyti vien Dievo pavidalą, ir gimti Dieve ir iš Dievo, kad vienas Dievas būtų jų tėvas, nes tada ir jos yra Dievo sūnūs ir Dievo vienatinis Sūnus. Juk aš esu sūnus viso to, kas man suteikia pavidalą ir mane pagimdo pagal save ir savyje, panašų į save. Kiek toks žmogus, Dievo sūnus, geras kaip gerumo sūnus, teisingas kaip teisingumo sūnus, yra vien *jo* (t.y. teisingumo) sūnus, tiek *tasai* yra nepagimdytas-gimdantis, o jo pagimdytas sūnus turi ir būna tą pačią būtį kaip ir teisingumas ir įgyja visa, kas būdinga teisingumui ir tiesai.

Iš viso šio mokslo, užrašyto šventojoje Evangelijoje ir neabejotinai žinomo natūralioje protu apdovanotos sielos šviesoje, žmogus semiasi tikros paguodos visoms savo kančioms.

Šventasis Augustinas sako: Dievui niekas nėra toli nei ilgai[3]. Jei nori, kad ir tau niekas nebūtų toli nei ilgai, glauskis prie Dievo, nes pas jį tūkstantis metų yra kaip viena diena, kuri yra šiandien. Tą patį sakau ir aš: Dieve nėra nei liūdesio, nei kan-

čios, nei bėdos. Jei nori išsivaduoti nuo visų bėdų ir kančių, gręžkis vien į Dievą ir tik jo laikykis. Be abejo, visos kančios kyla vien dėl to, kad nesi atsigręžęs į Dievą ir tik į jį. Jei būtum gimęs vien iš teisingumo ir turėtum tik jo pavidalą, tada tikrai niekas negalėtų *tavęs* skaudinti, lygiai kaip teisingumas negali skaudinti Dievo. Saliamonas sako: „Teisiojo nenuliūdins, nors ir kas jam atsitiktų" (*Pat 12, 21*). Jis nesako „teisaus žmogaus" arba „teisaus angelo", nei šio, nei ano. Jis sako „teisiojo". Kas kaip nors priklauso teisiajam, ypač kas sudaro jo teisingumą, o *jį* patį padaro teisiuoju, tas yra sūnus, turi tėvą žemėje ir yra kūrinys, padarytas ir sukurtas, nes jo tėvas yra kūrinys, padarytas arba sukurtas. O grynas „teisusis" neturi jokio padaryto ar sukurto tėvo ir yra visiškai viena su Dievu bei teisingumu, ir jo tėvas yra tik teisingumas, todėl kančia ir bėda negali jo (t.y. teisiojo) ištikti taip pat, kaip ir Dievo. Teisingumas negali jam suteikti jokio skausmo, nes teisingumas yra ne kas kita, kaip džiaugsmas, malonumas ir palaima; be to, jei teisingumas užduotų teisiajam skausmą, užduotų ir pačiam sau. Niekas iš to, kas nelygu ir neteisu, kas padaryta ir sukurta, negali sukelti teisiajam skausmo, nes visa, kas sukurta, esti daug žemiau už jį, kaip ir daug žemiau už Dievą, ir nedaro jam jokio poveikio nei jokios įtakos, ir nieko negimdo tame, kurio tėvas yra vienas Dievas. Todėl žmogus turi labai stengtis nusikratyti savo paties ir visų kūrinių pavidalų ir žinoti tik vieną tėvą – Dievą; tada niekas jam nesu-

kels skausmo ir jo nenuliūdins: nei Dievas, nei būtybės, nei kūriniai, nei tai, kas nesukurta, ir visa jo būtis, gyvenimas, pažinimas, žinios ir meilė bus iš Dievo ir Dieve, bus Dievas.

Reikia žinoti *dar vieną* dalyką, kuris irgi žmogų guodžia visose jo bėdose. Be abejo, teisingas ir geras žmogus nepalyginti, tiesiog neapsakomai labiau džiaugiasi teisingumo darbais, nei jis pats arba net aukščiausiasis angelas jaučia palaimą ir džiaugsmą dėl savo natūralios būties ar gyvenimo. Todėl ir šventieji džiugiai atiduodavo gyvybę už teisingumą.

Taigi aš sakau: kai geras ir teisingas žmogus patiria kokią nors išorinę žalą ir nesutrinka, širdyje lieka abejingas ir ramus, pasitvirtina tai, ką sakiau, – kad teisiojo neliūdina niekas, kad ir kas atsitiktų. Priešingai, jei tokia išorinė žala jį nuliūdina, tada visiškai teisingai Dievas leido, kad taip nutiktų žmogui, kuris norėjo būti teisus ir jau manė toks esąs, jeigu jau tokie menki dalykai galėjo jį nuliūdinti. Taigi, jei tai Dievo teisė, iš tiesų žmogus neturi dėl to nusiminti, bet turi džiaugtis tuo daug labiau nei savo gyvybe, dėl kurios juk kiekvienas labiau džiaugiasi ir kurią labiau brangina nei visą šį pasaulį, nes ką padėtų žmogui visas šis pasaulis, jeigu jis negyventų?

Trečiasis dalykas, kurį dera ir reikia žinoti, yra tai, kad pagal natūralią tiesą vienas Dievas tėra visokio gerumo, esminės tiesos ir paguodos šaltinis bei versmė, ir visa, kas nėra Dievas, savaime turi natūralaus kartėlio, nepasitenkinimo ir skausmo, o

gerumo, kuris kyla iš Dievo ir yra Dievas, niekuo nepapildo, bet kaip tik sumažina, užgožia ir paslepia saldybę, palaimą ir paguodą, kurią teikia Dievas.

Dar sakau, kad visos kančios kyla iš meilės tam, ką iš manęs atėmė žala. Juk jei man gaila prarastų išorinių dalykų, tai yra tikras ženklas, kad aš myliu išorinius dalykus, taigi iš tiesų ir kančią bei nusiminimą. Ko tada stebėtis, kad man tenka kentėti, jei myliu kančią bei nusiminimą ir to ieškau? Mano širdis ir mano meilė kūriniams priskiria gerumą, kuris yra Dievo. Aš atsigręžiu į kūrinius, kurie iš prigimties yra nusiminimo šaltinis, ir nusigręžiu nuo Dievo, visokios paguodos šaltinio. Kaip tada gali stebinti tai, kad kenčiu ir esu liūdnas? Iš tiesų nei Dievas, nei visas šis pasaulis niekaip nepadės rasti tikrą paguodą žmogui, kuris ieško paguodos kūriniuose. Tačiau kas kūriniuose mylėtų tik Dievą, o kūrinius tik Dieve, tas visur rastų tikrą, tinkamą ir vienodą paguodą. Tuo tegu ir baigiasi pirmoji šios knygos dalis.

II

Antrojoje dalyje bus kokie trisdešimt atvejų, iš kurių kiekvienas turėtų pagrįstai paguosti supratingą kenčiantį žmogų.

Pirmiausia, nebūna tokios nelaimės ir žalos, kad nebūtų ir naudos, o žala niekada nebūna vien žala. Todėl šventasis Paulius ir sako, jog Dievo ištikimybė ir gerumas neleidžia, kad koks nors išmėginimas

ar širdgėla taptų neištveriami. Jis parūpina ir visada teikia nors kiek paguodos, su kuria jau galima išsiversti (plg. *1 Kor 10, 13*)[4], nes ir šventieji, ir pagonių mokytojai sako, kad Dievas ir gamta neleidžia egzistuoti grynam blogiui ar kančiai.

Pavyzdžiui, tarkim, kad žmogus turi šimtą markių: keturiasdešimt jų pameta, o šešiasdešimt jam dar lieka. Jei žmogus dabar nuolat galvos apie tas keturiasdešimt, kurias pametė, tai niekaip nenusiramins ir vis sielosis. Kaipgi galėtų būti paguostas ir nekentėti tas, kuris vis grįžta prie žalos ir kančios, kuris įspaudžia ją į save, o save į ją, žiūri ir žiūri į ją, kalba ir kalba su žala, o žala kalba su juo, ir abu žiūri vienas kitam į akis? Bet jei jis atsigręžtų į tas šešiasdešimt markių, kurias tebeturi, o keturiasdešimčiai, kurias pametė, atsuktų nugarą ir pasinertų mintimis į tas šešiasdešimt ir žvelgtų joms į veidą, ir su *jomis* kalbėtų, tada jis tikrai būtų paguostas. Visa, kas yra kas nors ir yra gera, gali paguosti; tai, ko nėra ir kas nėra gera, kas nėra mano ir kas prarasta, būtinai turi sukelti kančią, nusiminimą ir liūdesį. Todėl Saliamonas sako: „Nelaimės dieną neužmiršk laimės“ (*Sir 11, 27*). Tai reiškia: kai kenti ir esi nelaimingas, prisimink tą gėrį ir ramybę, kuriuos tebeturi. Taip pat žmogų turi paguosti ir tai, jei jis susimąstys, kiek tūkstančių gyvena tokių, kurie, turėdami šešiasdešimt markių, kurias tu dar turi, laikytų save dideliais ponais ir poniomis, įsivaizduotų esą labai turtingi, iš širdies džiaugtųsi ir dėkotų Dievui.

Bet ir dar kai kas turi žmogų paguosti. Jei jis serga ir kenčia didelius kūno skausmus, vis dėlto turi pastogę, būtiniausio maisto bei gėrimo, gydytojai jį prižiūri, tarnai patarnauja, jis jaučia draugų užuojautą bei paramą; tai kaip tada jis turi elgtis? Ką gi daryti vargšams, kurie serga ta pačia ar dar sunkesne liga, patiria dar didesnę nelaimę ir neturi nieko, kas jiems bent šalto vandens paduotų? Jie turi ieškotis sausos duonos per lietų, sniegą ir šaltį, eidami nuo namų prie namų. Tad jeigu tu nori pasiguosti, pamiršk tuos, kuriems sekasi geriau, ir visad atmink tuos, kurių reikalai blogesni. Toliau aš sakau: visos kančios kyla iš meilės ir prisirišimo. Todėl jei kenčiu dėl laikinų dalykų, tada aš ir mano širdis dar mylim laikinus dalykus ir esam prie jų prisirišę, ir aš nemyliu Dievo iš visos širdies ir dar nemyliu to, ką Dievas nori, kad sykiu su juo mylėčiau. Tad ar nuostabu, kad Dievas leidžia man visiškai teisėtai patirti netektį ir kančią?

Šventasis Augustinas sako: „Viešpatie, nenorėjau tavęs prarasti, bet dėl savo gobšumo sykiu su tavimi norėjau turėti ir kūrinius ir todėl praradau tave, nes tau nemalonu, kad su tavimi, kaip tiesa, kas nors turėtų kūrinių netikrumą ir apgaulę“[5]. Ir kitoje vietoje jis sako, kad „tas yra pernelyg gobšus, kuriam negana vieno Dievo“. Ir vėl kitoje vietoje sako: „Kaip galėtų pakakti Dievo dovanų kūriniams tam, kuriam nepakanka paties Dievo?“[6] Gerą žmogų turėtų ne guosti, bet skaudinti visa, kas Dievui svetima ir nelygu jam, ir nėra išimtinai tik pats

Dievas. Tegu jis nuolat kartoja: „Viešpatie Dieve ir mano paguoda! Jei nukreiptum mane nuo savęs į ką nors kita, tada duok man kitą save, kad aš eičiau nuo tavęs prie tavęs, nes, be tavęs, aš nieko daugiau nenoriu“. Kai mūsų Viešpats pažadėjo Mozei visa, kas yra gera, ir siuntė jį į Šventąją Žemę, simbolizuojančią Dangaus Karalystę, Mozė tarė: „Viešpatie, niekur manęs nesiųsk, nebent tu pats eitum kartu“ (plg. *Iš 33, 15*)[7].

Bet kokio polinkio, džiaugsmo ir meilės šaltinis yra panašumas, nes visi dalykai linksta prie to, kas į juos panašu, ir tai myli. Tyras žmogus myli visokį tyrumą, teisusis myli teisingumą ir linksta į jį; žmogaus burna kalba apie tai, kas jai būdinga, kaip mūsų Viešpats sako, kad „burna kalba tai, ko pertekusi širdis“ (*Lk 6, 45*), ir Saliamonas sako, kad „visas žmogaus dirbamas darbas jo burnai“ (*Koh 6, 7*). Taigi, kai žmogus vis dar linksta į išorinius dalykus ir juose randa paguodą, tai yra tikras ženklas, kad jo širdyje gyvena ne Dievas, bet kūriniai.

Todėl geras žmogus turėtų tikrai labai susigėsti prieš Dievą ir save patį suvokęs, kad jame nėra Dievo ir Dievas Tėvas jame neatlieka savo darbų, bet jame tebegyvena apgailėtini kūriniai ir lemia jo polinkius, ir veikia jame. Todėl karalius Dovydas psalmėje skundžiasi: „Ir dieną, ir naktį man ašarų duona, kai kasdien vis girdžiu: „Kurgi tas tavo Dievas?“ “ (*Ps 41, 4*) Juk linkti į išorinius dalykus, pasiguosti rūpesčiu, su džiaugsmu dažnai ir uoliai apie tai kalbėti yra tikras ženklas, kad Dievas manyje

nepasirodo, nebudi ir neveikia. Ir dar jis (t.y. geras žmogus) turėtų susigėsti prieš gerus žmones, kurie visa tai jame pastebėtų. Geras žmogus niekad neturėtų dejuoti nei dėl patirtos žalos, nei dėl kančios; tegu geriau dejuoja dėl to, *kad* dejuoja ir pastebi savyje dejonę ir kančią.

Mokytojai sako, kad nors po pat dangumi smarkiai išplitusi ir kaitriai plieskia ugnis, vis dėlto dangaus ji visiškai neveikia[8]. O vienoje knygoje skaitome, kad žemiausioji sielos dalis yra kilnesnė už dangaus aukščiausiąją dalį[9]. Bet kaip žmogus gali sakyti, kad jis yra dangiškas žmogus, o jo širdis danguje, jei dėl tokių menkniekių jis nusimena ir kenčia?

Dabar pakalbėsiu apie ką kita. Negali būti geras tas žmogus, kuris nenori to, ko kiekvienu atskiru atveju nori Dievas, nes juk neįmanoma, kad Dievas norėtų ko nors kito nei gėrio; ir kaip tik labiausiai dėl to, kad to nori Dievas, tai būtinai turi būti gera ir net geriausia. Ir todėl mūsų Viešpats mokė apaštalus ir mus per juos, ir mes kasdien meldžiamės, kad išsipildytų Dievo valia. Deja, kai Dievo valia įvyksta ir išsipildo, mes dejuojame. Pagonių mokytojas Seneka klausia: „Kas yra geriausia paguoda kenčiant ir vargstant?“ Ir atsako: „Tegu žmogus visa priima taip, tarsi jis būtų to norėjęs ir to prašęs, nes juk tu ir būtum norėjęs, jeigu būtum žinojęs, kad visi dalykai vyksta Dievo valia, su ja ir joje“[10]. Vienas pagonių mokytojas sako: „Valdove, aukščiausiasis Tėve ir

aukštojo dangaus Viešpatie, viskam, ko tu nori, aš esu pasirengęs; duok man valią norėti pagal tavo valią!"[11]

Geras žmogus turi pasikliauti Dievu, tikėti juo ir būti tikras, ir laikyti jį tokiu geru, kad Dievas dėl savo gerumo ir meilės neleistų, jog žmogų ištiktų koks nors skausmas ar kančia, nebent saugotų jį nuo dar didesnės kančios arba norėtų jį žemėje labiau paguosti, arba padaryti kaip geriau, kad taip visuotiniau ir stipriau pasireikštų Dievo garbė. Pagaliau, kad ir kaip būtų, vien todėl, kad tokia Dievo valia, jog taip įvyktų, gero žmogaus valia turi būti tokia vieninga ir taip susivienijusi su Dievo valia, kad žmogus norėtų to paties, ko nori Dievas, net jeigu jam tai reikštų netektį ar net pasmerkimą. Todėl dėl Dievo ir Dievo valia, ir dėl Dievo garbės šventasis Paulius norėjo, kad būtų atskirtas nuo Dievo (plg. *Rom 9, 3*). Juk tikrai tobulas žmogus turi taip priprasti numirti sau, taip Dieve išsivaduoti nuo savęs ir taip persikūnyti į Dievo valią, kad visa jo palaima yra visiškai užmiršti save ir visa kita, galvoti vien tik apie Dievą, nieko kito nenorėti ir nežinoti kitos valios, kaip tik Dievo valią, ir norėti pažinti jį taip, kaip „Dievas pažįsta mane", tariant šventojo Pauliaus žodžiais (plg. *1 Kor 13, 12*). Dievas pažįsta visa, ką pažįsta, myli ir nori mylėti visa, ką myli ir nori mylėti, savyje ir savo paties valioje. Mūsų Viešpats sako: „Amžinasis gyvenimas – tai pažinti tave, vienintelį tikrąjį Dievą" (*Jn 17, 3*).

Todėl mokytojai sako, kad palaimintieji danguje pažįsta kūrinius be jų atvaizdų, jie juos pažįsta *viename* Atvaizde, kuris yra Dievas ir kuriame Dievas save ir visus daiktus pažįsta, myli ir nori viso to[12]. Ir šito Dievas pats mus moko melsti ir trokšti, kai sakome: „Tėve mūsų", „teesie šventas tavo vardas", o tai reiškia – tave vienintelį pažinti (plg. *Jn 17, 3*); „teateinie tavo karalystė" – kad aš nieko neturėčiau, ką vertinčiau, nieko nepažinčiau, kaip tik tavo karalystę. Todėl Evangelija sako: „Palaiminti beturčiai savo dvasia" (*Mt 5, 3*), tai reiškia – valia, ir mes prašome Dievo: „teesie tavo valia" „žemėje", tai reiškia – mumyse, „kaip danguje", vadinasi, pačiame Dieve. Toks žmogus taip sutinka su Dievu, kad jis nori visko, ko Dievas nori, ir taip, kaip nori Dievas. Ir todėl kai Dievas tam tikru būdu nori, kad aš nusidėčiau, tai aš nenoriu, kad nebūčiau nusidėjęs, nes taip įvyksta Dievo valia „žemėje", tai yra piktadarybėje, „kaip danguje", tai yra doruose veiksmuose. Šitaip žmogus nori dėl Dievo apsieiti be Dievo ir būti atskirtas nuo Dievo dėl Dievo, ir tai vienintelė tikra atgaila už mano nuodėmes; taip aš gailiuosi dėl nuodėmės be širdgėlos, kaip Dievas apgailestauja dėl viso blogio be širdgėlos. Sielojuosi dėl nuodėmės, ir net labai, nes aš nenusidėčiau dėl nieko, kas sukurta ar gali būti sukurta, net jeigu būtų amžinybėje tūkstantis pasaulių, – bet be širdgėlos; ir aš imu ir semiu kančią Dievo valioje ir iš Dievo valios. Tik tokia širdgėla yra tobula, nes ji kyla ir trykšta iš tyros Dievo mei-

lės, tyriausio jo gerumo ir džiaugsmo. Taigi yra teisinga ir atsiskleidžia tai, ką aš sakiau šioje knygelėje: kad geras žmogus, kiek jis yra geras, įgyja visą tą patį gerumą, kuris yra pats Dievas.

Dabar regiu, kokį nuostabų ir palaimingą gyvenimą gyvena tas žmogus „žemėje" "kaip danguje" pačiame Dieve! Jam nelaimė yra kaip malonumas, panašiai ir širdgėla – kaip meilė, tačiau regiu čia ir ypatingą paguodą, nes kai aš turiu malonę ir gerumą, apie kurį ką tik kalbėjau, tada aš visada ir visuose dalykuose esu vienodai ir visiškai paguostas ir džiugus; bet jei neturiu nieko iš to, tada privalau dėl Dievo ir Dievo valia be to apsieiti. Jei Dievas nori duoti, ko aš geidžiu, tuomet turiu tai ir esu laimingas; bet jei Dievas nenori duoti, aš atsisakydamas gaunu tai ta pačia Dievo valia, kuria būtent jis *nenori*, taigi aš gaunu ir tada, kai atsisakau ir neimu. Argi tada man ko trūksta? Ir, aišku, tikriau Dievą turi atsisakantis nei imantis, nes kai žmogus gauna, tada dovana savaime turi tai, dėl ko žmogus džiaugiasi ir yra paguostas. Bet jei negauna, tada neturi, neranda ir nežino nieko, dėl ko galėtų džiaugtis, kaip tik Dievą ir Dievo valią.

Būna dar ir kitokia paguoda. Jei žmogus neteko išorinio gėrio, draugo, giminaičio, akies, rankos ar dar ko nors, tegu neabejoja, kad jei jis tai dėl Dievo kantriai pakęs, gaus iš jo mažiausiai tiek, kokia kaina norėtų to nepatirti. Štai žmogus netenka akies: jei jis tos akies nenorėtų atsisakyti už tūkstantį ar šešis tūkstančius, ar dar daugiau markių, tada jis tik-

rai pas Dievą ir Dieve gavo kaip lygiavertį atitikmenį tai, kiek sutiktų užmokėti, kad nepatirtų tos netekties ar skausmo. Ir tikriausiai tai turi galvoje mūsų Viešpats sakydamas: „Tau geriau vienakiui įeiti į gyvenimą, negu su abiem akim pražūti“ (plg. *Mt 18, 9*)[13]. Ir tikriausiai tai turėjo galvoje Dievas sakydamas: „Ir kiekvienas, kas paliko namus, brolius, seseris, tėvą, motiną, vaikus, dirvas dėl manęs, gaus šimteriopai ir paveldės amžinąjį gyvenimą“ (*Mt 19, 29*). Žinoma, vardan Dievo tiesos ir savo laimės drįstu tarti, kad tas, kuris dėl Dievo ir dėl gerumo palieka tėvą ir motiną, brolį ir seserį ar dar ką nors, gauna šimteriopai dvejopu būdu: viena vertus, tėvas, motina, brolis ir sesuo jam taps šimtąkart mielesni nei dabar. Kita vertus, ne tik šimtas, bet visi žmonės kaip žmonės taps jam nepalyginti mielesni, nei iš prigimties jam yra mieli tėvas, motina ar brolis. Kad žmogus šito nepastebi, lemia vien tai, jog jis dar nepaliko visiškai tėvo ir motinos, sesers ir brolio ir visų daiktų tik dėl Dievo ir gerumo. Juk argi dėl Dievo paliko tėvą ir motiną, seserį ir brolį tas, kuris žemėje dar randa juos savo širdyje, kurį dar liūdina ir kuriam dar rūpi tai, kas nėra Dievas? Argi paliko dėl Dievo visus daiktus tas, kuriam dar rūpi šis ir anas gėris ir kuris dar jį vertina? Šventasis Augustinas sako: „Atimk šį ir tą gėrį, tada liks grynas tikrojo masto gerumas pats savaime: tai yra Dievas“[14]. Juk, kaip sakiau anksčiau, šis ir tas gėris niekuo nepapildo gerumo, tik paslepia ir uždengia jį mumyse. Tai supranta ir pastebi tas, kuris tai mato

ir įžvelgia *tiesoje*, nes tai teisinga tik tiesoje, ir todėl *ten,* ir niekur kitur, reikia stengtis tai pastebėti.

Tačiau derėtų žinoti, kad dorybių turėjimas ir noras kentėti būna įvairaus masto, kaip juk ir gamtoje matome, kad vienas yra aukštesnis, dailesnio stoto, išvaizdos, geriau išsilavinęs, geriau išmokęs kokio nors meno ar amato nei kitas. Taigi aš ir sakau, kad geras žmogus gali būti geras ir vis dėlto daugiau ar mažiau veikiamas prigimtinės meilės tėvui, motinai, seseriai, broliui ir gali svyruoti, tačiau negali atsiskirti nuo Dievo ir gerumo. Jis yra geras ir geresnis tokiu mastu, kokiu jis mažiau ar labiau yra paguostas ir veikiamas prigimtinės meilės ir simpatijos tėvui ir motinai, seseriai ir broliui, ir pačiam sau ir tai suvokia.

Ir vis dėlto, kaip rašiau anksčiau, jei žmogus atsiduodamas Dievo valiai galėtų pripažinti, kad žmogaus prigimtis tą trūkumą turi dėl Dievo teisingumo pirmojo žmogaus nuodėmės atžvilgiu, ir jei, kita vertus, jis vis dėlto vėl Dievo valia būtų pasiruošęs atsisakyti to trūkumo, tada jis būtų visiškai teisus ir neabejotinai kentėdamas būtų paguostas. Tai turima omenyje, kai šventasis Jonas sako, kad tikra „šviesa spindi tamsoje" (*Jn 1, 5*), o šventasis Paulius sako, kad „dorybė pasireiškia silpnume" (*2 Kor 12, 9*). Jei vagis galėtų nuoširdžiai, visiškai, dorai, mielai, noriai ir džiugiai priimti mirtį iš meilės dieviškajam teisingumui, pagal kurį Dievo valia piktadarys turi būti nužudytas, jis, žinoma, būtų išgelbėtas ir palaimintas.

O štai dar viena paguoda. Turbūt neatsiras nė vieno, kuris mielai nesutiktų metus apsieiti be akies arba būti visai aklas, jeigu po to galėtų atgauti akį ir taip išgelbėti draugą nuo mirties. Tad jei žmogus sutiktų apsieiti be akies, kad išgelbėtų nuo mirties žmogų, kuris po kelerių metų vis tiek turės mirti, tai dar tikriau ir noriau jis turi apsieiti be dešimties ar dvidešimties, ar trisdešimties metų, kurie jam gal dar liko, kad užsitikrintų amžiną laimę ir amžinai matytų Dievą jo dieviškoje šviesoje, o Dieve – save ir visą kūriniją.

Ir dar viena paguoda: geram žmogui, kiek jis yra geras ir gimęs iš gerumo, ir yra gerumo atvaizdas, visa, kas sukurta ir yra šis ar tas, yra nepakenčiama, teikia kartėlį ir kenkia. Ir šitai prarasti reiškia atsikratyti ir netekti kančios, nusiminimo ir žalos. Iš tiesų netekti kančios yra tikra paguoda. Todėl žmogus neturi skųstis dėl jokios netekties. Veikiau turi skųstis, kad jam nepažįstama paguoda, kad paguoda negali jo paguosti, kaip saldus vynas neskanus ligoniui. Jis turi skųstis, kaip aš anksčiau rašiau, kad nėra visiškai laisvas nuo kūrinių pavidalų ir visa savo būtimi nėra įgijęs gerumo pavidalo.

Taip pat žmogus savo kančioje turi prisiminti, kad Dievas sako tiesą ir ką nors žadėdamas savimi kaip tiesa prisiekia. Jei Dievas netesėtų savo žodžio, savo tiesos, tada jis netesėtų savo dieviškumo ir nebebūtų Dievas, nes jis *yra* jo žodis, jo tiesa. Bet jo žodis toks, kad mūsų kančia turi būti perkeista į

džiaugsmą (plg. *Jer 31, 13*). Žinoma, jei aš patikimai žinočiau, kad visi mano akmenys turės būti paversti į gryną auksą, tada juo daugiau ir didesnių akmenų turėčiau, juo man būtų smagiau; taip, aš prašyčiau akmenų – įsigyčiau tokių didelių ir tiek daug, kiek galėčiau; kuo daugiau jų būtų ir kuo didesnių, tuo jie man būtų mielesni. Taip žmogus, be abejo, būtų didžiai paguostas visose savo kančiose.

Dar vienas panašus dalykas: joks indas negali laikyti dviejų rūšių gėrimo. Jei jame turi būti vynas, tada vandenį būtinai reikia išpilti; indas turi būti visiškai tuščias. Todėl, jei nori priimti dieviškąjį džiaugsmą ir Dievą, turi būtinai išpilti ir išmesti iš savęs kūrinius. Šv. Augustinas sako: „Išpilk, kad būtum pripildytas. Išmok *ne*mylėti, kad išmoktum mylėti. Nusigręžk, kad būtum atgręžtas“[15]. Trumpiau tariant, visa, kas turi priimti ir būti imlu, turi ir privalo būti tuščia. Mokytojai sako: jei akis pati turėtų kokią nors spalvą, kai ką nors pamato, tuomet ji nepastebėtų nei tos spalvos, kurią turi, nei tos, kurios neturi; bet kadangi ji yra tuščia, be jokių spalvų, ji pažįsta visas spalvas. Siena turi savo spalvą, ir todėl ji nepažįsta nei tos spalvos, nei kokios nors kitos spalvos, ir jai spalva neteikia jokio džiaugsmo, auksinė spalva ar vaiskuma ją džiugina taip pat menkai, kaip ir anglies spalva. Akis neturi jokios spalvos ir vis dėlto turi ją tikriausia prasme, nes ji noriai, palaimingai ir džiugiai ją pažįsta[16]. Ir kuo tobulesnės ir grynesnės sie-

los galios, tuo tobuliau ir plačiau jos priima tai, ką apima, tuo daugiau gauna ir jaučia tuo didesnę palaimą, ir yra vieningesnės su tuo, ką priima, ir tokiu mastu, jog galiausiai aukščiausioji sielos galia, kuri yra be jokių daiktų ir su niekuo neturi nieko bendro, priima patį Dievą su visa jo būties pilnatve. Ir mokytojai nurodo, jog šiam susivienijimui, šiam prasiskverbimui ir šiai palaimai neprilygsta jokia smagybė ir palaima. Todėl įsidėmėtinai mūsų Viešpats sako: „Palaiminti beturčiai savo dvasia" (*Mt 5, 3*). Beturtis yra tas, kas nieko neturi. Beturtis savo dvasia reiškia: kaip akis yra be spalvų ir imli visoms spalvoms, taip ir tas, kuris yra beturtis savo dvasia, yra imlus visokiai dvasiai, o visų dvasių Dvasia yra Dievas. Dvasios vaisiai yra meilė, džiaugsmas ir taika. Nuogumas, skurdas, nieko neturėjimas, tuštumas pakeičia prigimtį; tuštuma priverčia vandenį kilti aukštyn ir daro daug kitų stebuklų, apie kuriuos dabar nekalbėsime.

Todėl, jei nori turėti ir rasti Dieve pilnatvišką džiaugsmą ir paguodą, žiūrėk, kad būtum laisvas nuo visų kūrinių, nuo visokios kūrinių teikiamos paguodos, nes tol, kol tave guodžia ir gali paguosti kūriniai, neabejotinai niekad nerasi tikros paguodos. O kai tavęs, be Dievo, niekas negali paguosti, tada tave paguodžia Dievas, o su juo ir jame visa, kas yra palaima. Jei tave paguodžia tai, kas nėra Dievas, tu nei čia, nei ten neturi paguodos. Tuo tarpu jei tavęs nepaguodžia kūriniai ir tau jie neturi skonio, tai ir čia, ir ten randi paguodą.

Jei žmogus įstengtų ir galėtų visiškai ištuštinti taurę ir laikyti ją tuščią, be visko, ko galima ją pripildyti, ir be oro, ta taurė, be abejo, paneigtų ir pamirštų savo prigimtį, ir tuštuma ją pakylėtų iki dangaus. Lygiai taip pat nuogumas, neturtas ir tuštumas be jokių kūrinių kelia sielą į Dievą. Aukštyn traukia ir tapatumas bei įkarštis. Tapatumas Dievybėje priskiriamas Sūnui, įkarštis ir meilė – Šventajai Dvasiai. Tapatumas visuose dalykuose, bet ypač ir pirmiausia dieviškojoje prigimtyje, yra Vieno gimimas, o tapatumas Vieno, Viename ir su Vienu yra klestinčios ugningos meilės pradžia ir versmė. Vienas yra pradžia be jokios pradžios. Tapatumas yra tik Vieno pradžia ir tai, kad yra ir kad yra pradžia, gauna iš Vieno ir Viename. Meilei iš prigimties būdinga tai, kad ji iš Dviejų išteka ir kyla kaip Vienas. Vienas kaip Vienas nesukuria meilės, Du kaip Du taip pat nesukuria meilės; Du kaip Vienas pagal savo prigimtį būtinai sukuria atkaklią, ugningą meilę.

O štai Saliamonas sako, kad visoks vanduo, tai yra visi kūriniai, vėl grįžta į vietą, iš kurios išteka (*Koh 1, 7*)[17]. Todėl turi būti teisinga tai, ką aš sakau: tapatumas ir ugninga meilė traukia aukštyn ir pakylėja sielą prie pirmųjų Vieno, kuris yra visų danguje ir žemėje esančiųjų Tėvas (plg. *Ef 4, 6*), ištakų. Taigi aš sakau, jog tapatumas, gimęs iš Vieno, sielą traukia prie Dievo, kuris yra Vienas savo slapta vienove, nes tai ir yra Vienas. Galime tai parodyti tokiu pavyzdžiu: kai materiali ugnis užde-

ga malkas, kibirkštis įgyja ugnies prigimtį ir tampa tapati grynajai ugniai, kuri tvyro po pat dangumi[18]. Tuoj pat ji pamiršta tėvą ir motiną, brolius ir seseris žemėje ir lekia aukštyn pas *dangiškąjį* tėvą. Čia, apačioje, kibirkšties tėvas yra ugnis, motina – malkos, jos broliai ir seserys – kitos kibirkštys; jų pirmoji kibirkštėlė nelaukia. Ji lekia pas savo tikrąjį tėvą, kuris yra dangus, nes pažįstantis tiesą juk žino, kad ugnis kaip tokia nėra tikrasis kibirkšties tėvas. Tikrasis kibirkšties ir visko, kas yra ugnies padermės, tėvas yra dangus. Ir dar reikia įsidėmėti tai, jog ši kibirkštis palieka ne tik tėvą ir motiną, brolį ir seserį žemėje; ji palieka, pamiršta ir paneigia ir save pačią, iš meilės veržđamasi patekti pas savo tikrąjį tėvą dangų, nes šaltame ore ji, žinoma, turi užgesti; vis tiek ji nori pranešti apie prigimtinę meilę savo tikrajam dangiškajam tėvui.

Ir kas anksčiau sakyta apie tuštumą, arba nuogumą – jog kuo siela grynesnė, labiau apnuoginta ir neturtingesnė, kuo mažiau ji turi kūrinių ir kuo yra laisvesnė nuo visų dalykų, kurie nėra Dievas, tuo gryniau ji apima Dievą ir tuo labiau yra Dieve, tuo yra vieningesnė su Dievu ir žvelgia į Dievą, jam į akis, o Dievas – jai į akis, šventojo Pauliaus žodžiais tariant, tarsi būtų panaši į jo atvaizdą (plg. *2 Kor 3, 18*), – visai tą patį aš dabar sakau apie tapatumą ir apie meilės ugnį, nes kuo kas nors darosi panašesnis į kitą, tuo labiau lekia prie jo, tuo jis greitesnis ir bėgdamas yra laimingesnis ir

džiugesnis; kuo labiau jis nutolsta nuo savęs paties ir viso to, kas nėra tas, prie kurio jis lekia, ir kuo tampa nepanašesnis į save ir į visa tai, kas nėra tas kitas, tuo jis tampa panašesnis į tą, prie kurio lekia. Ir kadangi tapatumas teka iš Vieno ir traukia bei vilioja Vieno galia, todėl nėra ramybės ir pasitenkinimo nei tam, kuris traukia, nei tam, kuris traukiamas, kol jie nesusivienija Viename. Todėl mūsų Viešpats per pranašą Izaiją kalba štai apie ką: manęs tol nepatenkins joks didis tapatumas ir meilės ugnis, kol aš pats neatsiskleisiu savo Sūnuje ir aš pats nebūsiu uždegtas Šventosios Dvasios meilės (plg. *Iz 62, 1*). Ir mūsų Viešpats prašė savo Tėvo, kad mes su juo ir jame būtume viena, ne tik susivieniję. Mes turime regimą šio žodžio ir šios tiesos pavyzdį ir vaizdų paliudijimą gamtoje. Kai ugnis atitinkamai paveikia ir uždega malkas, tada ugnis malkas visiškai išgrynina ir daro jas nepanašias į pačias save, atima jų grubumą, šaltį, sunkį, drėgmę ir daro malkas vis panašesnes į save, ugnį; tačiau nei ugnis, nei malkos nenusiramina, nenusimaldo ir nepasitenkina jokia šiluma, karščiu ar tapatumu, kol ugnis nepagimdo savęs malkose ir neperduoda joms savo prigimties ir savo pačios būties, kad visa būtų *viena* ugnis, abiem vienodai sava, neišskiriant jokio daugiau ar mažiau. Ir todėl, kol tai pasiekiama, tarp ugnies ir malkų vyksta rūkimas, savęs įveikimas, spragsėjimas, stengimasis ir kova. Tačiau kai yra pašalinti visi nevienodumai, ugnis slopsta, o malkos nutyla. Ir aš teisingai sa-

kau, kad paslėpta gamtos galia slapčia nekenčia tapatumo, kiek jame glūdi skirtingumas ir dvilypumas, ir ieško jame Vieno, kurį ji myli jame ir vien dėl jo paties, kaip gomurys vyne skiria ir mėgsta vyno skonį arba saldumą. Jei vanduo turėtų vyno skonį, gomurys nemėgtų vyno labiau už vandenį.

Ir dėl šios priežasties aš sakiau, kad siela tapatume nekenčia tapatumo ir nemyli jo paties savaime ir dėl jo paties; veikiau ji myli jį dėl Vieno, kuris jame slypi ir yra tikrasis „Tėvas", pradžia be jokios pradžios, „visa danguje ir žemėje". Ir todėl aš sakau: kol galima aptikti ugnies ir malkų tapatumą ir jis pasireiškia, niekad nėra tikro malonumo nei tylos, nei poilsio, nei pasitenkinimo. Todėl mokytojai sako: ugnies tapsmas vyksta patiriant pasipriešinimą, susijaudinimą ir nerimą, jis vyksta laike; bet ugnies gimimas ir malonumas neturi laiko ir vietos. Malonumas ir džiaugsmas niekam neatrodo ilgas ar tolimas. Visa, ką aš dabar pasakiau, turi omenyje mūsų Viešpats, kai kalba: „Gimdydama moteris būna prislėgta, <...> bet kūdikiui gimus ji kančią užmiršta" (*Jn 16, 21*). Ir todėl Dievas mums Evangelijoje sako ir ragina mus prašyti dangiškojo Tėvo, kad mūsų džiaugsmas taptų tobulas; o šventasis Pilypas sakė: „Viešpatie, parodyk Tėvą, ir bus mums gana" (*Jn 14, 8*), nes „Tėvas" reiškia gimimą, o ne tapatumą, ir reiškia Vieną, kuriame tapatumas nutyla ir nurimsta visa, kas geidžia būti.

Dabar žmogus gali aiškiai suprasti, kodėl ir kaip jis lieka nepaguostas visose savo kančiose, bėdose

ir patyręs žalą. Taip visada atsitinka tik dėl to, kad jis yra toli nuo Dievo ir nelaisvas nuo kūrinijos, nepanašus į Dievą ir stokoja dieviškosios meilės.

Tačiau yra ir kai kas kita: kas į tai norėtų atsižvelgti ir tai pripažinti, tas pagrįstai būtų paguostas patyręs išorinę žalą ir kančią.

Žmogus traukia keliu arba atlieka kokį nors darbą, arba nepadaro kito ir dėl to patiria žalą: nusilaužia koją, ranką arba netenka akies, arba suserga. Jei jis dabar ims nuolat galvoti: „Jei būčiau ėjęs kitu keliu arba dirbęs kitą darbą, man nebūtų to atsitikę“, – tada jis lieka nepaguostas ir būtinai bus labai prislėgtas. Todėl jis turi manyti: „Jei būčiau ėjęs kitu keliu arba dirbęs ar palikęs kitą darbą, tikriausiai būčiau patyręs daug didesnę žalą ir bėdą“; taip jis pagrįstai būtų paguostas.

Ir vėl aš noriu tarti: sakykim, tu pametei tūkstantį markių; tada tu neturi gailėti tų tūkstančio markių, kurios prapuolė. Tu turi dėkoti Dievui, kuris tau davė tūkstantį markių, kad galėtum pamesti, ir kuris leidžia tau ugdyti kantrybės dorybę ir taip pelnyti amžinąjį gyvenimą, o tai nebuvo duota daugeliui tūkstančių žmonių.

Dar ir štai kas gali paguosti žmogų: tarkim, kad žmogus kelerius metus turėjo garbę ir ištaigą ir dabar Dievui lėmus šitai praranda; tada tas žmogus turi protingai viską apmąstyti ir dėkoti Dievui. Tik supratęs, kokią dabar patiria žalą ir nemalonumus, jis žino, kokį pranašumą ir saugumą turėjo anksčiau, ir jis turi dėkoti Dievui už saugumo jausmą,

kuriuo mėgavosi ne vienerius metus gerai nė nesuprasdamas, kaip jam gera, ir tegu nepyksta. Jis turi nepamiršti, kad žmogus savo prigimtinėje būtyje pats savaime teturi pyktį ir ydas. Visa, kas yra gera ir yra gėris, Dievas jam paskolino, o ne atidavė jo nuosavybėn. Juk kas pažįsta tiesą, žino, kad Dievas, dangiškasis Tėvas, visa, kas gera, perduoda Sūnui ir Šventajai Dvasiai; tačiau kūrinijai jis neatiduoda jokio gėrio, o tik duoda skolon. Saulė orui teikia šilumą, bet šviesą jam duoda skolon; todėl, kai tik saulė nusileidžia, oras netenka šviesos, o šiluma jam lieka, nes ji duota orui kaip savastis. Ir todėl mokytojai sako, kad Dievas, dangiškasis Tėvas, yra Sūnaus Tėvas, bet ne Viešpats, taip pat ne Šventosios Dvasios Viešpats. Tačiau Dievas Tėvas ir Sūnus, ir Šventoji Dvasia yra Viešpats, ir būtent kūrinijos Viešpats. Ir mes sakome, kad Dievas amžinai buvo Tėvas; tačiau nuo tos akimirkos, kai sukūrė kūriniją, jis yra Viešpats.

Dabar štai kas: kadangi žmogui visa tai, kas yra gera arba paguodžia, arba yra laikina, duota skolon, ko tada jam skųstis, kai tasai, kuris jam tai paskolino, nori tai atsiimti? Jis turi dėkoti Dievui, kad jis jam taip ilgai buvo tai paskolinęs. Taip pat turi jam dėkoti, kad jis vėl atsiima ne viską, ką yra paskolinęs; juk būtų visai teisinga, jei Dievas atsiimtų viską, ką yra paskolinęs, kai žmogus ima niršti dėl to, kad Dievas iš jo vėl paima dalį to, kas niekad nebuvo jo ir ko šeimininkas jis niekad nebuvo. Ir todėl visai teisingai sakė pranašas Jeremijas, kai

didžiai kentėjo ir skundėsi: „Tai Viešpaties gailestingumai, kad nesame sunaikinti“ (*Rd 3, 22*). Jei kas nors, anksčiau paskolinęs man švarką, kailinukus ir apsiaustą, atsiimtų apsiaustą ir paliktų mane su švarku ir kailinukais šaltyje, tai tikrai turėčiau jam labai dėkoti ir džiaugtis. Ir ypač aiškiai turiu suprasti, koks aš esu neteisus, jei širstu ir skundžiuosi ko nors netekęs, nes jei noriu, kad mano turimas gėris man būtų duotas kaip nuosavybė, o ne paskolintas, tai noriu būti Viešpačiu ir Dievo Sūnumi iš prigimties ir visomis prasmėmis, nors nesu net Dievo Sūnus iš malonės, nes Dievo Sūnui ir Šventajai Dvasiai yra būdingas vienodas santykis su visais dalykais.

Taip pat reikia žinoti, kad prigimtinė žmogaus dorybė neabejotinai yra tokia kilni ir stipri, jog joks išorinis darbas jai nėra per sunkus ir pakankamai didelis, kad per jį ir jame ji parodytų save ir į jį įsispaustų. Todėl yra vidinis darbas, kurio negali apimti ar apriboti nei erdvė, nei laikas, ir jame pačiame yra kai kas dieviška ir panašu į Dievą, kurio taip pat neapima nei laikas, nei erdvė – jis yra visa apimantis ir visą laiką vienodai esantis dabar; jis dar ir tuo panašus į Dievą, kad joks kūrinys negali jo visiškai įimti į save nei Dievo gerumo įspausti į save. Todėl turi būti kas nors, kas būtų vidinis, aukštesnis ir nesukurtas, be masto ir be būties būdo, į ką dangiškasis Tėvas galėtų visiškai įsismelkti ir įsilieti ir per ką galėtų atsiskleisti: tai yra Sūnus ir Šventoji Dvasia. Ir šio vidinio do-

rybės darbo niekas negali sutrukdyti, kaip negali sutrukdyti Dievui. Tas darbas spindi ir šviečia dieną ir naktį. Jis giria ir aukština Dievą ir gieda naują giesmę, kaip sako Dovydas: „Naują giesmę giedokite Viešpačiui“ (*Ps 97, 1*). *To* darbo pagyra yra žemiška ir Dievas nemyli *to* darbo, kuris yra išorinis, apribotas laiko ir erdvės, kuris yra ankštas, gali trukdyti ir pavergti, kuris per laiką atliekamas nuvargsta ir pasensta. O anas darbas yra mylėti Dievą, trokšti gėrio ir gerumo, ir tuo žmogus viską, ką jis gryna ir visa savo valia nori ar ketintų padaryti visuose geruose darbuose, dabar jau yra padaręs, ir tuo jis irgi yra panašus į Dievą, apie kurį Dovydas rašo: „Ko Viešpats nori, padaro danguj ir ant žemės“ (*Ps 134, 6*).

Šiam pamokymui pailiustruoti imkime akmens pavyzdį: jo išorinis darbas yra tai, kad jis krinta žemyn ir guli ant žemės. *Šį* darbą galima sutrukdyti, ir akmuo ne visada ir ne be perstojo krinta. Tačiau labiau vidinis yra kitas akmens darbas: tai yra polinkis judėti žemyn, ir jis yra jam įgimtas; to negali iš jo atimti nei Dievas, nei kūrinys, nei dar kas nors. Šį darbą akmuo atlieka be perstojo dieną ir naktį. Ir jeigu jis pragulėtų tūkstantį metų viršuje, jis ne mažiau ir ne daugiau linktų žemyn nei pirmąją dieną.

Lygiai tą patį sakau apie dorybę: ji turi *vidinį* darbą – siekti visko, kas gera, bei linkti prie to ir vengti visko, kas yra pikta ir bloga, netapatu gerumui ir Dievui, bei priešintis tam. Ir kuo piktesnis

yra darbas ir nepanašesnis į Dievą, tuo didesnis yra priešinimasis; o kuo darbas yra svarbesnis ir panašesnis į Dievą, tuo jis yra jai lengvesnis, mielesnis ir malonesnis. Ji skundžiasi ir kenčia – kiek ją išvis gali ištikti kančia – tik dėl to, jog šis kentėjimas dėl Dievo ir visas išorinis darbas laike yra gerokai per menki, kad juose ji galėtų visiškai pasireikšti ir pasirodyti, ir išugdyti save. Pratybos ją stiprina, o dosnumas turtina. Ji nenorėtų jau būti atkentėjusi ir ištvėrusi kančią; ji nori ir norėtų visą laiką be perstojo kentėti dėl Dievo ir dėl geradarystės. Visa jos palaimos esmė yra kentėjimas dėl Dievo, o ne kančios liovimasis. Ir todėl mūsų Viešpats tikrai įsidėmėtinai sako: „Palaiminti kenčiantys dėl teisybės“ (plg. *Mt 5, 10*)[19]. Jis nesako – „kentėję“. Toks žmogus neapkenčia kentėjimo, kuris jau liovėsi, nes ne tokį kentėjimą jis myli; kentėjimo įveikimą ir praradimą dėl Dievo – vien štai ką jis myli. Ir todėl sakau, jog toks žmogus neapkenčia ir būsimo kentėjimo, nes ir tai nėra kentėjimas. Tačiau būsimo kentėjimo jis neapkenčia mažiau nei paliovusio – pastarasis yra labiau nutolęs nuo kentėjimo ir į jį nepanašesnis, nes yra visiškai liovęsis. Tuo tarpu tas, kuris dar *bus* kenčiamas, neatima iš jo visiškai to kentėjimo, kurį jis myli.

Šventasis Paulius sako, kad jis dėl Dievo norėtų būti atskirtas nuo Dievo (*Rom 9, 3*) didesnei Dievo garbei. Sakoma, kad šventasis Paulius šiuos žodžius ištaręs tuomet, kai buvo dar netobulas. Tuo tarpu aš manau, jog jie išsiliejo iš tobulos širdies. Taip

pat sakoma, jog jis turėjo omenyje, kad tik kurį laiką norėtų būti atskirtas nuo Dievo. Bet aš sakau, kad tobulas žmogus lygiai nenori būti atskirtas nuo Dievo valandą, kaip ir tūkstantį metų. Tačiau jei tokia būtų Dievo valia ir Dievo garbė, kad jis būtų be Dievo, jam tūkstantis metų ar net amžinybė atrodytų tokie pat lengvi kaip viena diena, viena valanda.

Dar ir tuo vidinis darbas yra dieviškas ir panašus į Dievą ir parodo turįs dievišką ypatybę, kad lygiai kaip visa kūrinija, net jei būtų tūkstantis pasaulių, verte nė per plauką nepranoktų vieno Dievo, taip, sakau ir jau anksčiau esu sakęs, visas išorinis darbas, jo apimtis ir dydis, jo ilgis ir plotis nė kiek nepadidina vidinio darbo gerumo; jis turi savo gerumą savyje. Todėl išorinis darbas niekada negali būti mažas, kai vidinis yra didelis, ir didelis arba geras, kai vidinis yra mažas ar nieko vertas. Vidinis darbas visada turi visą dydį, visą ilgį ir plotį savyje. Vidinis darbas ima ir semia visą savo būtį iš niekur kitur, kaip tik iš Dievo ir Dievo širdyje, ima Sūnų ir gimsta kaip Sūnus dangiškojo Tėvo įsčiose. Ne taip yra su išoriniu darbu: šis veikiau gauna savo dieviškąjį gerumą per vidinį darbą, pastarasis pasklinda ir išsilieja nusileidus skirtumu, daugiu, dalimi apsigaubusiai Dievybei; tačiau visa tai ir kas panašu į tai, kaip ir pats tapatumas, yra toli nuo Dievo ir jam svetima. Juk visa tai glūdi, pasilieka ir rimsta paskirame gėryje, tame, kas *apšviesta*, kas yra kūrinys, visiškai aklas

gerumui ir *šviesai* patiems savaime ir *Vienam*, kuriame Dievas pagimdo savo vienatinį Sūnų, o jame – visus tuos, kurie yra Dievo vaikai, pagimdyti sūnūs. Ten (t.y. Viename) yra ištakos ir pradžia Šventosios Dvasios, vien iš kurios, kadangi ji yra Dievo Dvasia ir pats Dievas yra Dvasia, mes priimame Sūnų; ten Šventoji Dvasia kyla iš visų tų, kurie yra Dievo sūnūs, priklausomai nuo to, ar jie daugiau, ar mažiau gimė vien tik iš Dievo, pagal Dievą ir Dieve perkeisti ir išlaisvinti nuo visokio daugio, kurio vis dėlto esama net ir aukščiausiuose pagal savo prigimtį angeluose, ir, reikia pripažinti, net išlaisvinti nuo gerumo, tiesos ir viso to, kas, nors tebūtų tik mintyse ar būtų įvardyta, turi kokio nors skirtumo ženklą ar šešėlį, ir patikėti tik Vienam, kuriame nėra jokio daugio ir skirtumo, kuriame ir Dievas Tėvas, Sūnus ir Šventoji Dvasia praranda visus skirtumus ir ypatybes, jų netenka ir yra Vienas. Šis Vienas mus padaro laimingus, ir kuo toliau mes nuo Vieno, tuo mažiau esame sūnūs ir Sūnus ir tuo netobuliau mumyse kyla ir iš mūsų išteka Šventoji Dvasia; tuo tarpu kuo arčiau Vieno esame, tuo tikriau esame Dievo sūnūs ir Sūnus, ir iš mūsų išteka Dievas Šventoji Dvasia. Tai turima omenyje, kai mūsų Viešpats, Dievo Sūnus Dievybėje, sako: „Kas gers vandenį, kurį aš duosiu, tas nebetrokš per amžius, ir vanduo, kurį jam duosiu, taps jame versme vandens, trykštančio į amžinąjį gyvenimą“ (*Jn 4, 14*); šventasis Jonas teigia, kad tai jis pasakė apie Šventąją Dvasią (*Jn 7, 39*).

Pagal savo ypatumą Sūnus Dievybėje teikia ne ką kita, kaip sūnystę – būti pagimdytam Dievo, būti Šventosios Dvasios, Dievo meilės, šaltiniu, ištakomis ir pradžia, – ir pilnatvišką, tikrą, visą Vieno, dangiškojo Tėvo, skonį. Todėl Tėvo balsas iš dangaus Sūnui sako: „Tu esi mano mylimasis Sūnus, kurį aš myliu ir kuriuo gėriuosi“ (plg. *Mt 3, 17*)[20], nes, be abejo, niekas, kas nėra Dievo Sūnus, nemyli Dievo pakankamai ir tyrai. Juk meilė, Šventoji Dvasia, kyla ir išteka iš Sūnaus, ir Sūnus myli Tėvą dėl jo paties, Tėvą savyje ir save patį Tėve. Todėl tikrai teisingai mūsų Viešpats sako: „Palaiminti beturčiai savo dvasia“ (*Mt 5, 3*), o tai reiškia: kurie neturi savo žmogiškosios dvasios ir kurie ateina pas Dievą nuogi. Ir šventasis Paulius sako: „Dievas mums tai atskleidė savo Dvasioje“ (plg. *Kol 1, 8*)[21].

Šventasis Augustinas sako, kad *tas* geriausiai supranta Raštą, kuris, visiškai atsikratęs dvasios, ieško Rašto prasmės ir tiesos joje pačioje, tai yra Dvasioje, kurioje jis buvo parašytas ir pasakytas: Dievo Dvasioje. Šventasis Petras sako, kad visi šventieji žmonės kalbėjo Šventosios Dvasios paakinti (*2 Pt 1, 21*). Šventasis Paulius sako, kad niekas negali pažinti ir žinoti, kas glūdi žmoguje, tik paties to žmogaus dvasia, ir niekas negali pažinti Dievo Dvasios ir to, kas glūdi Dieve, tik Dvasia, kuri yra Dievo ir kuri yra Dievas (*1 Kor 2, 11*). Todėl labai teisingai sako vienas raštas, viena glosa, kad niekas negali suprasti nei mokyti šventojo Pauliaus raštų, jei neturi tos Dvasios, kurioje šventasis Paulius kalbėjo ir rašė[22].

Ir aš visuomet skundžiuosi dėl to, kad storžieviai, visiškai neturintys Dievo Dvasios, pagal savo šiurkštų žmogišką supratimą nori spręsti apie tai, ką jie girdi ar skaito Rašte, kuris yra pabylotas ir užrašytas Šventosios Dvasios ir joje, ir nesusimąsto, kad yra parašyta: „Kas žmonėms yra negalimas daiktas, Dievui įmanoma“ (plg. *Mt 19, 26*)[23]. Tai galioja ir apskritai prigimties srityje: kas negalima žemesniajai prigimčiai, aukštesniajai yra įprasta ir natūralu.

Be to, čia dar prisiminkime, ką aš sakiau anksčiau: kad geras žmogus, gimęs kaip Dievo sūnus Dieve, myli Dievą dėl jo paties ir jame pačiame, ir dar daug kitų mano pasakytų dalykų. Idant dar geriau tai suprastume, reikia žinoti, kad, kaip aš irgi ne kartą sakiau, geras žmogus, gimęs iš gerumo ir Dieve, įgyja visas dieviškosios prigimties savybes. Viena iš jų, Saliamono žodžiais tariant, yra ta, kad Dievas visus dalykus daro dėl paties savęs, o tai reiškia, kad jis neatsižvelgia į jokį „kodėl“ anapus savęs, o tik į „dėl paties savęs“; jis myli ir daro visus dalykus tik dėl paties savęs. Todėl jei žmogus myli jį patį ir visus dalykus ir daro savo darbus ne dėl atlygio, garbės ar ramybės, o tik dėl Dievo ir jo garbės, tai ženklas, kad jis yra Dievo sūnus.

Be to, Dievas myli ir visa daro dėl savęs paties; tai reiškia, kad jis myli dėl meilės, o veikia dėl veikimo, nes, be abejo, Dievas amžinybėje nebūtų pagimdęs vienatinio Sūnaus, jei gimimas nebūtų lygus gimdymui. Todėl šventieji sako, kad Sūnus yra amžinai gimęs ir kad jis be paliovos dar

tebegimsta. Taip pat Dievas niekada nebūtų sukūręs pasaulio, jei sukūrimas ir nuolatinis kūrimas nebūtų viena. Todėl Dievas sukūrė pasaulį tokiu būdu, kad jis jį kuria nuolat ir be perstojo. Visa, kas jau buvo ir kas dar bus, Dievui yra svetima ir tolima. Ir todėl, kas gimęs iš Dievo kaip Dievo sūnus, tas myli Dievą dėl jo paties; tai reiškia, kad jis myli Dievą dėl Dievo mylėjimo ir daro visus savo darbus dėl darymo. Dievui niekada nepabosta mylėti ir veikti, ir visa, ką jis myli, myli *viena* meile. Ir todėl tiesa, kad Dievas yra meilė. Todėl anksčiau aš sakiau, kad geras žmogus visada nori kentėti dėl Dievo ir nenorėtų, jog kentėjimas jau būtų liovęsis; kentėdamas jis turi tai, ką myli. Jis myli kentėjimą dėl Dievo ir kenčia dėl Dievo. Todėl tas yra Dievo sūnus, sukurtas pagal Dievą ir Dieve, kas myli dėl paties savęs, tai yra myli dėl meilės, veikia dėl veikimo; ir todėl Dievas myli ir veikia be perstojo. Dievo veikimas yra jo prigimtis, jo būtis, jo gyvenimas ir laimė. Lygiai taip pat iš tiesų Dievo sūnui, geram žmogui, kadangi jis yra Dievo sūnus, kentėjimas dėl Dievo, veikimas dėl Dievo yra jo būtis, jo gyvenimas, jo veikimas ir laimė, nes mūsų Viešpats sako: „Palaiminti kenčiantys dėl teisybės“ (*Mt 5, 10*).

Be to, ką pasakiau, dar pridursiu trečia: geras žmogus, kiek jis geras, turi Dievo ypatybę ne vien dėl to, kad visa, ką myli ir daro, myli ir daro dėl Dievo, kurį jis myli ir dėl kurio veikia, bet ir dėl to, kad kaip mylintis myli ir veikia ir dėl paties savęs,

nes tai, *ką* jis myli, yra negimęs Dievas Tėvas, o tas, *kas* myli, yra gimęs Dievas Sūnus. Taigi Tėvas yra Sūnuje ir Sūnus Tėve. Tėvas ir Sūnus yra viena. O apie tai, kaip giliausioji ir aukščiausioji sielos dalis ima ir gauna Dievo Sūnų, ir apie tapimą juo dangiškojo Tėvo įsčiose ir širdyje ieškok kitoje knygoje[24], kur aš rašau „apie kilnų žmogų, kuris iškeliavo į tolimą šalį gauti karaliaus sosto, o vėliau turėjo sugrįžti atgal" (*Lk 19, 12*).

Be to, reikia žinoti, kad gamtoje vyriausiosios ir aukščiausiosios prigimties poveikis ir įtaka kiekvienai būčiai yra mielesni ir malonesni nei jos pačios prigimtis ir būdas. Vanduo dėl savo prigimties teka žemyn į slėnį, ir čia glūdi jo esmė. Tačiau dėl mėnulio, esančio aukštai danguje, poveikio ir įtakos jis paneigia ir pamiršta savo paties prigimtį ir teka aukštyn, ir taip išsilieti jam daug lengviau nei tekėti žemyn. Štai iš ko žmogus turi sužinoti, ar jis teisus, – iš to, ar jam būtų smagu ir džiugu palikti ir paneigti savo prigimtinę valią ir visiškai išsižadėti paties savęs dėl visko, ką Dievas nori, kad žmogus iškęstų. Kaip tik tai turi galvoje mūsų Viešpats sakydamas: „Kas nori ateiti pas mane, teišsižada ir atsisako paties savęs, ir tepasiima savo kryžių" (plg. *Mt 16, 24*)[25], o tai reiškia, kad jis turi atsisakyti ir nusimesti visa, kas yra kryžius ir kančia. Juk, be abejo, tam, kas atsisako ir visiškai išsižada paties savęs, niekas negalėtų būti kryžius nei skausmas, nei kančia, jam viskas būtų laimė, džiaugsmas ir širdies linksmybė, ir toks tikrai ateitų ir sektų pas-

kui Dievą. Kaip Dievo niekas neįstengia nuliūdinti ar suteikti jam skausmo, taip ir tokio žmogaus niekas negali liūdinti ar skaudinti. Ir todėl, kai mūsų Viešpats sako: „Kas nori ateiti pas mane, teišsižada paties savęs, tepasiima savo kryžių ir teseka manimi“, tai yra ne tik įsakymas, kaip paprastai sakoma ir manoma; tai veikiau pažadas ir dieviškas pamokymas, kokiu būdu visos žmogaus kančios, visa jo veikla, visas gyvenimas tampa palaimingas ir džiugus, ir tai greičiau atlygis nei įsakymas. Juk toks žmogus turi visa, ko nori, ir nenori nieko, kas bloga, o tai ir yra palaima. Todėl ir vėl teisus mūsų Viešpats sakydamas: „Palaiminti kenčiantys dėl teisybės“ (*Mt 5, 10*).

Be to, kai mūsų Viešpats, Sūnus, sako: „teišsižada paties savęs, tepasiima savo kryžių ir teateina pas mane“, jis turi omenyje štai ką: tetampa Sūnumi, kaip aš esu Sūnus, gimęs Dievas, ir tetampa tuo pačiu Vienu, kuriuo aš esu, kurį imu iš Tėvo įsčių ir širdies, savo gyvavimo vietos ir buveinės. Tėve, sako Sūnus, aš noriu, kad tas, kuris seka paskui mane, kuris ateina pas mane, būtų ten, kur esu aš (plg. *Jn 12, 26*). Pas Sūnų kaip *Sūnų* iš tikrųjų ateina tik tas, kuris pats *tampa* sūnumi, ir tik tas, kuris *yra* sūnus, *būna* ten, kur yra Sūnus, kuris Tėvo įsčiose ir širdyje yra Vienas Viename.

Tėvas sako: „Aš vesiu ją į tyrumą ir kalbėsiu jos širdžiai“ (*Oz 2, 14*). Širdį širdžiai, Vieną Viename – tai Dievas myli. Visko, kas *tam* svetima ir tolima, Dievas nekenčia; Dievas kviečia ir vilioja prie Vie-

no. Vieno ieško visi kūriniai, net žemiausieji, o aukščiausieji šį Vieną pažįsta; pakilę virš savo prigimties ir perkeisti, jie ieško Vieno Viename, Vieno jame pačiame. Todėl Sūnus nori pasakyti: kas man tarnauja, kas seka paskui mane, tas turi būti ten, kur esu aš: Dievybėje Sūnus yra Tėve.

Bet yra dar ir kita paguoda. Reikia žinoti, kad visa gamta gali ką nors sunaikinti, sugadinti ar bent paliesti tik tada, kai šitaip tam, ką paliečia, siekia ko nors geresnio. Ji nepasitenkina sukurdama tokį patį gėrį, ji visada nori padaryti ką nors geresnio. Kaipgi? Išmintingas gydytojas niekad neliečia nesveiko skaudamo piršto, kai negali pagerinti to piršto arba bendros viso žmogaus būklės ir suteikti palengvėjimo. Jei įstengia pagydyti žmogų ir pirštą, jis tai daro; jei ne, tai nupjauna pirštą, kad pagydytų *žmogų*. Ir daug geriau prarasti tik pirštą ir išgelbėti žmogų nei pražudyti ir pirštą, ir žmogų. Geriau *viena* netektis nei dvi, ypač kai viena būtų nepalyginti didesnė už kitą. Taip pat reikia žinoti, jog pirštas ir ranka, ir bet kuris narys iš prigimties daug labiau vertina žmogų, kurio narys yra, nei save patį ir mielai su dideliu džiaugsmu patiria už jį žalą ir kenčia. Aš įsitikinęs, jog toks narys, jei jis išvis save myli, myli tik dėl to ir tame, kurio narys yra. Todėl būtų visai teisinga ir atitiktų mūsų prigimtį, jei mes save mylėtume tik dėl Dievo ir Dieve. Ir tokiu atveju mums būtų lengva ir malonu viskas, ko Dievas nori iš mūsų ir mumyse, ypač jei būtume tikri, jog Die-

vas kur kas mažiau pakęstų kokį nors trūkumą ar žalą, jei neįžvelgtų jame ir nesiektų kur kas didesnės naudos. Iš tiesų, jei kas nors čia nepuoselėja pasitikėjimo Dievu, tai tik pernelyg teisinga, kad jis kankinasi ir kenčia.

Yra dar ir kita paguoda. Šventasis Paulius sako, jog Dievas baudžia tuos, kuriuos jis priima į sūnus ir priglaudžia (plg. *Žyd 12, 6*). Norint būti sūnumi, reikia kentėti. Kadangi Dievo Sūnus Dievybėje ir amžinybėje negalėjo kentėti, dangiškasis Tėvas pasiuntė jį į laiką, kad jis taptų žmogumi ir galėtų kentėti. Tad jei nori būti Dievo sūnumi ir vis dėlto nenori kentėti, tada didžiai klysti. Išminties knygoje parašyta, kad Dievas tiria ir išmėgina, kas yra teisus, kaip lydant krosnyje tiriamas ir išmėginamas auksas (*Išm 3, 5–6*). Jei karalius ar kunigaikštis siunčia riterį į mūšį, tai yra ženklas, kad jis tikrai juo pasitiki. Mačiau aš tokį poną, kuris kartais pasamdytą naują žmogų naktį išsiųsdavo, tada pats išjodavo ir su juo susikaudavo. Ir sykį atsitiko taip, kad jo vos nenužudė tas, kurį jis taip norėjo išmėginti; šį tarną jis paskui mėgo kur kas labiau nei prieš tai.

Skaitome, kad šventasis Antanas dykumoje sykį turėjo ypač smarkiai kentėti nuo piktųjų dvasių; ir kai jis pergalėjo savo kančią, jam regimai pasirodė besidžiaugiantis mūsų Viešpats. Tada šventasis vyras jam tarė: „Ak, mielas Viešpatie, kurgi tu buvai, kai aš taip kankinausi?“ Mūsų Viešpats atsakė: „Aš buvau ten pat, kur esu dabar. Tačiau aš norėjau, aš troškau pamatyti, koks tu esi dievobaimingas“[26]. Si-

dabro ar aukso gabalas greičiausiai yra grynas; tačiau kai iš jo norima padaryti indą, iš kurio turi gerti karalius, jis nepalyginti smarkiau išdeginamas nei koks kitas. Todėl apie apaštalus parašyta, jog jie džiaugėsi, kad buvo verti dėl Dievo iškęsti panieką (*Apd 5, 41*).

Dievo Sūnus iš prigimties norėjo tapti žmogumi iš malonės, idant galėtų kentėti dėl tavęs, tuo tarpu tu nori tapti Dievo sūnumi, o ne žmogumi, kad negalėtum ir neturėtum kentėti nei dėl Dievo, nei dėl paties savęs.

Jeigu žmogus suprastų ir susimąstytų apie tai, kaip labai Dievas ir visi angelai, ir visi, pažįstantys ir mylintys Dievą, džiaugiasi žmogaus kantrybe, kai šis dėl Dievo ištveria kančią ir žalą, iš tikrųjų jau vien tai turėtų jį teisėtai paguosti. Juk žmogus aukoja savo turtą ir patiria nemalonumus, jei taip gali pradžiuginti savo draugą ir padaryti jam ką nors malonaus.

Pagalvokite ir štai apie ką: jei žmogus turėtų draugą, kuris dėl jo kentėtų, kęstų skausmą ir vargą, tada, žinoma, būtų visiškai teisinga, kad jis būtų prie jo, guostų jį savo buvimu ir viskuo, kuo tik gali. Todėl Psalmyne mūsų Viešpats sako apie gerą žmogų, kad yra su juo, kai jis kenčia (*Ps 33, 19*). Šiuose žodžiuose galima rasti septynis pamokymus ir septynių rūšių paguodos pagrindus.

Pirmiausia, pasak šventojo Augustino, kantrybė kenčiant dėl Dievo yra geresnė, vertesnė, iškilesnė ir kilnesnė nei visa, ką iš žmogaus galima atimti prieš jo valią, – tai yra tik išorinės gėrybės[27]. Dievaži, tikriausiai neatsirastų nė vieno tokio mylinčio

šį pasaulį turtuolio, kuris mielai nenorėtų iškęsti didelį skausmą, net ir ilgai trunkantį, jeigu tik paskui galėtų tapti galingu viso šio pasaulio viešpačiu.

Antra ne tik išsamprotauju iš tų Dievo pasakytų žodžių, jog esąs su žmogumi jo kančioje, bet ir paimu tiesiog iš tų žodžių ir sakau: jei Dievas yra su manimi kančioje, ko dar tada noriu, ko dar man reikia? Juk, jei einu teisingu keliu, aš nenoriu nieko kito, nenoriu nieko daugiau, kaip tik Dievo. Šventasis Augustinas sako: „Tas yra godus ir neišmintingas, kam negana Dievo", o kitur skaitome: „Kaip gali žmogui užtekti išorinių ar vidinių Dievo dovanų, jei jam negana paties Dievo?"[28] Todėl jis dar kitoje vietoje sako: „Viešpatie, jei nuvarai mus nuo savęs, duok mums kitą save, nes mes, be tavęs, nieko nenorime"[29]. Todėl Išminties knyga teigia: „Drauge su Dievu, amžinąja išmintimi, atėjo man visa, kas gera" (plg. *Išm 7, 11*)[30]. *Viena* prasme tai reiškia, kad niekas, kas ateina be Dievo, nėra gera ir negali būti gera, o visa, kas ateina su Dievu, yra gera ir tik todėl gera, kad ateina su Dievu. Apie Dievą nesakysiu nieko. Jeigu iš visų šio pasaulio kūrinių būtų atimta būtis, kurią duoda Dievas, jie liktų grynas niekas, nemalonus, bevertis ir nekenčiamas. Dar ir kitų vertingų prasmių slepia pasakymas, kad su Dievu ateina visa, kas gera, bet jas išdėstyti užimtų per daug laiko.

Mūsų Viešpats sako: „Aš esu su žmogumi kančioje" (plg. *Ps 90, 15*)[31]. Apie tai šventasis Bernardas[32] taria: „Viešpatie, jei tu esi su mumis, kai ken-

čiame, leisk man nuolat kentėti, kad visada būtum su manimi, o aš tave visada turėčiau".

Trečia, aš sakau: tai, kad Dievas yra su mumis kančioje, reiškia, jog jis pats kenčia su mumis. Iš tiesų, kas pažįsta tiesą, žino, kad aš kalbu teisingai. Dievas kenčia su žmogumi, taip, jis savaip kenčia tikriau ir nepalyginti labiau, nei kenčia tas, kuris kenčia dėl savęs. Taigi aš sakau: jei jau pats Dievas nori kentėti, tai ir *aš* visiškai teisėtai turiu kentėti, nes, jei esu teisingame kelyje, noriu to, ko nori Dievas. Kasdien aš prašau, ir Dievas liepia to prašyti: „Viešpatie, teesie tavo valia!" Ir vis dėlto, kai Dievas nori kančios, aš skundžiuosi dėl to, kad kenčiu; tai yra visiškai neteisinga. Taip pat neabejodamas sakau, jog Dievas taip mielai kenčia su mumis ir už mus todėl, kad jis kenčia be kančios. Kančia jam tokia palaima, kad kančia jam nebėra kančia. Todėl, jei mes būtume teisingame kelyje, ir mums kančia nebūtų kančia; ji būtų mums palaima ir paguoda.

Ketvirta, sakau, kad draugo užuojauta natūraliai mažina šią savą kančią. Jei mane gali paguosti, kai žmogus kenčia drauge su manimi, tai kur kas labiau mane paguos Dievo užuojauta.

Penkta, jei aš turėčiau ir norėčiau kentėti su žmogumi, kurį mylėčiau ir kuris mylėtų mane, tai turiu mielai ir teisėtai kentėti su Dievu, kuris čia kenčia su manimi ir dėl manęs iš meilės, kurią man puoselėja.

Šešta, aš sakau: jei yra taip, kad Dievas kenčia pirmiau nei aš, ir jei aš kenčiu dėl Dievo, tada lengvai man virs paguoda ir džiaugsmu visos

mano kančios, kad ir kokios jos būtų didelės ir įvairios. Natūraliai yra taip, kad, kai žmogus daro kokį nors darbą dėl kokio nors kito darbo, tikslas, dėl kurio jis tai daro, yra artimesnis jo širdžiai, o tai, ką jis daro, yra ne taip svarbu ir jaudina jo širdį tik tuo atžvilgiu, kuriam galui ir dėl ko jis tai daro. Kas statosi ir tašo medį bei gludina akmenis todėl ir tam, kad pasistatytų namą, ginantį nuo vasaros karščio ir žiemos šalčio, to širdyje pirmiausia ir visiškai yra namas, ir jis niekada netašytų akmens ir nerikiuotų darbų, jei ne dėl namo. Gerai žinome, jog, kai sergantis žmogus geria saldų vyną, jam atrodo ir jis sako, kad vynas kartus, ir tai tiesa, nes vynas praranda visą savo saldumą išorėje, liežuvio kartybėje, prieš patekdamas į vidų, ten, kur siela suvokia skonį ir sprendžia apie jį. Taip yra, tik nepalyginti aukštesne ir tikresne prasme, kai žmogus daro visus savo darbus dėl Dievo, o Dievas yra tarpininkas ir tai, kas sielai yra artimiausia, ir niekas negali paveikti žmogaus sielos ir širdies, kas per Dievą ir Dievo saldybę neprarastų savo kartumo ir neturėtų būtinai jo prarasti ir tapti vien saldybe pirmiau, nei galėtų kada nors paveikti žmogaus širdį.

Yra ir kitas liudijimas ir palyginimas: mokytojai sako, jog po dangumi plačiai į visas puses plyti ugnis, ir todėl joks lietus ir vėjai, jokios audros ir negandos negali iš apačios taip priartėti prie dangaus, kad įstengtų jį bent paliesti[33]; ugnies karštis visa sudegina ir sunaikina dar prieš pasiekiant dan-

gų. Lygiai taip pat, sakau, visa, kas kenčiama ir veikiama dėl Dievo, tampa saldu Dievo saldybėje dar prieš patenkant į širdį to žmogaus, kuris dėl Dievo veikia ir kenčia. Kaip tik tai reiškia žodžiai „dėl Dievo", nes juk niekada niekas nepatenka į širdį kitaip, kaip tik per Dievo saldybę, kurioje praranda savo kartumą, be to, sudega karštoje dieviškos meilės ugnyje, meilės, kuri yra apglėbusi gero žmogaus širdį.

Taigi galima aiškiai suprasti, kaip pagrįstai ir kokiais įvairiais būdais visur gali būti paguostas geras žmogus kančioje, širdgėloje ir veikloje. Vienaip tai atsitinka, kai jis kenčia ir veikia dėl Dievo; kitaip – kai jis pasinėręs į dieviškąją meilę. Taip pat žmogus gali suprasti ir žinoti, ar jis savo darbus daro dėl Dievo ir ar yra pasinėręs į Dievo meilę, nes, be abejo, kiek žmogus sielvartauja ir neturi paguodos, tiek jis veikė ne vien dėl Dievo. Taigi tiek jis pats nėra nuolat ir dieviškojoje meilėje. „Viešpats, – sako karalius Dovydas, – priekyje savęs siunčia ugnį, kuri sunaikina visa aplink, ką randa jam priešinga" (plg. *Ps 96, 3*)[34] ir netapatu, tai yra: širdgėlą, neviltį, nesantaiką ir kartėlį.

Dar lieka septintas paguodos pagrindas, glūdintis žodžiuose, kad Dievas yra su mumis kančioje ir kenčia su mumis: mus gali labai paguosti tas Dievo ypatumas, kad jis yra grynas Vienas be jokios skirtumų įvairovės net ir mintyse, – kad visa, kas yra jame, yra pats Dievas. Ir kadangi tai tiesa, aš sakau: visa, ką geras žmogus iškenčia dėl Dievo, jis

kenčia Dieve, ir Dievas kenčia su juo jo kančią. Jei aš kenčiu Dieve ir Dievas kenčia kartu, kaip tada kentėjimas man gali teikti širdgėlą, kai kentėjimas nustoja širdgėlos ir mano širdgėla yra Dieve, ir mano širdgėla yra Dievas? Iš tiesų, kaip Dievas yra tiesa ir ten, kur tik randu tiesą, randu ir savo Dievą – Tiesą, lygiai taip pat, ne daugiau ir ne mažiau, tada, kai randu gryną kentėjimą dėl Dievo ir Dieve, randu savo kentėjimą kaip Dievą. Kas to nesupranta, tekaltina savo aklumą, o ne mane ir ne dieviškąją tiesą bei meilės vertą gerumą.

Taigi taip kentėkite dėl Dievo, nes tai taip nepaprastai išganinga ir teikia tokią palaimą! „Palaiminti kenčiantys dėl teisybės“, – sakė mūsų Viešpats (*Mt 5, 10*). Kaip gali gerumą mylintis Dievas leisti, kad jo draugai, geri žmonės, nuolat be paliovos nekentėtų? Jei žmogus turėtų draugą, kuris keletą dienų prisiimtų kančią, kad tuo pelnytų didelę naudą, garbę ir ramybę ir ilgai tai galėtų turėti, ir panorėtų tam sukliudyti arba toks būtų jo noras, kad tam sukliudytų kas nors kitas, tada nesakytume, jog jis yra pastarojo draugas arba jog jis jam brangus. Todėl Dievas tikrai jokiu būdu negalėtų pakęsti, kad jo draugai, geri žmonės, kada nors nekentėtų, jei jie nesugebėtų kentėti be kančios. Kaip rašiau anksčiau, visas išorinio kentėjimo gerumas kyla ir išplaukia iš valios gerumo. Ir todėl visa, ką geras žmogus norėtų iškęsti ir yra pasiryžęs iškęsti, ir to trokšta dėl Dievo, tai jis iš tikrųjų kenčia Dievo akivaizdoje ir dėl

Dievo Dieve. Karalius Dovydas Psalmyne sako: „Aš esu pasirengęs visokiai negandai, ir mano skausmas yra visuomet mano širdyje ir prieš mane“ (plg. *Ps 37, 18*)[35]. Šventasis Jeronimas[36] sako, kad grynas vaškas, kuris yra visiškai minkštas ir tinka nulipdyti bet kam, ką privalai ir nori, turi savyje visa, ką iš jo galima nulipdyti, nors regimai niekas nieko iš jo nelipdo. Taip pat anksčiau rašiau, kad akmuo ne mažiau sunkus, kai išoriškai regimai neguli ant žemės; visas jo sunkis visiškai glūdi tame, kad jis linksta žemyn ir yra pasirengęs kristi. Taip pat anksčiau juk rašiau, kad geras žmogus jau dabar danguje ir žemėje *yra* padaręs visa, ką jis *norėtų* padaryti, ir tuo jis yra panašus į Dievą.

Dabar galima suprasti ir įžvelgti, kokie neprotingi yra tie, kurie paprastai stebisi matydami gerą žmogų patiriant skausmą ir negandą ir kuriems dažnai šauna į galvą mintis ir beprotybė, jog taip yra dėl slaptų jo nuodėmių; kartkartėmis jie net pasako: „Ak, aš maniau, kad anas žmogus tikrai geras. Kaip atsitinka, kad jis patiria tokią didelę bėdą ir nelaimę, o aš juk tikėjau, kad jis neturi jokio trūkumo!“ Ir aš jiems atitariu: žinoma, jei tai, ką jie iškenčia, *būtų* tikra kančia ir nelaimė, jie nebūtų geri ir be nuodėmės. Bet jei jie geri, jiems tas kentėjimas nėra nei kančia, nei nelaimė, o yra didelė laimė ir palaima. Dievas, kuris yra Tiesa, sakė: „Palaiminti kenčiantys dėl teisybės“ (*Mt 5, 10*). Todėl Išminties knygoje rašoma, kad „teisių-

jų sielos yra Dievo rankoje. Neišmintingųjų akims atrodo, kad jie miršta ir pražūva, tačiau jie yra ramybėje" (plg. *Išm 3, 1–3*)[37], palaimoje ir laimėje. Toje vietoje, kur šventasis Paulius rašo, kiek daug šventųjų iškentė kokį nors didelį skausmą, jis sako, kad pasaulis nebuvo jų vertas (*Žyd 11, 36* ir toliau). Ir šie žodžiai, jeigu jie teisingai suprantami, turi trejopą prasmę. Viena yra ta, kad šis pasaulis visai nevertas daugelio gerų žmonių būties. Antroji, geresnė prasmė – kad šio pasaulio gerumas pasirodo esąs vertas paniekos ir bevertis: vien Dievas turi vertę, todėl jie turi vertę Dievui ir yra verti Dievo. Trečioji prasmė yra ta, kurią aš turiu galvoje ir noriu išsakyti, – jog šis pasaulis, tai yra žmonės, kurie myli šį pasaulį, neverti, kad kentėtų širdgėlą ir negandas dėl Dievo. Todėl parašyta, jog šventieji apaštalai džiaugėsi tuo, kad Dievo vardan užsitarnavo kančią (*Apd 5, 41*).

Dabar tebūnie gana žodžių. Trečiojoje šios knygos dalyje noriu parašyti apie įvairią paguodą, kuria geras žmogus kentėdamas turi ir gali pasiguosti ir kurią jis randa ne tik gerų ir išmintingų žmonių žodžiuose, bet ir darbuose.

III

Karalių knygoje skaitome, kad vienas žmogus keikė ir baisiai plūdo karalių Dovydą. Tada vienas iš Dovydo draugų tarė, kad jis norįs užmušti tą piktą šunį. Tačiau karalius pasakė: „Ne! Nes tikriausiai

Dievas nori ir padarys per šį plūdimą tai, kas man geriausia“ (plg. *2 Sam 16, 5* ir toliau).

Tėvų knygoje skaitome, jog vienas žmogus skundėsi šventajam tėvui, kad turi kentėti. Tada tėvas tarė: „Ar nori, sūnau, kad prašyčiau, jog Dievas tave nuo to išvaduotų?“ Anas atsakė: „Ne, tėve, nes tai man išganinga, aš tai gerai suprantu. Veikiau prašyk Dievą, jog jis man suteiktų malonę, kad aš noriai tai kęsčiau“[38].

Sykį vieno ligonio paklausė, kodėl jis neprašąs Dievo, kad šis jį pagydytų. Tada tas žmogus atsakė, kad jis nenori to daryti dėl trijų priežasčių. Viena jų būtų ta, kad jis esąs įsitikinęs, jog mylintis Dievas niekada negalėtų leisti, kad jis sirgtų, jei tai nebūtų jam į gera. Kita priežastis būtų ta, kad žmogus, jei jis geras, nori visko, ko nori Dievas, ir nenori, kad Dievas norėtų to, ko nori žmogus, nes tai būtų labai neteisinga. Taigi, jei jis nori, kad aš sirgčiau – nes jei jis nenorėtų, tai aš ir nesirgčiau, – tai ir aš neturiu pageidauti būti sveikas. Juk, be abejo, jei būtų įmanoma, kad Dievas mane išgydytų prieš savo valią, man tai neturėtų vertės ir būtų vis tiek, ar jis mane išgydytų. Norėjimas kyla iš meilės, nenorėjimas – iš nemeilės. Man daug mieliau, geriau ir naudingiau, kad Dievas mane mylėtų ir aš dėl to sirgčiau, nei kad turėčiau sveiką kūną ir Dievas manęs nemylėtų. Ką Dievas myli, tai yra kas nors; ko Dievas nemyli, tai yra niekas, – sako Išminties knyga (*Išm 11, 25*). Ir čia glūdi tiesa, kad visa, ko Dievas nori, kaip tik tuo ir dėl to, jog Dievas to nori, yra

gera. Iš tiesų, paprastai tariant, man būtų mieliau, kad mane mylėtų turtingas, galingas žmogus, tarkim, karalius, ir vis dėlto mane paliktų kurį laiką be dovanų, negu kad iškart ką nors duotų ir sykiu manęs tikrai nemylėtų; kad jis man iš meilės dabar visai nieko neduotų, bet todėl, jog norėtų paskui tuo dosniau ir gausiau apdovanoti. Gali ir taip atsitikti, kad žmogus, kuris mane myli ir nūnai nieko man neduoda, neketina man ką nors duoti vėliau; tačiau galbūt jis paskui persigalvoja ir man duoda. Aš kantriai palauksiu, ypač kad jo dovana yra iš malonės ir neužtarnauta. Būkite taip pat tikri, jog tas, kieno meilės nevertinu ir kieno valia priešinga manajai, ir iš ko aš gviesčiausi tik dovanų, visiškai teisingai pasielgtų nieko man neduodamas, netgi manęs nekęsdamas ir palikdamas mane nelaimėje.

Trečioji priežastis, kodėl man nevertėtų ir būtų nemalonu norėti prašyti Dievą, kad jis mane išgydytų, yra ši: nenoriu, neturiu tokį turtingą, dosnų ir mylintį Dievą prašyti tokio menko dalyko. Tarkim, aš atkeliaučiau pas popiežių iš už šimto ar dviejų šimtų mylių ir stojęs prieš jį pasakyčiau: „Pone, Šventasis Tėve, aš sukoriau gerus du šimtus mylių sunkaus kelio, turėjau didelių išlaidų ir prašau jūsų – nes dėl to pas jus ir atkeliavau, – kad duotumėt man vieną pupą!“ Iš tiesų jis pats ir tas, kuris tai išgirstų, pasakytų, ir visiškai teisingai, kad aš esu didelis kvailys. Bet neabejotina tiesa yra tai, kad visas gėris, netgi visa kūrinija, palyginti su Dievu, yra mažiau nei pupa, palyginti su

visu materialiuoju pasauliu. Todėl, jei būčiau geras, išmintingas žmogus, pagrįstai turėčiau gėdytis prašyti Dievą, kad būčiau sveikas.

Šiuo atžvilgiu dar pasakysiu štai ką: kai žmogus džiaugiasi ar liūdi dėl laikinų šio pasaulio dalykų, tai yra silpnos širdies ženklas. Todėl tas, kuris tai pastebėtų savyje, turėtų tikrai nuoširdžiai save koneveikti Dievo, jo angelų ir žmonių akyse. Juk taip gėdijamasi veido trūkumo, kurį žmonės pastebi išorėje. Ką aš dar noriu pasakyti? Senojo ir Naujojo Testamento knygose, kaip ir šventųjų bei pagonių knygose, daug prirašyta apie tai, kaip pamaldūs žmonės vardan Dievo arba dėl prigimtinės dorybės paaukojo gyvybę ir noriai paneigė save.

Pagonių mokytojas Sokratas sako, kad dorybės neįmanomus dalykus padaro galimus ir sykiu lengvus bei malonius[39]. Neužmiršiu aš ir to, jog ana pamaldi moteris, apie kurią pasakoja Makabiejų knyga, vieną dieną savo akimis matė, kaip klaikiai, nežmoniškai ir siaubingai kankina septynis jos sūnus, ir ji į tai žiūrėjo drąsiai ir iškėlusi galvą, ir ypač visus ragino nenusigąsti ir noriai atiduoti kūną ir sielą vardan Dievo teisingumo (*2 Mak* 7). Tegu tuo ir baigiasi ši knyga. Vis dėlto noriu dar pridurti porą žodžių.

Vienas yra toks: geras, dieviškas žmogus turėtų didžiai ir nuoširdžiai gėdytis, jeigu jį kada nors išmuštų iš pusiausvyros kančia, kai matom, kad pirklys, vildamasis menko laimikio, dažnai leidžiasi nežinomybėn toli per žemę tokiais sunkiais keliais, per kalnus ir slėnius, dykumas ir jūras, rizikuodamas

sutikti plėšikų ir žmogžudžių, keliančių grėsmę jo gyvybei ir nuosavybei, stokodamas valgio, gėrimo ir miego ir patirdamas kitas skriaudas, ir vis dėlto visa tai mielai ir noriai užmiršta dėl tokios menkos, netikros naudos. Riteris kovoje rizikuoja turtu, gyvybe ir siela dėl laikinos ir labai trumpos garbės, o mums atrodo taip reikšminga tai, kad mes truputį turim pakentėti dėl Dievo ir amžinosios palaimos!

Kitas žodis, kurį dar noriu pasakyti, yra toks: kai kurie nesupratingi žmonės pasakys, jog daugelis žodžių, kuriuos parašiau šioje knygoje ir dar kai kur, yra netiesa. Jiems aš atsakau šventojo Augustino žodžiais iš pirmosios jo „Išpažinimų" knygos. Ten jis sako, kad Dievas visa, kas dar bus, net po daugelio tūkstančių metų, jeigu pasaulis tiek ilgai gyvuotų, jau dabar yra padaręs ir kad jis dar šiandien daro visa, kas jau praėjo prieš daug tūkstančių metų. Kuo aš čia dėtas, jeigu kas nors to nesupranta? Ir dar kitur jis teigia, jog aiškiai pernelyg save myli žmogus, kuris nori kitus apakinti, kad jo aklumas liktų nepastebėtas[40]. Man pakanka, kad tai, ką sakau ir rašau, būtų teisinga manyje ir Dieve. Kas mato į vandenį panardintą lazdą, tam ji atrodo kreiva, tačiau ji visiškai tiesi; taip yra dėl to, kad vanduo yra grubesnis nei oras; šiaip ar taip, lazda ir pati savaime, ir akyse to, kuris ją mato vien gryname ore, yra tiesi, o ne kreiva.

Šventasis Augustinas sako: „Kas be visokių sąvokų, visokių konkretybių ir vaizdinių vidujai atpažįsta tai, ko nepateikė išorinė rega, tas žino, jog tai tiesa.

O kas apie tai nieko nežino, tas juokiasi ir šaiposi iš manęs; tačiau man jo gaila. Tuo tarpu tokie žmonės nori regėti ir jausti amžinus dalykus ir dieviškus darbus ir būti amžinybės šviesoje, ir sykiu jų širdis tebesiblaško tarp vakardienos ir rytdienos“[41].

Pagonių mokytojas Seneka sako: „Apie didžius ir aukštus dalykus dera šnekėti su didžiu ir aukštu nusiteikimu ir pakilia siela“[42]. Gal kas nors pasakys, kad tokių pamokymų nedera sakyti ir rašyti nemokytiems žmonėms. Į tai aš atsakau: jei nebus mokomi nemokyti, niekas niekad nebus išmokytas, ir tada niekas negalės mokyti ar rašyti. Juk tam mokomi nemokyti, kad jie iš nemokytų pasidarytų mokyti. Jei nebūtų nieko naujo, nebūtų ir nieko seno. „Ne sveikiesiems reikia gydytojo“, – sako mūsų Viešpats (*Lk 5, 31*). Gydytojas yra tam, kad pagydytų ligonius. Bet jei kas nors neteisingai supranta šiuos žodžius, ką gali padaryti tas žmogus, kuris teisingai pasako šiuos teisingus žodžius? Šventasis Jonas skelbia šventąją Evangeliją visiems tikintiesiems ir sykiu visiems netikintiesiems, kad jie taptų tikintys, ir vis dėlto ją pradeda nuo aukščiausių dalykų, kuriuos žmogus gali čia išsakyti apie Dievą; ir dažnai ir jo, ir mūsų Viešpaties žodžiai suprantami neteisingai.

Tegu mylintis, gailestingas Dievas, pati Tiesa, leidžia man ir visiems tiems, kurie skaitys šią knygą, surasti ir pastebėti savyje tiesą. Amen.

Iš vokiečių kalbos vertė
ZIGMANTAS ARDICKAS

APIE KILNŲ ŽMOGŲ

Von Edlen Menschen

Mūsų Viešpats Evangelijoje sako: „Vienas kilnus žmogus iškeliavo į tolimą šalį gauti karaliaus sosto, o vėliau turėjo sugrįžti atgal“ (*Lk 19, 12*)[1]. Mūsų Viešpats šiais žodžiais moko, koks iš prigimties kilnus yra sukurtas žmogus ir kaip dieviška yra tai, ką jis gali gauti iš malonės, ir dar – kaip žmogus turi tai pasiekti. Šiuose žodžiuose atsispindi didžioji dalis Šventojo Rašto.

Visų pirma reikia žinoti – ir tai yra visiškai akivaizdu, – kad žmogus turi dvejopą prigimtį: kūną ir dvasią. Todėl vienoje knygoje[2] teigiama: kas pažįsta save patį, tas pažįsta visus kūrinius, nes visi kūriniai yra arba kūnas, arba dvasia. Todėl Rašte apie žmogų sakoma, kad mumyse yra išorinis ir kitas, vidinis, žmogus.

Išoriniam žmogui priklauso visa, kas būdinga sielai, tačiau apgaubta kūno ir sumišę su juo, ir kiekviename naryje veikia išvien su kūnu, pavyzdžiui, su akimi, ausimi, liežuviu, ranka ir t.t. Visa tai Raš-

tas vadina senuoju, žemiškuoju, išoriniu žmogumi, priešu ir vergu.

Kitas mumyse slypintis žmogus – tai vidinis žmogus; jį Raštas vadina naujuoju, dangiškuoju, jaunu žmogumi, draugu ir kilniu žmogumi. Ir jis turimas omenyje, kai mūsų Viešpats sako, kad „vienas kilnus žmogus iškeliavo į tolimą šalį, gavo karaliaus sostą ir sugrįžo atgal".

Toliau reikia žinoti, kad šventasis Jeronimas ir apskritai visi mokytojai sako, kad kiekvienas žmogus nuo pat savo žmogiškosios būties pradžios turi gerąją dvasią, angelą, ir piktąją dvasią, velnią. Gerasis angelas pataria ir nuolat kreipia į tai, kas gera, dieviška, dora, dangiška ir amžina. Tuo tarpu piktoji dvasia pataria ir kreipia į tai, kas yra laikina ir praeina, kas ydinga, pikta ir velniška. Ta pati piktoji dvasia nuolat kalbasi su išoriniu žmogumi ir per jį slapčia be paliovos persekioja vidinį žmogų, visai kaip žaltys šnekučiavo su moterimi Ieva, o per ją su vyru Adomu (plg. *Pr 3, 1* ir toliau). Vidinis žmogus yra *Adomas*. *Vyras* sieloje yra gerasis medis, kuris nuolat be paliovos duoda gerus vaisius; apie jį kalba ir mūsų Viešpats (plg. *Mt 7, 17*). Jis yra ir dirva, kurioje Dievas pasėjo savo paveikslą ir panašumą ir kurioje jis sėja gerą sėklą – visokios išminties, menų, dorybių, gėrybių šaknį: dieviškosios prigimties sėklą (*2 Pt 1, 4*). Dieviškosios prigimties sėkla – tai Dievo Sūnus, Dievo Žodis (*Lk 8, 11*).

Išorinis žmogus – tai priešas ir piktasis, kuris joje pasėjo piktžolių (plg. *Mt 13, 24* ir toliau). Apie

jį šventasis Paulius sako: „Aš jaučiu savyje kai ką, kas man trukdo ir prieštarauja tam, ką liepia ir pataria Dievas ir ką Dievas yra sakęs ir tebesako aukštybėse, mano sielos gilumoje“ (plg. *Rom 7, 23*)[3]. O kitoje vietoje jis skundžiasi: „Vargšas aš žmogus! Kas mane išvaduos iš šito mirtingo kūno?“ (*Rom 7, 24*) Dar kitoje vietoje vėl sako, kad žmogaus dvasia ir kūnas nuolat vienas su kitu kivirčijasi. Kūnas pataria ydą ir piktybę, dvasia pataria Dievo meilę, džiaugsmą, taiką ir visokią dorybę (plg. *Gal 5, 17* ir toliau). Kas seka dvasia ir gyvena pagal jos patarimus, tam priklauso amžinasis gyvenimas (plg. *Gal 6, 8*). Vidinis žmogus – tai tas, apie kurį Viešpats sako, kad „vienas kilnus žmogus iškeliavo į tolimą šalį gauti karaliaus sosto“. Tai gerasis medis, apie kurį mūsų Viešpats sako, kad jis visada duoda gerus vaisius ir niekada neduoda blogų, nes jis nori gėrio ir linksta prie gėrio, koks jis yra savaime, neveikiamas nei to, nei ano. Išorinis žmogus yra netikęs medis, kuris niekada negali duoti gerų vaisių (plg. *Mt 7, 18*).

Apie vidinio žmogaus, tai yra dvasios, kilnumą ir išorinio žmogaus, tai yra kūno, menkavertiškumą kalba ir pagonių mokytojai Tulijus ir Seneka[4]. Pasak jų, nė viena protu apdovanota siela nėra be Dievo; Dievo sėkla yra mumyse. Jei ji turėtų gerą, išmintingą ir darbštų artoją, tuomet gražiai vešėtų ir augtų į Dievą, kuriam priklauso, ir vaisiai prilygtų Dievo prigimčiai. Iš kriaušės sėklos išauga kriaušė, iš riešuto – riešutmedis, iš Dievo sėklos –

Dievas (plg. *1 Jn 3, 9*). Tačiau jei atsitinka taip, kad gera sėkla turi kvailą ir netikusį artoją, tuomet auga piktžolės ir taip užgožia, nustelbia gerą sėklą, kad ji negauna šviesos ir negali sudygti. Bet Origenas, didis mokytojas, sako: kadangi Dievas šią sėklą pats pasėjo, įspaudė į dirvą ir pagimdė, tai, nors ji būtų užgožta ir paslėpta, vis tiek niekada nesunyktų ir neužgestų; ji žėruoja ir spindi, šviečia ir dega ir be paliovos krypsta į Dievą[5].

Pasak šventojo Augustino, pirmoji vidinio ir naujojo žmogaus pakopa yra pasiekta tada, kai žmogus gyvena pagal gerų ir šventų žmonių pavyzdžius, tačiau vis dar vaikšto laikydamasis už kėdžių ir ramstydamasis į sienas ir tebesimaitina pienu[6].

Antroji pakopa yra tada, kai žmogus žiūri ne tik į išorinius pavyzdžius, į gerus žmones, bet bėga ir skuba prie Dievo pamokymų, patarimų ir dieviškosios išminties, atsuka nugarą žmonėms, veidą – Dievui, nulipa motinai nuo kelių ir šypsosi dangiškajam Tėvui.

Trečioji pakopa yra tada, kai žmogus vis labiau šalinasi motinos ir traukiasi vis toliau nuo jos glėbio, atsisako globos ir atsikrato baimės, tad net jeigu jis galėtų nekeldamas pasipiktinimo daryti pikta visiems žmonėms ir elgtis neteisingai, visai neturėtų noro tai daryti, nes meilė ir uolus atsidavimas taip stipriai sieja jį su Dievu, o jis jam teikia tokį džiaugsmą, saldybę ir palaimą, kad tokiam žmogui atgrasu visa, kas jam (Dievui) netapatu ir svetima.

Ketvirtoji pakopa pasiekiama tada, kai žmogus auga ir auga ir taip įsišaknija meilėje ir Dieve, kad yra pasirengęs noriai, godžiai ir džiugiai priimti visas pagundas, išmėginimus, priešiškumą ir kentėjimą.

Penktoji pakopa yra tada, kai jis visiškai patenkintas gyvena savyje, tyliai rymodamas aukščiausiosios neišsakomos išminties turtingume ir pertekliuje.

Šeštoji pakopa yra tada, kai Dievo amžinybė žmogų išlaisvina iš ankstesnio pavidalo, perkeičia jį, ir žmogus pasiekia visiškai tobulą praeinančio ir laikino gyvenimo užmarštį, priartinamas prie dieviškojo paveikslo ir pagal jį suformuojamas, kai jis tampa Dievo vaiku. Dar aukščiau jau nebėra jokios pakopos, ten esti amžina ramybė ir palaima, nes vidinio ir naujojo žmogaus galutinis tikslas yra amžinasis gyvenimas.

Šiam vidiniam, kilniam žmogui, kuriame įspausta ir pasėta Dievo sėkla ir Dievo paveikslas, ir tam būdui, kaip pasirodo ir pastebima ta Dievo sėkla ir tas dieviškosios prigimties ir dieviškosios esmės paveikslas, Dievo Sūnus, arba kaip jis kartais būna paslėptas, didysis mokytojas Origenas surado palyginimą: Dievo paveikslas, Dievo Sūnus sielos gilumoje yra lyg gyvas šaltinis. Tačiau kai kas nors ant jo užpila žemių, o tai yra žemiškas noras, tada jam trukdo ir jį uždengia, taigi jis tampa visai neatpažįstamas ir nepastebimas; vis dėlto pats savaime jis lieka gyvas, ir kai nukasamos ant jo iš išorės

užpiltos žemės, jis vėl pasirodo ir tampa pastebimas. Ir dar Origenas sako, jog ši tiesa atsiskleidžia Pradžios knygoje, kur parašyta, kad Abraomas savo dirvoje atkasė gyvo vandens šaltinį, o piktadariai užpylė jį žemėmis; tačiau vėliau, kai žemės buvo nukastos, gyvo vandens šaltinis vėl buvo matomas (*Pr 26, 14*)[7].

Čia galima pateikti ir kitą palyginimą: saulė šviečia be perstojo, tačiau kai tarp mūsų ir saulės atsiranda debesis ar rūkas, mes nebematome jos spindesio. Lygiai taip pat ir tada, kai pati akis serga, yra pažeista arba uždengta, šviesos ji nemato. Čia aš kartais pateikiu tokį aiškų palyginimą: meistras, iš medžio ar akmens skaptuodamas atvaizdą, neįdeda jo į medį, bet nudrožia skiedras, kurios yra paslėpusios ir uždengusios atvaizdą; jis nieko medžiui neduoda, o tik atima, nudrožia dangą ir nuima apnašas, ir tada suspindi, kas slypėjo po jomis. Tai tas lobis, kuris slypėjo dirvoje, kaip sako mūsų Viešpats Evangelijoje (*Mt 13, 44*).

Šventasis Augustinas sako: kai žmogaus siela visiškai atsigręžusi vien į amžinybę, į Dievą, tada pasirodo ir šviečia Dievo paveikslas[8]; tačiau kai siela atsigręžusi į išorę, nors ir į išorinius dorybės darbus, tada paveikslas visiškai pasislepia. Kaip moko šventasis Paulius, todėl moterys būna apsigaubusios galvą, o vyrai atidengę (plg. *1 Kor 11, 4* ir toliau). Ir todėl visa tai, kas sieloje krypsta žemyn, iš to, į ką ji gręžiasi, gauna dangalą, skarą galvai; o tai, kas sielą kelia aukštyn, yra grynas

Dievo paveikslas, grynas, neuždengtas Dievo gimimas apnuogintoje sieloje. Apie kilnų žmogų, apie tai, kaip Dievo paveikslas, Dievo Sūnus, dieviškosios prigimties sėkla niekad mumyse nesunyksta, karalius Dovydas Psalmyne sako: nors žmogų ištinka įvairūs niekniekiai, kančios ir skaudžios bėdos, vis dėlto jis lieka Dievo paveiksle, o Dievo paveikslas – jame (plg. *Ps 4, 2* ir toliau). Tikroji šviesa šviečia tamsoje, nors jos ir nepastebime (plg. *Jn 1, 5*).

„Nežiūrėkite, kad aš tamsiaveidė, – sakoma Giesmių giesmėje, – vis tiek esu graži ir išvaizdi, nes mane nudegino saulė“ (*Gg 1, 5*). „Saulė“ yra šio pasaulio šviesa, taigi turima omenyje, kad net aukščiausi ir geriausi dalykai, jei jie yra *sukurti* ir *padaryti*, užstoja ir užtamsina mumyse Dievo paveikslą. „Atimk rūdis nuo sidabro, – sako Saliamonas, – ir išeis aikštėn tyriausias rykas“ (*Pat 25, 4*), tai yra paveikslas, Dievo Sūnus, sieloje. Ir tai mūsų Viešpats nori pasakyti žodžiais, kad „vienas kilnus žmogus iškeliavo“, nes žmogus turi išeiti iš visų paveikslų ir iš paties savęs, nutolti nuo viso to ir tapti į tai nepanašus, jei tikrai nori priimti Sūnų ir juo tapti Tėvo įsčiose ir širdyje.

Dievui svetimas bet koks tarpininkavimas. „Aš esu, – sako Dievas, – Pirmasis ir Paskutinysis“ (*Apr 22, 13*). Skirtingumo nėra nei Dievo prigimtyje, nei Asmenyse pagal prigimties vienumą. Dieviškoji prigimtis yra Vienas, ir kiekvienas Asmuo irgi yra Vienas, ir tas pats Vienas, kaip ir prigimtis. Skirtumas tarp būties ir esmės yra supranta-

mas kaip Vienas ir yra Vienas. Tik išėjęs iš savęs jis (t.y. šis Vienas) įgyja, turi ir duoda skirtumą. Todėl Viename randamas Dievas, ir Vienu turi tapti tas, kuris nori rasti Dievą. „*Vienas* žmogus, – sako mūsų Viešpats, – iškeliavo“[9]. Skirtybėje nerandame nei Vieno, nei būties, nei Dievo, nei atilsio, nei palaimos, nei pasitenkinimo. Būk Vienas, kad galėtum rasti Dievą. Ir išties, jei tikrai būtum Vienas, tada liktum Vienas ir skirtybėje, ir skirtybė tau taptų Vienu ir negalėtų tau niekaip sukliudyti. Vienas lieka vienodai vienas ir tūkstantį kartų tūkstantyje akmenų, ir keturiuose, ir tūkstantį kartų tūkstantis yra lygiai toks pat paprastas skaičius, kaip ir keturi.

Vienas pagonių mokytojas[10] sako, kad Vienas esąs gimęs iš vyriausiojo Dievo. Jo ypatybė yra būti viena su Vienu. Kas jo ieško žemiau už Dievą, tas apgaudinėja pats save. Ir, ketvirta, sako tas pats mokytojas, šio Vieno su niekuo nesieja tikresnė draugystė kaip su mergelėmis ar tarnaitėmis, kaip kalba šventasis Paulius: „Aš nuvedžiau jus kaip skaisčias mergeles ir sužiedavau su Vienu“ (plg. *2 Kor 11, 2*)[11]. Ir visiškai toks turi būti žmogus, nes mūsų Viešpats sako: „*Vienas* žmogus iškeliavo“.

„Žmogaus“ tikrąja šio žodžio prasme viena reikšmė lotynų kalboje yra tas, kuris su visu tuo, kas jis yra ir kas yra jo, nusilenkia Dievui ir jam paklūsta, ir žvelgia aukštyn į Dievą, o ne į tai, kas yra jo, ką jis žino esant už savęs, po savimi, šalia savęs. Tai yra visiškas ir tikras nusižeminimas; šį vardą jis

gavo iš žemės. Apie tai daugiau nekalbėsiu. Kai sakom „žmogus“, šis žodis taip pat reiškia tai, kas yra iškilę virš gamtos, virš laiko ir virš visko, kas yra susiję su laiku arba turi laiko skonį, ir lygiai tą patį sakau apie erdvę ir kūniškumą. Tačiau šis „žmogus“ tam tikra prasme su niekuo neturi nieko bendro; tai reiškia, kad jis nesuformuotas nei pagal šį, nei pagal aną, nepanašus į juos ir nieko nežino apie Niekį, taigi niekur jame negalima rasti ir pastebėti ko nors iš Niekio, ir iš jo Niekis yra taip visiškai atimtas, kad jame telieka grynas gyvenimas, būtis, tiesa ir gėris. Kaip tik toks yra „kilnus žmogus“ – iš tiesų, ne mažiau ir ne daugiau.

Yra dar ir kitų paaiškinimų ir pamokymų, susijusių su tuo, ką mūsų Viešpats vadina „kilniu žmogumi“. Reikia žinoti, jog tie, kurie pažįsta Dievą nepridengtą, sykiu pažįsta ir kūrinius, nes pažinimas yra sielos šviesa, ir visi žmonės iš prigimties jo trokšta, nes net blogų dalykų pažinimas yra geras. Taigi mokytojai sako: kai pažįstame kūrinio esmę, tai vadinama „vakariniu pažinimu“; čia kūrinius matome įvairių skirtybių paveiksluose. Tačiau kai kūriniai pažįstami Dieve, tai vadinama ir yra „rytinis pažinimas“; taip kūrinius regime be jokių skirtumų, išlaisvintus nuo visų paveikslų ir panašumų Viename, kuris yra pats Dievas[12]. Ir tai irgi yra „kilnus žmogus“, apie kurį mūsų Viešpats sako: „Vienas kilnus žmogus iškeliavo“, – todėl kilnus, kad yra Vienas ir pažįsta Viename Dievą ir kūriniją.

Noriu nurodyti ir panagrinėti dar vieną reikšmę, kas yra „kilnus žmogus“. Klausykite: kai žmogus, siela, dvasia regi Dievą, žino save esant ir pažįsta kaip pažįstantį, tai yra žino, kad regi ir pažįsta Dievą. Tad kai kuriems žmonėms[13] atrodė, ir tai visiškai įtikima, kad palaimos žiedas ir branduolys glūdi tame pažinime, dėl kurio dvasia žino, *kad* ji pažįsta Dievą; juk jei turėčiau visokeriopą palaimą ir nežinočiau apie tai, ką man tai padėtų ir kas per palaima man būtų? Tačiau aš visiškai įsitikinęs sakau, jog taip nėra. Tiesa, be šito siela tikriausiai nepatirtų palaimos, bet vis dėlto palaima yra ne tai, nes pirmiausia palaimą teikia tai, kad siela betarpiškai regi Dievą. Iš čia ji gauna visą savo būtį ir gyvenimą ir semia visa, kas ji yra, – iš Dievo gelmių, ir nieko nežino nei apie žinojimą, nei apie meilę, nei išvis apie ką nors. Ji visiškai nurimsta vien Dievo būtyje. Ten ji težino būtį ir Dievą. Bet kai ji žino ir suvokia, jog regi, pažįsta ir myli Dievą, tai pagal prigimties tvarką tai yra išėjimas iš pirmojo ir sugrįžimas į jį, nes tik tas pažįsta save kaip baltą, kas tikrai yra baltas. Todėl tas, kas pažįsta save kaip baltą, remiasi baltumu, ir savo pažinimo jis negauna betarpiškai ir dar nesuvokdamas iš spalvos. Spalvos pažinimą ir žinojimą apie ją jis gauna iš to, kas balta, o ne išimtinai iš pačios spalvos; veikiau tą pažinimą ir žinojimą jis gauna iš nuspalvinto arba iš balto daikto ir pažįsta *save* kaip baltą. Balta yra kai kas daug mažiau ir labiau išoriška nei baltumas. Siena ir pamatas, ant kurio pastatyta siena, yra visiškai skirtingi dalykai.

Mokytojai sako, kad akis vienokia galia regi, o kitokia pažįsta, *jog* regi. Pirma: tai, kad *regi*, ji ima išimtinai iš spalvos, o ne iš to, kas spalvota. Ir visiškai nesvarbu, ar tai, kas spalvota, yra akmuo, ar medis, žmogus ar angelas; svarbu, kad tai turi spalvą.

Taip, sakau, ir kilnus žmogus visą savo būtį, gyvenimą ir palaimą gauna ir ima vien iš Dievo, per Dievą ir Dieve, o ne iš Dievo pažinimo, regėjimo, meilės ir pan. Todėl mūsų Viešpats įsidėmėtinai taikliai sako, jog „amžinasis gyvenimas – tai pažinti tave, vienintelį tikrąjį Dievą" (*Jn 17, 3*), o ne pažinti, kad pažįstame Dievą. Kaipgi pagaliau žmogus, kuris nepažįsta *pats savęs*, galėtų pažinti save kaip pažįstantį Dievą? Juk iš tiesų žmogus, kai tampa palaimingas ir esti palaimingas pačioje palaimos šaknyje ir šerdyje, nepažįsta savęs ir kitų dalykų, o pažįsta tik vieną Dievą. Bet kai siela žino, kad pažįsta Dievą, ji sykiu įgyja ir Dievo, ir savęs pačios pažinimą.

Bet, kaip išdėsčiau anksčiau, galia, dėl kurios žmogus regi, yra ne ta pati, dėl kurios jis žino ir pažįsta regįs. Tai tiesa, kad čia, žemėje, ta mūsų galia, dėl kurios mes žinome ir pažįstame regį, yra tauresnė ir aukštesnė nei galia, dėl kurios mes regime, nes gamta savo darbą pradeda nuo mažiausio dalyko, o Dievas savo darbus pradeda nuo tobuliausio. Gamta daro žmogų iš vaiko, o vištą – iš kiaušinio; Dievas žmogų padaro pirma vaiko ir vištą – pirma kiaušinio. Gamta pirmiausia įšildo ir

įkaitina medį ir tik paskui leidžia atsirasti ugnies būčiai, o Dievas kiekvienai būtybei pirma duoda būtį, paskui laike ir vis dėlto nepriklausomai nuo laiko kiekvienai atskirai duoda visa, kas su ta būtimi susiję. Panašiai Dievas pirma duoda Šventąją Dvasią, o paskui – jos dovanas.

Taigi aš sakau, jog nors nėra palaimos be to, kad žmogus žinotų ir suvoktų, *jog* regi ir pažįsta Dievą, tačiau sergėk Dieve, kad mano palaima tuo remtųsi! Jei kam nors to pakanka, tegu sau pasilaiko, bet aš nuo to tebūsiu apsaugotas. Ugnies kaitra ir ugnies būtis gamtoje yra visai nepanašios ir labai toli viena nuo kitos, nors yra visai arti laike ir erdvėje. Dievo regėjimas ir mūsų regėjimas yra visiškai skirtingi ir nepanašūs.

Todėl teisingai mūsų Viešpats sako, kad „kilnus žmogus iškeliavo į tolimą šalį gauti karaliaus sosto ir sugrįžo atgal". Juk žmogus turi būti Vienas savyje, ieškoti šio Vieno savyje ir Viename ir jame įgyti – tai reiškia: žvelgti vien į Dievą, – ir „sugrįžti" – tai reiškia: žinoti ir pažinti, *kad* pažįsta ir žino Dievą.

Visa, kas čia buvo išdėstyta, išpranašavo pranašas Ezechielis tokiais žodžiais: „Galingas erelis dideliais sparnais, ilgomis pasparnėmis, pilnas įvairiausių plunksnų, atskrido į grynąjį kalną ir išėmė aukščiausiojo medžio šerdį arba branduolį, nuplėšė jo lapijos viršūnę ir numetė žemėn" (plg. *Ez 17, 3–4*). Ką mūsų Viešpats vadina kilniu žmogumi, tą pranašas vadina dideliu ereliu. O kas kilnesnis už

gimusį iš to, kas kūrinijoje aukščiausia ir geriausia, o sykiu iš pačios dieviškosios prigimties gelmės ir tyrumos? Mūsų Viešpats Ozėjo pranašystėje sako: „Aš išvesiu kilniąją sielą į tyrumą ir ten kalbėsiu jos širdžiai“ (plg. *Oz 2, 14*). Viena su Vienu, viena iš Vieno, viena Viename ir Viename viena amžinai. Amen.

Iš vokiečių kalbos vertė
ZIGMANTAS ARDICKAS

Iš vokiečių kalbos vertė
LINAS RYBELIS

APIE LAIKO PILNATVĘ

Von der Erfüllung

Šventasis Lukas rašo, kad „atėjus laikui[1] angelas Gabrielius buvo Dievo pasiųstas <...>. Sveika, malonėmis apdovanotoji! Viešpats su tavimi!“ *(Lk 1, 26, 28)* Kai manęs klausia, kodėl mes meldžiamės, kodėl pasninkaujame, kodėl darome gerus darbus, kodėl esame pakrikštyti, kodėl Dievas tapo žmogumi (o tai yra visų aukščiausia), aš atsakau: todėl, kad Dievas gimtų sieloje, o siela – Dieve. Dėl to buvo parašytas visas Šventasis Raštas ir dėl to Dievas sukūrė visą pasaulį, kad Dievas gimtų sieloje, o siela – Dieve. Kiekvieno grūdo prigimtyje slypi kvietys, kiekvieno metalo – auksas, kiekvieno gimimo – žmogus. Todėl vienas mokytojas sako, kad nėra tokio gyvūno, kuris kuo nors nebūtų panašus į žmogų.

„Atėjus laikui“. Kai kokį nors žodį suvokia mano protas, jis yra toks tyras ir bekūnis, kad jis iš tikrųjų yra Žodis, kol aš įsivaizduodamas nepaverčiu jo tam tikru vaizdiniu. Ir tik, trečia, jį išoriškai ištaria lūpos; tuomet jis yra tik kiekvieno vidinio žo-

džio apraiška (*Offenbarmachen*). Lygiai taip pat ir amžinasis Žodis yra ištariamas vidujai, sielos *širdyje*, jos tyriausioje gelmėje, o sielos galvoje, prote, vyksta gimimas. Tegul tas, kuris tai tik nujaučia ar to tikisi, sužino, kaip vyksta šis gimimas ir kas jam padeda.

Šventasis Paulius sako: „Bet, atėjus laiko pilnatvei, Dievas atsiuntė savo Sūnų" *(Gal 4, 4)*. Šventasis Augustinas „laiko pilnatvę" aiškina taip: „Kur laiko daugiau nebėra, ten yra laiko pilnatvė"[2]. Juk diena yra visa, kai jos daugiau nebėra likę. Iš tiesų visas laikas turi išnykti ten, kur turi prasidėti šitas gimimas, nes niekas kitas jam taip netrukdo, kaip laikas ir kūrinija. Be abejonės, laikas iš esmės nėra kaip nors susijęs nei su Dievu, nei su siela: jei sielą palytėtų laikas, ji nebūtų siela, ir jei Dievą palytėtų laikas, jis nebūtų Dievas. Jei laikas būtų kaip nors susijęs su siela, joje niekada negalėtų gimti Dievas, todėl visas laikas privalo išnykti arba siela turi atsikratyti laiko su jo norais ir troškimais.

Štai kita „laiko pilnatvės" prasmė: jei kas sugebėtų ir turėtų galią visą laiką ir visa, kas jame įvyko per šešis tūkstantmečius ar dar įvyks iki pasaulio pabaigos, sutraukti į esamą *Dabar (Jetzt)*, tuomet būtų „laiko pilnatvė". Tai yra amžinybės Dabar, kuriuo siela mato visus daiktus Dieve naujus, šviežius ir esančius su tokiu malonumu, kokį man teikia dabar prieš mane esantys apčiuopiami daiktai. Aš perskaičiau vieną knygelę, kurioje įrodinėjama, jog Dievas net dabar tebekuria pasaulį taip,

kaip jis kūrė jį pirmąją dieną. Kaip tik tai ir sudaro jo turtą. Siela, kurioje turi gimti Dievas, privalo atmesti laiką, o laikas – atsimesti nuo jos. Ji privalo pakilti ir sustingti šitame Dievo turte, kur toliai neturi tolumo, o platumos – platumo! Ten siela pažįsta visus daiktus, ir pažįsta juos jų tobulybėje. Kad ir ką rašytų mokytojai apie dangaus platybę, mažiausia mano sielos galia yra platesnė už dangaus platybę, jau nekalbant apie protą, kuris yra platesnis už visą platybę. Sielos galvoje, prote, aš esu taip arti vietos, esančios už tūkstančio mylių anapus jūrų, kaip ir tos, kur dabar stoviu. Šioje platybėje, šiame Dievo turte siela pažįsta viską, ji nieko nepraranda ir nieko daugiau nelaukia.

„Angelas buvo pasiųstas“. Mokytojai sako, kad angelų yra nesuskaičiuojami pulkai[3]. Jų yra tiek daug, kad jų neaprėpia joks skaičius: jų daugybės neįmanoma net suvokti! Tačiau kas suvokia skirtumą be skaičiaus ir daugio, tam šimtas būtų kaip vienas. Jei Dievybėje būtų šimtas asmenų, tas, kas suvokia skirtumą be skaičiaus ir daugio, matytų joje ne daugiau kaip vieną Dievą. Tuo stebisi netikintys žmonės ir kai kurie neišprusę krikščionys, ir net kai kurie kunigai išmano apie tai ne daugiau už akmenį: jie suvokia tris asmenis kaip tris karves arba tris akmenis! Tačiau suvokiantys skirtumą Dieve be skaičiaus ir daugio supranta, kad trys asmenys yra vienas Dievas.

Angelas yra taip išaukštintas, jog, kaip moko geriausi mokytojai, kiekvienas iš jų turi savo prigim-

tį[4]. Jei atsirastų toks žmogus, kuris turėtų galią ir išmintį, ir viską, ką turėjo, turi ir turės visi žmonės, tai jis būtų tikras stebuklas; bet vis dėlto jis būtų tik žmogus ir toli gražu neprilygtų jokiam angelui. Tad kiekvienas angelas turi savo prigimtį ir skiriasi nuo kitų taip, kaip kiekvienas gyvūnas skiriasi nuo kitos rūšies gyvūno. Šitie angelų pulkai yra Dievo turtas, ir kas tai įsivaizduoja, tas supranta, koks turtingas yra Dievas. Jie liudija jo galią, kaip kokio nors valdovo galią liudija riterių pulkai. Todėl jis vadinamas kareivijos viešpačiu. Ir visi šitie nesuskaičiuojami angelai, kad ir kaip jie būtų išaukštinti, turi padėti ir dalyvauti, kai Dievas gimsta sieloje. Tai reiškia, jog jiems gimimas teikia malonumą, džiaugsmą ir palaimą, nors jiems čia nėra kas veikti! Apskritai sukurtoms būtybėms čia nėra kas veikti, nes Dievas gimsta pats vienas. Angelai čia atlieka tik patarnavimo darbą. Visa, kuo čia prisideda angelai ir kūrinija, tėra „patarnavimo darbas".

„Angelas, vardu Gabrielius". Jis elgėsi taip, koks buvo jo vardas. Iš tikrųjų Gabrielius jis buvo ne daugiau negu Konradas. Niekas negali žinoti angelo vardo; nė vienas mokytojas nei žmogaus protas neprasiskverbė ten, kur yra jo vardas. Galbūt apskritai jis neturi jokio vardo! Siela taip pat neturi vardo. Kaip negali rasti tikrojo Dievo vardo, taip negali rasti ir tikrojo sielos vardo, nors apie tai storų knygų prirašyta! Tačiau kai ji imasi veiklos, pagal ją jai suteikiamas vardas. Pavyzdžiui, dailidė: tai dar nėra jo vardas, bet jo pavadinimas pagal tą

veiklą, kurią jis išmano. Vardas „Gabrielius“ prigijo jam dėl to darbo, kurį jis skelbė, nes Gabrielius reiškia „galybė“: šitame gimime veikė ir tebeveikia Dievas kaip *galia*[5].

Ko siekia kiekviena gamtos galia? Ji nori atgaminti pačią save! Ko siekia kiekviena prigimtis per apvaisinimą? Ji nori atgaminti pačią save! Mano tėvo prigimtis – jo vidinė (žmogiškoji) prigimtis – norėjo atgaminti tėvą. Kadangi ji neįstengė to padaryti, tai panoro sukurti tai, kas į jį labiausiai panašu ir pradėjo patį panašiausią, ką tik įstengė, – sūnų! Kai jai ir tam pritrūksta jėgų arba nepasiseka, tada ji sukuria žmogišką būtybę, dar nepanašesnę į tėvą[6].

Betgi Dievo galios yra beribės! Todėl gimdydamas jis suteikia savo pavidalą ir panašumą *(Ebenbild):* visa, ką jis turi, savo galią, tiesą ir išmintį jis visiškai atiduoda gimstančiai sielai. Šventasis Augustinas sako: „Siela supanašėja su tuo, ką myli. Jei ji myli žemiškus dalykus, tampa žemiška“. O jei myli Dievą – čia galima paklausti, – ar ji tampa Dievu? Jei aš taip pasakyčiau, tai nuskambėtų kaip neįtikėtinas dalykas tiems, kurių protas per silpnas ir todėl negali šito suprasti. Aš to nesakau, bet nurodysiu jums Šventąjį Raštą, kuriame sakoma: „Visi jūs dievai, Aukščiausiojo sūnūs!“ *(Ps 81, 6)* Kas kreipia žvilgsnį, viltį ar pasitikėjimą į Dievo turtą, apie kurį esu anksčiau kalbėjęs, tas supras, jog niekas per gimimą nebuvo tapęs toks giminiškas, toks panašus, taip susivienijęs su kitu, kaip šiame gimi-

me – siela ir Dievas. O jei atsiranda kliūtis ir siela ne visais atžvilgiais yra panaši į Dievą, tai ne Dievo kaltė! Kiek siela atsikrato trūkumų, tiek jis padaro ją panašią į save. Ne dailidės kaltė, kad jis negali pastatyti gražaus namo iš kinivarpų sugraužtos medienos, – kalta yra mediena. Tas pat pasakytina ir apie Dievo darbą sieloje. Jeigu pats žemiausias angelas atsispindėtų ar gimtų sieloje, tai palyginti su tuo visas pasaulis būtų niekas, nes nuo vienintelės angelo kibirkštėlės viskas žemėje žaliuoja, žydi ir šviečia. Ir šitą gimimą lemia pats Dievas! Angelas čia atlieka tik tarno vaidmenį.

„Ave" reiškia „be skausmo". Kas nesukurtas, tas nežino skausmo ir pragaro. Kūrinys, mažiausiai turintis kūrinio savybių, mažiausiai ir kenčia. Kartais aš sakau: kas mažiausiai turi iš šio pasaulio, tas jo turi daugiausiai. Niekam taip nepriklauso pasaulis kaip tam, kuris atsisakė viso pasaulio. Ar jūs žinote, kodėl Dievas yra Dievas? Todėl, kad jame nėra nieko sukurta. Jis niekada nebuvo pavadintas laike. Laikui priklauso kūrinija, nuodėmė ir mirtis. Visa tai tam tikra prasme sudaro giminę, ir kai siela atsikrato laiko, joje nebelieka skausmo ir pragaro kančių. Netgi bėdos jai tampa džiaugsmu. Visa, ką galima įsivaizduoti teikiant malonumą ir džiaugsmą, palaimą ir meilės aistrą, nustoja būti džiaugsmu, palyginti su ta palaima, kuri patiriama šiame gimime.

„Sveika, malonėmis apdovanotoji!" Mažiausias malonės veiksmas yra kur kas aukštesnės prigim-

ties nei visi angelai. Šventasis Augustinas sako, kad iš Dievo kylantis malonės veiksmas, kai jis, pavyzdžiui, atverčia nusidėjėlį į dorą žmogų, yra didingesnis darbas nei jeigu jis sukurtų naują pasaulį. Dievui taip lengva apversti dangų ir žemę, kaip mums apversti rankoje obuolį. Jei sieloje yra malonė, tai siela yra tokia tyra, tokia panaši į Dievą ir tokia giminiška jam! Tačiau iš tikrųjų malonė nieko neveikia, kaip ir per gimimą, apie kurį aš kalbėjau, nėra jokio veiksmo. Malonė neatlieka jokio darbo. Šventasis Jonas „nepadarė nė vieno ženklo" *(Jn 10, 41)*. Vis dėlto darbas, kur angelas atlieka Dieve, yra toks iškilus, kad joks mokytojas ar žmogaus protas neįstengia jo suvokti. Kai angelas dirba, lekia skiedra, kaip kad lekia skiedra statant namą, – angelo žvilgsnis, nuo kurio mažiausio poveikio dreba dangus ir visa, kas yra žemėje, žaliuoja, žydi ir gyvena.

Aš mielai vartoju žodį „šaltinis" – nors tai skamba keistai, bet mes privalome kalbėti pagal savo supratimą! Vienas šaltinis tas, kuriame Tėvas gimdo savo vienatinį Sūnų. Kaip tik iš šito šaltinio kyla malonė ir liejasi iš jo. Antrasis šaltinis tas, kuriame iš Dievo išsilieja kūrinija. Jis yra taip toli nuo to, iš kurio kyla malonė, kaip dangus nuo žemės.

Malonė neatlieka darbų: ten, kur žemiškoji ugnis glūdi savo tikrojoje prigimtyje, ji nedega ir nedegina; degina tik iš ugnies kylantis karštis. Tačiau net ir karštis, dar glūdintis ugnyje, nedegina ir nedaro žalos. Ir vis dėlto, kol karštis dar glūdi ugnyje, jis yra taip toli nuo tikrosios ugnies prigimties, kaip

dangus nuo žemės. Malonė neatlieka jokio darbo, tam ji per daug kilni: darbas yra taip toli nuo jos, kaip dangus nuo žemės. Buvimas, glūdėjimas Dieve ir vienovė su Dievu – štai kas yra malonė, ir tai yra „Viešpats su tavimi“, nes po to iš karto eina „Viešpats su tavimi“: tada įvyksta gimimas! Tegul niekas nemano, kad šito neįmanoma pasiekti. Nors ir kaip tai būtų sunku, kas man darbo, jei Dievas tai daro? Man lengva laikytis visų jo įsakymų. Tegul jis man liepia, ką tik nori, aš tai laikau niekais, visa tai man tik smulkmena, jeigu jis tam suteikia man savo malonę. Kai kas sako jos neturį. Aš atsakau: gaila! Bet dar labiau gaila, jei jos nesiilgite. Jeigu jūs neturite malonės, tai bent jau ilgėkitės jos! O jei net ir ilgesio neturi, tegul ilgisi bent ilgesio! Kaip sako Dovydas: „Mano širdis iš ilgesio alpsta, nuolat ieškodama tavo žodžių“ *(Ps 118, 20)*.

Tepadeda mums Dievas, kad mes taip ilgėtumėmės Dievo, jog jis panorėtų gimti mumyse! Amen.

APIE ATSIŽADĖJIMĄ

Von der Abgeschiedenheit

Aš esu daug perskaitęs tiek pagonių mokytojų, tiek pranašų raštų, Senąjį ir Naująjį Testamentus ir rimtai bei itin uoliai ieškojau geriausios ir kilniausios dorybės, kuri darytų žmogų kuo panašesnį į Dievą ir kiek įmanoma vėl priartintų jį prie to pirmavaizdžio, koks jis buvo Dieve, kai tarp jo ir Dievo nebuvo jokio skirtumo, kol Dievas nesukūrė kūrinijos. Gilindamasis, kiek pajėgia mano protas savo liudijimais ir sprendimais, į visa, kas apie tai parašyta, aš nerandu nieko kito, išskyrus gryną, laisvą visos kūrinijos atsižadėjimą. Šia prasme mūsų Viešpats Mortai yra pasakęs: „<...> o reikia tik vieno“ *(Lk 10, 41);* tai reiškia: jei nori būti skaidrus ir tyras, tau reikia tik vieno – atsižadėjimo.

Daug mokytojų garbina meilę kaip tai, kas yra aukščiausia, kaip ir apaštalas Paulius, kuomet jis sako: „Kad ir ką aš imčiausi daryti, jeigu neturėčiau meilės, aš būčiau niekas“ (plg. *1 Kor 13, 1–3*)[1]. Bet aš atsižadėjimą vertinu labiau nei meilę. Pir-

miausia dėl to, kad visa, kas meilėje yra geriausia, skatina mane mylėti Dievą. O būtų kur kas prasmingiau, jei Dievą aš atsivesčiau pas save, o ne eičiau pas jį, ir būtent dėl to, jog mano amžinoji palaima yra tai, kad Dievas ir aš būtume viena; juk Dievui lengviau įeiti į mane ir susivienyti su manimi nei man su juo. Kad atsižadėjimas pas mane atveda Dievą, aš įrodau taip: kiekviena būtybė mieliau laikosi savo įprastos ir natūralios vietos. Dievo įprasta ir sava vieta yra vienovė ir grynumas, o tai savo ruožtu remiasi atsižadėjimu. Todėl Dievas negali neatsiduoti atsižadėjusiai širdžiai.

Antroji priežastis, dėl kurios atsižadėjimą aš vertinu labiau nei meilę, yra tokia: meilė mane skatina viską ištverti dėl Dievo, o atsižadėjimas daro mane imlų tik Dievui. Tai yra aukščiausia. Juk kentėdamas žmogus dar kreipia žvilgsnį į kūriniją, dėl kurios jis kenčia; atsižadėjimas, priešingai, yra laisvas nuo visos kūrinijos. Kad atsižadėjimas priima tik Dievą, aš įrodau taip: jei kas turi būti priimta, turi būti ir tai, kas priima. Atsižadėjimas yra taip arti grynojo niekio, kad daugiau nėra nieko tokio subtilaus, kas galėtų jame rasti sau vietą, išskyrus Dievą. Jis yra toks paprastas ir subtilus, kad randa vietą tik atsižadėjusioje širdyje. Tai, kas priimama ir suvokiama, gali būti suvokta tik ypatingu suvokėjo būdu, panašiai kaip visi dalykai, kurie yra pažinūs, yra suvokiami ir suprantami pagal pažįstančiojo galimybes, o ne tokie, kokie jie yra patys savaime.

Taip pat ir *nuolankumą* kai kurie mokytojai vertina labiau už daugelį kitų dorybių, bet aš atsižadėjimą vertinu labiau už nuolankumą. Ir štai kodėl: nuolankumas gali egzistuoti be atsižadėjimo, bet tobulas atsižadėjimas be tobulo nuolankumo neįmanomas, nes nuolankumas veda į savojo Aš sunaikinimą. Atsižadėjimas taip priartėja prie niekio, kad tarp visiško atsižadėjimo ir niekio nelieka jokio skirtumo. Todėl visiško atsižadėjimo negali būti be nuolankumo, o dvi dorybės yra geriau nei viena. Mano antrasis argumentas yra toks: visiškas nuolankumas nusilenkia visai kūrinijai – žmogus išeina iš savęs prie kūrinijos, o atsižadėjimas glūdi pats savyje. Nors toks išėjimas yra nuostabus, tačiau glūdėjimas savyje vis dėlto yra kažkas dar aukščiau. Todėl pranašas ir sako: „Visas karaliaus dukters žavesys kyla iš jos vidaus“[2]. Visiškas atsižadėjimas nežino nei kūrinijos, nei nusilenkimo jai, nei savęs iškėlimo; jis nenori būti nei aukščiau, nei žemiau jos, jis nori tik rymoti pats savyje ne dėl kieno nors meilės ar kieno nors kančios. Jis nesiekia nei būti panašus į kokią nors kitą esybę, nei skirtis nuo jos, jis tik nori būti pats su savimi. Bet būti tuo ar anuo jis nenori, nes tas, kas to nori, nori būti *kuo nors*, o atsižadėjimas nori būti *niekuo*, todėl jo buvimas neslegia nė vieno daikto.

Čia galima papriešt arauti: mūsų Dievo Motina pasižymėjo visomis dorybėmis, taigi ir tobuliausiu atsižadėjimu. O jeigu jis yra aukščiau už nuolankumą, tai kodėl ji gyrėsi savo nuolankumu sakydama: „Jis

pažvelgė į nuolankią savo tarnaitę“ *(Lk 1, 48)?* Į tai aš atsakau: Dieve yra tiek atsižadėjimas, tiek nuolankumas, jei apskritai galima kalbėti apie Dievo dorybes. Jo meilės kupinas nuolankumas lėmė tai, kad Dievas įsikūnijo žmogiškoje prigimtyje, ir vis dėlto jis, būdamas žmogumi, išliko nepasikeitęs pats savyje, kaip ir tada, kai kūrė dangų ir žemę, – šią mintį aš išplėtosiu vėliau. Kadangi Dievas, panorėjęs tapti žmogumi, išliko savo nepajudinamame atsižadėjime, mūsų Dievo Motina žinojo, kad jis tikisi iš jos to paties, nors jis ir kreipė savo žvilgsnį į jos nuolankumą, o ne į atsižadėjimą. Taigi ir ji išliko nepajudinamame atsižadėjime, nors gyrėsi savo nuolankumu, o ne atsižadėjimu. Jeigu ji būtų nors vienu žodžiu apie jį užsiminusi, būtų pasakiusi: „Jis pažvelgė į mano atsižadėjimą“, tai atsižadėjimas būtų buvęs sudrumstas, nes ji būtų išėjusi iš pačios savęs. Kad ir koks menkas būtų šis išėjimas, atsižadėjimas vis dėlto būtų sudrumstas. Todėl pranašas sako: „Aš noriu tylėti ir klausytis, ką mano Viešpats ir Dievas kalba manyje“, tarytum jis sakytų: „Jei Dievas nori su manimi kalbėtis, tegu įeina vidun, o aš nenoriu išeiti išorėn!“ Ir Boecijus sako: „Žmonės, kodėl jūs ieškote anapus to, kas slypi jumyse, – palaimos?“[3]

Taip pat atsižadėjimą aš vertinu labiau nei *užuojautą*. Užuojauta yra ne kas kita, kaip tai, kad žmogus, regėdamas savo artimųjų ydas, išeina iš savęs, ir dėl to jo širdis paniūra. Atsižadėjimas yra laisvas nuo to ir glūdi pačiame savyje, ir niekam neleidžia savęs sudrumsti.

Žodžiu, kai aš žvelgiu į visas dorybes, nematau tokios, kuri taip neturėtų jokių trūkumų ir taip darytų mus panašius į Dievą, kaip atsižadėjimas.

Vienas mokytojas, vardu Avicena, sako, jog dvasia, būdama atsižadėjusi, yra tokia galinga, kad visa, ką ji regi, yra tiesa, visa, ko ji geidžia, ji gauna, ir kai ji nurodinėja, privalu jai paklusti! Iš tiesų savo atsižadėjimu išsilaisvinusi dvasia *traukia* Dievą prie savęs; jei ji galėtų atsikratyti bjaurių ir svetimų priemaišų, tai ji pasiglemžtų sau Dievui priklausančią esmę. Bet to Dievas negali duoti niekam kitam, tik sau pačiam. Todėl dėl atsižadėjusios dvasios jis negali padaryti nieko kito, kaip tik duoti jai patį *save*. Visiškai atsižadėjęs žmogus yra taip paniręs į amžinybę, kad joks laikinas dalykas negali jo daugiau iš ten išvilioti, idant jis pajustų kūnišką jaudulį; pasauliui jis yra miręs, nes visa, kas žemiška, yra jam svetima. Būtent tai turėjo omenyje šventasis Paulius sakydamas: „Aš gyvenu, tačiau nebe aš, o gyvena manyje Kristus“ *(Gal 2, 20)*.

Dabar tu paklausi: „Kas gi yra tas atsižadėjimas, jei savyje jis slepia tokią galią?“ Tikrasis atsižadėjimas yra ne kas kita, kaip dvasia, kuri išlieka nepajudinama, kad ir kas ją ištiktų, – ar tai būtų meilė, ar kančia, garbė ar gėda, kaip nepajudinamas yra platus kalnas dvelkiant vėjeliui. Toks nepajudinamas atsižadėjimas labiau nei kas nors kita prilygina žmogų Dievui. Tai, kad Dievas yra Dievas, priklauso nuo jo nepajudinamo atsižadėjimo, iš kurio plūsta jo tyrumas, jo paprastumas ir jo pasto-

vumas. Tad jei žmogus nori būti panašus į Dievą (nes kiekvienas kūrinys gali tapti panašus į Dievą), toks jis gali tapti tik per atsižadėjimą. Atsižadėjimas veda žmogų į tyrumą, nuo jo – į paprastumą, o nuo pastarojo – į pastovumą: būtent šios savybės daro žmogų panašų į Dievą. Šis supanašėjimas įvyksta tik per malonę: tik ji pakylėja žmogų virš laikinumo ir apvalo jį nuo visko, kas praeina. Tebūnie tau žinoma: būti be kūrinijos reiškia būti sklidinam Dievo, o būti sklidinam kūrinijos reiškia būti be Dievo.

Dievas amžinai buvo ir tebėra nepajudinamame atsižadėjime. Kai Dievas kūrė dangų ir žemę bei visą kūriniją, visa tai taip mažai siejosi su jo atsižadėjimu, tarsi jis niekada nieko nebūtų sukūręs. Taigi aš teigiu: visos maldos ir visi gerai darbai, kuriuos žmogus atlieka laike, taip menkai yra susiję su Dievo atsižadėjimu, tarsi nieko nebūtų vykę, ir Dievas dėl to žmogui nėra nei malonesnis, nei palankesnis, tarsi žmogus nebūtų meldęsis ar nudirbęs gerų darbų. Lygiai taip pat ir kai Sūnus Dievybėje panoro tapti žmogumi ir tapo juo, ir kentėjo kančias, visa tai taip mažai siejosi su nepajudinamu Dievo atsižadėjimu, tarsi jis niekada nebūtų buvęs žmogumi.

Dabar tu galėtum pasakyti: „Štai aš girdžiu, kad visos maldos ir visi geri darbai tušti, jie nepasiekia Dievo, jie jo neveikia; ir vis dėlto sakoma, kad Dievas nori, jog jam visi melstųsi“. Čia turėtum būti itin atidus ir teisingai mane suprasti (jei sugebėsi).

Pirmuoju amžinu žvilgsniu – jei tik mes galime kalbėti apie *pirmąjį* žvilgsnį – Dievas pamatė visus daiktus, kuriuos jis turėjo sukurti, ir tuo pačiu žvilgsniu jis matė, kada ir kaip sukurs kūriniją; jis taip pat išvydo menkiausią maldą, kurią kas nors sukalbės, ir gerą darbą, kurį kas nors atliks, ir regėjo, kokią maldą ir kokį šlovinimą jis išklausys; jis matė, kad tu rytoj jo šauksiesi ir uoliai melsies. Šito šauksmo ir šitos maldos Dievas neišgirs tik rytoj, tačiau jis tai jau girdėjo savo amžinybėje, anksčiau nei tu tapai žmogumi. Jei tavo malda yra nesąžininga ir netikra, tai Dievas ne dabar neišklausys tavęs: jis neišklausė tavęs jau savo amžinybėje. Taip Dievas savo pirmuoju amžinu žvilgsniu aprėpė viską, jis veikia ne dėl kokios nors priežasties, nes viskas yra iš anksto numatyta ir atlikta. Dievas visada yra savo nepajudinamame atsižadėjime, ir todėl žmonių maldos ir geri darbai nenueina veltui, nes kas gerai elgiasi, tam bus gerai atlyginta. Pilypas[4] sako: Dievas Kūrėjas žiūri visų daiktų tvarkos ir sekos, kurią jis pats nustatė iš pat pradžių. Jam nėra nei praeities, nei ateities; jis nuo amžių mylėjo visus šventuosius, kuriuos buvo numatęs, kol dar pasaulio nebuvo! Ir kai laike vyksta visa tai, ką jis buvo numatęs amžinybėje, žmonės įsivaizduoja, jog Dievas pajuto naują palankumą. Bet kai jis pyksta ant mūsų ar kai myli mus, keičiamės tik mes, o ne jis. Jis yra pastovus kaip saulės šviesa, kuri sukelia skausmą ligotoms akims ir yra naudinga sveikoms, bet vis dėlto lieka tokia pati. Dievas nežiūri į laiką,

prieš jo akis nevyksta nieko naujo. Ta pačia prasme kalba Izidorius[5] savo knygoje apie aukščiausiąją dorybę sakydamas: „Daugelis klausia, ką veikė Dievas prieš kurdamas dangų ir žemę, arba iš kur Dieve radosi nauja valia sukurti kūriniją". Aš atsakau: „Niekada Dieve nepasireiškė nauja valia, ir nors kūrinija neegzistavo pati savaime kaip dabar, vis dėlto ji nuo amžių glūdėjo Dieve ir jo prote. Dievas sukūrė dangų ir žemę ne taip, kaip mes įsivaizduojame savo žmogišku protu, bet visa kūrinija nuo amžių egzistuoja ištarta dieviškuoju žodžiu. Mozė paklausė Viešpaties: „Viešpatie, jei faraonas paklaus manęs, kas tu esi, ką aš jam atsakysiu?" Ir Viešpats atsakė: „Taip sakysi: *Kursai yra* mane siuntė pas tave" (plg. *Iš 3, 13–15*); tai reiškia: tas, kuris *nesikeičia* pats savyje, siuntė mane.

Toliau kas nors galėtų paklausti, ar Kristus taip pat buvo nepajudinamai atsižadėjęs, kai sušuko: „Mano siela mirtinai nuliūdusi!" *(Mt 26, 38)* O Marija, kai ji stovėjo prie kryžiaus? Daug kalbama apie jos dejones: kaip visa tai suderinti su nepajudinamu atsižadėjimu? Tai štai – kiekviename žmoguje, kaip sako mokytojai, iš tikrųjų gyvena du žmonės: vienas yra *išorinis,* arba juslinis, žmogus; jam tarnauja penkios juslės, bet, tiesą sakant, galią jos gauna iš sielos; kitas – *vidinis* žmogus, žmogaus vidujybė. Kiekvienas Dievą mylintis žmogus išoriniam žmogui skiria ne daugiau sielos galių, nei jų reikalauja penkios juslės, o vidinis žmogus kreipiasi į išorinį tik kaip globėjas ir vadovas, neleidžiantis

šiam gyvuliškai naudoti savo galias, kaip daro daugelis žmonių, kurie gyvena dėl kūniškų malonumų tarsi neprotingi gyvuliai ir labiau nusipelno vadintis gyvuliais negu žmonėmis! Tačiau visą galių perteklių, likusį nuo juslių, siela atiduoda vidiniam žmogui, o kai žmogui iškyla aukštesnis ir kilnesnis tikslas, siela taip pat paima ir tas galias, kurias anksčiau ji atiduodavo juslėms, ir tada toks žmogus yra bejausmis ir nugrimzdęs į save. Tuomet jo tikslas yra arba kas nors, kas turi pavidalą *(Bildhaftes)*, bet vis dėlto yra protinga, arba kas nors antprotiška *(Übervernünftiges)* ir be pavidalo *(Bildloses)*. Dievas iš kiekvieno dvasinio žmogaus laukia, kad jis mylėtų jį visomis savo sielos galiomis, todėl jis ir sako: „Mylėk savo Viešpatį visa širdimi“. Tačiau esama žmonių, kurie visas sielos galias išeikvoja išoriniam žmogui. Tai yra žmonės, kurie visas mintis ir troškimus nukreipia į laikinus dalykus. Jie ničnieko nenutuokia apie vidinį žmogų! Kaip geras žmogus atima visas sielos galias iš išorinio žmogaus, kai jo siela yra nukreipta į kilnų tikslą, taip gyvuliški žmonės atima visas sielos galias iš vidinio žmogaus ir panaudoja jas išoriniam žmogui. Be to, išorinis žmogus gali pasinerti į veiklą, tuo tarpu vidinis žmogus išlieka laisvas ir nepajudinamas. Taip pat ir Kristuje, ir Dievo Motinoje buvo išorinis ir vidinis žmogus, ir visa, ką jie darė išorinių daiktų atžvilgiu, jie darė išorinio žmogaus vardu, tuo tarpu vidinis žmogus buvo nepajudinamame atsižadėjime. Tokia prasme ir kalbėjo Kristus sakyda-

mas: „Mano siela mirtinai nuliūdusi!“ Kad ir kaip dejavo ir skundėsi Dievo Motina, jos vidinis žmogus visą laiką buvo nepajudinamame atsižadėjime. Štai jums palyginimas: durys laikosi ant vyrių; durų sąvarą aš lyginu su išoriniu žmogumi, o vyrį – su vidiniu žmogumi. Kai durys atsidaro ir užsidaro, jų sąvara juda šen bei ten, bet vyris lieka vietoje ir nuo judėjimo nė kiek nesikeičia. Taip yra ir čia.

Dabar aš klausiu: kas yra grynojo atsižadėjimo objektas? Nei tas, nei anas nėra jo objektas, jis remiasi grynuoju niekiu, tokia aukščiausia būsena, kurioje Dievas gali viešpatauti mums pagal savo valią. Tačiau jis negali veikti kiekvienoje širdyje pagal savo valią. Nors jis ir visagalis, vis dėlto jis gali veikti tik ten, kur jau randa arba sukuria pasirengimą. „Arba sukuria“, – tai aš sakau apie šventąjį Paulių, nes Dievas, neradęs jame pasirengimo, pirmiausia jį parengė pripildęs savo malonės. Todėl aš sakau, kad Dievas veikia priklausomai nuo kiekvieno pasirengimo: žmoguje jis veikia kitaip nei akmenyje. Tam mes randame palyginimą gamtoje: kai iškūrenama krosnis ir į ją pašaunama avižinė, miežinė, ruginė ir kvietinė tešla, tai krosnyje yra tik vienas karštis, bet kiekvienoje tešloje jis veikia skirtingai: iš vienos tešlos iškepa minkšta duona, iš kitos – rupesnė, o iš trečios – dar rupesnė. Karštis čia yra niekuo dėtas, viską lemia medžiagos, kurios buvo skirtingos. Širdyje, kurioje yra ir tas, ir anas, gali atsirasti dar kas nors, kas trukdo Dievui veikti

visa jėga. Kad širdis būtų visiškai pasirengusi, ji turi remtis grynuoju niekiu – čia slypi pati didžiausia galia, kokią tik ji gali duoti. Imkime dar vieną pavyzdį iš gyvenimo: jei aš noriu rašyti ant baltos lentos, tai, kad ir kas gražaus ant jos būtų parašyta, mane tai tik klaidintų; jeigu aš noriu gerai rašyti, turiu nuvalyti tai, kas ant jos jau parašyta, o geriausia, kai ant jos ničnieko neparašyta! Lygiai tas pat, jei Dievas turi rašyti mano širdyje pačiu tobuliausiu būdu: viską, kas vadinama tuo ir anuo, reikia iš širdies pašalinti. Taip atsitinka ir su atsižadėjusia širdimi. Tuomet Dievas gali tobulai įvykdyti savo aukščiausiąją valią. Vadinasi, atsižadėjusios širdies tikslas nėra nei tas, nei anas.

Dabar aš klausiu toliau: kokia yra atsižadėjusios širdies *malda*? Mano atsakymas yra toks: atsižadėjimas ir grynumas apskritai negali melstis. Kas meldžiasi, tas ko nors geidžia iš Dievo, kad jis ką nors jam duotų ar ką nors atimtų. Bet atsižadėjusi širdis nieko nenori ir neturi nieko, nuo ko ji norėtų išsivaduoti, todėl ji yra laisva nuo bet kokios maldos,– vienintelė jos malda yra supanašėti su Dievu. Šiuo atveju mes galėtume remtis tuo, ką Dionisijas[6] pasakė apie tokius šventojo Pauliaus žodžius: „Daug yra ieškančių karūnos, bet ji atiteks tik vienam“. Visos sielos galios siekia karūnos, bet ji atiteks tik vienai esybei. Apie tai Dionisijas sako: karūnos ieškojimas reiškia visos kūrinijos atsižadėjimą ir susiliejimą su tuo, kas nesukurta. Kai siela pasiekia šį tikslą, ji netenka savo vardo: ji taip visiškai įtrau-

kia Dievą į save, kad iš jos nieko nelieka, lygiai kaip saulė nustelbia ryto aušrą, ir ši išnyksta. Į tai žmones atveda tik grynas atsižadėjimas.

Šiuo atveju galima taip pat pateikti tokius Augustino žodžius: „Siela turi slaptą įėjimą į dieviškąją prigimtį, kurioje visi daiktai jai virsta *niekiu*". Šį įėjimą žemėje atveria tik grynasis atsižadėjimas: kai jis taps absoliutus, nuo pažinimo siela pasidarys nežinanti, nuo meilės – nemylinti, o nuo šviesos – tamsi.

Čia mes vėl galime pateikti vieno mokytojo žodžius: palaiminti beturčiai savo dvasia, kurie visus daiktus paliko Dievui tokius, kokie jie buvo, kai mūsų nebuvo. Tik dorai atsižadėjusi širdis gali tai padaryti!

Kad Dievui mieliau atsižadėjusioje nei kurioje nors kitoje širdyje, mes pastebime štai kodėl: jei tu manęs paklaustum, ko Dievas ieško visuose daiktuose, aš atsakyčiau tau Išminties knygos žodžiais: „Visuose daiktuose aš ieškau ramybės" (plg. *Išm 3, 3*). Bet ramybės nerasi niekur kitur, tik atsižadėjusioje širdyje. Dėl to Dievui mieliau ten nei kurioje nors kitoje esybėje ar kurioje nors kitoje dorybėje.

Kuo labiau žmogus priartėja prie to, kad jis taptų imlus Dievo įtakai, tuo jis laimingesnis; o kas yra geriausiai tam pasirengęs, tas yra pats laimingiausias. Bet imliu galima pasidaryti tik per supanašėjimą su Dievu; nuo supanašėjimo laipsnio priklauso imlumo Dievui laipsnis. Šis supanašėjimas tampa įmanomas, kai žmogus paklūsta Dievui; kiek

jis paklūsta kūrinijai, tiek jis yra mažiau panašus į Dievą. Atsižadėjusi širdis yra laisva nuo visos kūrinijos, visiškai paklususi Dievui ir labiausiai supanašėjusi su juo, todėl ji yra imliausia Dievo įtakai. Tai suprato šventasis Paulius, kuris sakė: „Apsivilkite Jėzumi Kristumi!“ (plg. *Gal 3, 27*), turėdamas omenyje supanašėjimą su Kristumi. Taigi privalai žinoti: kada Kristus tapo žmogumi, jis įsikūnijo ne į kokį nors konkretų žmogų, o tik prisiėmė žmogiškąją prigimtį. Jeigu tu viską paliksi, tai liks tik tai, ką prisiėmė Kristus, ir taip tu apsivilksi Kristumi.

Kas nori teisingai suprasti visiško atsižadėjimo *vertę* ir *naudą*, tas tegu įsidėmi Kristaus žodžius, pasakytus mokiniams apie savo žmogiškąjį apsireiškimą: „Jums geriau, kad aš iškeliauju, nes jei neiškeliausiu, pas jus neateis Šventoji Dvasia“ *(Jn 16, 7)*. Tarsi jis būtų pasakęs: “Iki šiol jūs pernelyg džiaugėtės mano regimu buvimu, todėl negalėjote patirti tikrojo Šventosios Dvasios džiaugsmo. Taigi atmeskite visa, kas turi pavidalą, ir susijunkite su beveide ir beforme esme. Kadangi dvasinė Dievo paguoda yra švelni, ji atitenka tik tam, kas atsisako juslinės ir apčiuopiamos paguodos“. Iš tiesų aš sakau tai visiems mąstantiems žmonėms: niekam nėra taip gera, kaip giliausiai visko atsižadėjusiam. Kiekvienas fizinis ir kūniškas džiaugsmas dvasiškai žaloja, nes kūnas vėl trokšta dvasios, o dvasia – kūno. Kas kūne sės netikrą meilę, tas pjaus mirtį, o kas dvasioje sės tikrą meilę, tas pjaus amžinąjį gyvenimą. Kuo labiau žmogus tolsta nuo kūrinijos, tuo grei-

čiau pas jį skuba Kūrėjas. Taigi jei džiaugsmas, kurį teikė kūniškas Kristaus buvimas, mums trukdė priimti Šventąją Dvasią, tai kiek kartų labiau nederamas mėgavimasis laikinais malonumais turi mums kliudyti pasiekti Dievą.

Todėl atsižadėjimas yra visų geriausia, nes jis išgrynina sielą, išvalo sąžinę, uždega širdį ir pažadina dvasią, sustiprina troškimus; jis pranoksta visas dorybes, nes padeda mums pažinti Dievą, atskiria nuo kūrinijos ir sujungia sielą su Dievu. Nuo Dievo atskirta meilė yra kaip vanduo, užpiltas ant ugnies, o susijungusi meilė yra lyg pilnas medaus korys.

Įsidėmėkite, visos mąstančios sielos: eikliausias žirgas, nešantis jus tobulybės link, yra kančia. Nėra laimingesnio už tuos, kurie kartu su Kristumi kenčia didžiausią sielvartą. Nėra nieko kartesnio už kančią, nėra nieko saldesnio už praėjusią kančią. Tvirčiausias pamatas, į kurį remiasi ši tobulybė, yra nuolankumas. Kieno gamtiška prigimtis čia šliaužioja giliai pažeminta, to dvasia pakyla į aukščiausią Dievybės viršūnę, nes džiaugsmas teikia kančią, o kančia – džiaugsmą.

Įvairūs žmonių keliai: vienas gyvena vienaip, o kitas – kitaip. Tas, kas nori pasiekti aukščiausią gyvenimą šiame laike, tegul iš visų raštų įsidėmi šį glaustai išdėstytą pamokymą.

Būk atsiskyręs nuo visų žmonių, tegul joks stiprus įspūdis nejaudina tavęs. Išsilaisvink nuo viso to, kas tavo esybei gali turėti svetimą poveikį, pririšti

tave prie žemiškų dalykų ir suteikti sielvartą; nuolat kreipk savo sielą į naudingą kontempliaciją, kurios metu tu turi savo širdyje Dievą lyg tikslą, nuo kurio niekada nenuleidi akių. O visus kitus pratimus – pasninką, budėjimą ar maldą – nukreipk į tą patį tikslą ir naudokis jais tiek, kiek jie tau padeda, ir šitaip pasieksi tobulybės viršūnę. Kai kas dabar galėtų paklausti, kas gi galėtų ištverti nepaliaujamą dieviškojo paveikslo kontempliaciją? Į tai aš atsakau: niekas, kas gyvena čia, laike. Bet tai sakau tik todėl, kad tu žinotum, kas yra *aukščiausia*, į ką tu turėtum kreipti savo norus ir troškimus. Jei tu neteksi šios kontempliacijos, o esi geras žmogus, tai pasijusi taip, lyg būtum netekęs amžinosios palaimos. Tuomet nedelsdamas grįžk atgal, kad vėl atgautum tai, ko netekai. Nuolat stebėk save, kad tavo tikslas ir prieglobstis, kiek tai įmanoma, būtų ten.

Garbė Viešpačiui Dievui per amžius. Amen.

APIE VIENOVĘ VEIKSMŲ POŽIŪRIU

Von Einheit im Werke

„Panašūs daiktai myli vienas kitą ir jungiasi vienas su kitu, o nepanašūs daiktai vengia ir nekenčia vienas kito“[1]. Vienas mokytojas sako, jog niekas taip nesiskiria, kaip dangus nuo žemės[2]. Žemė savo prigimtimi pajuto, kad ji svetima dangui ir nepanaši į jį, dėl to ji pabėgo nuo dangaus į gelmes ir tyliai rymo ten nejudėdama, kad nepriartėtų prie dangaus. O dangus savo prigimtimi suvokė, kad žemė pabėgo nuo jo ir pasitraukė į gelmes. Todėl jis nepaliaujamai liejasi į žemę, kad ją apvaisintų, ir mokytojai nori, kad tolimas platus dangus nepasiliktų sau net mažesnio už adatos smaigalį plotelio ir visiškai atgimtų sužadindamas žemės vaisingumą. Tą patį aš sakau apie žmogų, kuris tapo niekiu sau, Dievui ir visai kūrinijai; jis pasitraukė į gelmes, ir į jį turi visiškai įsilieti Dievas, arba jis nėra Dievas! Aš prisiekiu amžinąja Dievo tiesa: Dievas visa savo galia privalo nepaliaujamai lietis į kiekvieną iki pačių gelmių savęs atsižadėjusį žmogų, išsilieti

visas iki galo, kad nepasiliktų sau nei savo gyvenimo, nei savo esmės, nei savo prigimties, netgi savo dieviškumo; jis vaisingai privalo visas įsilieti į Dievui atsidavusį ir gelmes pasiekusį žmogų ir duoti vaisių.

Šiandien, eidamas pas jus, aš vis mąsčiau, kaip galėčiau jums suprantamai išdėstyti savo pamokslą, ir sugalvojau vieną palyginimą: jeigu jūs įstengsite jį suprasti, tuomet suprasite visų mano pamokslų, kuriuos esu pasakęs, prasmę ir esmę. O palyginimas yra susijęs su mano akimi ir medžio gabalu. Nesvarbu, ar akis atsimerkusi, ar užsimerkusi, ji vis tiek yra ta pati akis. Ir medžio gabalas nei sumažėja, nei padidėja žiūrint į jį. Dabar klausykite! Tarkim, jog akis yra pati savaime kaip kažkas vieninga ir uždara, ir tik žiūrėdama ji atsimerkia ir nukreipia savo žvilgsnį į medį: tiek medis, tiek akis lieka tuo, kuo buvę, bet vis dėlto žiūrėjimas juos suvienija taip, jog mes galime sakyti, kad akis yra medis, o medis yra akis. Jei medis būtų nematerialus ir kažkas grynai dvasiška, kaip mano akies regėjimas, tuomet mes galėtume pagrįstai teigti, kad žiūrėjimo veiksmas medį ir mano akį suvienija į vieną nedalomą esinį. O jei tai galioja kūniškajam pasauliui, tai juo labiau galioja dvasinei sričiai! Galite taip pat įsidėmėti, kad tarp mano akies ir anapus jūros esančios avies, kurios aš niekada nemačiau, akies yra kur kas daugiau bendra nei tarp mano akies ir mano ausies, nors jos abi priklauso tai pačiai būtybei. Taip atsitinka todėl, kad avies akis

atlieka tą patį veiksmą kaip ir mano akis. Todėl aš joms priskiriu daugiau bendrumo – būtent veiksmo vienovę, – nei savo akiai ir ausiai, kurių veiksmai neturi nieko bendra.

Aš taip pat esu kalbėjęs apie sielos šviesą, nesukurtą ir nesukuriamą. Šitą šviesą aš įpratęs visuomet paminėti savo pamoksluose. Šita šviesa tiesiogiai, atvirai, grynai priima Dievą tokį, koks jis yra pats savaime, – ji priima jį *Dievo gimimo veiksme!* Iš tikrųjų galiu taip pat teigti, kad ši šviesa vieningesnė su Dievu nei su kuria nors iš sielos galių, nors kartu su jomis ji priklauso tai pačiai būtybei. Vis dėlto mano sieloje, kaip vienoje būtybėje, šita šviesa nėra viršesnė už kokį nors žemiausią, grynai juslinį sugebėjimą – klausą ar regėjimą, ar kurią kitą galią, galinčią kentėti nuo alkio, troškulio, šalčio ar karščio. Taip atsitinka todėl, kad būtybė yra paprasta. Jei mes sielos galias imame kaip vienos būtybės galias, tuomet jos visos yra viena ir visos vienodai panašios, o jei traktuojame jas pagal jų veiksmus, tuomet viena yra kur kas kilnesnė ir pranašesnė už kitą.

Todėl aš sakau: tegul žmogus nusigręžia nuo savęs paties ir nuo visos kūrinijos – ir kiek tu tai padarai, tiek pasieki vienybę ir palaimą toje sielos kibirkštėlėje, kuri nesusijusi nei su laiku, nei su erdve. Ši kibirkštėlė priešinasi visai kūrinijai ir trokšta tik Dievo, tokio gryno, koks jis yra pats savaime. Ji nepasitenkina nei Tėvu, nei Sūnumi, nei Šventąja Dvasia, nei, trumpai tariant, trimis Asmenimis,

kol kiekvienas iš jų egzistuoja kaip atskira esybė. Taip, aš teigiu, kad šita šviesa nepasitenkina ir joje gimstančia vaisingąja dieviškąja prigimtimi. Maža to, ir tai skamba dar nuostabiau, aš labai rimtai teigiu, kad šiai šviesai neužtenka ir paprastos, savyje rymančios dieviškosios esmės, nieko neduodančios ir nieko neimančios; ji nori žinoti, iš kur ši esmė, ji nori prasiskverbti į pačią gelmę, į tylią dykumą, kurioje neįžvelgsi jokios atskirybės, nei Tėvo, nei Sūnaus, nei Šventosios Dvasios. Tik toje gelmėje, kur viskas yra svetima, ši šviesa jaučiasi patenkinta ir priklausanti jai labiau nei sau pačiai, nes šita gelmė yra viena nedaloma tyla, nejudėdama rymanti pati savyje. Ir ši nejudamybė verčia judėti visus daiktus, teikia gyvybę visiems, gyvenantiems protingai, pasinėrusiems į save.

Tepadeda mums Dievas, kad mes šia prasme gyventume protingai! Amen.

KAIP AUŠROS ŽVAIGŽDĖ

Wie ein Morgenstern

„Kaip aušros žvaigždė tarp debesų, kaip šviečia savo laiku pilnatis ir kaip žiba saulė, taip jis spindėjo Dievo šventovėje“ *(Sir 50, 6–7)*.

Dažniausiai šie žodžiai yra skiriami šventiems ir dieviškiems mokytojams, kurie doru gyvenimu ir dieviškuoju menu buvo žemiškųjų širdžių, prisirišusių prie kūrinijos, bejėgiško nežinojimo tamsoje ir migloje it neregiai išklydusių iš kelio į amžinąją palaimą, šviesa ir žibintas. Tokiu mokytoju reikėtų laikyti šventąjį tėvą, kurį mes šiandien prisimename šventojo Domininko[1] vardu, krikščionybės ramstį ir Pamokslininkų ordino, kurį jis sumanė ir įkūrė Dievo žodžiui skleisti ir vargšams nusidėjėliams pagelbėti, steigėją.

Kaip aušros žvaigždė jis spindėjo Dievo šventovėje, sako Šventasis Raštas. Pirmiausia aš imuosi nagrinėti paskutiniuosius žodžius „Dievo šventovėje“. Kas yra Dievas ir kas yra Dievo šventovė? Kartą susirinko dvidešimt keturi mokytojai[2], kurie mėgino susitarti dėl to, kas yra Dievas, bet nepajėgė to

padaryti. Sutartu laiku jie susibūrė dar kartą, ir kiekvienas išsakė savo nuomonę. Dabar pateiksiu dvi ar tris iš jų. Vienas pasakė: „Dievas yra tai, palyginti su kuo praeinantys ir laikini dalykai yra niekas". Antrasis pasakė: „ Visa, kas turi būtį *(Dasein)*, gauna ją iš jo ir yra nykstamai maža, palyginti su juo". Trečiasis tarė: „Dievas yra kažkas aukščiau už visą būtį". Ketvirtasis: „Dievas yra kažkas, kas amžinybėje nedalijamas ir neapibūdinamas pats savyje veikia; jam nereikia nieko, o jo reikia visiems". Ir penktasis: „Dievas yra savęs paties pažinimu užsiėmęs protas".

Aš praleidžiu pirmąją ir abi paskutiniąsias mintis ir pereinu prie trečiosios, – kad Dievas yra kažkas, kas būtinai turi būti aukščiau už būtį, todėl visa, kas egzistuoja laike arba erdvėje, nesusiję su Dievu. Jis pats yra aukščiau už juos. Dievas yra visos kūrinijos būtis, jeigu jis turi esmę, tačiau kartu jis yra aukščiau už kūriniją. Juk kas daugelyje daiktų yra viena ir tas pat, tas būtinai yra aukščiau už daiktus. Kai kurie mokytojai mano, kad siela yra tik širdyje. Tačiau taip nėra, daugelis mokytojų klysta: siela yra visa ir nedalijama, ar ji būtų pėdoje, ar akyje, ar bet kurioje kitoje kūno dalyje. Arba imkime laiko atkarpą, dieną, šią ar vakarykštę; bet aš imu *Dabar* (*das Jetzt*), kuris apima savyje visą laiką! Dabar, kuriuo Dievas sukūrė pasaulį, yra tas pats Dabar, kuriuo šią akimirką aš kalbu, jis lygiai taip pat arti, kaip vakarykštė diena. Ir Paskutiniojo teismo diena yra amžinybėje lygiai taip pat arti jo,

kaip vakarykštė diena. Vienas iš mokytojų taip pat sakė, kad „Dievas yra kažkas, kas nedalijamas veikia pats savyje amžinybėje, kam nereikia jokios pagalbos ar įgūdžių, bet kurio reikia visiems daiktams ir kurio visi daiktai siekia kaip galutinio tikslo". „Šis galutinis tikslas neturi jokio apibrėžtumo": jis pranoksta visus apibūdinimus ir ištirpsta toliuose. Šventasis Bernardas[3] pritaria: „Mylėti Dievą – šita būsena neturi apibūdinimo". Gydytojas, norintis pagydyti ligonį, turi omenyje ne kokią nors konkrečią sveikatos būklę, o tam tikrą būdą, kuriuo jis tikisi ligonį pagydyti, bet kiek jis tikisi jį pagydyti, šitai tiksliau neapibūdinama; jis tik nori jį pagydyti tiek, kiek paprastai gali. Kaip mes turime mylėti Dievą? Taip pat kiek kiekvienas galime, bet tiksliau šito neįmanoma apibūdinti.

Daiktų veikimas priklauso nuo jų būties, ir niekas negali veikti anapus savo būties. Ugnis dega tik tol, kol yra malkų. Tačiau Dievas veikia anapus būties, toliuose, kur jis gali judėti. Jis viešpatauja nesukurtoje *(unseienden)* būtyje! Kol būties nebuvo, Dievas buvo ir dirbo: jis tapo kūrėju, nes nebuvo jokios būties! Didieji mokytojai moko, kad Dievas yra „bevardė būtis", bet taip nėra! Jis yra aukščiau už būtį taip, kaip vyriausiasis angelas yra aukščiau už uodą. Aš teigiu, kad vadindamas Dievą būtimi klysčiau taip pat, kaip vadindamas saulę balta ar juoda! Vienas mokytojas – ne kas kitas, o šventasis Dionisijas – sako, kad Dievas nėra nei tas, nei anas. Jei kas įsivaizduoja pažinęs Dievą ir susidaręs kokį

nors jo vaizdinį, tai galbūt jis ką nors pažįsta, bet tik ne Dievą!

Ne tokie žymūs mokytojai mokyklose moko, kad visą būtį sudaro dešimt rūšių *(Arten)*[4]. Aštuonių iš jų jie visiškai netaiko Dievui. Taip pat ir paskutiniosios dvi nebūdingos Dievui, o vis dėlto jis nė vienos iš jų nestokoja. Pirmoji, apimanti daugiausiai būties, ta, per kurią visi daiktai įgyja būtį, vadinama *substancija*. O paskutinioji, turinti mažiausiai būties, vadinama santykiu. Tačiau ji glūdi Dieve visiškai taip pat, kaip ir ana pirmoji: jos turi tokį patį pirmavaizdį Dieve. Visi daiktai turi tokį patį pirmavaizdį Dieve, tačiau tai yra skirtingų daiktų pirmavaizdžiai! Aukščiausiasis angelas, siela, uodas – visi turi tokį patį pirmavaizdį Dieve.

Taigi, kai aš aiškinu, kad Dievas nėra būtis, kad jis yra aukščiau už būtį, aš neneigiu jo būties, tačiau sutaurinu ir išaukštinu ją jame. Jeigu aš imu varį kaip sudedamąją aukso dalį, tai varis tebėra varis, tačiau tauresnis, nei jis yra pats savaime.

Šventasis Augustinas sako, kad Dievas yra visagalis ir vis dėlto ne „visagalybė“, išmintingas ir vis dėlto ne „išmintis“, geras ir vis dėlto ne „gėris“. Dievas nėra nei būtis, nei gėris! Gėris yra prisišliejęs prie būties ir nėra platesnis už ją: nebūtų būties, nebūtų ir gėrio. Būtis yra netgi grynesnis apibūdinimas negu gėris! Dievas nėra nei geras, nei geresnis, nei geriausias! Kas teigia, kad Dievas yra geras, tas klysta taip pat, kaip saulę vadindamas juoda.

Juk pats Dievas sako: „Niekas nėra geras – tik vienas Dievas!“ (plg. *Mt 19, 17*) Kas yra „geras“? Tas, kuris dalijasi su kitais! Juk geru žmogumi mes vadiname tą, kuris dalijasi su kitais ir teikia jiems naudą. Dėl to vienas pagonių mokytojas sako, kad šia prasme atsiskyrėlis nėra nei geras, nei blogas, nes jis nesidalija su kitais ir nėra naudingas žmonėms. Žinoma, Dievas yra didysis dalytojas. Kūriniai nesidalija vienas su kitu savo būtimi, nes jie patys savaime yra niekas: visa, ką jie dalija, gauna iš kitų. Jie negali atiduoti patys savęs: saulė atiduoda savo šviesą ir neabejotinai lieka savo vietoje, liepsna atiduoda savo karštį ir neabejotinai lieka liepsna! Tačiau Dievas dalijasi savo būtimi, nes tas, kas jis yra, jis yra pats savaime. Iš visų dovanų, kurias jis dovanoja, pirmiausia jis dovanoja pats save: jis dovanoja save kaip Dievas, nes jis yra Dievas, ir dovanoja tiek, kiek jo gali priimti. „Kiekviena gera dovana, – sako šventasis Jokūbas, – ateina iš aukštybių, nužengia nuo šviesybių Tėvo“ *(Jok 1, 17)*.

Kai mes suvokiame Dievą kaip būtį, mes įsivaizduojame jį gyvenant tarytum savo pilyje, nes būtis glūdi Dieve, o Dievas gyvena šioje savo pilyje. Kai mes Dievą suvokiame kaip gėrį, tai įsivaizduojame jį gyvenant savo pilyje, nes gėris irgi glūdi Dieve ir Dievas gyvena šioje pilyje. Kurgi tuomet Dievas yra „savo šventovėje“? *Protas* yra Dievo šventovė, tenai jis gyvena ir spindi neprilygstama šviesa. Niekur Dievas neturi geresnių namų kaip savo proto šven-

tovėje: tik tenai jis rymo tyloje, nepasiekiamas visiems. Grynuoju savęs pažinimu Dievas pažįsta save pats savyje, kaip penktasis mokytojas yra pasakęs: „Dievas yra protas, gyvas savęs pažinimu".

Bet Dievą mes suvokiame sieloje, kuri turi šio proto lašelį, kibirkštėlę, gyslelę. Siela turi įvairių galių. Viena iš jų, veikianti žmogaus kūne, rūpinasi viršikinimu ir dirba daugiau naktį nei dieną; jos dėka žmogus pilnėja ir auga. Taip pat siela turi kitą galią, veikiančią žmogaus akyje, dėl to akis yra tokia subtili, tiksli ir švelni, kad suvokia daiktus ne tokius grubius, kokie jie yra patys savaime, bet juos iš pradžių atsijoja ir susmulkina ore bei šviesoje. Taip atsitinka dėl to, kad akis turi savyje sielą. Kita galia padeda sielai suprasti. Ši galia leidžia įsivaizduoti dabar nesamus daiktus, tad aš galiu juos gerai matyti, lyg regėčiau savo akimis, o gal net ir geriau. Pavyzdžiui, aš galvoju apie rožę vidury žiemos, kai nėra jokių rožių. Būtent šitos galios dėka siela kuria nebūtyje; tai ją sieja su Dievu, kuris taip pat kaip Kūrėjas viešpatauja nebūtyje! Mylėdama Dievą, siela suvokia jį apgaubtą gėrio skraiste. Vienas pagonių mokytojas sako, kad mylinti Dievą siela suvokia jį apgaubtą gėrio skraiste. (Apskritai taip mano visi mano anksčiau minėti pagonių mokytojai, pažįstantys tik gamtos šviesoje, tačiau aš dar nepriėjau prie šventųjų mokytojų, kurie pažįsta kur kas aukštesnėje minčių šviesoje.) Tačiau protas nutraukia šią skraistę ir suvokia gryną Dievą, be gėrio, būties ir visų vardų.

Kartą mokykloje aš pasakiau, kad protas yra aukščiau už valią, nors abu priklauso šiai gamtos šviesai, bet vienas iš mokytojų kitoje mokykloje mokė, kad valia yra aukščiau už protą, nes valia, jo manymu, suvokia daiktus tokius, kokie jie yra patys savaime, o protas – tokius, kokie jie yra jame. Tai yra tiesa: pati akis yra kažkas aukščiau nei akis, tik nupiešta ant sienos. Vis dėlto aš teigiu, kad protas yra aukščiau už valią: valia suvokia Dievą apgaubtą gėrio skraiste, protas suvokia jį gryną, be gėrio ir būties. Gėris yra Dievą dengiantis rūbas, ir tokį valia jį suvokia. Jei Dievas neturėtų gėrio rūbo, mano valiai jis nerūpėtų. Jei karūnavimo dieną karalius prašytų, kad jį aprengtų pilkais rūbais, tai jis nebūtų tinkamai aprengtas! Aš taip pat niekada neprašau, kad Dievas mane padarytų laimingą savo gėriu, nes jis to negali padaryti! Aš taip pat nesu laimingas dėl to, kad Dievas yra protas, bet esu laimingas galėdamas jį pažinti. Aš tik teigiu, kad protas vis dėlto yra geriau už valią, nes jis nutraukia gėrio skraistę nuo Dievo ir suvokia jį gryną, be gėrio, be būties ir be visų vardų.

Dievo protas, vieno mokytojo žodžiais tariant, yra tai, nuo ko priklauso angelo esmė ir gyvenimas. Galima paklausti, kur slypi tikrosios jo esmės atvaizdas: veidrodyje ar ten, iš kur jis yra kilęs? Aš atsakau: jo atvaizdo vieta labiau yra ten, iš kur jis yra kilęs. Kai veidrodis stovi priešais mane, aš matau jame savo atvaizdą, bet jam nukritus ant žemės atvaizdas dingsta: vadinasi, mano atvaizdas yra ma-

nyje, iš manęs ir su manimi. O angelo esmė remiasi tuo, kad Dievas yra kaip prieš ją stovintis protas, kuriame ji pažįsta save.

„Kaip aušros žvaigždė tarp debesų", *quasi stella matutina*. Pradžioje vartoju žodelį *„quasi"*, reiškiantį „tarsi". Šis „tarsi" skamba visuose mano pamoksluose. Vaikai mokykloje tai vadina „priežodžiu". Tikrieji pavadinimai, kuriais galima apibūdinti Dievą, yra Žodis ir Tiesa. Pats Dievas vadina save Žodžiu, o šventasis Jonas sako: „Pradžioje buvo Žodis" *(Jn 1, 1)*, turėdamas omenyje, kad mes esame šio Žodžio priežodžiai!

„Kaip aušros žvaigždė". Tai yra Frėjos žvaigždė, Venera, pagal kurią mes vadiname penktadienį[5]. Ji turi keletą vardų: kai ji pateka prieš saulėtekį, mes vadiname ją aušros žvaigžde, o kai teka po saulėlydžio – vakarine. Vienu metu ji slenka viršum saulės, kitu – apačioje. Iš visų žvaigždžių ji vienintelė visada yra vienodai arti saulės, niekada nuo jos nenutolsta. Ši žvaigždė mums byloja, jog žmogus, norėdamas ateiti pas Dievą, visada privalo būti šalia jo ir jo akivaizdoje, kad niekas jo neatitrauktų nuo Dievo – nei laimė, nei nelaimė, nei kokie nors kūriniai.

Toliau eina palyginimas: „kaip šviečia savo laiku pilnatis". Mėnulis valdo drėgmę gamtoje. Pilnas jis yra arčiausiai saulės, iš kurios jis tiesiogiai gauna šviesą. Vis dėlto, būdamas arčiau žemės nei kuri nors žvaigždė, jis patiria dvejopą žalą: jis yra blyškus ir dėmėtas, ir jis netenka savo šviesos. Didžiausią galią jis turi tuomet, kai yra labiausiai

nutolęs nuo žemės, nes tuomet jis stipriausiai traukia jūrą; artėdamas prie žemės jis mažėja, todėl silpniau traukia jūrą. Kuo aukščiau siela pakyla virš žemiškų dalykų, tuo ji darosi stipresnė! Taigi, kas pažintų kūrinius, tam daugiau nereikėtų gilintis į pamokslus. Kiekvienas kūrinys yra pilnas Dievo ir yra knyga!

Žmogus, kuris nori suprasti, apie ką mes čia kalbame, turi būti – į tai aš ir kreipiu savo kalbas – „kaip aušros žvaigždė“, visada Dievo akivaizdoje, visada šalia jo ir vienodai arti jo, pakilęs virš visų žemiškųjų dalykų. Jis turi būti *Žodžio priežodis*.

Yra vienas Žodis, kuris yra ištartas: tai angelas, siela ir visa kūrinija. Yra antras Žodis, kuris yra mąstomas, bet neištartas; aš dar galiu susidaryti jo sąvoką. Ir yra dar trečias Žodis, neištartas ir nemąstomas, niekada neišeinantis išorėn. Bet jis yra amžinai tame, kuris jį taria: Tėve, nes jis taria jį; jis visuomet yra suvokiamas kartu kaip išeinantis ir kaip viduje pasiliekantis.

Taip pat sieloje yra protas, kurio visa veikla yra nukreipta į vidų. Kuo jis subtilesnis ir dvasiškesnis, tuo labiau ir stipriau jis veikia vidų. Kokiu mastu proto veikla yra labiau nukreipta į vidų, tokiu mastu jis veikia, kad priartintų prie Dievo. Su kūniškais dalykais yra kitaip: kuo jie stipresni, tuo labiau jie kreipia į išorę, į pasaulį, tolina nuo Dievo, kaip ir medžio vaisiai, kurie iš pradžių slypi jo viduje, vėliau išsiskleidžia žiedais ir pagaliau pakimba ant medžio šakų! Priešingai, kuo protas yra stip-

resnis ir subtilesnis, tuo labiau tai, ką jis pažįsta, yra sujungta į vienovę ir viena su juo.

Dievaži, palaima priklauso tik nuo į vidų nukreiptos proto veiklos. Kur yra amžinai viduje pasiliekantis Žodis, ten turi būti ir kilnioji siela kaip priežodis ir dirbti kartu su Dievu tuos pačius darbus. Kur glūdi Dievo palaima – grynajame, save audžiančiame pažinime, – ten ir kilnioji siela turi rasti ir patirti palaimą, – kaip tik ten, kur glūdi Dievo palaima!

Tepadeda mums Tėvas, šis Žodis ir Šventoji Dvasia, kad mes visuomet galėtume būti šio Žodžio priežodžiai! Amen.

APIE DIEVO KARALYSTĘ

Vom Gottesreich

„Jūs pirmiausia ieškokite Dievo karalystės ir jo teisybės, o visa tai bus jums pridėta“ *(Mt 6, 33)*. Kai Kristus mums liepia ieškoti Dievo karalystės, tai mums reikia išsiaiškinti, kas tai per karalystė. Iš jūsų reikalaujama rimto bendradarbiavimo. Dievo karalystė – tai jis Pats visu savo tikrumu! Bet, kita vertus, šitą karalystę mes aprėpiame savo sieloje! Todėl Kristus ir sako: „Dievo karalystė yra jumyse“.

Taigi nūnai atkreipkite dėmesį į šią pirmąją karalystę! Dieviškuosius dalykus išmanantys mokytojai teigia, jog šios Dievo karalystės ypatumas yra esmės vienovė esant asmenų Trejybei. Klausimas toks: kur yra tikroji Dievo palaimos buveinė? Į jį atsakydami mes sakome: nors Dievo palaima yra jame ta pati, bet, mūsų supratimu, Dievas yra nepalyginti palaimingesnis esmės vienovėje nei asmenų Trejybėje. Tai mes ir norime įrodyti. Tad pradedame nuo dieviškųjų asmenų atsiradimo.

„Pradžioje buvo žodis" (Jn 1, 1), – taip pradeda šventasis Jonas. Šita pradžia arba Žodžio šaltinis yra Dievas Tėvas, kaip jau aiškino Augustinas. Kyla klausimas: galbūt ir Tėvas turi pradžią? Ir į tai mes atsakome: taip! Bet jo pradžia yra pirminė ir neišvestinė. Tai aš ir noriu įrodyti.

Teologai sako, jog Dievybėje reikia skirti esmę *(Wesen)* ir jos įkūnijimą *(Verwirklichung)*. Esmė dieviškumo srityje žymi Dievybę siauresne prasme ir yra pirma, ką mes suvokiame Dieve. Dievybė pakloja pamatą tolesniam dieviškajam tobulinimuisi. Todėl ji yra pati savyje nekintanti vienovė ir tvyranti tyla; bet kartu ji yra visų ypatybių versmė, ir todėl aš teigiu, kad ji būtinai yra *praversmė (Erquillen)*. Šitą pirmąją apraišką mes vadiname esme, nes tinkamiausias pasakymas ir pirmasis apibūdinimas, kurį galima pritaikyti Dievybei, yra: ji *esti (west)*. Tačiau šita esmė gryniausia to žodžio prasme, kuria Dievas iš tikrųjų yra esantysis *(Wesende)*, dar nereiškia, kad esmė jau yra Dievas.

Ką mes dar galime išmąstyti apie Dievo kilmę? Taigi, pavadinę jį būtinai praversme, mes pateikiame artimiausią jo apibūdinimą: kadangi Dievybė iš esmės yra protas, tai dieviškoji esmė kyla iš Dievybės kaip abstraktus *kita (ein Anderes)*. (Kita ir vis dėlto ne kita, nes šis ypatingumas yra gryna abstraktybė, o ne kas nors daiktiška.) Galima paklausti: kuris iš šitų apibūdinimų tinka Tėvo asmeniui? Mūsų atsakymas yra toks: esmė Dievybėje, tik dabar jau ne kaip neapibūdinama esmė, o

kaip kuriančioji sąvoka. Tai yra tolimesnis apibūdinimas, išskiriantis Tėvą kaip dieviškąjį asmenį. Tačiau Tėve jau glūdi visa Dievybės pilnatvė. Taigi pirmasis Asmuo atsiranda iš Dievybės savaime, o ne dėl praversmės veikimo, nes pastaroji dar nėra pati sau valdovė.

Tad kai šventasis Jonas sako: „Pradžioje buvo Žodis“, šito nereikia suprasti taip, kad ši pradžia yra Dievybė ar dieviškoji esmė, bet kad tik Tėvas yra pirminė veikiančioji Sūnaus priežastis.

Dabar panagrinėkime, kaip Tėve jau glūdi ir Sūnus. Kai Tėvas žvelgia savęsp, tai jame dar glūdinčią, bet jau išorėn besiveržiančią dieviškąją prigimtį jis suvokia kaip veikiantįjį pradą. Prie šios esmės kaip prie kuriančiosios jėgos, prie prigimties, prisijungia būtis pati savaime *(das Für-sich-sein)*. Šita prigimtis, kuri Tėve glūdi kaip veikiančioji, Sūnuje glūdi kaip priimančioji ir suskyla į dvi savarankiškas esmes *(zwei Eigenwesen)*. Taip iš Tėvo Sūnus gauna visą dieviškumą, o kuomet, suvokęs asmenų skirtingumą, žmogus supras esant vieningą prigimtį, tuomet jis supras, kas yra laikino gimimas iš laikino, o dieviško – iš dieviško.

Šitaip beformė esmė įgijo pavidalą. Šventieji ir mokytojai sako: kaip asmenys gauna pradžią iš dieviškosios esmės, taip ir esmė pirmiausia kyla iš asmenų. Ir atvirkščiai – asmenys randasi per atitinkamą esmės skirtingumą: kaip sąvoka „gimdantysis“ akivaizdžiai apibūdina Tėvą, taip sąvoka „gimusysis“ akivaizdžiai apibūdina Sūnų. „Gimdanty-

sis“ ir „gimusysis“ yra paskutiniai apibūdinimai, dar susiję su dieviškąja esme: tai yra papildomos ir nesavarankiškos jos savybės.

„Tas Žodis buvo pas Dievą“ (Jn 1, 1). Dabar atkreipkite dėmesį, kad Žodis, ar iš Tėvo gimęs Sūnus, nors ir tebeglūdi esmėje, kartu išsiskiria kaip asmuo!

Kiekvieną protingą sąvoką – taip moko mokytojai – atitinka suprantamas žodis. Kai Dievas Tėvas vidujai suvokia pats save, jo tikroji prigimtis tampa jo supratimo objektu: Tėvas stebi save. Taip savo prigimtį jis papildo dar vienu apibūdinimu, kuris vadinamas *savimone (Sich-bewußt-werden).* Šia prasme Sūnus savo esme lieka pas Tėvą, ir kartu jis stovi prieš jį kaip asmuo pagal dvejopą šio vyksmo apibūdinimą. Taip gimsta Sūnus ir išeina iš Tėvo širdies, „Žodis“ yra ištariamas. Kaip byloja amžinoji išmintis, „aš išėjau iš Aukščiausiojo lūpų“, t.y. mane pagimdė savo tikrosios esmės kaip dieviškojo Tėvo esminio žodžio suvokimas.

Vadinasi, „tas Žodis buvo pas Dievą“ reiškia: kaip atskiras asmuo šalia Tėvo, kaip mes ir aiškiname.

Įsidėmėkite, kaip toliau iš šių dviejų asmenų sąjungos gimsta Šventoji Dvasia. Štai mokytojų aiškinimas: kai Tėvas iš meilės išsilieja į Sūnų, tai ir čia įsižiebia meilė, ir nuo šios akimirkos jis kaip Sūnus vėl išsilieja į Tėvą. Šis abipusis išsiliejimas iš meilės sukuria bendrą Tėvo ir Sūnaus dvasią.

Kyla klausimas: ar Šventoji Dvasia ta pačia prasme yra tolimesnis dieviškosios prigimties apibūdinimas, kaip ir Sūnus? Į tai mes atsakome: ne, nes tuomet ji, kaip ir Sūnus, turėtų kilti iš dieviškosios prigimties veiklumo *(Regsamkeit)*. Tačiau taip nėra, nes tada Dievybėje būtų du Sūnūs! Priešingai, būdinga Šventosios Dvasios savybė pirmiausia yra apdovanoti dieviškąja prigimtimi: jos išėjimas priklauso laisvai valios sričiai. Kadangi tik Sūnus pagal savo kilmę yra Dievo paveikslas *(Ebenbild)*, o ne Šventoji Dvasia, tai ir abipusiai mainai vyksta tarp gimdančiojo ir gimusiojo, o ne su Šventąja Dvasia.

Visame tame, kilnioji siela, pasistenk protu surasti Dievo karalystę. Juk šventasis Jonas sako: „*Ir Žodis buvo Dievas*“ *(Jn 1, 1)*. Tai mums liudija asmenų vienumą dieviškojoje esmėje. Pirmyn, kilnioji siela, pakilk į dieviškąjį stebuklą! Ak, į šią kilnią draugiją, kur trys asmenys susijungę į vieną vienintelę esmę. Tik čia, tokioje visiškoje vienovėje, kur Dievas yra aukščiau už visas esybes, jis pats savaime yra karalystė.

Čia norisi paklausti: ar dieviškojoje esmėje kaip tokioje, be skiriamųjų apraiškų, kurias mokytojai vadina amžinomis gyvenimo formomis, negali glūdėti Dievo ir kartu kūrinijos palaima? Į tai mes atsakome: ne, nes esmė grynąja prasme yra ta pati Dieve ir kūrinijoje. O Dievo, taip pat ir sielos palaima priklauso nuo dieviškosios esmės, apimančios visus apibūdinimus, kuriuos mes pavadinome amžinomis gyvenimo formomis – jos pirmiausia ir įkūnija šią esmę.

Vis dėlto kai kurie mokytojai sako: sielai visiškai užtenka sutelkti dėmesį tik į vieną iš šių pavidalų, kitus palikus nuošalyje, ir ji bus laiminga. Bet taip nėra, nes tuomet kiekvienas šitas pavidalas, be kitų ir atskirtas nuo esmės, turėtų remtis pačiu savimi, o tai yra neįmanoma. Todėl šis teiginys yra neteisingas! Priešingai, sielos palaima yra grindžiama tuo, kad ji šitas amžinas gyvenimo formas, išskaidytas Dievo esmės apraiškas suvokia kaip vieną visumą. Čia nėra jokio dalijimo, čia Dievas yra antesmis Vienis *(das überwesentliche Eine):* palaima pats sau ir visai kūrinijai Dievybės įsikūnijimo pilnatvėje! Žinokite, kad pats Dievas šioje vienovėje skirtybes suvokė kaip vieną glaudžiai susietą visumą! Šioje vienovėje jis yra laisvas: Dievybė niekada nedaro to ar ano – Dievas pirmiausia kuria visus daiktus. Kur Dievas yra kūrėjas, ten jis yra įvairiopas ir pažįsta visą įvairovę; kur jis yra Vienis, ten jis yra laisvas nuo bet kokio veikimo, tačiau tik šitoje būties vienovėje jis pažįsta, kas jis yra iš tikrųjų, pats savaime.

Štai ką reiškia „Žodis buvo Dievas" – esmės vienovę. *Pradžioje Žodis buvo pas Dievą* kaip lygus jam išmintimi, tiesa, gėriu, visomis esmiškomis tobulybėmis; tai siekia amžinas gyvenimo formas, dieviškosios esmės pavidalus ir pilnatvę.

Štai taip reikia suprasti antesmę vienovę Dievo karalystėje, kurios ieško dvasia, kad ją pažintų ir jos siektų.

Kita vertus, sielą mes suprantame kaip Dievo karalystę, nes siela yra sukurta panaši į Dievybę.

Todėl visa, kas čia pasakyta apie Dievo karalystę, kadangi pats Dievas yra šita karalystė, galima iš tiesų pasakyti ir apie sielą. „*Visa per Jį atsirado*" *(Jn 1, 3)*, – toliau sako šventasis Jonas. Čia turima omenyje siela, nes siela yra *visa*. Ji yra visa, nes ji yra Dievo paveikslas. Tokia būdama, ji taip pat yra Dievo karalystė. Ir kaip Dievas pats savaime yra neturinti pradžios Esatis *(Wesender)*, taip sielos karalystėje jis yra neturinti pabaigos Esatis. Todėl, sako vienas mokytojas, Dievas yra sieloje, nes ja remiasi visa Dievo būtis. Kai Dievas yra sieloje, tai yra aukštesnis būvis nei tada, kai siela yra Dieve: dėl to, kad ji yra Dieve, ji dar nėra palaiminga, bet ji yra palaiminga dėl to, kad Dievas yra joje. Patikėkite: Dievas pats yra palaimingas sieloje! Nors kurdamas sielą Dievas išeina pats iš savęs, kartu jis įsitvirtina joje taip, kad ir savo dieviškąjį lobį, ir savo dieviškąją karalystę jis sudeda į sielą: „Su dangaus karalyste yra kaip su dirvoje paslėptu lobiu", – sako Kristus *(Mt 13, 44)*. Ši dirva yra siela, kurioje paslėptas Dievo karalystės lobis. Todėl Dievas ir visa kūrinija yra palaimingi sieloje.

Tai, ką mes kalbame apie sielą, jai tinka tiek, kiek ji yra Dievo paveikslas, todėl išsiaiškinkime, kuo yra grindžiamas šis panašumas į Dievą. Galiomis, atsako vienas mokytojas, ir paprastai tai laikoma teisingu atsakymu. Tačiau toks teiginys įtikina tik tada, kai jis yra teisingai suprantamas: jei manoma, kad galios yra kažkas atskira, tuomet tai nė-

ra galutinė tiesa; jei manoma, kad jos yra aukščiausia, ką gali pasiekti siela – susiliejimas į vienovę, – tuomet šis teiginys teisingas.

Būtent čia, tokiame dieviškajame vyksme, sielai derėtų dar kartą – dvasiškai, be jokio tarpininko pagalbos – žvilgtelėti į dieviškąją prigimtį. Šiame vyksme ji įvaldo savo antgamtišką esmę Dieve. Šiame vyksme sielos pirmavaizdžiui visi dalykai yra dieviški, nes šis pirmavaizdis savo būdingiausiu veiksmu iš esmės yra pats Dievas ir yra palaimingas. Bet ne savo sąmonei: tą akimirką, kai jis žvelgia savęsp ir regi save, jis kartu suvokia ir Dievą kaip betarpiškai esantį jame. Todėl iš esmės jis yra palaimingas pats savaime savo sąmonei, bet dėl dieviškosios esmės. Vienas mokytojas sako: šis pirmavaizdis kyla tiesiogiai iš Dievo, ir tą pačią akimirką proto veiksmu jis suvokia save kaip neatskiriamai esantį Dieve. Vadinasi, jo kilmę ir glūdėjimą dieviškoje esmėje protas suvokia kaip dvi to paties dvasinio vyksmo puses.

Žinokite, dievaži, kad siela čia, savo pirmavaizdyje, niekada nepažino nieko baigtinio kaip kažko baigtinio, jai neegzistavo nei laikas, nei erdvė, nes sielos pirmavaizdyje visi dalykai yra Dievas. Rūgštu ir saldu, gera ir bloga, maža ir daug – viskas šiame pirmavaizdyje yra tas pat. Kaip mažai keičiasi dieviškoji prigimtis nuo viso to, kas susiję su baigtinumu, taip mažai ir šis pirmavaizdis keičiasi nuo viso to, kas įžengė į laiką, nes jis viską suvokia ir elgiasi pagal Dievybės gyvenimo dėsnį.

Čia galima paklausti: jei ši karalystė yra mumyse, kodėl mes jos nepažįstame?

Į tai mes atsakome taip: kadangi siela iš prigimties linksta prie kūrinijos, visi jos veiksmai kyla iš baigtinių dalykų vaizdinių. (Ir todėl daugelis mano, kad šis pirmavaizdis taip pat priklauso šiai sričiai. Nieko panašaus! Tokie žmonės beviltiškai menkai nutuokia apie kilnią sielos prigimtį!) Šitas veiksmas baigtybėje yra tik paprasto intelekto dalykas. Nors ši veikla ir kyla iš aukščiausios mąstymo galios, ji prasideda nuo proto vaizdinio, kurio turinį nulemia fantazijos vaizdinys, bet iš esmės tas aukščiausiasis, Dievą regintis pirmavaizdis, kuris taip praturtina sielą, kad ji įstengia suprasti visų dalykų tiesą. Prie šios intelekto veiklos tuoj pat prisijungia paprasta valia, esanti ne kas kita, kaip jausmų trauka. Štai taip paprastas intelektas laiko daiktus kažkuo tikra, o paprasta valia laiko juos gėriu! Taigi daiktai visuomet yra savo pačių veiklos objektas. Todėl jie dar pernelyg nutolę nuo Dievo, nes Dievas nėra nei geras, nei tikras. Lygiai kaip Dievas yra nutolęs ir atsiskyręs nuo viso to, ką gali suprasti kūrinija, taip atsitinka ir su aukščiausiuoju Dievybės paveikslu.

Bet kai kas gali paklausti, ar tarp Dievo ir kūrinijos nėra abipusės traukos. Mes atsakome taip. Dievas nesiilgi kūrinijos, nes Dievas visuomet kontempliuoja tik patį save! Bet kūrinija ilgisi Dievo, nes visa, kas yra išsilieję iš jo, sustingę žiūri atgal į jį. Pritaikykime tai pirmavaizdžiui. Tą pačią akimirką, kai jis pirmą kartą žvilgteli iš Dievo išorėn,

vėl žvelgia vidun, kad „nepridengtu veidu“ (betarpiškai) suvoktų dieviškąją esmę. Šiuo veiksmu jis įgyja savo esmę: šiame savo veiksme pirmavaizdis yra Dievas ir todėl vadinasi Dievo paveikslu; tačiau savo apraiška jis yra kūrinys ir todėl vadinasi sielos pirmavaizdžiu. Taigi, kilnioji siela, pagalvok apie save, pagalvok, kokią didybę nešiojiesi savyje! Būdama Dievo paveikslas, esi didingesnė už visą kūriniją! Paniekink visa, kas menka, nes tu esi sukurta didingiems dalykams!

Štai taip reikia suprasti, kad siela yra Dievo karalystė. Tai turi būti mūsų vienintelis rūpestis ir vienintelis mūsų troškimas – kaip mes galime pažinti Dievo didybę ir sielos didybę!

O dabar pamąstykime, kaip mums reikia ieškoti Dievo karalystės! Giesmių giesmėje yra parašyta: „Jei tu to nežinai, o gražiausia tarp moteriškių, išeik ir eik paskui savo ganytoją!“ (Plg. *Gg 1, 7*) Apie sielą byloja šie žodžiai, nes ji yra gražiausia iš visų kūrinių ir, siekdama pažinti savo grožį, turi dabar išeiti. Bet atkreipk dėmesį į trejopą sielos išėjimą iš trilypės esmės, būdingos sielai. Pirma, esmė, kurią siela turi kaip kūrinys. Antra, esmė, būdinga jai Sūnuje kaip asmeniniame Trejybės Žodyje. Trečia, esmė, būdinga jai gimdančioje dieviškosios prigimties galioje, kuri kaip veiklumas glūdi Tėve, visos kūrinijos šaltinyje.

Dabar paklausykite apie pirmąjį išėjimą, kaip siela turi išeiti iš savo sukurtosios esmės. Kristus

sako: „Jei kas nori eiti paskui mane, teišsižada pats savęs, teima savo kryžių ir teseka manimi“ *(Mk 8, 34)*. Būkite tuo taip tikri, kaip ir tuo, jog Dievas yra gyvas: kol žmogus nebus toks laisvas nuo savęs kaip tada, kai jo nebuvo, tol jis niekada neras kelio į tikrąjį savęs atsižadėjimą. Žmogų, kaip teigia mokytojai, reikia suprasti kaip dvilypę būtybę: ir kaip išorinį, ir kaip vidinį žmogų. Vidinio žmogaus darbai yra dvasiniai, išorinio – kūniški. Vidinis žmogus ieško Dievo kontempliuodamas, o išorinis žmogus jo ieško veikdamas. Šitai gerai įsidėmėkite: anksčiau aš teigiau ir vėl teigiu, kad bet koks išorinis darbas nedaug pastūmėja reikalą į priekį. Jis tinka tik dar nesustabarėjusiai prigimčiai įveikti. Bet čia jūs turite įsisąmoninti, kad visi išoriniai darbai, kuriuos gali atlikti žmogus, nors ir įveikia prigimtį, bet iš tikrųjų negali jos numarinti. Jai numarinti reikia dvasinių darbų. Deja, pasitaiko nemažai žmonių, ketinančių daryti gera, kurie tvirtai laikosi savęs, užuot savęs atsižadėję! Iš tiesų sakau jums: visi šitie žmonės klysta! Tai prieštarauja žmogaus protui, malonės siekimui ir Šventosios Dvasios liudijimui. Aš nenoriu tiesiog pasakyti, kad yra žuvę tie, kurie išsigelbėjimą regi išoriniuose darbuose, tačiau be kaitrios skaistyklos ugnies jie nesuras kelio pas Dievą! Kas neišsižada savęs, tas neseka paskui Dievą, kas laikosi įsikibęs savęs, tas eina paskui savo puikybę. Kūniškuose darbuose Dievą surasti taip sunku, kaip ir nuodėmėje. Vis dėlto tokie visiškai pasinėrę į išorinę veiklą žmonės yra itin gerbiami pa-

saulyje. Taip yra dėl panašumo, nes žmonės, neišmanantys nieko kito, išskyrus juslinius dalykus, itin vertina juslėmis suvokiamą gyvenimą. Asilas visuomet vertina kitą asilą!

Kita vertus, vidinio žmogaus veikloje, vadinamojoje Dievo kontempliacijoje, mes skiriame pažinimą ir meilę. Juose glūdi švento gyvenimo pradžia. Ši dvejopa veikla atspindi sielos esmę. Mokytojai sako, kad kiekviena esybė gyvena dėl savo veiklos. Kadangi mes šią esmę galime suvokti tik šiomis dviem galiomis, jos yra kilniausia to, kas būdinga žmogui, išraiška. Jau anksčiau esu sakęs, kad dorybė yra tik vidurys tarp ydos ir tobulybės. Meilė yra visų dorybių pagrindas, be jos joks sugebėjimas nėra dorybė. Visur, kur tik žmogus leistų veikti dorybei, dorybės darbai turėtų būti meilės, o ne žmogaus darbai. Meilė kiekvienam doram darbui suteikia galią atvesti žmogų pas Dievą. Juk meilės prigimtis, sako šventasis Dionisijas, yra tokia, kad ji paverčia žmogų tuo, ką jis myli. Todėl žmogus turi būti toks, kad jo visas gyvenimas būtų meilė. Šia prasme pagirtini visi darbai – tiek išoriniai, tiek vidiniai. „Tik pakilę virš dorybės jūs regėsite Sione Viešpatį, Galybių Dievą!“ – taip giedojo Dovydas.

Vadinasi, Dievo kontempliacija yra aukščiau už dorybę, nes, kaip anksčiau esu sakęs, dorybė tėra tik vidurys tarp ydos ir tobulybės. Todėl dorybės vaisius, tikslas, kurio ji siekia, niekada nebus pasiektas, jei siela nepakils virš savo dorybių. Būkite tikri: kol žmogus kaip savo paties vergas tvirtai lai-

kysis savojo Aš savo dorybės pavidale, tol jis niekada neragaus ir neraškys dorybės vaisių, niekada neregės Sione Viešpaties, Galybių Dievo, o tai būtų atvira dieviškosios esmės kontempliacija vieningu žvilgsniu. Bet dorybė, būkite tuo tikri, niekada nepasiekė tokios kontempliacijos.

Čia galima paklausti: ar ne geriau būtų atsisakyti dorybės? Į tai aš atsakau: ne! Ją reikia lavinti, bet ne turėti! Pirmiausia tobula dorybė yra būti laisvam nuo jos. „Kai atliksite viską, ką galite, – sako Kristus, – tada pasakysite: mes esame nereikalingi tarnai!"

Tai paaiškina, kaip siela turi atsitraukti nuo visų savo darbų, o klausimą, kaip ji turi prarasti savo esmę, paaiškinsime taip.

Mokytojų raštuose yra toks teiginys: visi daiktai, kuriuos sukūrė Dievas, yra taip puikiai sutvarkyti, jog nė vienas iš jų negali trokšti, kad jo nebūtų. Vis dėlto siela turi pasitraukti nuo to, kas ji yra: tuo ji reikalauja, kad dvasia leistų jai mirti. Siekdama šios mirties, siela turi pasitraukti nuo savęs ir nuo visų daiktų: ji turi taip mažai išsaugoti savęs pačios ir pasaulio, kaip tada, kai jos nebuvo. „Jei kviečių grūdas nekris į žemę ir neapmirs, jis pasiliks vienas", – sako Kristus *(Jn 12, 24)*. Juk mirtis yra visiškas gyvenimo praradimas. Taigi būkite tikri, kad kol gyvename, kol mumyse kas nors gyvena, tol mes nieko nežinome apie šią mirtį! Paulius apie tai sako: „Dabar aš negyvenu". Kai kas šią mirtį supranta taip, kad žmogus neturi gyventi nei Dievui, nei pats sau, nei apskritai kūrinijai. Tai tiesa, nes

mirtis yra viso gyvenimo praradimas. Bet aš pasakysiu dar geriau: net jeigu žmogus numirtų visam kam, Dievui bei kūrinijai, kol Dievas rastų sieloje kokią nors vietą, kur jis galėtų gyventi, tol siela dar nėra mirusi, dar neiškeliavusi į savo sukurtosios esmės Niekį, nes mirimas, tiesą sakant, yra ne kas kita, kaip visų „Kas" nyksmas. Tuo aš nenoriu pasakyti, kad ši sielos būties forma tampa tokiu niekiu, kokiu ji buvo iki sukūrimo: šis tapimas niekiu apima tik išsaugojimą ir turėjimą.

Čia siela netenka visko – ir Dievo, ir visos kūrinijos. Keista girdėti, kad siela taip pat turi prarasti ir Dievą. Aš teigiu: sielai, siekiančiai tapti tobulai, tam tikra prasme yra svarbiau netekti Dievo nei kūrinijos. Tegul viskas būna prarasta, o siela turi atsiduoti grynajam Niekiui! Dievas irgi nori vien to, kad siela prarastų savo Dievą, nes kol ji turi Dievą, pažįsta Dievą, žino apie Dievą, tol ji yra atskirta nuo Dievo. Dievo tikslas yra susinaikinti sieloje, kad siela taip pat netektų pačios savęs. Tai, kad Dievas vadinamas „Dievu", nulemia kūriniai. Kai siela tapo kūriniu, ji pirmiausia gavo Dievą. Kai tik ji vėl išsineria iš kūrinio būties, Dievas pasilieka pats savyje toks, kas jis yra. O tai yra didžiausia garbė, kurią siela gali suteikti Dievui palikdama jį patį sau ir išsilaisvindama pati.

Štai taip reikia suprasti šią galutinę sielos mirtį, per kurią ji turi tapti dieviška.

Tokius vidinius žmones vos galima atpažinti. Kaip sako Paulius: „Jūs esate mirę, ir jūsų gyvenimas su

Kristumi yra paslėptas Dieve“ *(Kol 3, 3)*. Kai kas gali paklausti, ar šie žmonės kaip nors neparodo savo vidinių sugebėjimų. Ir aš atsakau: taip! Kaip Kristus, visokios tobulybės paveikslas, nieko nestokojantis, buvo išorėn plūstanti šviesa visiems žmonėms, taip ir šie žmonės, pasiekę dieviškąją būseną, pasiaukojamai atsivėrę atsiduoda visiems žmonėms.

Tai tiek apie pirmąjį sielos išėjimą, kai ji turi išeiti iš savo sukurtosios esmės, kad surastų Dievo karalystę. Antrą kartą ji turi išeiti iš amžinajame pirmavaizdyje jai būdingos esmės. Apie sielos pirmavaizdį mokytojai kalba kaip apie Dievo savęs pažinimo aktą. Dievo savęs pažinimas asmenyje yra Sūnus. Todėl Sūnus yra visos kūrinijos pavyzdys ir Tėvo atvaizdas, o šiame atvaizde slypi visos kūrinijos esmės. Kai tik siela išsineria iš savo sukurtosios esmės, jai nušvinta nesukurtasis pirmavaizdis, kuriame ji suranda ir pačią save kaip tai, kas nesukurta, nes visi šiame pirmavaizdyje glūdintys dalykai pasižymi jo savybėmis.

Taigi siela privalo išeiti iš jo, ir tai ji privalo padaryti per dieviškąją mirtį. Būtent tai siela jaučia vidujai, kad nei šis pirmavaizdis, nei ši esmė nėra tai, ko ji ieško, nes ji suvokia save jame dar suvaržytą skirtingumo ir įvairovės. Juk tie mūsų nustatyti žemesnieji Dievybės apibūdinimai jau yra įvairovė. Kadangi ir šita jos amžinoji esmė, kurioje nuo šiol glūdi siela, dėl amžinojo pirmavaizdžio savybių priklauso įvairovei (mat asmenys priklauso skirtingumo sričiai), tai siela prasiveržia pro savo

amžinąjį pirmavaizdį, kad patektų ten, kur Dievas yra grynosios vienovės karalystė. Todėl vienas mokytojas teigia, kad sielos prasiveržimas yra didingesnis už jos pirmąjį išėjimą. Taip sako ir Kristus: „Niekas nenueina pas Tėvą kitaip, kaip tik per mane!“ *(Jn 14, 5)* Kristus yra pirmavaizdis. Vadinasi, sielos prieglobstis ne jame, bet ji privalo, kaip jis pats sako, pereiti per jį.

Šis prasiveržimas yra antroji dvasios mirtis. Ji yra kur kas svarbesnė už pirmąją; apie ją šventasis Jonas sako: „Laimingi mirusieji, Viešpatyje mirštantys“.

„Klausykite stebuklų stebuklo: kaip gali mirti tas, kuris apie save sako, jog jis yra gyvenimas?“

Į tai mes atsakome: tikra tiesa! Sūnaus gimime slypi visos kūrinijos, gavusios iš jo gyvenimą ir esmę, atsiradimas, todėl visa kaip gyvenimas gimsta Sūnuje. Bet kai siela turi vėl sugrįžti, ji privalo atsižadėti priklausymo jam. Mokytojai moko: „Kai Sūnus grįžta į savo vieningą dieviškąją prigimtį, jis netenka savo kaip asmens ypatumo ir išnyksta esmės vienovėje“; tą patį aš teigiu ir apie sielą: prasiveržusi ji vėl praranda save amžinajame pirmavaizdyje, ir tai yra mirimas, kuriuo siela numiršta Dieve. Bet kai dvasiai dėl to daugiau nebėra Dievo, tai, kaip pažymi šventasis Dionisijas, jai daugiau nėra ir amžinojo pirmavaizdžio, kuris vis dėlto yra jos pirminis šaltinis. Pirmavaizdyje sielai yra būdingas panašumas, nes Sūnus yra panašus į Tėvą. Bet ten, kur jie yra viena, esmėje, jie nėra panašūs: čia panašumą visada lemia skirtingumas. Tą patį

aš teigiu ir apie sielą: jeigu ji turi įeiti į dieviškąją vienovę, tai ji privalo nusimesti panašumą į Dievą, kurį ji gavo amžinajame pirmavaizdyje. Apie tai Dionisijas ir sako: didžiausias dvasios džiaugsmas yra susijęs su jos pirmavaizdžio sunaikinimu. Dievas, kaip pasakė vienas pagonių mokytojas, yra pasaulį užpildanti nebūtis, o jo buvimo vieta yra niekur. Todėl siela nesuras Dievo būties tol, kol ji bus ten, kur visada gali surasti save kaip kažką sukurta ar nesukurta, kaip esame sakę apie pirmavaizdį. Kas nori ateiti pas Dievą, sako vienas mokytojas, tegul ateina kaip niekas!

Tokia yra antroji mirtis ir antrasis išėjimas, kai siela išeina iš amžinajame pirmavaizdyje turėtos esmės, kad surastų Dievo karalystę. Trečioji esmė, iš kurios ji turi išeiti, yra gimdančioji dieviškoji prigimtis.

Tėve prigimtis pasireiškia kaip kuriančioji, o Dievas Tėvas, vieninga mokytojų nuomone, savo prigimtį suvokia tapdamas Žodžio ir visos kūrinijos šaltiniu. (Mokytojai pabrėžia esmės ir prigimties skirtumą. Bet esmė tiek, kiek Tėve ji yra kuriančioji, yra pati prigimtis. Vadinasi, skirtumas yra tik abstraktus.) Kai tik Dievas tampa kūrėju, visa kūrinija – bent pagal sumanymą – išvysta pasaulio šviesą.

Bet čia mes dar neužčiuopiame dieviškosios vienovės aukščiausios formos, todėl nėra čia ir sielos buveinės. Gerai įsidėmėkite: siela, norėdama pasiekti Dievo esmių esmę *(Wesentlichstes),* kurioje jis rymo

nieko neveikdamas, privalo mirti ir dieviškajam veiklumui, kurį mes apibrėžiame kaip dieviškąją prigimtį. Mat sielos pirmavaizdis, nevaržomai žvelgiantis į savyje esančią Dievybę, laisvą nuo visokios veiklos, kartu šitaip nurodo sielai, kur link mirdama ji vėl turėtų pasukti.

Na, gerai, dabar įsidėmėkite! Dievybė plevena pati savyje, ji pati sau yra pasaulis. Taigi Dievas, kaip Dievybė, yra aukščiau už viską, ką kūrinys kaip toks suvokė ar gali suvokti; jis gyvena, kaip sako Paulius, šviesoje, kur niekas negali patekti. Kai siela išeina iš savo sukurtosios esmės, o vėliau iš savo nesukurtosios esmės, kurioje ji randa save pirmavaizdyje, ir pasiekia dieviškąją prigimtį, kur jos dar neapima Dievo karalystė, ir jai paaiškėja, jog čia negali patekti joks kūrinys, – tada pabunda joje savigarbos jausmas, ir eina ji savo keliu tolyn ir daugiau nesisieloja dėl Dievo! Štai čia galų gale ji miršta savo aukščiausia mirtimi. Šioje mirtyje išnyksta visi jos troškimai, visi vaizdiniai, visas supratimas, visi pavidalai: ji netenka visos būties. Tai yra taip tikra, kaip tai, jog Dievas yra gyvas: kaip mirusysis, miręs kūniškai, negali pats pajudėti, taip ir siela, mirusi dvasiškai, negali pasiūlyti kitiems žmonėms kokios nors atramos ar apraiškos. Ši dvasia yra mirusi ir palaidota Dievybėje, o Dievybė gyvena ne kam kitam, tik pačiai sau. Ei, kilnioji siela, paragauk šios saldybės! Aišku, kol tu visiškai neatsiduosi ir nenuskęsi bedugnėje Dievybės jūroje, tu negalėsi pažinti šitos dieviškosios mirties!

Kai siela visokeriopai netenka savęs, kaip čia parašyta, tada jai paaiškėja, kas ji pati yra ir ko ji taip ilgai ir nesėkmingai ieškojo. Pirmavaizdyje, kuriame Dievas rymo savo pilnatviškoje Dievybėje kaip karalystė pats savyje, siela pažįsta savo pačios „grožį". Ir ji turi „išeiti", kad įsiskverbtų į save ir įsitikintų, jog ji ir Dievas yra tik viena palaima, tik viena karalystė. Galiausiai ji suranda ją neieškodama. Pranašo žodžiais tariant: „Aš išliejau savo sielą į patį save!"

Šventasis Paulius sako: „Aš manau, jog šio laiko kentėjimai negali lygintis su būsimąja garbe, kuri mumyse bus apreikšta" *(Rom 8, 18)*. Puiku, taigi atidžiai paklausyk: anksčiau aš teigiau ir tebeteigiu, kad dabar turiu visa tai, kas man yra skirta amžinybėje, nes Dievas su visa savo palaima ir savo Dievybės pilnatvėje rymo šitame pirmavaizdyje. Bet tai nuo sielos yra paslėpta. (Kaip sako pranašas: „Tikrai, tu paslėptas Dievas!" *(Iz 45, 15)* Šitą Dievo karalystės lobį paslėpė laikas ir įvairovė bei patys sielos darbai, žodžiu, jos sukurtoji prigimtis *(Geschöpfesart)*. Bet kokiu mastu siela, žengdama į priekį, atsikrato šitos įvairovės, tokiu mastu joje atsiveria Dievo karalystė. Žinoma, siela įstengia tai padaryti tik per malonę: kai siela tai atranda, tada jai padeda malonė. Pirmavaizdyje tai yra natūralu: čia siela yra Dievas! Čia ji mėgaujasi visais dalykais ir viešpatauja jiems kaip Dievas. Čia siela daugiau nieko nepriima nei iš Dievo, nei iš kūrinijos, nes ji pati yra tai, ką ji turi, ir viską

semiasi iš pačios savęs. Čia siela ir Dievybė yra viena. Pagaliau čia ji atrado, kad Dievo karalystė yra ji pati!

Dabar galima paklausti: kokiu geriausiu būdu siela galėtų tai pasiekti?

Į tai mes atsakome: ji turi klausyti Dievo iki pat mirties ir nebijoti mirties. Kaip sako šventasis Paulius, Kristus klausė Dievo „iki mirties, iki kryžiaus mirties. Todėl ir Dievas jį išaukštino ir padovanojo jam vardą, kilniausią iš visų vardų“ *(Fil 2, 8–9)*. Tą patį aš teigiu ir apie sielą, kurią, jei ji iš tiesų bus paklusni Dievui iki pat mirties, jis išaukštins ir duos jai naują vardą, kilniausią iš visų vardų. Kaip Dievybė yra bevardė ir jai svetimi visi vardai, taip bevardė yra ir siela, nes ji yra tas pat, kas ir Dievas. Apie tai Kristus sako: „Jau nebevadinu jūsų tarnais <...>. Jus aš draugais vadinu, nes jums viską paskelbiau, ką buvau iš savo Tėvo girdėjęs“ *(Jn 15, 15)*. Draugas yra antrasis Aš, sakė vienas pagonių išminčius. Dievas tapo mano antruoju Aš, kad aš tapčiau jo antruoju Aš, arba, pasak Augustino, Dievas tapo žmogumi, kad žmogus taptų Dievu. Siela įgyja naują gyvenimą tik Dieve: čia ji prisikelia iš mirusiųjų gyvenimui Dievybėje. Čia Dievas į ją išpila visą savo dieviškąją pilnatvę, čia ji gauna naują vardą, kilniausią iš visų vardų.

Jei mylime, sako šventasis Jonas, iš mirties mes ateiname į gyvenimą (plg. *Jn 3, 14*). Taip manė ir Kristus sakydamas: „Jūs pirmiausia ieškokite Dievo karalystės ir jo teisybės“.

Toliau pasvarstykime, kaip mums bus visa pridėta. Šitą teiginį mes suprantame dvejopai. Pirma prasmė yra tokia: visa, kas tik pasaulio daiktuose yra tobula, mes randame pirmojoje karalystėje. Antroji prasmė glūdi raginime visuose mūsų darbuose tvirtai laikytis šios tobulybės: visus savo darbus žmogus turi atlikti pagal Dievo karalystės tvarką. Būkite tikri: jei kas elgiasi taip, kad jo darbai gali jį sumenkinti, tai jis elgiasi ne pagal Dievo karalystės tvarką! Todėl jei mes dirbame pagal žmogiškąją tvarką, mūsų darbuose greitai įsivyrauja nepasitikėjimas ir nesantaika; jei žmogus dirba Dievo karalystės dvasia, visuose jo darbuose viešpatauja taika. „Ir Dievas matė visa, ką buvo padaręs, ir buvo labai gera“ *(Pr 1, 31)*, – sako Šventasis Raštas. Tą patį aš teigiu ir apie sielą: kadangi ji visus savo darbus regi Dievo karalystėje, jie visi yra tobuli; tuomet visi darbai yra lygūs, menkiausias mano darbas yra pats didžiausias, o didžiausias – pats menkiausias. Priešingai, jei darbai priklauso žmogui, tai jie yra netobuli, nes darbai patys savaime yra kažkas daugeriopa ir veda žmogų prie įvairovės, todėl žmogus juose visada būna linkęs į nesantaiką. Dėl to Kristus ir perspėja: „Morta, Morta, tu rūpiniesi ir sielojiesi dėl daugelio dalykų, o reikia tik vieno“ *(Lk 10, 41)*. Patikėkit manimi: su tobulybe susiję ir tai, kad žmogus taptų pakilesnis savo darbais ir nukreiptų juos į vieną tikslą. Tai privalo įvykti Dievo karalystėje, kur žmogus yra Dievas. Tada jam dieviškai atsilieps visi daiktai, ir žmogus bus visų savo darbų

viešpats. Iš tiesų aš jums sakau: visi darbai, kuriuos žmogus atlieka anapus Dievo karalystės, yra mirę darbai, o darbai, atliekami Dievo karalystėje, yra gyvi darbai. „Dievas myli savo darbus“, – sako apie juos pranašas. Kaip Dievas lieka ramus ir nepasikeitęs visuose savo darbuose, taip ir siela lieka rami ir nepasikeitusi tol, kol ji veikia pagal Dievo karalystės tvarką. Todėl šitie žmonės, dirba jie ar ne, taip pat yra visiškai nurimę, nes darbas jiems nieko neprideda ir nieko neatima.

Štai taip reikia suprasti žodžius: „o visa tai bus jums pridėta“.

Ši kalba yra skirta tik tam, kuris jau laiko ją sava kaip savo paties gyvenimą ar bent turi ją kaip savo širdies troškimą. Tepadeda mums Dievas, kad mums tai atsivertų! Amen!

PRIEDAI

LEGENDOS APIE ECKHARTĄ

Apie šaunų vienos doros sesers pokalbį su Mokytoju Eckhartu

Kartą į pamokslininkų vienuolyną užėjo mergaitė ir paprašė pakviesti Mokytoją Eckhartą. Sargas paklausė:

– Kaip aš turėčiau jam pranešti?

– Nežinau, – atsakė ji.

Jis nustebo:

– Kodėl tu nežinai?

Ji tarė:

– Aš nesu nei mergaitė, nei moteris, nei vyras, nei žmona, nei našlė, nei panelė, nei ponas, nei tarnaitė, nei tarnas.

Sargas, nuėjęs pas Mokytoją Eckhartą, pasakė:

– Prašom nueiti pas labai keistą būtybę, kokios aš dar niekada nesu matęs, bet leiskite eiti kartu ir man ir, iškišęs galvą laukan, paklauskite jos: „Kas manęs prašo?"

Jis taip ir padarė. Mergaitė jam atsakė lygiai taip pat, kaip ir sargui. Tada jis paklausė jos:

– Mielas vaikeli, tu kalbi teisingai ir išmintingai, bet geriau man pasakyk, ką turi omeny.

Ji tarė:

– Jei būčiau mergaitė, gyvenčiau dar pirmapradėje savo nekaltybėje, jei būčiau moteris, savo sieloje be paliovos gimdyčiau Amžinąjį Žodį, jei būčiau vyras, tvirtai kovočiau su visomis nuodėmėmis, jei būčiau žmona, būčiau ištikima savo vieninteliam mylimam vyrui, jei būčiau našlė, nuolat ilgėčiausi savo vienintelio mylimojo, jei būčiau panelė, būčiau pamaldi ir paklusni, jei būčiau ponas, man būtų pavaldžios visos dieviškosios dorybės, jei būčiau tarnaitė, nuolankiai paklusčiau Dievui ir visai jo kūrinijai, jei būčiau tarnas, neatsikalbinėčiau, o sunkiai dirbčiau ir ištikimai tarnaučiau savo ponui. Apskritai aš esu niekas, bet kartu esu toks pat daiktas, kaip ir visi kiti, tad ir pasišalinu.

Tada Mokytojas, grįžęs pas savo brolius, tarė:

– Man rodos, aš girdėjau kalbant doriausią žmogų, kokį tik kada nors esu regėjęs.

Apie geresnį rytojų

Kartą Mokytojas Eckhartas tarė vienam vargšui:

– Duok, Dieve, tau geresnį rytojų, broli!

– Pone, pasilikite jį sau, nes aš ir taip visą gyvenimą neturėjau blogų dienų.

Mokytojas nustebo:

– Kaip gali taip būti, broli?

– Kadangi visus Dievo siunčiamus vargus ir skausmus aš iškentėjau su džiaugsmu dėl jo ir, jausdamasis esąs jo nevertas, niekada nebuvau nusiminęs ar nuliūdęs.

– Kur tu pirmiausia radai Dievą?

– Aš radau Dievą palikęs visus jo kūrinius.

– O kur palikai Dievą, broli?

– Visose skaisčiose ir tyrose širdyse.

– O kas per žmogus tu esi, broli?

– Aš esu karalius.

– Kieno?

– Savo kūno, nes visa, ko tik mano dvasia kada nors geisdavo iš Dievo, mano kūnas greičiau patirdavo ir iškentėdavo nei dvasia priimdavo.

– Karalius turėtų valdyti kokią nors karalystę. O kurgi tavoji karalystė, broli?

– Mano sieloje.

– Kaip tai suprasti, broli?

– Kai aš uždarau savo penkių pojūčių duris ir trokštu Dievo visa širdimi, aš atrandu jį savo sieloje tokį spindintį ir linksmą, kaip ir amžinajame gyvenime.

– Tu gyveni tarsi šventasis. Kas tave tokį padarė, broli?

– Tai padarė mano ramybė, kilnios mintys ir susivienijimas su Dievu. Visa tai mane kėlė į dangų, nes tai, kas buvo menkiau už Dievą, negalėjo man suteikti ramybės. Dabar aš jį suradau ir amžinai turiu jame ramybę ir džiaugsmą, o tai yra geriau už visas laikinas karalystes. Joks išorinis darbas nėra toks tobulas, kad netrukdytų vidiniam gyvenimui.

Mokytojas Eckhartas ir nuogas berniukas

Kartą Mokytojas Eckhartas sutiko dailų nuogą berniuką ir paklausė jį, iš kur jis einąs. Šis tarė:

– Aš ateinu iš Dievo.

– Kur tu jį palikai?
– Dorose širdyse.
– Kur link tu eini?
– Pas Dievą.
– Kur tu jį rasi?
– Ten, kur paliksiu visą kūriniją.
– Kas tu esi?
– Karalius.
– Kur tavo karalystė?
– Mano širdyje.
– Žiūrėk, kad jos kas nors su tavimi nepasidalytų!
– Aš taip ir darau.
Tada jis nusivedė berniuką į savo celę ir tarė:
– Imk kokius tik nori drabužius.
– Tuomet aš nebūsiu karalius! – atsakė jis ir išnyko.
Tai buvo pats Dievas, kuris taip pajuokavo su juo.

Mokytojo Eckharto vaišės

Kartą į Kelną prie Reino atvyko vargšas žmogus neturto ieškoti ir teisybėje gyventi. Priėjusi prie jo mergina paklausė:

– Mielas vaike, ar nenorėtum su manim pavalgyti su Dievo meile?

Jis atsakė:

– Mielai!

Jiems susėdus, ji tarė:

– Valgyk sočiai ir nieko nebijok!

Jis tarė:

– Jei valgysiu per daug, tai bus yda, jei per mažai – taip pat bus negerai. Aš valgysiu kaip vargšas.

Ji paklausė:

– O kas yra vargšas?

Jis atsakė:

– Jį apibūdina trys dalykai. Pirma, jis yra miręs viskam, kas gamtiška. Antra, jis neturi pernelyg geisti Dievo. Trečia, jis niekam nelinki to, ką vadiname ar kas yra kančia, daugiau negu sau pačiam.

Ji paklausė:

– Ak, mielas vaike, pasakyk man, kas yra vidinio žmogaus neturtas?

Jis atsakė:

– Jį apibūdina trys dalykai. Pirma, tai yra visiškas visos kūrinijos atsižadėjimas laike ir amžinybėje. Antra, tai yra gilus vidinio ir išorinio žmogaus nusižeminimas. Trečia, tai yra uolus vidinis gyvenimas ir be paliovos Dievop keliantis nusiteikimas.

Ji pasakė:

– Iš tiesų man tai malonu girdėti. Na, mielas vaike, dabar pasakyk man, o kas yra dvasios neturtas?

Jis atsakė:

– Jūs per daug klausinėjate.

Ji tarė:

– Man dar niekada neteko patirti, kad apie Dievo garbę ir žmogaus palaimą galima kalbėti per daug.

Vargšas žmogus tarė:

– Tavo teisybė. Dvasios neturtą taip pat apibūdina trys dalykai. Pirma, ir laike, ir amžinybėje žmogus neturi pažinti nieko kito, išskyrus Dievą. Antra, Dievo ieškoti reikia ne kur nors kitur, o pačiame savyje. Trečia, vargšas dvasios gėrio lyg kokios nuosavybės nesinešioja iš miesto į miestą.

Ji paklausė:

– Ar tai reiškia, kad Mokytojas, mudviejų tėvas, savo pamokslų neturi neštis iš savo celės į sakyklą?

Jis atsakė:

– Ne!

Ji paklausė:

– Kodėl?

Jis tarė:

– Juo laikinesnis, tuo kūniškesnis, juo kūniškesnis, tuo laikinesnis.

Ji tarė:

– Šita dvasia kilusi ne iš Bohemijos.

Jis atsakė:

– Saulė, kuri šviečia Kelne, taip pat šviečia ir Prahos mieste.

Ji tarė:

– Pasakyk aiškiau.

Jis tarė:

– Tai man nepridera, nes, aure, pats Mokytojas jau čia.

Mokytojas tarė:

– Kas neturi teisybės viduje, myli ją išorėje, kad ją surastų ir viduje.

Ji pasakė:

– Už šias vaišes yra dosniai atlyginta.

Vargšas žmogus tarė:

– O dabar, mergele, sumokėk *tu* už vyną!

Ji pasakė:

– Mielai! Klausk manęs!

Jis paklausė:

– Iš ko žmogus gali pažinti Šventosios Dvasios darbus savo sieloje?

Ji atsakė:

– Iš trijų dalykų. Pirma, iš to, kad jis kasdien vengtų kūniškų malonumų, geismų ir gamtiškos meilės. Antra, iš to, kad jis taptų vis turtingesnis dieviškos meilės ir malonės. Trečia, iš to, kad su meile ir atsidavimu jis labiau tarnautų savo artimui negu pačiam sau.

– Tai puikiai patvirtino mūsų Viešpaties išrinktieji draugai, – atsakė jis ir vėl paklausė: – Iš ko dvasinis žmogus gali žinoti, kad Dievas dabar yra su juo maldoje ir dorybėje?

Ji atsakė:

– Iš trijų dalykų. Pirma, iš dalykų, kuriuos savo išrinktiesiems suteikia Dievas: iš paniekos pasauliui ir kūno kančių. Antra, iš to, kad stiprėjant jo ir Dievo tarpusavio meilei atitinkamai didėja malonė. Trečia, iš to, kad Dievas nepaleidžia žmogaus, neparodęs jam naujo tiesos kelio.

Jis tarė:

– Taip būtinai turi būti! Pasakyk man dabar, iš ko žmogus gali žinoti, kad visi jo darbai vyksta aukščiausiąja Dievo valia?

Ji atsakė:

– Iš trijų dalykų. Pirma, iš to, kad jis nestokoja švarios sąžinės. Antra, iš to, kad jis nenukrypsta nuo dieviškojo susivienijimo. Trečia, iš to, kad dangiškasis Tėvas jame be paliovos įkūnija ir gimdo savo Sūnų.

Mokytojas tarė:

– Jei už visą kaltę būtų atlyginta taip, kaip už šį vyną, ne viena siela, dabar esanti skaistykloje, mėgautųsi amžinuoju gyvenimu.

Tuomet vargšas prabilo:

– Dabar Mokytojo eilė sumokėti už vaišes.

Mokytojas tarė:

– Vyresniojo nesmerk ir jo amžių gerbk.

Vargšas žmogus tarė:

– Tegu meilė reiškiasi, o amžius jai nesvarbu.

Mergina tarė:

– Jūs esate Mokytojas, kurio mokslą tris kartus patvirtino Paryžius.

Vargšas žmogus atsakė:

– Vienas tiesos patvirtinimas man būtų mielesnis negu trys iš mokyklos katedros Paryžiuje.

Mokytojas Eckhartas tarė:

– Jei turėjai man ką pasakyti, tai jau yra pasakyta.

Mergina tarė:

– Pasakyk man, tėve, iš ko žmogus gali žinoti, kad jis yra dangiškojo Tėvo vaikas?

Jis atsakė:

– Iš trijų dalykų. Pirma, iš to, kad žmogus visus darbus daro iš meilės. Antra, iš to, kad visus Dievo kūrinius jis vertina vienodai. Trečia, iš to, kad visas savo viltis jis deda tik į Dievą.

Vargšas žmogus tarė:

– Pasakyk man, tėve, iš ko žmogus gali žinoti, kad dorybė jame veikia su didžiausiu savo taurumu?

Mokytojas atsakė:

– Iš trijų dalykų: mylėk Dievą vardan Dievo, Gėrį vardan Gėrio, Tiesą vardan Tiesos!

Mokytojas paklausė:

– Mieli vaikai, kaip turi gyventi žmogus, kuris moko tiesos?

Mergina atsakė:

– Jis turi gyventi taip, kad žodžius, kuriuos jis skelbia, atitiktų darbai.

Vargšas žmogus tarė:

– Teisingai. Jis turi jausti, jog jo viduje glūdi daugiau tiesos nei jis gali išsakyti žodžiais.

Taip Mokytojas Eckhartas mokė ir sakė,
Kas jo klausės ir juo sekė,
Tam Dievas davė gerą palikimą
Ir linksmą gyvenimo supratimą. Amen.

Iš vokiečių kalbos vertė
LINAS RYBELIS

Jono XXII bulė
IN AGRO DOMINICO,

paskelbta 1329 m. kovo 27 dieną, kurioje pasmerkti Mokytojo Eckharto 28 teiginiai

Jonas, vyskupas, Dievo tarnų tarnas, amžinam atminimui.

Viešpaties dirvoje, kurios dangaus valia, nors ir nepelnytai, mes esame sergėtojai ir darbininkai, privalome budriai ir išmintingai rūpintis dvasiniais reikalais, kad, jei kada žmogaus piktas priešas tarp tiesos sėklų pasėtų raugių, jos iškart būtų užtroškintos, nespėjusios išsikeroti pasėliuose į pražūtingus daigus, ir, išnaikinus ydų sėklas ir išrovus klaidų dygliakrūmius, suželtų vešlūs katalikiškos tiesos želmenys.

Su didžiai skaudama širdimi pranešame, kad šiais laikais vokiečių kraštuose atsirado vienas asmuo, vardu Eckhartas, garsėjantis kaip Šventojo Rašto daktaras ir profesorius iš brolių pamokslininkų ordino, kuris norėjo žinoti daugiau negu pridera ir neprotingai, nesekdamas tikrojo tikėjimo kelrodžiu, nusuko ausį nuo tiesos ir pasinėrė į prasimanymus. Taigi sugundytas melo tėvo, dažnai persimainančio į šviesos angelą, idant vietoj tiesos spindulių paskleistų akliną ir niūrią proto tamsą, šis paklydėlis, prieš skaisčiai spindinčią tikėjimo tiesą bažnyčios dirvoje auginantis erškė-

čius bei dygliakrūmius ir uoliai triūsiantis, kad vešėtų pikti dagiai ir nuodingi dygleršiai, paskelbė daug tikrąjį tikėjimą daugelio žmonių širdyse užtemdžiusių teiginių, kuriuos aiškino daugiausia prastuomenei savo pamoksluose, taip pat išdėstė juos raštuose. Iš ankstesnio tyrimo, vykdyto prieš jį šiuo klausimu gerbiamo mūsų brolio Henriko, Kelno arkivyskupo, paliepimu ir dabar atnaujinto Romos kurijoje mūsų paliepimu, mes akivaizdžiai įsitikinome, remdamiesi minėtojo Eckharto prisipažinimu, kad jis pats paskelbė, suformulavo ir užrašė dvidešimt šešis teiginius, kurių turinys yra toks.

1. [Eckhartas], paklaustas, kodėl Dievas nesukūręs pasaulio anksčiau, atsakė, kad jis negalėjo jo anksčiau sukurti, nes neegzistuojąs dalykas negali veikti; taigi savo atsiradimo momentu Dievas sukūrė ir pasaulį.

2. Vadinasi, galima teigti, kad pasaulis buvo nuo amžių.

3. Vadinasi, Dievas tuo pačiu metu, kai tapo Dievu ir pagimdė Sūnų, kuris visada yra visiškai tas pat, kas ir Dievas, sukūrė ir pasaulį.

4. Vadinasi, visuose dalykuose, neišskiriant nė blogybių, pavyzdžiui, bausmės ir nusidėjimo, reiškiasi ir tarsi šviečia Dievo didybė.

5. Vadinasi, Dievas garbinamas ir ką nors šmeižiant, darant šmeižimo nuodėmę, ir juo daugiau kas šmeižia ir juo sunkiau nusideda, juo labiau jis garbina Dievą.

6. Vadinasi, Dievą garbina ir tas, kuris jį patį plūsta.

7. Vadinasi, kas šio ar to prašo, tas blogai ir blogo prašo, nes tuo jis prašo gėrio ir paties Dievo neigimo ir meldžiasi, kad Dievas nuo jo pasitrauktų.

8. Kurie nieko nesiekia – nei garbės, nei naudos, nei vidinio pamaldumo, nei šventumo, nei atlygio, nei dangaus karalystės, – bet viso to atsižada, nors jiems tai ir priklausytų, tokiuose žmonėse Dievas yra tikrai išgarbintas.

9. Neseniai aš apmąsčiau, ar iš tikrųjų galėčiau ko nors iš Dievo laukti ar ką nors gauti, ir į tai man reikės dar labiau įsigilinti, nes, jei aš ką nors iš Dievo priimčiau, būčiau už jį žemesnis, lyg koks tarnas ar vergas, o jis duodamas būtų Viešpats, – tačiau amžinajame gyvenime taip negali būti.

10. Mes visiškai pasikeičiame ir tampame Dievu; panašiai kaip sakramente duona keičiasi į Kristaus kūną, taip aš keičiuosi į jį, kad jis mane kurtų kaip vieną su juo, o ne panašų; dievaži, aišku, kad čia nėra jokio skirtumo.

11. Dievas Tėvas visa, ką davė savo vienatiniam Sūnui jo žmogiškoje prigimtyje, davė ir man: čia neišskiriu nieko – nei vienumo su jo esme, nei tobulumo; visa tai lygiai duota man, kaip ir Kristui.

12. Visa, ką Šventasis Raštas sako apie Kristų, pasitvirtina ir apie kiekvieną gerą ir dievišką žmogų.

13. Teisingas ir dieviškas žmogus turi visa tai, kas būdinga dieviškajai prigimčiai, dėl to veikdamas toks žmogus daro visa, ką ir Dievas; kartu su Dievu jis sukūrė dangų ir žemę, jis yra Amžinojo Žodžio kūrėjas, ir be tokio žmogaus Dievas nežinotų, ką daryti.

14. Geras žmogus savo valią turi taip priartinti prie Dievo valios, kad jis norėtų visko, ko nori Dievas: jei Dievas kokiu nors būdu panorėtų, kad aš būčiau nusidėjęs, tai aš nenorėčiau būti nenusidėjęs, – tokia yra tikroji atgaila.

15. Net jei žmogus būtų padaręs tūkstantį mirtinų nuodėmių, jeigu jis būtų teisingai nusiteikęs, jis neturėtų geisti, kad būtų jų nepadaręs.

16. Dievas nereikalauja būtinai išorinių darbų.

17. Išorinis darbas pats savaime nėra geras ar dieviškas, ir Dievas jo nedaro ir nekuria.

18. Pateikime ne išorinių darbų vaisius, kurie mūsų netobulina, bet vidinių darbų, kuriuos daro ir atlieka mumyse esantis Tėvas.

19. Dievas myli sielą, o ne išorinį darbą.

20. Geras žmogus yra vienatinis Dievo Sūnus.

21. Kilnus žmogus yra tas pats vienatinis Dievo Sūnus, kurį Tėvas yra nuo amžių sukūręs.

22. Tėvas sukuria mane kaip savo Sūnų, tą patį Sūnų. Visa, ką Dievas veikia, yra viena, todėl jis sukūrė mane kaip savo Sūnų be jokio skirtumo.

23. Dievas visais atžvilgiais ir požiūriais yra Vienas taip, kad nerandama jokio daugio nei jo intelekte, nei anapus intelekto, nes ten, kur reiškiasi dvilypumas arba skirtingumas, Dievo nėra; Dievas yra Vienas, už ir anapus skaičiaus, ir su niekuo nesivienija. Vadinasi, jokio skirtingumo Dieve nėra ir negali būti įžvelgta.

24. Dieve nėra jokio skirtingumo – nei jo prigimtyje, nei asmenyse. Įrodymas: prigimtis yra viena ir bū-

tent Vienas, ir kiekvienas asmuo yra Vienas, ir tas pats Vienas, kaip ir prigimtis.

25. Kai sakoma: „Simonai, ar tu mane myli labiau nei tie?", tai posakio prasmė yra tokia: tu myli labiau negu tie, labai myli, tačiau ne tobulai. Kur yra pirmas ir antras, daugiau ir mažiau, yra tam tikras laipsniavimas ir seka, tačiau Viename nėra nei laipsniavimo, nei sekos. Taigi, kas Dievą myli labiau nei savo artimą, iš tikro jį labai myli, tačiau ne tobulai.

26. Visi kūriniai yra grynas niekis: aš nesakau, kad jie būtų kas nors nereikšminga ar apskritai kas nors, bet kad jie yra grynas niekis.

Be to, smerktini yra kiti du minėtojo Eckharto teiginiai, kurie skamba taip:

1. Sieloje yra kažkas, kas nėra sukurta ir negali būti sukurta; jei visa siela būtų tokia, ji būtų nesukurta ir nesukuriama – tai yra intelektas. (Pirmasis teiginys)

2. Dievas nėra nei geras, nei geresnis, nei geriausias. Vadinasi, vadinti jį geru yra tokia pat nesąmonė, kaip balta vadinti juoda. (Antrasis teiginys)

Iš tikrųjų visus minėtuosius teiginius mes pavedėme ištirti daugybei šventosios teologijos daktarų ir patys drauge su mūsų broliais juos kruopščiai tyrėme. Taigi ir pačių daktarų išvados, ir mūsų tyrimas leido mums nuspręsti, kad pirmuosiuose minėtuose penkiolikoje teiginių ir dviejuose paskutiniuose, jų žodžiuose ir žodžių junginiuose slypi klaidos arba pragaištinga erezija; kiti vienuolika, kurių pirmasis prasideda žodžiais: „Dievas nereikalauja būtinai" ir t.t., mums

pasirodė pernelyg blogai skambantys, neapgalvoti ir įtariami erezija, nors daugybe paaiškinimų ir papildymų buvo siekiama jiems suteikti katalikišką prasmę. Taigi, kad panašūs teiginiai dar labiau neapnuodytų prastuomenės, kuriai jie buvo skelbiami, širdžių ir kaip nors neįsišaknytų joje ar tarp kitų, mūsų minėtųjų brolių susirinkimas aiškiai pasmerkia ir atmeta pirmuosius penkiolika ir du paskutiniuosius teiginius kaip eretiškus, kitus vienuolika – kaip blogai skambančius, neapgalvotus ir įtariamus erezija, taip pat pasmerkia visas minėtojo Eckharto knygas ar veikalus, kuriuose galima rasti šiuos teiginius ar kurį nors iš jų. Jei kas iš tiesų imsis atkakliai ginti ar pripažins tuos teiginius, tai prieš tuos, kurie taip gins ir pripažins pirmuosius penkiolika ir du paskutiniuosius teiginius ar kurį nors iš jų, liepiame ir įsakome stoti kaip prieš eretikus, o prieš tuos, kurie gins ar pripažins kitus minėtus vienuolika teiginių, atsižvelgdami į tai, kaip skamba jų žodžiai, – kaip prieš įtariamus erezija. Taigi visiems girdėjusiems skelbiant ir dėstant šiuos teiginius bei kitiems apie juos sužinojusiems pranešame, kad, kaip žinoma iš vėliau paskelbto viešo dokumento, minėtasis Eckhartas, išpažįstantis katalikų tikėjimą, savo gyvenimo pabaigoje minėtuosius dvidešimt šešis teiginius, kuriuos prisipažino skelbęs, taip pat visa kita, ką jis yra parašęs ir ko yra mokęs mokyklose arba per pamokslus, kas galėjo sukelti tikinčiųjų protuose eretiškų ir klaidingų, tikrajam tikėjimui pragaištingų minčių, atmetė, jų prasmės atsižadėjo ir pageidavo, kad tai atvirai ir visiškai būtų atmesta, ir taip jų kiekvieno

atskirai ir visko atsižadėjo, paklusęs apaštališkojo sosto ir mūsų sprendimui dėl viso to, ką buvo parašęs ar sakęs.

Parašyta Avinjone 6 d. prieš balandžio kalendas, mūsų pontifikato tryliktaisiais metais.

Parengta pagal J. Ereto tekstą

MOKYTOJAS ECKHARTAS

Vėsioje viduramžių Europos vienuolynų celių tyloje gimė scholastinė filosofija. Jautresni protai, linkę į kontempliaciją, scholastinei minčiai suteikė mistinį pobūdį. Bene žymiausias ir brandžiausias iš viduramžių mistikų buvo Johannas Eckhartas. Daugelis to meto mokytų vyrų buvo vadinami mokytojais (vok. *Meister*), tačiau Eckhartui šis vardas taip prigijo, kad nustelbė tikrąjį jo vardą, ir iki šiolei jis vadinamas Mokytoju (arba Meistru) Eckhartu. Viduramžių lotyniškoje ir vokiškoje literatūroje jo vardas buvo rašomas labai įvairiai: Eccardus, Eckardus, Ecchardus, Aicardus, Aycardus, vėliau – Eckehart.

Gyvenimas ir kūryba. Eckhartas gimė apie 1260 m. Hochheime, netoli Gotos miestelio Tiuringijoje. Manoma, kad jo tėvai buvo kilmingi bajorai. Apie 1280 m. Eckhartas įstojo į Erfurto dominikonų vienuolyną. Po dvejų metų parengiamųjų kursų jis mokėsi Kelno aukštojoje mokykloje. Tai buvo viena iš penkių dominikonų įkurtų aukštųjų mokyklų Europoje, ji prilygo to

meto universitetams. Čia dėstė Albertas Didysis (Albertus Magnus, 1206/1207–1280), studijavo Tomas Akvinietis (Thomas Aquinas, 1225/1226–1274). Tačiau Eckhartui jau neteko tiesiogiai susidurti su šiais mokslo vyrais, nors jų mokslo dvasia neabejotinai čia dar buvo jaučiama. Studijos šioje mokykloje susidėjo iš kelių etapų: pirmasis trejų metų etapas – *studium logicale* (gramatika, retorika, dialektika), antrasis – *studium naturale* (aritmetika, matematika, astronomija, muzika); toliau trejus metus buvo studijuojama teologija dviem etapais – pirmieji metai buvo skirti *studium biblicum* (Biblijos studijoms), o paskutinieji dveji – *studium sententiarum* (dogmatikai). Tuo dominikonų mokslai baigdavosi, jie būdavo įšventinami į kunigus ir pradėdavo pastoracinį darbą. Tačiau ypač gabius jaunuolius dar siųsdavo į aukštesnes mokyklas vadinamosioms *studium generale*. Viena iš svarbiausių tokių mokyklų nuo 1217 m. veikė šv. Jokūbo vienuolyne Paryžiuje, 1229 m. ji buvo įtraukta į Paryžiaus universiteto sudėtį. Neabejotina, kad čia 1294 m. studijavo ir Eckhartas. Baigęs studijas, trejus metus Erfurto vienuolyne, kur buvo paskirtas prioru ir kartu Tiuringijos provincijos vikaru, Eckhartas mokė jaunesniuosius ordino brolius. Tuo metu čia gimė traktatas „Pamokomosios kalbos". Tai laisvos formos kalbos, kuriomis Eckhartas kreipdavosi į ordino brolius po bendrų pietų. Jos liudija Eckharto mąstymo brandą ir savarankiškumą. Dėstydamas savo mintis jis beveik nesiremia kitais viduramžių mistikais ar Bažnyčios Tėvų raštais, išskyrus Dionisiją Areopagitą (kitaip – Pseudodionisijas, V a.)

bei Augustiną (Augustinus, 354–430). Traktate jau glūdi pagrindinės Eckharto mokslo idėjos – pasaulio atsižadėjimas, Dievo nepažinumas ir nenusakomumas, sielos kilnumas ir susiliejimas su Dievybe. Be to, čia jau ryškus Eckharto nutolimas nuo viduramžių teologijai būdingo antropologinio Dievo supratimo.

Po 1298 m. Dominikonų ordino generalinės kapitulos nutarimo, draudžiančio vienam asmeniui eiti prioro ir provincijos vikaro pareigas, Eckhartas turėjo daugiau laiko atsidėti kūrybiniam darbui. 1300 m. jis išvyko į Paryžiaus universitetą, kad čia įgytų mokslo laipsnius. Pagal tuometinę mokslo sistemą pirmaisiais metais jis kaip *lector biblicus* turėjo dėstyti Tomo Akviniečio teologiją ir įgyti bakalauro laipsnį, o antraisiais metais – aiškinti Petro Lombardo (Petrus Lombardus, apie 1100–1160) sentencijas iš „Keturių Sentencijų knygų" („Quattuor libri Sententiarum"), kad įgytų licenciato ir magistro laipsnius. Manoma, kad tuo metu Paryžiuje Eckhartas parašė nemažai Biblijos komentarų, dalyvavo kai kuriuose disputuose. XX a. pradžioje M. Grabmannas Avinjono bibliotekoje surado porą tokių disputų su pranciškonu Gonsalu de Vallebona klausimų („Quaestiones")[1], suformuluotų taip: 1) Utrum in Deo sit idem esse et intelligere? (Ar būtis ir pažinimas Dieve yra tas pat?) 2) Utrum intelligere angeli, ut dicit actionem, sit suum esse? (Ar angelo pažinimas, kai nusako veiksmą, yra jo būtis?)

[1] Žr.: *Eretas J.* Meister Eckehartas iš Hochheimo. – Kaunas, 1930. – P. 57–59.

Įgijęs akademinius mokslo laipsnius, Eckhartas 1303 m. grįžo į Erfurtą ir iš karto buvo paskirtas naujos ordino valdomos Saksonijos provincijos prioru, o 1307 m. – dar ir Bohemijos provincijos generaliniu vikaru. Be to, vietinis ordino susirinkimas 1310 m. Eckhartą išrinko Vokietijos provincijos prioru, tačiau ordino generalinė kapitula nepatvirtino šio paskyrimo ir 1311 m. antrą kartą išsiuntė jį į Paryžių dėstyti teologiją. Šiuo laikotarpiu jis pradėjo rašyti didįjį savo veikalą „Opus tripartitum", kuris, deja, neišliko iki mūsų dienų. Iš išlikusios įžangos ir keleto trumpų fragmentų galima spręsti, kad šis veikalas susidėjo iš trijų dalių (knygų): pirmąją dalį „Liber (opus) propositionum" („Premisų knyga") sudarė apie tūkstantis filosofinio bei teologinio pobūdžio tezių, antrojoje dalyje „Liber (opus) quaestionum" („Klausimų knyga") buvo nagrinėjami klausimai pagal Tomo Akviniečio „Teologijos sąvadą", o trečiąją dalį „Liber (opus) expositionum" („Aiškinimų knyga") sudarė du skyriai: 1) pamokslų skyrius ir 2) įvairių Biblijos vietų aiškinimai.

Kiek laiko Eckhartas dirbo Paryžiuje, nėra tiksliai žinoma, tačiau aišku, kad 1314–1320 m. jis praleido Strasburge, kur ėjo generalinio vikaro pareigas. Tuo metu Strasburgas buvo tikras mistikos ir eretiškų sąjūdžių židinys. Iniciatyva priklausė moterims, nes po kryžiaus žygių labai sumažėjo vyrų, ir daugelis moterų liko netekėjusios. Tad jos patraukė į vienuolynus. Vien Vokietijoje moterims priklausė apie 500 įvairių ordinų vienuolynų. Ypač pasižymėjo vadina-

mosios vienuolės *beginės*, atsiradusios Flandrijoje, kai Lježe apie 1170–1180 m. Lambert'as le Bègue įkūrė pirmuosius jų namus, ir greitai paplitusios kitose Europos šalyse. Jų pusiau vienuoliškos bendruomenės gyveno mūro tvoromis apjuostuose namuose. Apie 1220 m. moterų pavyzdžiu susikūrė ir vyrų bendruomenė – *begardai*. Be to, dar veikė Ortlybo Strasburgiečio (Ortlieb von Strassburg) bei Amalriko Beniečio (Amalric de Bène, m. 1206 m.) iš Šartro vyskupystės šalininkų – ortlybininkų ir amalrikiečių – sektos. Visos šios sektos išpažino mistinį panteizmą. Katalikų bažnyčia laikė jas eretiškomis, jos buvo inkvizicijos persekiojamos. Strasburgo vyskupas Johannas von Dürbheimas kai kuriuos šių sektų šalininkus nuteisė sudeginti. Eckharto paskyrimo į Strasburgą tikslas buvo apginti dominikonų interesus šioje provincijoje. Čia Eckhartui teko tiesiogiai susidurti su beginėmis ir begardais, polemizuoti su jais savo pamoksluose, kurių jie mielai klausydavosi, nes Eckhartas nevengė originalių, drąsių minčių. Joms išsakyti jis vartodavo netikėtus palyginimus, paradoksus, hiperboles. Visa tai teikė galimybę įvairioms interpretacijoms, o tuo pasinaudodavo ir įvairūs sektantai. Tai sukėlė įtarimą ordino vyresnybei, juo labiau kad ir pats Eckhartas linko į mistiką ir panteizmą. Įtarimai dar labiau sustiprėjo, kai, atrodo, Strasburge jis parašė savo traktatus „Dieviškosios paguodos knyga" ir „Apie kilnų žmogų". Todėl 1320 m. Eckhartą buvo nuspręsta perkelti į Frankfurtą, kur jis ėjo prioro pareigas, o 1323 m. jis buvo paskirtas vyriausiuoju lektoriumi

Kelno aukštojoje mokykloje. Čia jis neapsiribojo vien akademine veikla. Eckhartas mėgo pamokslauti ne tik savo ordino broliams ir seserims, bet ir platesnei visuomenei. Toks viešas drąsių, neortodoksinių minčių skelbimas nepatiko katalikų bažnyčios hierarchams, ypač Kelno arkivyskupui Heinrichui von Virneburgui (1244–1332), kuris inicijavo bylą prieš Eckhartą. Arkivyskupo paskirti tardytojai išrinko iš Eckharto raštų 49 posakius, esą liudijančius jų eretiškumą. Eckhartas, 1326 m. rugsėjo 26 d. rašte[2] atsakęs į visus kaltinimus ir priekaištus, šį kartą buvo išteisintas, tačiau jam uždraudė dėstyti religinius dalykus. Vis dėlto Kelno arkivyskupas nenurimo ir netrukus pradėjo naują Eckharto apkaltos procesą. Šį kartą buvo pateiktas jau 59 punktų kaltinamasis raštas, paremtas Eckharto pamokslais. Eckhartas išsamiai ir argumentuotai atsakė ir į šiuos kaltinimus[3], tačiau nei Kelno arkivyskupas, nei tardytojai nekreipė į tai jokio dėmesio, byla buvo eskaluojama toliau, kol ji atsidūrė Avinjone, tuometinėje popiežiaus rezidencijoje. Pamažu nuo Eckharto ėmė atsiriboti ir Dominikonų ordinas. Paliktas gintis vienas, išvargintas tardymų ir bylos vilkinimo, Eckhartas 1327 m. vasario 13 d. iš Kelno dominikonų bažnyčios sakyklos viešai paaiškino savo bylos reikalus ir pakvietė savo bičiulį T. Konradą notaro akivaizdoje perskaityti lotynų kalba pa-

[2] Šis jo atsakymas yra išverstas į lietuvių kalbą ir paskelbtas minėtoje J. Ereto monografijoje: žr. p. 24–27.

[3] Žr.: *Eretas J.* Meister Eckehartas iš Hochheimo. – P. 27–29.

reiškimą, kurio svarbiausioji dalis skambėjo kaip atsižadėjimas to, kas jo raštuose bus pripažinta klaidinga[4].

Tačiau Eckharto bylos eigos šis pareiškimas nesustabdė. Buvo atmestas ir jo prašymas leisti tiesiogiai kreiptis į popiežių ir išsakyti jam savo argumentus. Kad Eckhartas būtų pasmerktas, ypač stengėsi pranciškonai. Bet Eckhartui nebuvo lemta sulaukti bylos pabaigos – 1328 m. jis mirė neaiškiomis aplinkybėmis Avinjone, popiežių rūmuose. Byla baigėsi po Eckharto mirties popiežiaus Jono XXII bule „In agro Dominico", kuri 17 Eckharto teiginių pasmerkė kaip eretiškus, o 11 apibūdino kaip įtartinus.

Tiesą sakant, Eckhartas tapo ne tiek savo mokslo, kiek politikos auka. Tuo metu popiežius Jonas XXII buvo įsivėlęs į kovą su Vokietijos karaliumi Liudviku IV Bavaru, siekusiu Šv. Romos imperijos imperatoriaus karūnos. Popiežių rėmė dominikonai, o Liudviką IV Bavarą – pranciškonai, kurių skelbiamas griežtas neturto reikalavimas nesiderino su Romos kurijos siekiama finansine gerove. Po poros metų atsiradus galimybei pranciškonams ir dominikonams susitaikyti, popiežius, siekdamas politinių tikslų, nusileido pranciškonų reikalavimui pasmerkti Eckhartą.

Eckharto kūrybinį palikimą sudaro jau minėti traktatai ir daugybė pamokslų. Kaip minėta, pagrindinis lotynų kalba parašytas jo veikalas „Opus tripartitum" neišliko, o dėl daugelio išlikusių vokiškų pamokslų autentiškumo kyla abejonių.

[4] Žr. ten pat. – P. 32.

Eckhartas savo mokslą daugiausia skelbė žodžiu. Jo pamokslai buvo stenografuojami uolių jo klausytojų. Vėliau tie užrašyti pamokslai buvo kitų redaguojami, ne kartą perrašinėjami, papildomi iš atminties. Tad ne viskas, kas priskiriama Eckhartui, iš tikrųjų yra jo. Nekelia abejonių tik tie pamokslai ir traktatai, kurių mintys, idėjos, teiginiai yra užfiksuoti išlikusiuose Eckharto pasmerkimo bylos kaltinamuosiuose dokumentuose ir jo atsakymuose į kaltinimus.

Paprastai pamokslus Eckhartas sakydavo vokiečių liaudies šnekamąja kalba pagal pasirašytą lotynišką planelį. Tai vertė jį vokiečių kalboje ieškoti atitikmenų nusistovėjusiai lotyniškajai filosofijos terminijai. Tad Eckhartas yra laikomas vienu pirmųjų mokslinės vokiečių kalbos, visų pirma filosofinės, kūrėjų. Iki XIX a. pabaigos buvo žinomi tik vokiški jo pamokslai ir traktatai. 1880 m. dominikonas Heinrichas Denifle (1844–1905) atrado reikšmingus Eckharto pamokslus lotynų kalba ir 1886 m. dalį jų paskelbė[5].

Eckhartas garsėjo kaip talentingas to meto pamokslininkas, pasižymėjo drąsiu ir originaliu Biblijos interpretavimu. Jo pamokslų forma paprasta, netgi monotoniška, jų turinys abstraktus, racionalistinis, turintis daugelį scholastikai būdingų bruožų, todėl ne visada lengvai suprantamas, o interpretacinis pobūdis dažnai pakenkia dėstymo nuoseklumui ir vieningumui.

[5] Žr.: *Denifle H.* Meister Eckeharts lateinische Schriften // Archiv für Literatur und Kirchengeschichte des Mittelalters. – Berlin, 1886. – Bd. 2.

Be to, pamokslai buvo skiriami dažniausiai siauram išsilavinusių klausytojų ratui. Tačiau, kita vertus, Eckharto pamokslams netrūksta įtaigumo. Juose nemaža taiklių gyvenimiškų palyginimų, aforistinių posakių, metaforų, parabolių, hiperbolių. Visa tai imponavo ne tik išrinktiesiems, bet ir platesnei auditorijai.

Dėstydamas savo mintis, Eckhartas stengdavosi būti savitas, jis retai remdavosi praeities filosofijos ir teologijos autoritetais, tačiau, be abejo, neišvengė jų įtakos. Eckharto kūryboje jaučiama neoplatonikų Dionisijo Areopagito, Proklo (Πρόκλος, 412–485), Jono Škoto Eriugenos (Johannes Scotus Eriugena, apie 810 – po 877), viduramžių mistiko Bernardo Klerviečio (Bernard de Clairvaux, 1090–1153), senviktoriečių mokyklos (XII a.), taip pat Augustino, Boecijaus (Boethius, apie 480–524) ir didžiųjų scholastų Alberto Didžiojo bei Tomo Akviniečio įtaka. Tačiau, ko gero, labiau nei scholastika Eckhartui imponavo to meto įvairių religinių sąjūdžių mistika, iš dalies ir pranciškonų doktrina. Jis savo pamoksluose nevengė polemizuoti su ortodoksinės katalikų bažnyčios laikytomis eretiškomis religinių sąjūdžių idėjomis, savitai jas interpretavo, aiškinosi jas ne tik pats sau, bet ir aiškino kitiems.

Artimiausi ir ištikimiausi Eckharto mokiniai ir jo idėjų sekėjai buvo vokiečių mistikai *Heinrichas Seuse* (arba Suso, apie 1295–1366), *Johannas Tauleris* (apie 1304–1361) bei flamandų mistikas *Janas van Ruysbroeckas* (1293–1381). Nors pagal amžių jie galėjo būti tiesioginiai Eckharto paskaitų ir pamokslų klausytojai,

tačiau tyrinėtojai šito fakto negali patvirtinti. Vėliau Eckharto mokslo poveikį, be abejo, patyrė Tomas Kempietis (Thomas a Kempis, Hemerken, apie 1380–1471) bei Reformacijos sąjūdžio ideologai, Martinas Lutheris (1483–1546) ir kt. Jo idėjos paveikė ir protestantizmo teologijos formavimąsi. Ir vėlesniais amžiais Eckharto filosofija nelikdavo be atgarsio, ypač ji buvo patraukli XIX a. teosofams.

Filosofijos ir teologijos bruožai. Išlikusi Eckharto kūryba nepateikia sistemiško pasaulio vaizdo. Visas jo dėmesys sutelktas į Dievo, jo kūrinijos, žmogaus sielos sampratos ir jų tarpusavio sąsajų problemų svarstymą, žodžiu, į visa tai, kas priklauso ontologijos ir metafizikos sričiai. Svarbiausias Eckharto rūpestis – Dievo problema, nuo kurios sprendimo priklauso visų kitų problemų supratimas.

Dievas ir Dievybė. Pats savaime Dievas yra absoliutas, grynoji būtis be jokių atributų, apraiškų, be jokio pagrindo. Jo neįmanoma nusakyti jokiomis sąvokomis, jokiais apibrėžimais. Net negalima pasakyti, kad jis yra arba kad jo nėra, kad jis geras ar blogas. Jis yra aukščiau visų sąvokų, apibrėžimų, aukščiau būties. Jis yra tai, kas absoliutu, tai, kas amžina ir viena. Jis yra anapus erdvės ir laiko, neturi nei praeities, nei ateities, – tai amžinoji dabartis. Kaip vaizdžiai sako Eckhartas, Dievas yra nebyli dykuma, tuštuma (*Wüste*), visiškas Niekis (*Nichts*). Apie Dievą mes daugiau pasakome ne žodžiais, o tylėdami. Apie jį tegalima pa-

sakyti tik tiek, kad *jis yra tai, kas yra*. Jis net ne Dievas, o dieviškoji *esmė* (vok. *Wesen*, lot. *essentia*), kurią Eckhartas vadina *Dievybe* (vok. *Gottheit*, lot. *Divinitas*). Toks Dievo kaip Dievybės apibūdinimas nėra visiškai originalus. Jis vadinamas negatyviąja, arba apofatine, teologija (*theologia negativa*), kuri būdinga neoplatonikams, ypač Dionisijui Areopagitui.

Tačiau kai mes apibūdiname Dievą būties, kūrinijos atžvilgiu, toji dieviškoji esmė, arba Dievybė, įgyja apibrėžtumą, ji esti (*west*), ir tuomet Dievas traktuojamas kaip pasaulio kūrybinis principas, potencialus pradas, visa ko pagrindas (*Grund*), nors pats savaime jis neturi jokio pagrindo. Taigi Dievybės ir Dievo skirtumas yra tik teorinis – Dievas yra absoliuti vienovė. Iš jo yra visa ir visa yra per jį, visa yra jame, bet jis nėra nei iš ko nors, nei kame nors, – jis yra nebūtis, niekas. Tačiau *kito* atžvilgiu, kai mes operuojame sąvokomis, terminais, apibrėžimais, Dievas-Dievybė suvokiamas kaip dieviškoji būtis (vok. *Sein*, lot. *esse*), kylanti iš Dievybės kaip save suvokiantis protas ir tampanti Tėvu, tampanti savaime, o ne todėl, kad to norėtų.

Dievas kaip Trejybė yra pavadinta, nusakoma Dievybė, Dievas trijuose asmenyse, pažinioji būtis, Dievo reiškimasis trimis asmenimis. Tėvas, kaip per Dievybės pačios savęs pažinimą savaime išplaukianti mintis, yra suvokimo subjektas; žvelgdamas savęsp, jis suvokia savo dieviškąją prigimtį (*Wesenheit*), kuri veikia jame ir yra ne kas kita, kaip visa Dievybė. Toji prigimtis per savęs pačios pažinimą trokšta išsiveržti, t. y.

būti. Ir Tėvas, pažindamas savyje dieviškąją prigimtį, gimdo Sūnų kaip kita, kuris yra pažinimo objektas. Sūnus, būdamas kas kita nei Tėvas, yra ta pati dieviškoji prigimtis, ta pati būtis, todėl savo esme jis tebėra Tėve, bet skiriasi nuo jo kaip kitas asmuo. Tačiau šis Dievybės savivokos procesas yra ne tik subjekto (Tėvo) ir objekto (Sūnaus) skyrimas, ne tik gimdymas ir gimimas, bet ir naujas subjekto susiliejimas su objektu: gimimo metu Tėvas išsilieja į Sūnų, ir tą pačią akimirką jis, jau kaip Sūnus, įsilieja (sugrįžta) į save, į Tėvą; kitaip tariant, Sūnuje pažinęs pats save, per jį Tėvas sugrįžta į save. Ta pati dieviškoji prigimtis, kuri Tėve yra veikiančioji, Sūnuje yra pasyvi, arba priimanti.

Tėvas myli savo Sūnų, todėl gimdymo metu ištardamas Žodį kartu iškvepia (išlieja) ir savo meilę, kuri yra ne kas kita, kaip Šventoji Dvasia – bendras Tėvo ir Sūnaus ryšys. Taigi Šventoji Dvasia neišsilieja iš Tėvo taip, kaip išsilieja Sūnus, – ji yra laisvas Dievo valios aktas, liudijantis dieviškąją prigimtį (priešingu atveju išeitų, kad Šventoji Dvasia yra antrasis Sūnus). Taigi Tėvas yra tarsi Dievo mintis, kurioje išryškėja dieviškoji prigimtis, Sūnus – Dievo mintis apie save patį, Dievo pažinimas, pagimdytas dieviškosios prigimties, o Šventoji Dvasia – vieningos Tėvo ir Sūnaus valios suvokimas, meilės aktas. Šios trys Dievo hipostazės skiriasi viena nuo kitos tik asmeniu, bet ne esme. Jos yra amžinosios Dievo gyvenimo formos, turinčios tą pačią dieviškąją esmę, – taigi jos yra ta pati Dievybė. Vadinasi, Dievybė yra tik substancija ir santy-

kis, nes trys asmenys turi vieną būtį ir juos galima skirti tik jų tarpusavio santykio atžvilgiu. Taigi Eckhartas, aiškindamas Trejybę, pakartojo Plotino (Πλωτῖνος, 204/205–270) subjekto–objekto–santykio pažinimo metafiziką krikščioniškomis Tėvo, Sūnaus ir Šventosios Dvasios sąvokomis.

Trejybės tapsmą Eckhartas traktuoja kaip amžinąjį dieviškąjį procesą: Tėvas amžinai gimdo savo Sūnų amžinai tardamas Žodį, Sūnus amžinai vienijasi su Tėvu, ir amžinai veikia Šventoji Dvasia. Taigi Dievybė amžinai tampa Dievu kaip Trejybe, o Dievas kaip Trejybė amžinai tampa Dievybe. Tokia dieviškosios esmės transformacija labiau panaši ne į neoplatoniškąją emanaciją, o į dialektiką – vidinį pačios savęs suvokimą, pačios savęs įveiką. Kitais žodžiais tariant, Eckhartui emanacija yra ne tik Dievo *išsiliejimas* į pasaulį daugiu ir įvairove, t. y. kūrinija, bet ir įsiliejimas atgal į Dievą kaip savo šaltinį, sugrįžimas į pradinę vienovę, kuri yra nedalomas Vienis; tuo užsibaigia būties judėjimas ratu, būties tapsmas.

Dievas ir kūrinija. Dievas yra visos kūrinijos pradas, tačiau skirtingai negu Tomas Akvinietis, laikęs Dievą aktyviuoju pradu, Eckhartas Dievą traktuoja kaip nepažinų potencialųjį pradą, visos būties amžinai save aktualizuojančią galimybę. Kūrinijos tapsmą Eckhartas motyvuoja Dievo kaip Trejybės transformacijos aiškinimu.

Tėvas, ištardamas Žodį, ištaria ir visos kūrinijos įvairovės pirmavaizdžius *(Urbild)*, t. y. ištaria idealųjį

tobulą pasaulį. Tačiau visa, kas ištariama, lieka Dieve, ir ištarmės būtis yra pats Dievas. Kiek kiekvienas daiktas yra Dieve, tiek jis turi būties, tiek jis yra tobulas, o kiek jis yra pats savaime, tiek jis yra kūrinys. Eckhartas skiria Žodžio ištarimą nuo pasaulio kūrimo. Žodžio ir kartu idealaus dieviškojo pasaulio ištarimas nesutampa su pasaulio kūrimu. Žodį Dievas taria vieną kartą, bet taria amžinai. Tardamas jis kartu iš nieko kuria pasaulį, kuria tai, ko nėra buvę. Tačiau, skirtingai negu Tomas Akvinietis, Eckhartas aiškina, jog Dievas sukuria tik daiktų esmes, substancijas, kurias ištaria savo Žodyje ir kurios sutampa su tuo Žodžiu; bet tos esmės nesutampa su Dievu, todėl jos neturi savo būties – jos egzistuoja Dievo būtimi, o be Dievo būties jos yra niekas. Tuo tarpu Tomas Akvinietis laikėsi nuomonės, kad Dievas sukuria kiekvieno daikto esmę ir jo būtį, skirtingą nuo Dievo būties. Eckharto supratimu, Dievo kartu su Žodžio ištarimu sukurtasis pasaulis nuo dieviškojo ištartojo pasaulio skiriasi tuo, kad jis yra netobulas, kupinas skirtumų, egzistuoja laike ir erdvėje. Jo būtis yra šalia Dievo, todėl tokia būtis yra netikra.

Visa, kas Dievo sukurta, yra sukurta iš meilės ir dėl meilės, todėl Dievas trokšta vienytis su sukurtuoju pasauliu. Savo ruožtu kiekvienas Dievo kūrinys, dalyvaudamas Dievo būtyje ir egzistuodamas Dievo būtimi, taip pat myli Dievą dėl to, kad jis yra jo dėka, ir netrokšta nieko kito, kaip tik sugrįžti ten, iš kur yra išėjęs, ir susilieti su Dievybe. Mylėdamas kūriniją ir

kūrinių mylimas Dievas myli pats save, nes jis ir kūrinija yra viena. Visi kūriniai yra pilni Dievo būties ir egzistuoja jame. Jame yra visa, o jis visame kame yra visas. Tokia Eckharto dieviškosios būties ir pasaulio samprata yra labai artima panteizmui. Siekdamas išvengti panteistinių išvadų, Eckhartas vis dėlto pabrėždavo, kad kūrinija vis dėlto neprilygsta Kūrėjui ir negali išreikšti visos jo esmės.

Dievo ir kūrinijos būties tapatinimas paskatino krikščionybės ortodoksus padaryti išvadą, kad Eckhartas, neigdamas savarankišką kūrinijos būtį ir priskirdamas jai amžinąją Dievo būtį, laikėsi eretiškos pažiūros, jog sukurtasis pasaulis yra amžinas. Atsakydamas savo kritikams, Eckhartas pabrėžė, jog ne pasaulis yra amžinas, o pasaulio kūrimas, nes jis vyko ne laike, o amžinybėje – priešingu atveju išeitų, kad laikas buvo anksčiau už kūrimą. Kūrimą Eckhartas suprato kaip nuolatinį, amžiną dialektinį procesą. Dievybė kaip absoliuti vienovė yra nuolat save aktualizuojanti potencija, amžinai tampanti Dievu, amžinai einanti iš pačios savęs ir amžinai grįžtanti į save. Amžinas esąs ne pasaulis, o jo pirmavaizdis dieviškajame prote. Kadangi daiktų pirmavaizdžiai neprieinami žmogiškajam pažinimui, belieka guostis „mokytu nežinojimu", kurio idėją vėliau išplėtojo Nikolajus Kuzietis (Nicolaus Cusanus, 1401–1464).

Sielos samprata. Iš visų kūrinių, dalyvaujančių Dievo būtyje, daugiausia dieviškosios būties turi siela. Ji yra panašiausia į Dievą ir arčiausiai jo. Tai kilniau-

sias Dievo kūrinys. Siela – tai Dievo namai. Tačiau nors siela yra kilnesnė ir subtilesnė už visus kitus kūrinius, vis dėlto ji taip pat yra kūrinys, veikiantis erdvės ir laiko ribose. Sielai būdingos dvejopos galios: išorinės, žemesnės, galios – juslės, pojūčiai, jausmai – ją sieja su kūrinijos pasauliu, o vidinės, aukštesnės, galios – protas, valia, atmintis – su dieviškąja prigimtimi, Dievybės pagrindu, kurį Eckhartas vadina „sielos kibirkštėle" (vok. *Seelenfunklein*, lot. *scintilla*). Tai giliausioji sielos esmė. Savo aukštesnėmis galiomis siela pajėgia išgirsti Dievo tariamą Žodį, perteikti jį valiai, o valia, nukreipusi žmogų į tobulėjimą, Dievo malonės dėka vienijasi su dieviškąja prigimtimi ir neša ją atminčiai. Ji prisimena savo pirminę prigimtį, išnyksta proto sukurti vaizdiniai ir sielą užvaldo absoliuti ramybė. Tuomet ima trykšti dieviškosios meilės šaltinis, taip pripildantis sielą, kad aukštesnės jos galios išsilieja į žemesnes galias, kurios ir kelia žmogų Dievop.

Susiliejusi su dieviškąja esme, siela joje vis dėlto visiškai neištirpsta. Ji tik trokšta vis giliau grimzti į Dievo būties vienovę, bet niekuomet nepasiekia jos dugno. Todėl pažindama pati save, suvokdama esanti sukurta siela gali vėl atrasti save ir iš naujo vienytis su Dievybe, vėl išgyventi savyje Dievo Sūnaus gimimą. Toks daugkartinis sielos vienijimasis su Dievu yra jos empirinio gyvenimo kasdienybė, liudijanti jos vietą tarp amžinybės ir laiko, tarp dieviškosios vienovės ir pasaulio įvairovės. Žmogus, turėdamas laisvą valią, gali

rinktis: siekti susiliejimo su Dievu ar tenkintis pasaulio įvairove, kur viešpatauja blogis.

Tokia Eckharto sielos samprata ištrina skiriamąją ribą tarp Dievo ir žmogaus, o tai prieštaravo Bažnyčios Tėvų sielos teorijai. Net ir mistikai Bernardas Klervietis bei senviktoriečiai laikėsi kitokio požiūrio į sielą negu Eckhartas, kuriam nemažą poveikį šiuo klausimu, atrodo, bus padaręs vokiečių filosofas Dytrichas Freibergietis (Dietrich von Freiberg, apie 1250 – po 1310).

Mistinė sielos samprata Eckharto filosofijoje glaudžiai susijusi su kūrinijos pasaulio atsižadėjimo skelbimu.

Atsižadėjimas. Kad siela susilietų su dieviškąja vienove ir kad ji taptų Dievo namais, žmogus privalo išsižadėti ne tik visos kūrinijos, bet ir savo valios, proto – žodžiu, viso savęs, turi numirti pats sau ir gyventi tik Dievo valia bei jo norais. Tik atsižadėjusio žmogaus sieloje gimsta Dievas. Atsižadėdamas žmogus atveria Dievui savo sielą, sako Eckhartas, ir priverčia Dievą pamilti jį, o tai ir yra tikroji Dievo meilė. Taigi Dievas negali apsieiti be mūsų, o mes be Dievo. Tas, kas myli Dievą ir kenčia dėl jo tikėdamasis jo malonės, myli ne Dievą, o save patį. Kas ieško kelių į Dievą tikėdamasis išganymo, tas suras tik kelius, bet praras Dievą. Žmogus turi gyventi ir veikti ne *dėl ko nors*, o natūraliai, laisvai, be jokios motyvacijos, paprasčiausiai dėl to, kad nori veikti. Ne mūsų darbai padaro mus šventus, bet mes savo darbus turime padaryti šventus. Dievui nėra jokio skirtumo tarp didžių, kilnių ir mažų, kasdienių darbų.

Žmoguje niekada neužgęsta „sielos kibirkštėlė", todėl niekas neturi prarasti vilties susilieti su Dievu, tik reikia atsižadėti savęs ir pasaulio, gimdyti savo sielos gelmėse Dievą ir veikti kartu su juo visur, kaip sako Eckhartas – ir bažnyčioje, ir arklidėje.

Krikščioniškojo tikėjimo etika atsižadėjimą visuomet laikė viena iš tauriausių dorybių, tačiau jį siejo su išoriniu asketizmu, materialių, kūniškų, laikinų dalykų ribojimu ar jų atsisakymu, apeiginiu atsidavimu dvasiniam gyvenimui. Eckhartas akcentavo transcendentinę atsižadėjimo prasmę – visišką proto laisvę kūrinijos atžvilgiu, substancinės savasties atsisakymą. Tiesa, jis neneigia ir išorinio religinio pamaldumo, dvasinės askezės praktikos. Tačiau tai jis laikė antraeiliu dalyku, tarsi pradiniu etapu kelyje į antprotinį mistinį susiliejimą su Dievu. Taip Eckhartas įprasmino empirinę žmogaus veiklą, pateisino netobulo pasaulio ir blogio egzistavimą. Blogį Dievas ne sukūrė, bet leido jam būti, kad galėtų reikštis išganydamas žmogų ir parodyti jam savo meilę ir išmintį. Toks išorinės empirinės žmogaus religinės veiklos vertinimas ir intelektualistinis atsižadėjimo traktavimas, jo iškėlimas į transcendentinį lygmenį buvo naujas reiškinys viduramžių filosofijoje, suteikęs atsižadėjimui kitokią moralinę prasmę. Tai turėjo įtakos protestantiškos M. Lutherio „pateisinimo tikėjimu" doktrinos formavimuisi.

Atsižadėjimas glaudžiai susijęs su pažinimo problema. Pasaulio neatsižadėjęs žmogus vadovaujasi jus-

liniu pažinimu, kuris empirinę tikrovę ir visus joje egzistuojančius daiktus laiko tikra būtimi. Atsižadėjimas veda į aukščiausią pažinimo pakopą – į dieviškąjį nežinojimą, kai pasiekus visišką atsižadėjimą įvyksta objekto ir subjekto susitapatinimas, vienijimasis su Dievu. Atsižadėjimas pasuka žmogaus gyvenimo kelią atgal ir užbaigia pažinimo procesą: Dievas kurdamas pasaulį vis labiau pažįsta save, o žmogus eidamas priešinga kryptimi, t. y. atsižadėdamas sukurtojo pasaulio ir jo vaizdinių, vis labiau pažįsta Dievą.

Kartą paklaustas, kaip suprasti jo pamokslus, Eckhartas atsakė, kad tas, kas nori juos suprasti, 1) turi būti išsivadavęs nuo visų prieštaravimų ir pažinęs aukščiausiąjį gėrį; 2) jis visada turi likti su Dievu; 3) jo siela turi be paliovos kilti aukštyn; 4) jis turi atsižadėti savęs ir 5) sugebėti valdyti save, kad nepasiduotų pykčiui. Šiais žodžiais glaustai nusakyta visų Eckharto pamokymų esmė.

Baigdami aptarti Eckharto filosofijos bruožus, norėtume atpasakoti vieną (deja, nepatekusį į šią knygą) jo pamokslą („Dievo karalystė arti"), kuriame interpretuojamas Evangelijos pagal Matą pasakymas „prisiartino dangaus karalystė" *(Mt 3, 2; 10, 7)*. Čia itin įtaigiai, aforizmais ir paradoksais išsakyta viso Eckharto mokslo praktinė vertė ir prasmė.

Dievas ir mes. Dievas ir visa kūrinija, visas pasaulis, Dievas ir mes, Dievas ir aš yra *viena*. Dievas yra visur – akmenyje, medyje, vandenyje, kiekviename gyvūne ir daikte, bet jie to nežino. Jeigu jie tai žino-

tų, džiaugtųsi jo palaima. O aš žinau, kad Dievas yra manyje taip arti. Todėl aš jaučiu palaimą, bet jaučiu ją ne todėl, kad Dievas yra manyje taip arti, o todėl, kad aš suvokiu Dievą, suvokiu, koks jis man artimas ir kaip jis myli mane. Dievas artimas mums visuose savo kūriniuose, ir tik tas iš tikrųjų pažįsta Dievą, kas mato jį visame kame. „Mano sieloje yra jėga, galinti suvokti Dievą. Niekas nėra taip arti manęs kaip Dievas <...>. Dievas man arčiau negu aš pats sau."

Tačiau tik stipri ir tvirta siela gali suvokti Dievą. Niekas, nei viltis, nei baimė, nei džiaugsmas, nei liūdesys, nei meilė, nei kančia neturėtų jos trikdyti. Siela privalo būti vienodai nutolusi nuo visų žemiškų dalykų, kaip vienodai nutolęs nuo žemės dangus. Ji turi būti mirusi viskam, kas žemiška, ir tyra kaip dangus, kurio nepaliečia nei laikas, nei erdvė. „Niekas taip netrukdo sielai pažinti Dievą, kaip laikas ir erdvė! Erdvė ir laikas yra tik dalys, o Dievas – vientisas. Tad jei siela nori pažinti Dievą, ji privalo jį pažinti be laiko ir erdvės, nes Dievas nėra nei *tas*, nei *anas*, kaip daugelis daiktų, – Dievas yra viena!" „Kas mato Dievą, tas taip pat pažįsta, kad visi kūriniai yra niekas. Jeigu vieną kūrinį lyginsime su kitu, jis atrodys gražus ir bus kas nors, bet palyginti su Dievu jis – *niekas*". Taigi „jeigu siela nori regėti Dievą, ji privalo pamiršti ir prarasti save, nes kol ji mato ir žino save, tol ji nemato ir nežino Dievo. Jeigu dėl Dievo ji atsisakys savojo *Aš* ir atsižadės visų daiktų, tai ji vėl atras save Dieve. Pažindama Dievą, ji tobuliau pažįsta

ir pačią save, ir visus daiktus, su kuriais išsiskyrė. Jeigu aš iš tikrųjų noriu pažinti aukščiausiąjį gėrį, jeigu aš noriu pažinti amžinąją palaimą, tai turiu pažinti ją ten, kur ji yra pati savyje – Dieve, o ne ten, kur jos skeveldros. Jei aš noriu pažinti tikrąją būtį, aš turiu pažinti ją ten, kur ji yra pati savyje – Dieve, o ne kūriniuose, kur būtis yra suskaidyta. Tik viename Dieve vientisa dieviškoji būtis."

„Niekas neturi manyti, kad tai pasiekti sunku; nors tai ir atrodo sunku, nors iš tikrųjų iš pradžių sunku išsiskirti su visais daiktais ir numirti jiems, bet kai tu tai pasieki, nėra lengvesnio, džiaugsmingesnio, geidžiamesnio gyvenimo."

„Niekada žmogus taip nesikamavo dėl ko nors, kaip kamuojasi Dievas, kad padėtų žmogui pažinti jį. Dievas visada pasirengęs, bet mes nepasirengę; Dievas mums arti, bet mes toli; Dievas viduje, bet mes išorėje; Dievas mumyse kaip savo namuose, bet mes svetimi."

Eckhartas manė, kad jo mokslas visiškai sutampa su bažnyčios mokslu. Vis dėlto jis buvo apkaltintas erezija. Iš tikrųjų jis išpažino tas tikėjimo tiesas, kurias skelbė Tomas Akvinietis ir kiti scholastinės filosofijos autoritetai, tačiau jas interpretavo savaip, siūlydamas šiek tiek kitokius Dievo pažinimo kelius ir būdus. Scholastai taip pat pripažino betarpišką Dievo suvokimą, tačiau jį suprato kaip apreiškimą, duotą iš išorės, Šventojo Rašto autoriteto, kuriuo remiantis buvo kuriama sąvokų sistema, o ji savo ruožtu tikėjimo dogmas darė

priimtinas protui. Scholastikoje abstrakti mintis yra uždaryta pati savyje ir daiktus suvokia išoriškai. Scholastai *mąsto apie Dievą,* o Eckhartas *mąsto Dievą* ir mąsto dieviškai. Jam žmogaus minties esmė ir dieviškosios minties esmė yra viena. Čia Dievas mąsto save žmoguje. Savyje paskendusi mintis atskleidžia tikrovę be jokių sąvokų, simbolių ir dogmų. Tačiau ir scholastikos, ir mistikos tikslas yra vienas – aiškinti ir pažinti Dievą ir pasaulį, save ir savo būties prasmę amžinajame Dabar.

Antanas Rybelis

PAAIŠKINIMAI

Pirmą kartą lietuvių kalba leidžiamoje Johanno Eckharto raštų rinktinėje spausdinami reikšmingiausi jo traktatai ir keletas pamokslų, kurie geriausiai atspindi J. Eckhartui būdingą požiūrį į filosofines būties ir pažinimo problemas. Traktatai versti iš *Josefo Quinto* parengto ir 1965 m. Miunchene išleisto J. Eckharto raštų rinkinio *„Deutsche Predigten und Traktate"*, o pamokslai versti iš *Eugeno Diedericho* parengto ir 1923 m. Jenoje išleisto leidinio *„Meister Eckeharts Schriften und Predigten"* pirmojo ir antrojo tomų.

TRAKTATAI

Pamokomosios kalbos

[1] Pamokslininkų ordinu buvo vadinamas Dominikonų ordinas, įkurtas 1215 m. Tulūzoje ispanų katalikų pamokslinínko *Domininko Guzmano* (1170–1221) kovai su eretikais albigiečiais, valdiečiais ir katarais.

[2] *Augustinas.* Išpažinimai (Confessiones), X, 26, 37.

[3] Tai gali būti popiežius *Grigalius Didysis* (Gregorius I Magnus, apie 540–604) – žr. jo „Homilijas", I, 5, 2; arba

Augustinas (žr. „Psalmių komentarai", 103 pamokslas, 3, 16); arba *Jeronimas* (Hieronymus, apie 340/350–420) – žr. jo „Apie Evangeliją pagal Matą", 19, 27.

[4] Lietuviškame Evangelijos pagal Matą vertime šis sakinys skamba taip: „Palaiminti turintys vargdienio dvasią". Apskritai J. Eckharto pateikiamos citatos iš Biblijos dažnai neatitinka lietuviško Biblijos teksto vertimo. Tokiais atvejais išverčiamas kontekstą atitinkantis J. Eckharto variantas ir pateikiama citatos nuoroda su santrumpa *plg.*

[5] Lietuviškame vertime: „galybė geriausiai pasireiškia silpnume".

[6] Lietuviškame vertime: „Ir kiekvienas, kas paliko namus, brolius, seseris, tėvą, motiną, vaikus, dirvas dėl manęs, gaus šimteriopai".

[7] Lietuviškame vertime: „Man mieliau būtų pačiam būti prakeiktam ir atskirtam nuo Kristaus vietoj savo brolių, tautiečių pagal kūną".

[8] Lietuviškame vertime: „Kelkis, eik į miestą; tenai tau bus pasakyta, ką turi daryti". Be to, tai žodžiai, pasakyti ne Pauliui, kaip rašo J. Eckhartas, o Sauliui.

[9] *Augustinas.* Apie laisvą valią (De libero arbitrio, 3, 9).

[10] Lietuviškame vertime: „Kam mažai atleista, tas menkai myli".

[11] Lietuviškame vertime: „Mes visi, atidengtu veidu Viešpaties šlovę atspindėdami, daromės panašūs į jo atvaizdą..."

[12] Plg. *Augustinas.* Psalmių komentarai (Enarrationes in Psalmos, 35).

[13] Plg. *Tomas Akvinietis.* Teologijos sąvadas (Summa theologica, I, 1, 1–2).

[14] Plg. *Dionisijas Areopagitas*. Apie mistinę teologiją (Περὶ μυστικῆς θεολογίας, I, 1).

[15] Lietuviškame vertime: „Jei kas trokšta būti pirmas, tebūnie paskutinis iš visų tarnas!"

[16] Lietuviškame vertime: „Per jį jūs praturtėjote visu kuo – visokiu žodžiu ir pažinimu..."

[17] Čia tikriausiai turimas galvoje senovės graikų filosofas *Diogenas Sinopietis* (Διογένης, IV a. pr. Kr.), kinikų mokyklos pradininkas.

Dieviškosios paguodos knyga

[1] Lietuviškame vertime: „Ir visa, kas mano, yra tavo, o kas tavo – tai mano, ir aš pašlovintas juose".

[2] Lietuviškame vertime: „Visiems, kurie jį priėmė, jis davė galią tapti Dievo vaikais – tiems, kurie tiki jo vardą, kurie ne iš kraujo ir ne iš kūno norų, ir ne iš vyro norų, bet iš Dievo užgimę".

[3] *Augustinas*. Psalmių komentarai, 36, pamokslas 1, 3.

[4] Lietuviškame vertime: „Jums tekę išmėginimai tėra žmogiški. Dievas ištikimas. Jis neleis jūsų mėginti virš jūsų jėgų, bet padarys, kad galėtumėte atlaikyti išmėginimą".

[5] *Augustinas*. Išpažinimai, X, 41, 66.

[6] Plg. Augustino 105-ąjį pamokslą (3, 4) ir 53-iąjį pamokslą (6, 6).

[7] Lietuviškame vertime: „Jei tu pats neisi priekyje, nesiųsk mūsų iš šitos vietos".

[8] Plg. *Aristotelis*. Fizika, IV, 1, 208 a.

[9] *Augustinas*. Apie sielos kiekybę (De quantitate animae, V, 9).

[10] *Seneka.* Gamtos klausimai (Questiones naturales, III, 12).

[11] Tai Senekos „Laiškuose Lucilijui" („Ad Lucilium epistulae morales", 107) cituojami senovės graikų filosofo stoiko *Kleanto* (Κλεάνθης, apie 330–230 m. pr. Kr.) žodžiai.

[12] Plg. *Tomas Akvinietis.* Teologijos sąvadas, I, 12, 9.

[13] Lietuviškame vertime: „Tau geriau vienakiui įeiti į gyvenimą, negu su abiem akim būti įmestam į pragaro ugnį".

[14] *Augustinas.* Apie Trejybę (De Trinitate, VIII, 3, 4).

[15] *Augustinas.* Psalmių komentarai, 30, pamokslas 3, 11.

[16] Plg. *Aristotelis.* Apie sielą (Περὶ ψυχῆς, II, 71).

[17] Lietuviškame vertime: „Visos upės teka į jūrą, o jūra vis nepilna. Į vietą, iš kur upės išteka, į ten jos tekėdamos vėl grįžta".

[18] Čia J. Eckhartas remiasi viduramžių visatos schema, pagal kurią žemę juosia ugnies žiedai. Žr. 8-ą paaiškinimą.

[19] Lietuviškame vertime: „Palaiminti persekiojami dėl teisybės".

[20] Lietuviškame vertime: „Šitas yra mano mylimasis Sūnus, kuriuo aš gėriuosi".

[21] Lietuviškame vertime: „Jis ir davė žinią mums apie Dvasios įkvėptą jūsų meilę".

[22] Galbūt turima galvoje įtakingoji *Glossa ordinaria.* Čia išsakytas esminis patristinės ir viduramžių egzegezės principas.

[23] Lietuviškame vertime: „Žmonėms tai negalimas daiktas, o Dievui viskas galima".

[24] Kalbama apie J. Eckharto traktatą „Apie kilnų žmogų". Lietuviškame Evangelijos pagal Luką vertime rašoma ne „kilnus žmogus", o „didžiūnas" (lot. *nobilis*).

[25] Lietuviškame vertime: „Jei kas nori eiti paskui mane, teišsižada pats savęs, tepasiima savo kryžių ir teseka manimi".

[26] „Tėvų gyvenimai" („Vitae patrum", I, 9).

[27] 138-asis Augustino laiškas, III, 12.

[28] Plg. Augustino 105-ąjį pamokslą, 3, 4.

[29] Neaišku, iš kur paimta ši citata, tačiau plg. *Augustinas.* Išpažinimai, XIII, 8.

[30] Lietuviškame vertime: „Bet draug su ja man atėjo visokių gėrybių ir per jos rankas neapskaitomo lobio".

[31] Lietuviškame vertime: „...sielvarte su juo drauge būsiu".

[32] *Bernardas Klervietis* (Bernard de Clairvaux, 1090–1153) – prancūzų filosofas, vienas iš mistinės viduramžių teologijos krypties pradininkų, žymus katalikų bažnyčios veikėjas. Svarbiausi jo darbai: „Apie malonę ir laisvą valią" („De gratia et libero arbitrio"), „Apie meilę Dievui" („De diligendo Deo"), „Apie apmąstymą" („De consideratione"), „Apie pagyrimus Mergelei („De laudibus Virginis"), „Apie Petro Abelaro paklydimus", „Nuolankumo ir išdidumo pakopos"; ypač reikšmingi jo pamokslai apie Giesmių giesmę ir Psalmes. Čia cituojamas 17-asis pamokslas (4) apie Psalmes.

[33] Žr. 8-ą paaiškinimą.

[34] Lietuviškame vertime: „Kai jis žengia – ugnys liepsnoja, naikina priešus aplinkui".

[35] Lietuviškame vertime: „Aš jau vos-ne-vos bepastoviu, suspaustas skausmų nuolatinių".

[36] *Sofronijus Eusebijus Jeronimas* (Sophronius Eusebius Hieronymus, apie 340–apie 420) – kanoninio Biblijos teksto „Vulgatos" vertėjas į lotynų kalbą, istorinių veikalų „Apie garsiuo-

sius vyrus" („De viris illustribus"), „Tėvų gyvenimai" („Vitae patrum") sudarytojas. Čia J. Eckhartas remiasi 120-uoju Jeronimo laišku (10).

[37] Lietuviškame vertime: „Bet teisiųjų sielos Dievo rankoje ir jų neliečia mirties kankinimas. Neišmintingųjų akimis jie rodosi mirštą ir jų išėjimas laikomas nelaime, ir jų atsiskyrimas nuo mūsų sunaikinimu, tuo tarpu kad jie yra ramybėje".

[38] „Tėvų gyvenimai", III.

[39] Apie tai kalbama Platono dialoge „Timajas" (Τίμαιος).

[40] Žr. *Augustinas*. Išpažinimai, X, 6, 10.

[41] *Augustinas*. Išpažinimai, XI, 8, 10 ir XI, 11, 13.

Apie kilnų žmogų

[1] Žr. traktato „Dieviškosios paguodos knyga" 24-ą paaiškinimą.

[2] Žr. *Izaokas Izraelis*. Apibrėžimų knyga.

[3] Lietuviškame vertime: „Deja, savo kūno nariuose jaučiu kitą įstatymą, kovojantį su mano proto įstatymu. Jis paverčia mane belaisviu nuodėmės įstatymo, glūdinčio mano nariuose".

[4] Žr. *Ciceronas*. Tuskulo pokalbiai (Tusculanae disputationes, III, 1, 2); *Seneka*. Laiškai Lucilijui, 73, 16.

[5] Origenas. Pamokslai apie Pradžios knygą (Homiliae in Genesin, 13, 4).

[6] Žr. *Augustinas*. Apie tikrąją religiją (De vera religione, 26, 49).

[7] Žr. 5-ą paaiškinimą.

[8] Žr. *Augustinas.* Apie Trejybę, XII, 7, 10.

[9] Žodžių žaismas: vokiečių k. *ein* yra ir nežymimasis artikelis, ir skaitvardis „vienas".

[10] Turimas galvoje antikos filosofas neoplatonikas *Ambraziejus Teodosijus Makrobijus* (IV–V a.) ir jo didžiulis veikalas – Cicerono dialoge „Apie valstybę" („De re publica") aprašyto romėnų karvedžio Publijaus Kornelijaus Scipiono Emiliano Afrikiečio Jaunesniojo (185–129 m. pr. Kr.) sapno komentarai (žr. *Macrobius.* In somnium Scipionis, I, 6, 7–10).

[11] Lietuviškame vertime: „Mat aš jus sužiedavau su vienu vyru, su Kristumi, ir turiu pas jį nuvesti jus kaip skaisčią mergelę".

[12] Žr. *Augustinas.* Pažodinis Pradžios knygos komentaras (De Genesi ad Litteram, IV, 23, 40).

[13] *Tomas Akvinietis.* Sąvadas prieš pagonis (Summa contra gentiles, I, 71).

PAMOKSLAI

Apie laiko pilnatvę

[1] Lietuviškame vertime rašoma konkrečiai: „Šeštame mėnesyje..."

[2] *Augustinas.* Psalmių komentarai, 72, 16.

[3] Žr. *Tomas Akvinietis.* Teologijos sąvadas, I, 50, 30, 1.

[4] Žr. *Tomas Akvinietis.* Teologijos sąvadas, I, 50, 4, 4.

[5] Plg. *Lk 1, 35.*

[6] T. y. dukterį. Viduramžiais buvo manoma, kad nauja gyvybė randasi per tėvą, o motina tėra tik tėvo sėklos indas. Taip pat buvo tikima, kad vyriškos lyties kūdikio gimimas yra norma, o moteriškos lyties kūdikis esąs tam tikro sutrikimo rezultatas.

Apie atsižadėjimą

[1] Tai nėra tiksli citata iš Naujojo Testamento, o kur kas ilgesnio teksto apibendrinimas. Žr. *1 Kor 13, 1–3.*

[2] Plg. *Ps 44(45), 14.* J. Eckharto pateikta citata netgi savo prasme nesutampa su esamais lietuviškais šios Psalmės eilutės vertimais.

[3] *Boecijus.* Apie filosofijos paguodą (De consolatione philosophiae, II, 5, 70).

[4] Tikriausiai čia turimas galvoje ne apaštalas Pilypas (tuomet J. Eckhartas būtų pridėjęs epitetą „šventasis"), o *Pilypas Arabas* (Markas Julijus Pilypas, apie 200–249 m.), arabų kilmės Romos imperatorius (juo tapo nužudęs imperatorių Hordianą III). Jo valdymo metais (248 m.) Roma iškilmingai pažymėjo Romos miesto įkūrimo tūkstantmetį. Viduramžiais buvo tikima, kad jis slapta išpažino krikščionybę.

[5] *Izidorius Sevilietis* (Isidorus, apie 570–636) – bažnyčios mokytojas, Sevilijos arkivyskupas, išgarsėjęs enciklopediniu 20 knygų veikalu „Etimologijos" („Ethymologiae" arba „Origines"). Be kitų darbų kalbos, gamtos, matematikos ir istorijos klausimais, jis parašė plačiai žinomas tris „Sentencijų" knygas („Libri tres sententiarum"), kuriose remiantis daugiausia Augustino ir Grigaliaus Didžiojo raštais pirmą kartą mėginama susisteminti krikščioniškąją dogmatiką ir etiką. Viduramžiais tai buvo itin populiarus veikalas, jį čia ir cituoja J. Eckhartas.

[6] *Dionisijas Areopagitas* (Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης, I a. po Kr. antroji pusė) – pirmasis Atėnų vyskupas, kuriam neteisingai priskiriami išlikę keturi teologiniai traktatai („Apie Dievo vardus", „Apie mistinę teologiją", „Apie dangaus hierarchiją" ir „Apie bažnyčios hierarchiją"), vadinami areopagitikais, ir 10 laiškų, rašytų įvairiems asmenims. Manoma, jog Dionisijui priskirti raštai buvo sukurti apie V a. po Kr.

Apie vienovę veiksmų požiūriu

[1] Tikriausiai remiamasi Tomu Akviniečiu (žr. „Teologijos sąvadas", I, II, 29, 1), nors tai buvo bendras viduramžių filosofijos principas.

[2] Turimas galvoje žydų filosofas *Mošė Maimonidas* (1135–1204) ir jo svarbiausias veikalas „Pasimetusiųjų vadovas" (žr. II, 27).

Kaip aušros žvaigždė

[1] Žr. traktato „Pamokomosios kalbos" 1-ą paaiškinimą.

[2] Čia J. Eckhartas, matyt, turi galvoje mitiniam filosofui *Hermiui Trismegistui* priskiriamą „Dvidešimt keturių filosofų knygą" („Liber 24 philosophorum"). Hermis – sen. graikų dievas, vėlyvosios antikos laikais gavęs Trismegisto (triskart didžiojo) pravardę. Vėliau jis buvo tapatinamas su senovės Egipto rašto ir išminties dievu Totu. Pirmaisiais krikščionybės amžiais Hermiui Trismegistui (romėnai jį vadino Merkurijumi Trismegistu) priskiriami raštai, sukurti III a. pr. Kr. – III a. po Kr. laikotarpiu, buvo itin vertinami. Jis buvo vadinamas pirmuoju filosofu, teologijos pradininku.

[3] Žr. traktato „Dieviškosios paguodos knyga" 32-ą paaiškinimą.

[4] Turimos galvoje Aristotelio logikos kategorijos, apie kurias jis kalba traktate „Kategorijos" (Κατηγορίαι) – *sub-*

stancija, kiekybė, kokybė, vieta, laikas, būvis (padėtis), turėjimas, veiksmas, pasyvumas (kentėjimas), santykis.

[5] *Frėja* – senovės skandinavų vyriausiojo dievo Odino žmona, meilės ir šeimos deivė. Senovėje daugelio Europos tautų savaitės dienos buvo vadinamos dievų vardais (pvz., Odino diena – trečiadienis).

VARDŲ RODYKLĖ

Abraomas 124
Adomas 36, 120
Albertas Didysis 214, 221
Aleksandras Didysis 63
Amalrikas Benietis 217
šv. Antanas 105
šv. Augustinas 9, 29, 72, 77, 83, 86, 99, 106, 107, 117, 122, 124, 136, 139, 141, 154, 165, 173, 191, 214, 221
Avicena 147

le Bègue, Lambert 217
šv. Bernardas Klervietis 29, 107, 164, 221, 229
Boecijus 146, 221

Ciceronas, Markas Tulijus 121

Denifle, Heinrich 220
šv. Dionisijas 60, 164, 183, 187, 188
Dionisijas Areopagitas 153, 214, 221, 223

Dytrichas Freibergietis 229
Domininkas Guzmanas 162
Dovydas 78, 95, 110, 112, 113, 125, 142, 183
von Dürbheim, Johann 217

Eckhart, Johann 7, 197, 198, 199, 200, 204, 205, 206, 207, 210, 211, 213–234
Eretas, Juozas 218
Eriugena, Jonas Škotas 221
Ezechielis 130

Gabrielius, arkangelas 135, 138, 139
Gonsalas de Vallebona 215
Grabmann M. 215

Henrikas, Kelno arkivyskupas – *žr.* von Virneburg, Heinrich

Ieva 120
Izaijas 90
Izidorius Sevilietis 150

Jeremijas 93
šv. Jeronimas 112, 120
Jėzus Kristus 25, 35, 36, 37, 40, 43, 69, 147, 150, 151, 155, 156, 172, 178, 181, 184, 186, 187, 191, 192, 208
šv. Jokūbas 166
šv. Jonas 34, 71, 72, 84, 98, 118, 141, 169, 173, 174, 176, 178, 187, 191
Jonas XXII 206, 219

Konrad T. 218

Liudvikas IV Bavaras 219
šv. Lukas 135
Luther, Martin 222, 230

Marija 150
Mozė 78, 150

Nikolajus Kuzietis 227

Origenas 122, 123, 124
Ortlybas Strasburgietis 217
Ozėjas 131

šv. Paulius 21, 25, 26, 29, 38, 63, 65, 69, 75, 80, 84, 89, 96, 99, 105, 113, 121, 124, 126, 136, 143, 147, 152, 153, 155, 184, 185, 189, 190, 191
šv. Petras 11, 99
Petras Lombardas 215
šv. Pilypas 91
Pilypas Arabas 149
Plotinas 225
Proklas 221

van Ruysbroeck, Jan 221

Saliamonas 73, 76, 78, 88, 100, 125
Seneka 79, 118, 121
Seuse, Heinrich 221
Sokratas 116

Tauler, Johann 221
Tomas Akvinietis 214, 215, 216, 221, 225, 226, 233
Tomas Kempietis 222

von Virneburg, Heinrich 207, 218

TURINYS

TRAKTATAI

PAMOKOMOSIOS KALBOS 7

1. *Apie tikrąjį paklusnumą* 7
2. *Apie stipriausią iš visų maldą ir kilniausią darbą* 9
3. *Apie savęs neatsižadėjusius žmones, kupinus savivalės* 10
4. *Apie atsižadėjimo, kuris turi būti ir vidinis, ir išorinis, naudą* 12
5. *Įsidėmėk, kas esmę ir pagrindą padaro gerus* . 13
6. *Apie atskirumą ir Dievo turėjimą* 13
7. *Kaip žmogus turi protingiausiai atlikti savo darbą* 18
8. *Apie nepaliaujamą uolumą siekiant didžiausio tobulumo* 20
9. *Kaip polinkis nusidėti žmogui visuomet duoda naudos* 20
10. *Kaip valia gali viską ir kaip visos dorybės glūdi valioje, jei tik žmogus yra doras* 22
11. *Ką žmogus turi daryti, kai jis pasigenda Dievo ir Dievas pasislepia* 26
12. *Apie nuodėmę: kaip reikia elgtis, kai esi nusidėjęs* 30

13. Apie dvejopą atgailą 31
14. Apie tikrąjį pasitikėjimą ir apie viltį 33
15. Apie dvejopą tikrumą dėl amžinojo gyvenimo . 33
16. Apie tikrąją atgailą ir šventą gyvenimą 35
17. Kaip žmogui išlikti ramiam, jei jis nesusiduria su išoriniais sunkumais, kuriuos patyrė Kristus ir daugelis šventųjų, ir kaip jis turi sekti Dievu 37
18. Kokiu būdu žmogus gali deramai džiaugtis geru maistu, puikiais drabužiais ir linksma draugija, kai tai jam natūraliai pasitaiko 41
19. Kodėl Dievas dažnai leidžia sukliudyti tikrai geriems žmonėms atlikti gerus darbus 43
20. Apie mūsų Viešpaties kūną, kad jis dažnai turi būti priimamas, kokiu būdu ir su kokiu pamaldumu 44
21. Apie uolumą 50
22. Kaip reikia sekti Dievu ir apie gerą būdą 56
23. Apie vidinius ir išorinius darbus 59

DIEVIŠKOSIOS PAGUODOS KNYGA 69
I 70
II 75
III 113

APIE KILNŲ ŽMOGŲ 119

PAMOKSLAI

APIE LAIKO PILNATVĘ 135

APIE ATSIŽADĖJIMĄ 143

APIE VIENOVĘ VEIKSMŲ POŽIŪRIU 158

KAIP AUŠROS ŽVAIGŽDĖ 162

APIE DIEVO KARALYSTĘ 172

PRIEDAI

LEGENDOS APIE ECKHARTĄ 197
Apie šaunų vienos doros sesers pokalbį su Mokytoju Eckhartu 197
Apie geresnį rytojų 198
Mokytojas Eckhartas ir nuogas berniukas 199
Mokytojo Eckharto vaišės 200

JONO XXII BULĖ „IN AGRO DOMINICO“ 206

MOKYTOJAS ECKHARTAS *(A. Rybelis)* 213

PAAIŠKINIMAI 235

VARDŲ RODYKLĖ 245

Johan Eckhart
TRAKTATAI IR PAMOKSLAI
Sudarė *Antanas Rybelis*

Iš vokiečių kalbos vertė
Ramutė Rybelienė, Zigmas Arlickas, Linas Rybelis

Redaktorė *Ramutė Rybelienė*
Serijos dailininkė *Audronė Uzielaitė*

SL 1573. 1998 10 27. Užsakymas 1097

Išleido UAB „Pradų" leidykla, T. Vrublevskio g. 6, 2000 Vilnius

Spaudė „Spindulio" spaustuvė,
Gedimino g. 10, 3000 Kaunas

Printed in Lithuania

Eckhart, Johann

Eck-15 Traktatai ir pamokslai / Johann Eckhart. – Vilnius: Pradai, 1998. – 249 p. – [Filosofijos klasika. Mažoji serija].

Kn. taip pat: Mokytojas Eckhartas / Antanas Rybelis, p. 213–234. R-klė: p. 245–246.

ISBN 9986-776-73-2

Žymaus viduramžių vokiečių filosofo ir teologo mistiko Johanno Eckharto (apie 1260–1328) rinktinėje spausdinami reikšmingiausi jo darbai – traktatai „Pamokomosios kalbos", „Dieviškosios paguodos knyga", „Apie kilnų žmogų" bei keletas svarbesnių pamokslų.

UDK 13

MIELAS SKAITYTOJAU!

Šia knyga „Pradų" leidykla pradeda filosofijos palikimo veikalų ***mažąją*** seriją. Joje numatoma spausdinti įvairių amžių ir epochų filosofų nedidelės apimties, populiarius, visai visuomenei įdomius, specialaus pasirengimo nereikalaujančius veikalus. Tai bus ne vien „grynosios" filosofijos darbai, bet ir parafilosofiniai bei atskiras filosofines kryptis, sroves, koncepcijas glaustai ir populiariai pristatantys veikalai, žymiausių pasaulio filosofų pagrindinių veikalų prolegomenai ar įvadai.

Šalia naujų veikalų, mažojoje serijoje numatoma perspausdinti anksčiau „Minties" ir „Pradų" leidyklų išleistas dvidešimt filosofijos palikimo mažojo formato knygų. Kai kurios iš jų bus iš naujo suredaguotos ar papildytos.

Kasmet tikimasi išleisti po 3–5 šios serijos knygas. Kviečiame visus, kurie domisi pasaulio filosofine išmintimi, būti nuolatiniais mūsų skaitytojais.

Artimiausiu metu numatoma pradėti ir ***didžiąją*** filosofijos klasikos seriją, kurioje bus spausdinami iškiliausių pasaulio filosofų reikšmingiausi veikalai.

„PRADŲ" leidykla